

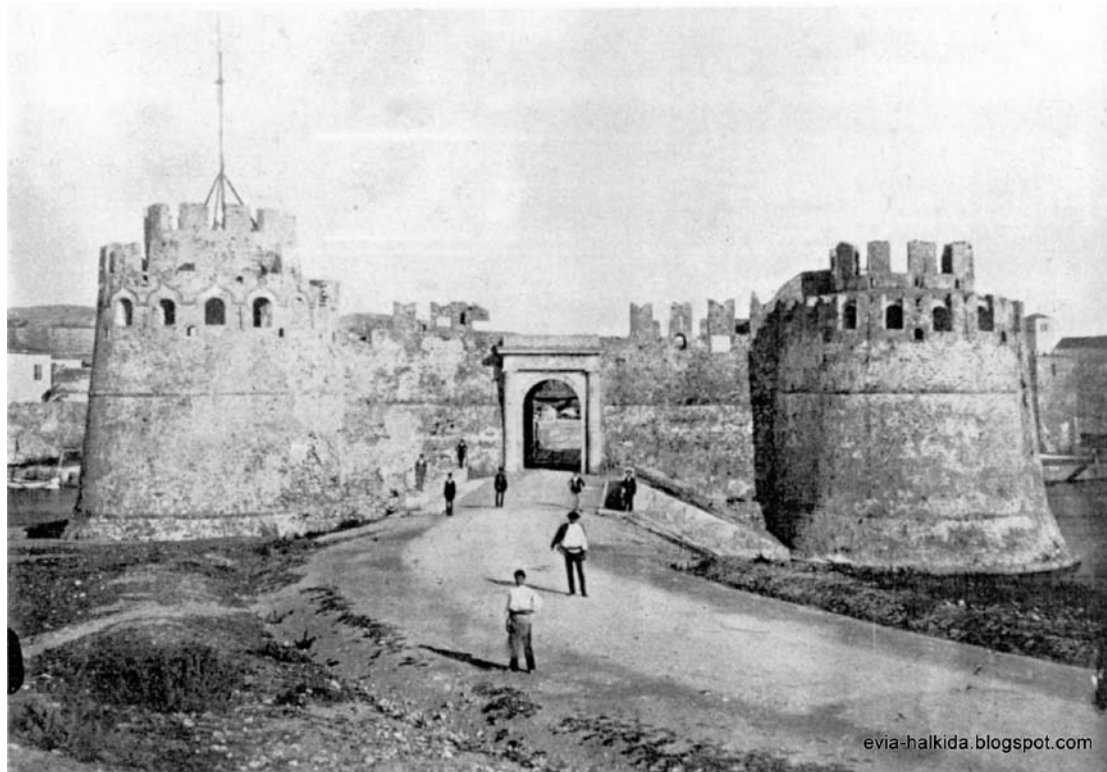
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ιστορική αναδρομή και πολεοδομική εξέλιξη της πόλης της Χαλκίδας»

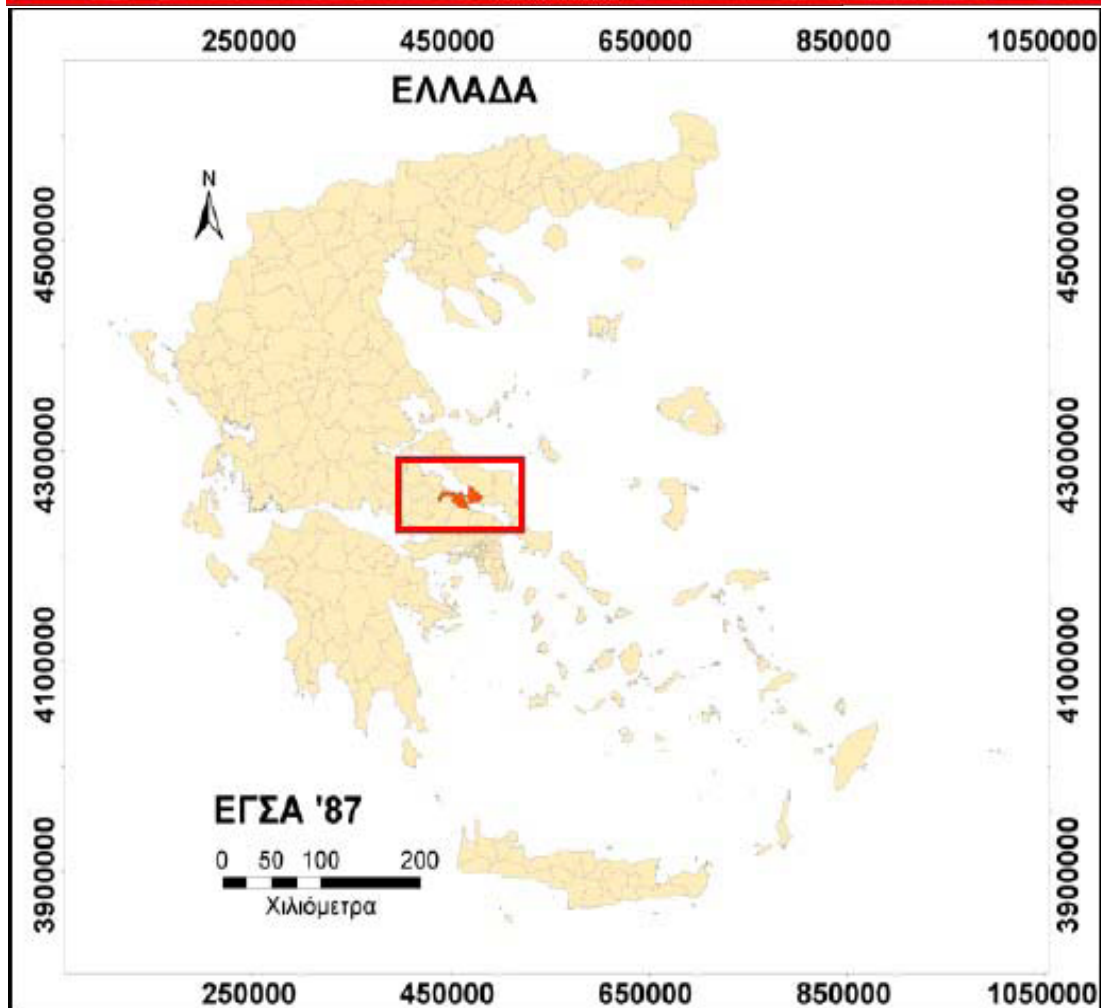

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΥΤΙΝΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Α. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΤΖΙΚΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΡΑΠΗ

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2013

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ιστορική αναδρομή και πολεοδομική εξέλιξη της πόλης της Χαλκίδας»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΥΤΙΝΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Α. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΤΖΙΚΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΡΑΠΤΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο : Με την ιστορική ταυτότητα και την πολεοδομική εξέλιξη της Χαλκίδας από την αρχαιότητα μέχρι τα σύγχρονα χρόνια, προσπαθεί να ασχοληθεί η παρούσα διπλωματική εργασία.

Σκοπός: Στόχος της προσπάθειας αυτής είναι η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, η αποτύπωση προβλημάτων που έχουν προκύψει από γεγονότα του παρελθόντος και του παρόντος. Εντοπίζοντας και αξιολογώντας τα προβλήματα αυτά ίσως βρεθεί αυτό που θα προσφέρει καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και εύρυθμη λειτουργία στον αναπτυσσόμενο χώρο της Χαλκίδας.

Μεθοδολογία - Περιεχόμενα: Η εργασία ξεκινά από το γεωγραφικό προσδιορισμό, την προϊστορία της περιοχής και στην συνέχεια ερευνά την ίδρυση και την προέλευση της ονομασίας της πόλης.

Το κυρίως μέρος της εργασίας χωρίζεται σε περιόδους. Μέσα από την αναζήτηση των γεγονότων που διαμόρφωσαν την εικόνα της πόλης, πρόεκυψε ότι υπήρχαν χαρακτηριστικές περίοδοι στην ιστορία της.

Για κάθε μια από τις περιόδους, παρουσιάζονται: το ιστορικό πλαίσιο, τα πολεοδομικά χαρακτηριστικά, καθώς και αρχιτεκτονικά στοιχεία (κατοικία, σημαντικά κτίρια).

Τέλος η εργασία καταλήγει σε συμπεράσματα, σύνοψη προβλημάτων και προτάσεις για την επίλυσή τους. Στο παράρτημα παρουσιάζεται μια σειρά διαταγμάτων, αποφάσεων και ανακοινώσεων, τα οποία είναι απαραίτητα για την περιγραφή της εξέλιξης της πόλης.

Η διπλωματική εργασία συνοδεύεται από cd το οποίο περιέχει την παρούσα εργασία σε ψηφιακή μορφή, τα Φύλλα Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ.) που αναφέρονται στο παράρτημα, καθώς και τους χάρτες του γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.)

Πηγές: η εργασία βασίζεται σε ελληνική βιβλιογραφία, κυρίως από επιστήμονες και λογοτέχνες που έχουν άμεση σχέση με την πόλη της Χαλκίδας και αποτελείται, εκτός από βιβλία, από περιοδικά και εφημερίδες. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης πρότυπα κείμενα νόμου και υλικό από ιστοσελίδες. Αξίζει να σημειωθεί πως τα πιο σημαντικά στοιχεία προέκυψαν από συνεντεύξεις πολιτικών μηχανικών, του τμήματος πολεοδομίας Χαλκίδας. Επίσης σημαντικότερα στοιχεία αλλά κυρίως κατευθύνσεις, δόθηκαν από ανθρώπους της Δημοτικής βιβλιοθήκης και γενικότερα από ανθρώπους που έχουν εικόνα της πορείας και της εξέλιξης της πόλης. Τα κείμενα συνοδεύονται από χάρτες, πίνακες και πλούσιο φωτογραφικό υλικό, είτε αρχείου είτε επί τόπου φωτογράφισης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ.....	10-
2. ΠΑΛΙΡΡΟΪΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ.....	-12-
3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΡΘΜΟΥ & ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ.....	-15-
4. Η ΧΑΛΚΙΔΑ ΕΩΣ ΤΟ 1833.....	-19-
4.1 Προϊστορία της περιοχής.....	-19-
4.1.1. Νομίσματα της αρχαίας Χαλκίδας.....	-22-
4.1.2. Αρχαίοι κάτοικοι της πόλης.....	-24-
4.1.3. Η Χαλκίδα στους αρχαίους χρόνους.....	-26-
* Η Χαλκίδα στους γεωμετρικούς χρόνους.....	-26-
* Η Χαλκίδα στους αρχαϊκούς χρόνους.....	-27-
* Η Χαλκίδα στους κλασικούς χρόνους.....	-28-
* Η Χαλκίδα στους ελληνοιστικούς χρόνους.....	-32-
* Η Χαλκίδα στους ρωμαϊκούς χρόνους.....	-35-
4.2 Το NEGROPONTE στα χρόνια του Βαΐλου (1204-1470).....	-39-
4.2.1. Μνημεία από την περίοδο της Ενετοκρατίας.....	-42-
* Οικία του Βαΐλο.....	-42-
* Λαογραφικό μουσείο (τμήμα του κάστρου).....	-44-
4.3 Η Χαλκίδα επί Τουρκοκρατίας (1470-1833).....	-45-

4.3.1. Περιγραφή της Χαλκίδας από περιηγητές.....	-50-
4.3.2. Μνημεία από την Τουρκοκρατία.....	-54-
* Το κάστρο του Καράμπαμπα.....	-54-
* Το τζαμί του Εμίρ Ζάδε.....	-57-
* Η τουρκική κρήνη.....	-58-
* Το αρχοντικό της οδού παιδων.....	-59-
* Το Κριεζώτειο.....	-61-
* Το ρολόι της Χαλκίδας - Σειρήνα.....	-64-
4.3.3. Κτίρια που δεν υπάρχουν σήμερα.....	-66-
* Λατρευτικοί χώροι.....	-66-
* κατοικίες.....	-67-
4.4 Ιστορικοί χώροι της Χαλκίδας.....	-73-
* Άγιος Στέφανος.....	-75-
* Πηγή Αρέθουσα.....	-76-
* Βαθροβούνι.....	-77-
* Ρωμαϊκό Υδραγωγείο.....	-78-
* Κατακόμβες Χαλκίδας.....	-79-
* Δοκός.....	-81-
* Έξω Παναγίτσα (Μάνικα).....	-81-
* Αγία Κλάρα.....	-83-
* Βάλτος ή Μακρυχώραφο.....	-84-
* Βροντού.....	-84-
* Γυμνάσιο.....	-84-
* Γύφτικα.....	-86-

* Παλιές εργατικές κατοικίες.....	-86-
* Καλλιμάνι.....	-86-
* Καλογερίτσα ή Καλορίζα.....	-86-
* Κακοκεφαλή.....	-86-
* Ληλαντίων.....	-87-
* Τρύπα.....	-87-
4.5 Ναός της Αγίας Παρασκευής.....	-88-
4.6 Εβραϊκή συνοικία-Συναγωγή-Εβραϊκή ζωή.....	-95-
5. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1833 – 1885.....	-102-
5.1 Ιστορικό πλαίσιο πρώτης περιόδου.....	-102-
5.2 Πολεοδομικά χαρακτηριστικά πρώτης περιόδου.....	-103-
6. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1885 – 1940.....	-105-
6.1 Ιστορικό πλαίσιο δεύτερης περιόδου.....	-105-
6.2 Πολεοδομικά χαρακτηριστικά περιόδου.....	-106-
6.3 Πρόσφυγες στη Χαλκίδα.....	-112-
6.4 Σημαντικά κτίρια των τελευταίων περιόδων.....	-113-
* Δημοτική Αγορά.....	-113-
* Το ξενοδοχείο Παλίρροια.....	-115-
* Το Δικαστικό μέγαρο.....	117-
* Ο σιδηροδρομικός σταθμός.....	-118-
* Αρχαιολογικό Μουσείο.....	-119-
6.5 Λαϊκές και μη κατοικίες.....	-120-
* Το σπίτι με τα αγάλματα.....	-121-

* Το κόκκινο σπίτι.....	-123-
* Μέγαρο Κότσικα.....	-124-
* Άλλες κατοικίες.....	-125-
7. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1940 – 1985.....	-133-
7.1 Ιστορικό πλαίσιο τρίτης περιόδου.....	-133-
7.2 Πολεοδομικά χαρακτηριστικά.....	-137-
7.3 Κατοικίες – κτίρια.....	-144-
8. ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1985 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	-146-
8.1 Ιστορικό πλαίσιο τέταρτης περιόδου.....	-146-
8.2 Πολεοδομικά χαρακτηριστικά.....	-149-
8.2.1. Γ.Π.Σ 1985.....	-154-
8.2.2. Όροι δόμησης που εφαρμόζονται.....	-170-
8.3 Υψηλή Γέφυρα.....	-181-
8.4 Κτίρια δημόσιας χρήσης.....	-183-
8.5 Κατοικίες.....	-185-
8.6 Διατηρητέα βιομηχανικά κτίρια.....	-187-
8.7 Προτάσεις ανάπλασης των διατηρητέων Βιομηχανικών κτιρίων.....	-193-
8.8 Η σημασία της Δημοτικής αγοράς – και αποκατάστασή της.....	-197-
8.9 Πλατεία εμπόρων.....	-200-
8.10 Έργα Ανάπλασης.....	-201-
8.11 Ο τουρισμός στη Χαλκίδα.....	-204-

8.12	Μορφές της πόλης.....	-205-
9.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	-210-
9.1	Προβλήματα.....	-210-
9.2	Προτάσεις για λύσεις προβλημάτων.....	-212-
9.3	Συμπεράσματα.....	-216-
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	-217-
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	-219-

1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Η Χαλκίδα είναι σήμερα η σημαντικότερη πόλη της Εύβοιας. Είναι η πρωτεύουσα του νομού, βρίσκεται στη δυτική ακτή του νησιού χτισμένη στο κοντινότερο σημείο του προς τη βοιωτική ακτή, από την οποία χωρίζεται με τον πορθμό του Ευρίπου ή Χαλκιδικό και συνδέεται οδικώς με δύο γέφυρες. Το νησί της Εύβοιας έχει έκταση 3.900 τ. χμ. και είναι το δεύτερο μεγάλο νησί της Ελλάδας. Πήρε το όνομά του από τη νύμφη Εύβοια, κόρη του ποταμού Ασωπού ή από τα άφθονα βόδια που υπήρχαν στο νησί (Ευ-βους). Επίσης κατά εποχές ονομαζόταν Μάκρα ή Μάκρις, Ελλοπία, Αονία, Ασωπός, Χαλκοδοντίς, Αβαντίς, Αβαντιάς κ.ά.

Η Χαλκίδα είναι από τις πιο παλιές πόλεις στην Ελλάδα κι έχει πάνω από τρεις χιλιάδες χρόνια ζωή. Εξαιτίας της επίκαιρης θέσης της διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε όλη την ιστορική της πορεία. Κτίσμα, κατά την παράδοση, των Φοινίκων, πήρε το όνομά της από τα πολλά χαλκουργεία, εργαστήρια επεξεργασίας χαλκού που υπήρχαν στην πόλη ή από την κάλκη (κοχύλι με πορφυρή χρωστική ουσία) ή κατά μια άλλη άποψη από την κόρη του ποταμού Ασωπού Χαλκίδα.

Κατά την Τουρκοκρατία ήταν χωρισμένη σε δυο τμήματα: το προάστιο (Ξέχωρο) όπου συγκεντρωνόταν η εμπορική κίνηση της πόλης (λιμάνι, αγορά) και το Κάστρο που ήταν κλεισμένο

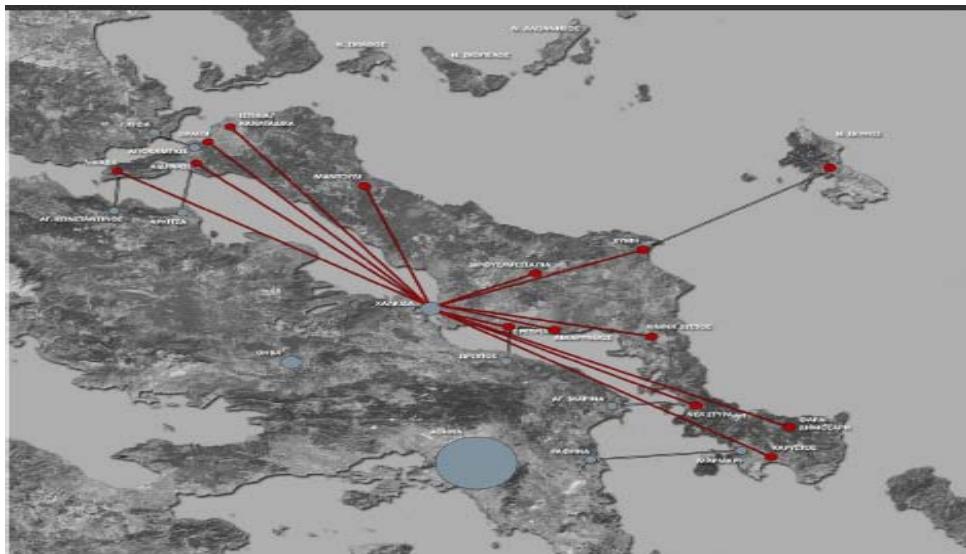
με ενετικά τείχη. Γύρω από τα τείχη υπήρχε τάφρος και δυο πέτρινα γεφύρια μετα οποία επικοινωνούσε το Ξέχωρο με το Κάστρο. Η σύγχρονη Χαλκίδα είναι μια όμορφη πόλη χτισμένη στην Ευβοϊκή και τη Βοιωτική ακτή του Ευρίπου. Ο πορθμός του Ευρίπου χωρίζει την Εύβοια από τη Βοιωτία και είναι ονομαστός για τα ρεύματά του, την αλλαγή της φοράς κίνησης των νερών.

Η μικρή απόσταση της Χαλκίδας από την περιφέρεια της Πρωτεύουσας με την οποία τη συνδέει η εθνική οδός Αθηνών-Θεσσαλονίκης και σιδηρόδρομος, την έχουν καταστήσει πόλο έλξης πολλών νέων βιομηχανικών μονάδων και τουριστικών εγκαταστάσεων. Στην περιοχή της υπάρχει λιμάνι, ναυπηγεία, ιχθυόσκαλα κλπ. Οι συγκοινωνίες διευκολύνονται τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα και με την κατασκευή της υψηλής γέφυρας η οποία συνδέει τη βοιωτική ακτή με την Εύβοια.

Η πόλη της Χαλκίδας είναι πεδινή περιοχή με όλα τα μορφολογικά στοιχεία του ηπειρωτικού χώρου. Σε κοντινή απόσταση η πόλη περιβάλλεται από το Όρος Δίρφος υψομέτρου 1420μ. και από το Όρος Όλυμπος υψομέτρου 1170μ. Με την πόλη συνορεύει το λεκανοπέδιο της περιοχής του Ληλαντίου. Το κλίμα της θεωρείται ήπιο με έντονη υγρασία καθ' όλους τους μήνες του έτους. Στον Ευβοϊκό κόλπο πνέουν τοπικοί άνεμοι.

Στη χλωρίδα της πόλης μπορούν να ενταχτούν δέντρα που βρίσκονται διάσπαρτα μέσα στην πόλη, όπως λεύκες, κυπαρίσσια, οπωροφόρα και κάποιοι διακοσμητικοί φοίνικες στην παραλία, αλλά και το αλεύλλιο που υπάρχει στην περιοχή της Κανηθου που αποτελείται από κυπαρίσσια και κάποιο είδος πεύκου.

Στην πανίδα της πόλης εντάσσονται κυρίως η γενική κατηγορία των ζώων της πόλης, όπως, σκύλοι, γάτες και διάφορα πουλιά. Βέβαια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το θαλάσσιο ζωικό βασίλειο που βρίσκεται στα νερά του Ευβοϊκού κόλπου. Δεν μπορούμε να συγκεκριμενοποιήσουμε κατηγορίες λόγω των ρευμάτων των νερών του Ευρίπου πολλοί πληθυσμοί ψαριών είναι διερχόμενα. Χαρακτηριστικό είναι η μεγάλη ποικιλία σε είδη οστράκων, όπως γυαλιστερές, κυδώνια, πετροσωλήνες, φούσκες.

2. ΠΑΛΙΡΡΟΪΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί το παλιρροϊκό φαινόμενο του πορθμού του Ευρίπου με εναλλαγή του ρεύματος ανά εξάωρο περίπου. Η μέση ταχύτητα του ρεύματος ανέρχεται σε έξι περίπου μίλια, σε ορισμένες όμως περιπτώσεις φτάνει μέχρι εννιά-μίλια.

Δυο φορές το μήνα, κατά το πρώτο και τελευταίο τέταρτο της σελήνης, παρουσιάζονται ανωμαλίες ρευμάτων, που οφείλονται στην έλξη της σελήνης, σε αυτές τις περιπτώσεις δεν ακολουθείται κανονική εναλλαγή, αλλά το ρεύμα θα μεταβάλλει τη διεύθυνσή του σε μικρά χρονικά διαστήματα ή η ροή θα εξακολουθεί να είναι σε αυτή τη διεύθυνση για πολλές ώρες.

Για τη λύση του φαινομένου του Ευρίπου, ασχολήθηκαν κατά καιρούς από την αρχαιότητα μέχρι πρότινος, πολλοί Έλληνες και ξένοι επιστήμονες, που έδωσαν διάφορες εξηγήσεις.

Υπάρχει ο θρύλος ότι ο Αριστοτέλης κατά την αρχαιότητα έκανε μελέτες για την εξήγηση του παλιρροϊκού φαινομένου χωρίς να βρει λύση και γι' αυτό έπεσε στον πορθμό και πνίγηκε.

Κατά το μεσαίωνα του 1669 ο Ιησουίτης Μπαμπέν έκανε

ανακριβείς παρατηρήσεις αφού έμεινε δυο χρόνια στη Χαλκίδα, και μετά απ' αυτόν ο Ενετός Κορονέλη Δόππερ το 1703. Με το φαινόμενο του Ευρίπου ασχολήθηκαν ακόμα ο Νάζερ και ο

διευθυντής του Αστεροσκοπείου Αθηνών Σμιθ. Εκείνος όμως που ξεπέρασε όλους τους προηγούμενους, μελετώντας το ζήτημα της παλίρροιας από όλες τις απόψεις, είναι ο Αρθούρος Μάνσελ, υποναύαρχος του Αγγλικού ναυτικού και υδρογράφος, κρατώντας τακτικά σημειώσεις από πολλά χρόνια από το σπίτι του που ήταν πάρα πολύ κοντά στον πορθμό.

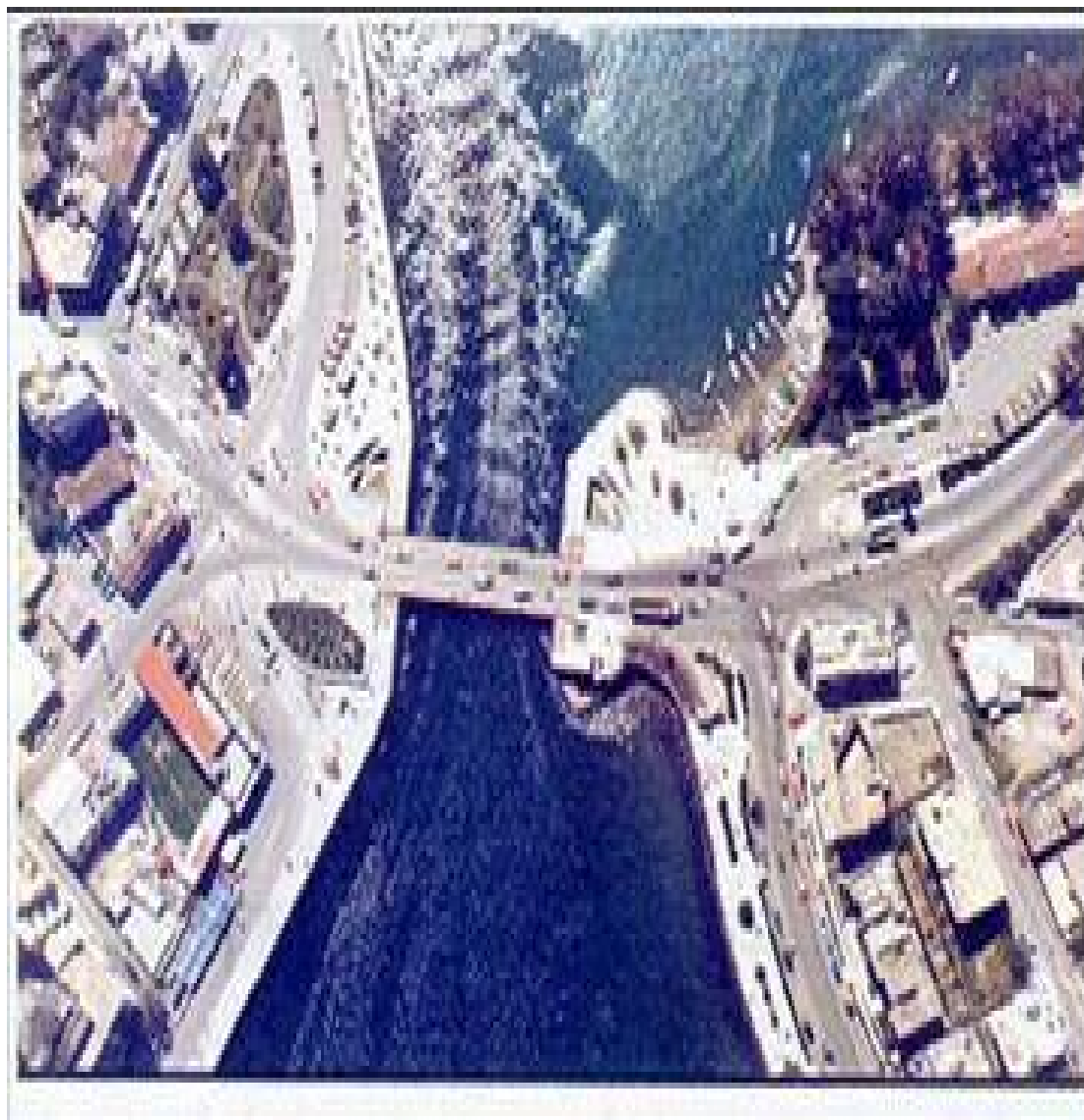
Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Σωτήριος Λεοντάρης, μελετώντας τις απόψεις για το φαινόμενο της παλίρροιας του Ευρίπου, κατέληξε στα εξής συμπεράσματα:

"Η παλίρροια του Ευβοϊκού κόλπου προέρχεται, όχι μόνο από την τοπική του Αιγαίου πελάγους, αλλά κύρια από την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, που κυμαίνεται ταυτόχρονα με τη λεκάνη της δυτικής Μεσογείου, επί της οποίας επιδρά ασθενώς και η παλίρροια του Ατλαντικού ωκεανού. Έτσι, το Αιγαίο πρέπει να θεωρηθεί σαν κόλπος της ανατολικής Μεσογείου, που δια μέσου αυτού διαβιβάζεται η παλίρροιά της στον Ευβοϊκό κόλπο και συνεπώς στον Εύριπο".

Που οφείλεται όμως το φαινόμενο αυτό;

Σήμερα δεχόμαστε την ακόλουθη εξήγηση:

Το κύμα της παλίρροιας έρχεται κυρίως από τη Μεσόγειο στην Εύβοια και μπαίνει στο νότιο και βόρειο Ευβοϊκό με κατεύθυνση προς τον Εύριπο. Επειδή υπάρχει διαφορά στο μήκος διαδρομής από βορρά προς νότο, το κύμα που έρχεται από το νότο φθάνει στον Εύριπο 1 ώρα και 15 λεπτά νωρίτερα από το κύμα που φθάνει από το βορρά. Έτσι, οι περισσότεροι υδάτινοι όγκοι φθάνουν από τα νότια νωρίτερα, με αποτέλεσμα να ανεβάζουν τη στάθμη στο μέρος εκείνο κατά 30 ως 40 εκατοστά, οπότε δημιουργείται το ρεύμα από τα νότια προς τα βόρεια. Μετά 6 ώρες αντιστρέφονται οι συνθήκες και έτσι η άμπωτη διαδέχεται την πλημμυρίδα, γιατί τότε στο βόρειο τμήμα έχουν συσσωρευτεί περισσότερα νερά.

3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΡΘΜΟΥ & ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ

Ο πορθμός του Ευρίπου με την κινητή γέφυρα είναι το σημείο όπου ενώνεται ο βόρειος με το νότιο Ευβοϊκό κόλπο. Είναι γνωστός για το φαινόμενο του θαλάσσιου ρεύματος του Ευρίπου, τα περίφημα "τρελά νερά". Τα νερά στο σημείο αυτό αλλάζουν κατεύθυνση κάθε έξι ώρες άλλοτε προς βορρά και άλλοτε προς νότο.

Ο διαχωρισμός της Εύβοιας από τη Στερεά και η δημιουργία του πορθμού οφείλεται σε γεωλογικές μεταβολές. Στην αρχή της τεταρτογενούς περιόδου συνέβησαν τεκτονικές διαταράξεις με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ο βόρειος Ευβοϊκός κόλπος από τεκτονικό ρήγμα και ο νότιος Ευβοϊκός κόλπος από καταβύθιση διαβρωσιγενούς κοιλάδος μέρος της οποίας αποτελεί και το στενό άνοιγμα του πορθμού.

Η ονομασία του Ευρίπου υποστηρίζεται ότι προήλθε από τη σύνθεση "Ευριπή" από τη δύναμη του ρεύματος. Οι Βενετσιάνοι ήταν οι πρώτοι που ονόμασαν την πόλη της Χαλκίδας και μετά ολόκληρη την Εύβοια, "Νεγρεπόντε".

Σύμφωνα με αρχαία παράδοση, ο πορθμός διανοίχτηκε από τον Αγαμέμνονα, το βασιλιά των Μυκηνών, για να περάσουν τα πλοία των Ελλήνων που πήγαιναν στην Τροία. Ήταν αγκυροβολημένα στην Αυλίδα και περίμεναν να φυσήξει ούριος άνεμος για να βάλουν πλώρη στην Τροία. Ο πορθμός όμως ήταν τότε πολύ στενός και γεμάτος βράχια. Υστερα από χρησμό του μαντείου των Δελφών, αφαιρέθηκαν οι βράχοι, ανοίχτηκε δίαυλος και πέρασαν τα πλοία.

Στους Περσικούς πολέμους, ο ναύαρχος των Περσών Μεγαβάτης έχοντας πλοηγό του στόλου του τον Σαλγανέα τον Βοιωτό, ταραχτηκε όταν έφθασε στο στενό του Ευρίπου, νομίζοντας ότι δεν είχε διέξοδο ο Βόρειος Ευβοϊκός. Στη νευρικότητά του διέταξε και σκότωσαν το Σαλγανέα. Όταν μετά από λίγο αντελήφθη την πλάνη του, μεταμελήθηκε και διέταξε για εξιλέωσή του να κτισθεί μνημείο στη θέση του σημερινού σωρού κοντά στη Δροσιά.

Τα πρώτα τεχνικά έργα έγιναν το 411 π.Χ. κατά τη διάρκεια του πελοποννησιακού πολέμου, όταν οι Βοιωτοί και οι Ευβοείς φοβούμενοι τους Αθηναίους, έκτισαν και στις δυο όχθες του

στενού υψηλούς πύργους και κατασκεύασαν την πρώτη ξύλινη γέφυρα. Στη γέφυρα τοποθέτησαν μια σήραγγα κλειστή απ' όλες τις πλευρές, για να μπορούν οι υπερασπιστές της να κινούνται ελεύθερα από τον ένα πύργο στον άλλο. Αφησαν μόνο ένα μικρό θαλάσσιο πέρασμα, από το οποίο να περνάει μόνο ένα πλοίο. Έτσι διέκοψαν τη ναυτική συγκοινωνία των Αθηναίων με τη Θεσσαλία. Στα χρόνια εκείνα ο πορθμός χωριζόταν σε δυο μικρούς πορθμούς με μια μικρή φυσική νησίδα που βρισκόταν στο κέντρο του.

Το 368 π.Χ., στην εποχή του Θηραμένη, κατασκευάστηκε άλλη γέφυρα με πύργους προς τη Χαλκίδα και τη βοιωτική ακτή και με υπόγεια σήραγγα για να υπάρχει επικοινωνία σε καιρό πολιορκίας. Η γέφυρα αυτή σωζόταν μέχρι τα χρόνια του Στράβωνα.

Το 334 π.Χ. ο Μέγας Αλέξανδρος πέρασε από τη Χαλκίδα και όταν είδε την στρατηγική σημασία της, έδωσε διαταγή και επισκευάστηκαν τα τείχη και κατασκευάστηκαν πύργοι και πύλες από το ένα και από το άλλο μέρος της γέφυρας, που ήταν ξύλινη.

Ο Ιουστινιανός το 540 μ.Χ., στο βράχο του πορθμού έχτισε ένα πανύψηλο τετράγωνο φρούριο, που ενωνόταν με τη βοιωτική ακτή με μια λιθόκτιστη γέφυρα μήκους 15 μέτρων περίπου και με την ευβοϊκή ακτή με μια ξύλινη γέφυρα 8 μέτρων περίπου μήκους. Την τελευταία αντικατέστησε με κινητές ξύλινες δοκούς, που σε περίπτωση κινδύνου μπορούσαν εύκολα να σύρουν.

Οι Ενετοί, όταν έγιναν κύριοι της Ευβοίας το 1205 μ.Χ. επισκεύασαν τα φρούρια και τους πύργους του Ευρίπου και τα έκαναν απόρθητα. Τότε έστησαν και τη μεγάλη γέφυρα, που κατασκεύασαν από χοντρά ξύλα, σφυρήλατο σίδηρο και αλυσίδες έλξης. Άνοιξαν τη γέφυρα προς τα πάνω. Οι Ενετοί επίσης προέβησαν σε εμβάθυνση του πορθμού για την απρόσκοπτη ναυσιπλοΐα.

Οι Τούρκοι, όταν κυρίευσαν το 1470 τη Χαλκίδα, ενίσχυσαν τα τείχη και κατασκεύασαν νέο πύργο στη γέφυρα. Στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας υπήρχε γέφυρα ξύλινη, που άνοιγε στο πέρασμα των πλοίων, αργότερα κτίστηκε λίθινη γέφυρα με τρεις αψίδες.

Το 1676, ο Αγγλος Τζωρτζ Γουήλερ δίνει στοιχεία για το οχυρό της γέφυρας. Ανέφερε ότι όσοι έρχονταν από το μέρος της βοιωτικής ακτής περνούσαν κάτω από το μικρό πέτρινο γεφύρι με τις τέσσερις - πέντε κάμερες, κάτω από το οποίο δεν χωρούσαν να περάσουν πλοία, έμπαιναν στον πύργο και από εκεί έβγαιναν στο κάστρο περνώντας κάτω από μια ανασυρόμενη γέφυρα.

Το 1805, ο Αγγλος αξιωματικός Γουίλιαμ Μάρτιν Ληκ, που επισκέφθηκε τη Χαλκίδα, ανέφερε ότι ο Εύριπος είναι το στενότερο σημείο του καναλιού ανάμεσα στο λόφο της Κανήθου και το δυτικό τμήμα του Κάστρου. Ήταν χωρισμένος κατά το πλάτος του σε δύο άνισα μέρη, από ένα μικρό τετράγωνο φρούριο κτισμένο πάνω σ' ένα βράχο, με ένα στέreo κυκλικό πύργο στη βορειοδυτική του γωνία. Μια πέτρινη γέφυρα με μήκος 60-70 πόδια, συνέδεε τη βοιωτική ακτή με το φρούριο και η είσοδος του γινόταν με συρόμενη γέφυρα στη βορειοανατολική του πλευρά. Μια άλλη ξύλινη γέφυρα μήκους 35 περίπου ποδιών, ικανή να ανασηκώνεται στα δύο άκρα, σε περίπτωση που θα έπρεπε να επιτραπεί το πέρασμα κάποιου πλοίου, συνέδεε το μικρό φρούριο με την πύλη του κάστρου.

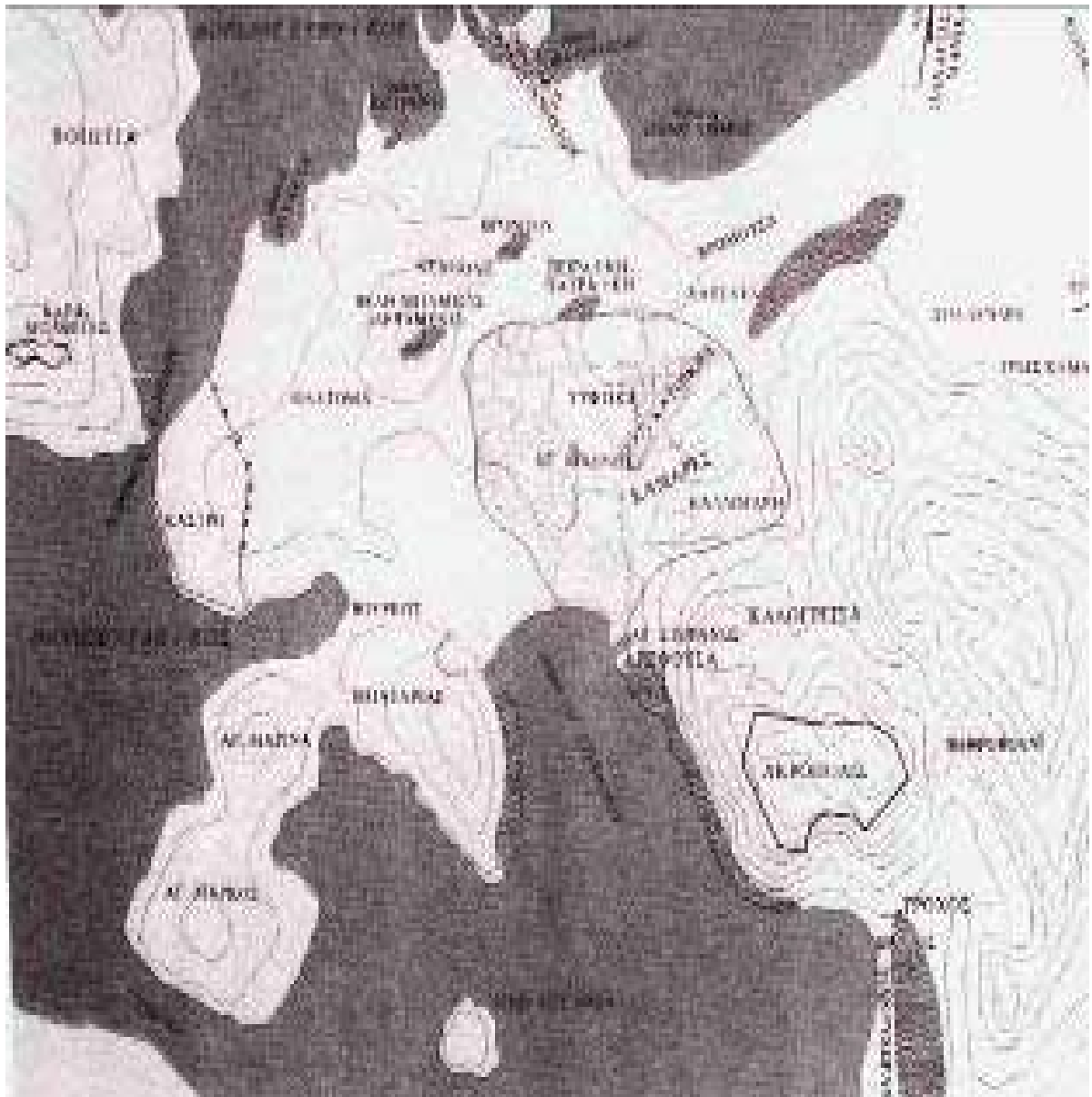
Με την απόδοση της Χαλκίδας στο ελληνικό κράτος, το 1833, άρχισαν σταδιακά έργα εκσυγχρονισμού του πορθμού και της γέφυρας που ολοκληρώθηκαν στις αρχές του 20ου αιώνα. Το 1834 με Βασιλικό Διάταγμα καθιερώθηκαν πορθμεία και το 1843 με νέο Βασιλικό Διάταγμα παραχωρήθηκαν στο δήμο Χαλκίδας για μια εικοσαετία. Μετά την έκδοση νόμου, το 1853, και προκειμένου να καταστεί πλεύσιμος ο πορθμός, άρχισε ο καθαρισμός και η εκβάθυνσή του μέχρι βάθους έξι βασιλικών πήχεων. Κατά τις εργασίες κατασκευής της νέας γέφυρας του Ευρίπου που έγιναν μεταξύ των ετών 1856 και 1858, η γέφυρα του ανατολικού τμήματος αντικαταστάθηκε με ξύλινη περιστρεφόμενη, ενώ, παράλληλα, κατεδαφίστηκε το ανατολικό τμήμα του οχυρού και διαμορφώθηκε κρηπίδωμα. Συγχρόνως, κατεδαφίστηκε η αρχική λίθινη γέφυρα του δυτικού τμήματος του πορθμού και αντικαταστάθηκε με λίθινη τρίτοξη γέφυρα που οδηγούσε σε τοξωτή πύλη που διανοίχθηκε στο μέσον του δυτικού τείχους του φρουρίου.

Το 1890, στο πλαίσιο της γενικής κατεδάφισης των οχυρώσεων της Χαλκίδας κα με την ευκαιρία της διαπλάτυνσης και

εκβάθυνσης του Ευρίπου σε 40 και 8,5 μέτρα αντίστοιχα, το φρούριο της Γέφυρας άρχισε να κατεδαφίζεται, ενώ παράλληλα επιχώθηκε το δυτικό τμήμα του πορθμού και ενοποιήθηκε η νησίδα με τη βοιωτική ακτή. Στη συνέχεια μέρος του εσωτερικού του οχυρού κατεσκάφη προκειμένου να διαμορφωθούν οι βάθους 3,5 μ. ημικυκλικές υποδοχές για την περιστροφή της νέας, πλάτους 2,80 και μήκους 80 μ., σιδερένιας γέφυρας, η οποία κατασκευάστηκε την περίοδο 1893-1895 από ιταλικά εργοστάσια. Από τους δυο κυκλικούς προμαχώνες σώθηκαν το νότιο και τμήμα του βόρειου ακρόβαθρου εκατέρωθεν της σημερινής γέφυρας.

Το 1962 κατασκευάστηκε η σύγχρονη συρταρωτή γέφυρα με ξύλινη επιφάνεια. Το 1996 έγινε ο εκσυγχρονισμός του ηλεκτρολογικού, μηχανολογικού και υδραυλικού εξοπλισμού της γέφυρας. Το μόνο που απέμεινε από την κατασκευή του 1962 είναι ο σκελετός της γέφυρας. Το 1993 λειτουργεί και η νέα, κρεμαστή, γέφυρα, που διευκολύνει την πρόσβαση στην νότια και στη βόρεια Εύβοια, ενώ ταυτόχρονα αποφόρτισε κυκλοφοριακά το κέντρο της πόλης.

4. Η ΧΑΛΚΙΔΑ ΕΩΣ ΤΟ 1833

Τοπογραφικός χάρτης της ευρύτερης περιοχής της αρχαίας Χαλκίδας.

4.1. Προϊστορία της περιοχής

Η Χαλκίδα στους Προϊστορικούς χρόνους

Στην περιοχή της Μάνικας έχουν επισημανθεί παλαιολιθικά εργαλεία παλαιότερα του 20.000 π.Χ.

Η περιοχή της Χαλκίδας φαίνεται ότι κατοικήθηκε πυκνά κατά τους νεολιθικούς χρόνους. Η θέση της ανάμεσα σε δύο θάλασσες αποτέλεσε σημαντικό κίνητρο για τους ανθρώπους της εποχής εκείνης.

Ο πλούσιος κάμπος του Λήλαντα ήταν ανέκαθεν πολύ εύφορος γι αυτό έλκυε τους πρώτους εκείνους γεωργούς. Αλλά και οι ακτές της Χαλκίδας με τα άφθονα ακόμα και σήμερα οστρακοειδή, που όμως αποδείχτηκε σε ανασκαφές αποτελούσαν μια από τις προσφιλείς τροφές των προϊστορικών ανθρώπων, είχαν προσελκύσει τους πρώιμους αυτούς κατοίκους της Εύβοιας.

Το νερό ήταν αυτό που προσέλκυε πάντοτε τον προϊστορικό άνθρωπο, γι' αυτό και οι πρωιμότερες νεολιθικές εγκαταστάσεις έγιναν στις δυτικές και βόρειες υπώρειες του Βαθροβουνίου. Η θέση, εκ φύσεως οχυρή, πρόσφερε και ασφάλεια σ' αυτόν.

Σποραδικά νεολιθικά λείψανα βρέθηκαν και σε άλλες θέσεις της Χαλκίδας, κυρίως λίθινα εργαλεία και οψιανοί, στις Καμάρες και στις παλιές Εργατικές Κατοικίες. Είναι φανερό ότι η μεταγενέστερη εντατική κατοίκηση τα εξαφάνισε όλα. Αβέβαια νεολιθικά λείψανα βρέθηκαν και στην Κακή Κεφαλή, στο βόρειο Ευβοϊκό. Εντοπίστηκε ένα σημαντικό νεολιθικό κέντρο στο άκρο του Ληλαντίου Πεδίου κοντά στην Αγία Ελεούσα. Κατά τη Νεώτερη Νεολιθική περίοδο ο σπουδαιότερος οικισμός είναι η Βίχα, ένας χαμηλός λόφος απέναντι από τη Χαλκίδα στη βοιωτική ακτή.

Το νεκροταφείο της Πρωτοελλαδικής περιόδου που βρέθηκε στην περιοχή της Βροντούς προϋποθέτει την ύπαρξη μιας ακμαίας κοινότητας, που πρέπει να τοποθετηθεί στο Βαθροβούνι ή στην Κακή Κεφαλή.

Το σημαντικό κέντρο της Πρωτοελλαδικής εποχής είναι η Μάνικα, μια στενόμακρη χαμηλή χερσόνησος 5 χιλιόμετρα βόρεια της Χαλκίδας. Αρκετοί θέλησαν να δουν σ' αυτή τον πρόναο της αρχαίας και της σημερινής πόλης. Τα παλαιότερα

οικοδομικά λείψανα της πόλης είναι χτισμένα πάνω από βράχο. Πρόκειται για μεγάλα ορθογώνια δωμάτια με επιμελή τοιχοδομία σε πυκνό σχέδιο. Η θέση του οικισμού δίπλα στη θάλασσα φτάνει να δείξει το ναυτικό του χαρακτήρα.

Πολύτιμα υπήρξαν τα ευρήματα του νεκροταφείου της Μάνικας, που ανέσκαψε ο αρχαιολόγος Παπαβασιλείου στις αρχές του περασμένου αιώνα. Οι τάφοι μοιάζουν με τους Πρωτοκυκλαδικούς, αλλά υπάρχει μια τοπική ιδιομορφία. Ο χαρακτήρας του οικισμού παραμένει σαφώς ελλαδικός. Φαίνεται ότι απλώς η περιοχή της Χαλκίδας κατά τους χρόνους αυτούς είχε ισχυρούς εμπορικούς και άλλους δεσμούς με το Αιγαίο.

Κατά τη Μεσοελλαδική εποχή, το σημαντικότερο κέντρο της Χαλκίδας εξακολουθεί να είναι η Μάνικα. Ο οικισμός επεκτείνεται σ' ολόκληρη σχεδόν τη χερσόνησο.

Στη θέση της σημερινής πόλης τα ΜΕ ευρήματα είναι σπανιότατα. Στην Κακή Κεφαλή και στη βραχώδη χερσόνησο νοτίως του Βούρκου, απέναντι από την Αυλίδα, υπάρχουν σποραδικά λείψανα.

Κατά τους ΜΕ και ΥΕ χρόνους βρισκόταν σε ακμή η Βλίχα που εξουσίαζε τον κλειστό νότιο κόλπο της Χαλκίδας. Η Μάνικα έλεγχε το βόρειο Ευβοϊκό και μεγάλο μέρος του Ληλαντίου Πεδίου. Μικρές ΜΕ εγκαταστάσεις εντοπίστηκαν στην Αγία Ελεούσα, Δοκό και Αφράτι, που πρέπει να συνδέονται με τη Μάνικα - Χαλκίδα. Η ΜΕ Μάνικα - Χαλκίδα φαίνεται σαν το σπουδαιότερο κέντρο της Εύβοιας μαζί με το Λευκαντί και την Αμάρυνθο (Παλιοχώρα). Παλιότερα είχε θεωρηθεί ένα κέντρο παραγωγής των περίφημων μινυείων αγγείων.

Η μυκηναϊκή Χαλκίδα πρέπει να αναζητηθεί εκτός από τη Μάνικα, όπου ακμαίος οικισμός υπάρχει μέχρι το τέλος της ΥΕ ΙΙΙ περιόδου (1200-1100 π.Χ.), σε δύο θέσεις της Χαλκίδας, στο Βαθροβούνι, και στην Κακή Κεφαλή, όπου βρέθηκαν επιφανειακά όστρακα. Το χαρακτηριστικό της μυκηναϊκής περιόδου είναι μάλλον η δημιουργία πολλών μικρών οικισμών

στη Χαλκίδα και στη γύρω απ' αυτή περιοχή στους οποίους ηγεμόνευσε ένα ισχυρό βασιλικό γένος. Εκτός από τις γνωστές παραδόσεις για τους μυθικούς βασιλείς της Χαλκίδος, ο θολωτός τάφος στο Πεί και πολλοί θαλαμοειδείς την Αγία Ελεούσα, Παναγίτσα, Καμάρες, με σπουδαία ευρήματα δείχνουν ότι η μυκηναϊκή περίοδος στη Χαλκίδα δεν υστερεί από άλλες περιοχές.

4.1.1. Νομίσματα της αρχαίας Χαλκίδας

Τα πρώτα νομίσματα της Χαλκίδας που κόπηκαν το 700 π.Χ. ήταν από ήλεκτρο, δηλαδή κράμα χρυσού και αργύρου. Κόπηκαν και αργυρά. Είχαν παραστάσεις του Δία και του αετού, γιατί από το πτηνό αυτό πίστευαν ότι πήρε το όνομα η πόλη "Χαλκίς". Συγκεκριμένα έγιναν οι παρακάτω κοπές νομισμάτων στη Χαλκίδα:

- Το αρχαιότερο νόμισμά της παρίστανε στη μια του όψη αετό που πετούσε και τετράκνημο τροχό, στην άλλη όψη έγκοιλο τετράγωνο ή τρίγωνο, διαιρεμένο διαγώνια (700-480 π.Χ.).
- Στη συνέχεια, κόπηκε νόμισμα, όπου στη μεν μία του όψη εικονιζόταν ο Δίας με αετό σε διάφορες στάσεις, στην άλλη εικονιζόταν τροχός μέσα στο τρίγωνο ή τετράγωνο, που πιθανόν να είναι μια ανάμνηση του τέθριππου.
- Κόπηκε επίσης και νόμισμα αργυρό, που έφερε παράσταση καρκίνου και ψαριού. Ο μεν καρκίνος συμβόλιζε τις παλίρροιες του Ευρίπου, το ψάρι την αφθονία των ψαριών, που έτρωγαν μόνο οι ιερείς της Δήμητρας.
- Η κοπή νομισμάτων που έγινε το 507 π.Χ. έφερε τη βοιωτική ασπίδα με το γράμμα ψ στην μπροστινή όψη, ενώ στην πίσω όψη πεντακτινωτό τροχό της Χαλκίδας, μέσα στο οποίο είχαν προστεθεί τα γράμματα ΒΟΙ. Η κοπή έγινε για να τιμηθεί η Βοιωτική συμμαχία με τη σύμμαχό της Χαλκίδα εναντίον των Αθηνών.

- Η κοπή στην οποία ο αετός μεταφέρει το φίδι και όπου έχουν προστεθεί τα τρία πρώτα εθνικά γράμματα ΧΑΛ, πρέπει να έγινε μετά το 480 π.Χ..
- Στο χρονικό διάστημα 480-445 π.Χ. η μπροστινή πλευρά νομισμάτων, παρίστανε αετό που πετούσε προς τα δεξιά, με ένα φίδι μέσα στα νύχια του, κλασικό έμβλημα των Χαλκιδικών νομισμάτων. Η δε πίσω πλευρά παρίστανε τετρακτινωτό τροχό με τα γράμματα ΨΑΛ στις ακτίνες.
- Το 445 σταματά η κοπή των νομισμάτων για να ξαναρχίσει το 369 π.Χ..
- Από το 369 π.Χ. στην μπροστινή όψη νομισμάτων εμφανίζεται κεφαλή της Ήρας με πέπλο, να φέρει στέφανο. Στην πίσω πλευρά εικονιζόταν η Ήρα με σκήπτρο σε τέθριππο. Έφερε το όνομα του άρχοντα της πόλης: "Ξενοκράτης". Η κοπή αυτή κράτησε μέχρι τα αυτοκρατορικά χρόνια.
- Στο διάστημα 340-338 π.Χ. τα νομίσματα της Χαλκίδας φέρουν σαν σύμβολο σταφύλια.
- Το 321 π.Χ. κόπηκαν νέα νομίσματα, που στην πίσω όψη τους, κοντά στο κεφάλι του βοδιού, έφεραν κάρναρο.
- Στις κοπές 289-279 π.Χ. τα νομίσματα εικόνιζαν κεφαλή σατύρου.
- Το 190 π.Χ. η Χαλκίδα κυκλοφόρησε τα αργυρά τετράδραχμα, που στη μια τους όψη εικόνιζαν γυναικεία κεφαλή με δυο μακριές κοτσίδες κατά μήκος του τραχήλου, στην άλλη όψη είχαν αετό με φίδι.
- Στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, η Χαλκίδα έκοψε χάλκινα και αργυρά νομίσματα με το επίγραμμα "Χαλκιδέων", νέας τεχνοτροπίας. Κυκλοφόρησαν κατά την εποχή του αυτοκράτορα Αυγούστου, του Αδριανού και του Μάρκου Αυρηλίου μέχρι το 70 μ.Χ., οπότε σταμάτησε η έκδοση γιατί η πόλη έχασε την ανεξαρτησία της

4.1.2 Αρχαίοι κάτοικοι της πόλης

ΠΕΛΑΣΓΟΙ: πουθενά δεν αναφέρονται συγκεκριμένα. Ιστορικά κινούνται μέσα στην πανάρχαια εποχή τους, με τον

πρωτογονισμό τους την αμάθεια, την έλλειψη κοινωνικής δομής κ.λ.π.

ΛΕΛΕΓΕΣ: στη ΧΑΛΚΙΔΑ είχαν ασήμαντη και δουλική παρουσία που χάνεται με την εμφάνιση των Κουρητών και Ιώνων.

ΚΑΡΕΣ: Στη Χαλκίδα κατοίκησαν όσο κρατούσε η Κρητική υπεροχή στη θάλασσα (αρχές –μέσα Β' χιλιετηρ.), σαν υποτελείς του Μίνωα, δουλεύοντας στα χαλκουργεία της για λογαριασμό του.

ΦΡΥΓΕΣ: Φαίνεται να κατοίκησαν για κάποιο διάστημα στη Χαλκίδα.

ΑΟΝΕΣ: Έχουν παρουσία στη Χαλκίδα γύρω στις αρχές με μέσα της Β' χιλ/δας π.χ.

ΜΙΝΥΕΣ: Από το πλήθος των οστράκων και αγγείων που βρέθηκαν σε τάφους και συν/σμούς προϊστορικής εποχής στην περιοχή της Χαλκίδας, πιθανολογούμε ότι, δυνατόν να είχαν συχνότερη επαφή – παραμονή στη Χαλκίδα, απ' όση θυρείται.

Η μέχρι τώρα παρουσία των αρχαίων κατοίκων της Χαλκίδας, αναφέρεται αόριστα, πιθανολογούμενη και πάντα σχετική με τις συχνές μετακινήσεις των τότε διαφόρων λαών. Τα όρια τους είναι σκοτεινά και ακαθόριστα. Οι κινήσεις τους και εκδηλώσεις τους βρίσκονται ακόμα στο χώρο του μύθου, του θρύλου και της παράδοσης.

ΚΟΥΡΗΤΕΣ: αποίκησαν στη Χαλκίδα ανάμεσα στον 16^ο και 14^ο π.χ. αι. Ο Στράβωνας δανείζεται πληροφορία του Ευβοέα ιστορικού Αγχέμαχου κατά την οποία οι Κουρήτες σταθεροποιηθέντες στη Χαλκίδα, πολεμούσαν συνέχεια γύρω από το Ληλάντιο πεδίο. Επειδή ήταν οι πρώτοι που παρουσιάστηκαν με χάλκινο οπλισμό και ασπίδα, ονομάστηκαν **Χαλκιδεοί**. Οι Κουρήτες γίνονται υποτελείς, κατά κάποιο τρόπο, των Αβαντων. Διδάξαν στους Αβαντες πολλά από τον πολιτισμό τους (χαλκουργία, εμπόριο, γεωργία, κ.α.), την πολεμική τέχνη τους (αγώνα σώμα με σώμα, κατασκευή και χρήση χαλκών όπλων) και, το σπουδαιότερο, τον τρόπο κουρέματος της κεφαλής.

ΑΒΑΝΤΕΣ: Σπουδαίος και δυναμικός λαός, κατοίκησαν και κυριάρχησαν στη Χαλκίδα μόνιμα το 14^ο αι. π.χ. Χάρη στην πολεμικότητα και γενναιοψυχία τους, έδωσαν σ' αυτή ξεχωριστή θέση μέσα στην ιστορία μαζί και τον χαρακτηρισμό σαν πολη – γη γενναίων και πολέμαρχων κατοίκων. Η παρουσία τους ήταν τόσο υπολογίσιμη και κυρίαρχη, ώστε ολόκληρο το νησί να φέρνει το όνομά τους (**Αβαντίδα γη**) και οι κάτοικοί του να λέγονται **Άβαντες**. Ιδιαίτερα η Χαλκίδα που ήταν και η έδρα των Αβάντων, λέγονταν «**Αβαντίς**» και «**Αβαντιάς**». Οι Άβαντες αρχίζουν να χάνουν τη δύναμή τους στη διάρκεια του Τρωικού πόλεμου. Το τέλος του 12^{ου} π.Χ. αι. σημαίνει το τέλος του κράτους των Αβάντων.

ΙΩΝΕΣ: Παρουσία Ιώνων έχουμε από τον 15^ο αι. Γύρω στα 1160-1150 δυο πολυάριθμα κύματα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν σε αυτή. Ο εξιωνισμός της Χαλκίδας αρχίζει. Οι Ίωνες αποικούντες στη Χαλκίδα χάρισαν σ' αυτή νέα πνοή. Μετάδωσαν τη δική τους κομψή αντίληψη για Τέχνη, τον λεπτό τρόπο ζωής τους, την εξυπνάδα και διπλωματικότητα.

ΦΟΙΝΙΚΕΣ: Η παρουσία τους δεν είναι για μόνιμη εγκατάσταση αλλά έχουμε μακρόχρονη παραμονή – στάθμευσή τους στον Εύριπο. Αν και δεν εγκαταστάθηκαν μόνιμα στη Χαλκίδα, με τη δραστηριότητά τους στο εμπόριο και τη συναλλαγή, μπορούμε να πούμε πως υπόταξαν εμπορικά και οικονομικά αυτή. Οι Χαλκιδεοί τον 8^ο αι. π.Χ. έχοντας τώρα πλούσια ναυτική πείρα, ικανότεροι έμποροι από τους δασκάλους τους Φοίνικες, θα προχωρήσουν στη δημιουργία μεγάλων εμπορικών πόλεων – αποικιών στη Χαλκιδική, Ιταλία, Σικελία και αλλού.

4.1.3 Η Χαλκίδα στους αρχαίους χρόνους

- Η Χαλκίδα στους γεωμετρικούς χρόνους

Η πρώιμη γεωμετρική περίοδος βρίσκει τη Χαλκίδα μάλλον αραιά κατοικημένη. Η Μάνικα κατοικείται ακόμη, αλλά τώρα υπάρχουν σοβαρά ίχνη κατοικήσεως στις βόρειες και δυτικές

υπώρειες του Βαθροβουνίου. Στο μυκηναϊκό νεκροταφείο της Παναγίτσας εξακολουθούν να θάβουν τους νεκρούς τους. Ενα αγνώστου εκτάσεως Πρωτογεωμετρικό νεκροταφείο εντοπίστηκε στη νότια πλευρά του λοφίσκου Γύφτικα. Άλλοι ΠΓ τάφοι βρέθηκαν στο Αλωνάκι, Αρέθουσα και Μακρυχώραφο.

Ο οικισμός πρέπει να βρισκόταν στις πλαγιές του Βαθροβουνίου, όπου έχει βρεθεί άφθονο υλικό από τάφους και αποθέτες.

Η μεγάλη ακμή της Χαλκίδας αρχίζει προς το τέλος των γεωμετρικών χρόνων. Η πρώτη μεγάλη αποικιστική κίνηση αρχίζει από εδώ. Όλες οι πόλεις της Εύβοιας έλαβαν μέρος αλλά πρωτοστάτησαν η Χαλκίδα και η Ερέτρια. Τα αίτια που οδήγησαν στον αποικισμό, ήταν πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά. Πιθανώς ο πληθυσμός της Εύβοιας να είχε αυξηθεί κατά τους χρόνους εκείνους (9ος - 8ος π.Χ. αιώνας). Οι Χαλκιδέοι θαλασσοπόροι διάλεξαν δυο κατευθύνσεις, μια προς την Ανατολή και μία προς τη Δύση, όπου βρήκαν πρόσφορο έδαφος για μονιμότερες εγκαταστάσεις.

Από τις ανασκαφές που έχουν γίνει μέχρι τώρα, δεν έχει βρεθεί κάτι που να θυμίζει την παντοδύναμη πόλη της ύστερης γεωμετρικής περιόδου. Μεμονωμένα λείψανα γεωμετρικών σπιτιών είναι τα μόνα δείγματα. Γεωμετρική κεραμική βρίσκεται σε μικρή ποσότητα στα κατώτερα στρώματα των ανασκαφών. Αιτία είναι η καταστροφή της γεωμετρικής πόλης από τη μεταγενέστερη κλασική και ελληνιστική κατοίκηση. Λίγοι γεωμετρικοί τάφοι και αποθέτες βρέθηκαν στην περιοχή Άγιος Ιωάννης, Γύφτικα και Βροντού.

Οι ανασκαφές δείχνουν ότι η Χαλκίδα της γεωμετρικής εποχής δεν καταλαμβάνει μόνο το Βαθροβούνι, αλλά έχει επεκταθεί προς τις Καμάρες και ολόκληρο το χώρο νοτίως του λόφου του Αγ. Ιωάννη. Προς βορά και δυτικά δεν επεκτεινόταν άλλο, αφού βρέθηκαν τάφοι στην οδό Κυζίκου και στο Αλωνάκι.

Η νέα τεχνολογία που έφερε η εισαγωγή του σιδήρου ήδη από τον 10 π.Χ. αι., δημιουργεί τάξεις τεχνιτών, που απαιτούν νέα κοινωνική οργάνωση, ενώ συγχρόνως αναπτύσσεται το εμπόριο και η ναυσιπλοΐα. Η Χαλκίδα μαζί με την Ερέτρια γίνονται οι σημαντικές πόλεις της Εύβοιας, ενώ το Λευκαντί αυτή την εποχή παρακμάζει.

Ο 8ος αι. π.Χ., ή οι αρχές του 7ου, είναι περίοδος διαμάχης μεταξύ Χαλκίδας και Ερέτριας για την επικράτηση στην κοιλάδα του Λήλαντα.

Το σημαντικότερο όμως γεγονός της περιόδου είναι ο δεύτερος αποικισμός προς τη Δύση, κυρίως προς την Ιταλία και τη Σικελία αυτή τη φορά, όπου η Χαλκίδα μαζί με την Ερέτρια παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Αποικίζονται οι Πιθηκούσες, που αποτελούν και την πρώτη αποικία στη Δύση, η Κύμη στην Ιταλία, η Νάξος στη Σικελία κ.ά., ενώ αποικίες ιδρύονται στη Χαλκιδική.

- Η Χαλκίδα στους αρχαϊκούς χρόνους

Γνωστές αποικίες της Χαλκίδας στο βόρειο Αιγαίο ήταν η Όλυνθος, η Νεάπολη, η Μηκύβερνα, η Απολλωνία, η Τορώνη, η Σερμύλη, η Αρναί, η Σάρτη, η Αφυτις, η Σίγγος, η Πίλωρος, η Ασσα, η Γαληψός, η Ορθαγόρεια και η Θύσσοι.

Η Χαλκίδα και η Ερέτρια ήταν οι πρώτες ελληνικές πόλεις που έστειλαν αποίκους στην Ιταλία και τη Σικελία, μετά από την ίδρυση αποικιών στη Χαλκιδική.

Η ίδρυση των αποικιών φαίνεται ότι αποδυνάμωσε τη μητρόπολη που τον 7ο αιώνα εμπλεκόταν σε πόλεμο με τους Ερετριείς για την κατοχή του Ληλαντίου πεδίου. Ο επικός αγώνας διεξήχθη σε πολλές φάσεις και έληξε κατά πάσα πιθανότητα με ήττα της Ερέτριας. Η αριστοκρατική γενιά των Χαλκιδέων ιπποβοτών διεκδικεί τη νίκη αυτή.

Τον 6ο αι. π.Χ., η Χαλκίδα συνάπτει διαδοχικά συμμαχίες με τη Σπάρτη (510 π.Χ.) και τη Βοιωτία (507 π.Χ.). Το 506 π.Χ., μετά τη σύρραξη με τους Αθηναίους, μετά και τη νίκη των τελευταίων, εγκαθίστανται στη Χαλκίδα αθηναίοι κληρούχοι.

Η εμπορική δραστηριότητα τον 7ο και τον 6ο αι. π.Χ. έχει ως αποτέλεσμα την κοπή νομισμάτων από το γ' τέταρτο του 6ου έως το β' τέταρτο του 5ου π.Χ. αι., δηλαδή μέχρι την εγκατάσταση των Αθηναίων κληρούχων.

Μέχρι τον 5ο π.Χ. αιώνα η Χαλκίδα κυβερνήθηκε από τους ιπποβότες. Το πολίτευμά της ήταν αριστοκρατικό και τιμοκρατικό. Οι πλούσιες πεδιάδες των Ψαχνών και του Λήλαντα ευνόησαν την ανάπτυξη ισχυρών γαιοκτημόνων. Η ένδοξη εποχή της Χαλκίδας συνεχίστηκε μέχρι το τέλος του 6ου π.Χ. αιώνα οπότε ο πλούτος της Εύβοιας έγινε αντικείμενο βλέψεων των Αθηναίων.

Κεραμικά ευρήματα της αρχαϊκής Χαλκίδος υπάρχουν στο λόφο Καλλιμάνη, στις Καμάρες και στο Πεδίο Βολής. Στην τελευταία θέση υπάρχουν αρκετά οικοδομικά λείψανα. Όλη η βόρεια πλευρά του Βαθροβουνίου και η περιοχή γύρω από την Αρέθουσα κατοικήθηκε στους αρχαϊκούς χρόνους. Λείψανα κτηρίων και πλήθος από λαξεύματα στο βράχο δείχνουν εντατική κατοίκηση στο Βαθροβούνι, που κατά μία εκδοχή πήρε το όνομα του από αυτά στους νεότερους χρόνους. Τα οικοδομικά λείψανα του 7ου π.Χ. αιώνα είναι πολύ σπάνια στις ανασκαφές, που έγιναν τα τελευταία χρόνια.

- Η Χαλκίδα στους κλασικούς χρόνους

Οι κλασικοί χρόνοι (479 π.Χ.) βρίσκουν τη Χαλκίδα οικονομικά εξουθενωμένη στο άρμα της αθηναϊκής ηγεμονίας. Οι Αθηναίοι καταργούν τα τοπικά αυτόνομα νομισματοκοπεία και η Χαλκίδα δεν κόβει πλέον νομίσματα. Τα καταπιεστικά μέτρα των Αθηναίων συστηματοποιούνται και εντείνονται κατά τα μέσα του 5ου αιώνα. Ο πληθυσμός της Χαλκίδας και γενικότερα της Εύβοιας αλλοιώνεται με την εγκατάσταση το 506 π.Χ., τεσσάρων χιλιάδων Αθηναίων κληρούχων. Το δημοκρατικό πολίτευμα που επιβλήθηκε από τους κατακτητές καθιερώνεται οριστικά. Οι πόλεις της Εύβοιας πληρώνουν ετήσιο φόρο στο ταμείο της Δήλου, αργότερα των Αθηνών.

Η αντίθεση των Ευβοέων στη σκληρή αυτή μεταχείριση εκδηλώνεται αποφασιστικά το 446 π.Χ. μετά την ήττα των Αθηναίων στην Κορώνεια της Βοιωτίας. Οι ιπποβότες της Χαλκίδας παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στην εξέγερση. Τελικά η αποφασιστικότητα του Περικλή καταστέλλει την επανάσταση. Η Εύβοια υποδουλώνεται και εγκαθίστανται πάλι στη Χαλκίδα 2000 κληρούχοι, που καταλαμβάνουν τα κτήματα των ιπποβοτών. Από το 446 π.Χ. μέχρι το 411 π.Χ. οι Χαλκιδείς είναι υπήκοοι των Αθηναίων.

Καθ' όλο τον 5ο αιώνα η Χαλκίδα είναι μια πόλη με δευτερεύοντα σημασία στον ελληνικό χώρο. Τα ευρήματα του 5ου αιώνα είναι ελάχιστα. Η πόλη δεν έχει μεγάλη έκταση και είναι τοποθετημένη κυρίως στη βόρεια και ανατολική πλευρά του Βαθροβουνίου. Στον πεδινό χώρο εξαπλώνεται στην περιοχή Άγιος Ιωάννης και στις πρώην Εργατικές Κατοικίες.

Λείψανα κτιρίων έχουν βρεθεί σε ανασκαφές στο κοίλωμα που υπάρχει μεταξύ της θέσης Καμάρες και του λόφου του Αγ. Ιωάννη. Ανήκουν σε ιδιωτικές κατοικίες και εργαστήρια αλλά παρουσιάζουν μεγάλη καταστροφή λόγω της μεταγενέστερης κατοικήσεως. Τα θεμέλια των κλασικών σπιτιών καταστράφηκαν ολοκληρωτικά ή εν μέρει για να κτιστούν τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά κτήρια. Αρκετά οικοδομικά λείψανα του 5ου π.Χ. αιώνα σώζονται στην περιοχή του πεδίου βολής. Σε πολλά σπίτια ο βράχος έχει λαξευθεί για να χρησιμεύσει σαν υποδομή σπιτιών ή άλλων σπουδαιότερων κτιρίων. Ο λόφος Βαθροβούνι πρέπει να ήταν κατοικημένος και πιθανώς να υπήρχε μια μικρή ακρόπολη στην κορυφή του.

Οι μνείες για ιερά ή άλλα δημόσια οικοδομήματα είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Γνωστός από επιγραφή είναι ένας ναός του Ολυμπίου Διός. Επρόκειτο για ένα επιβλητικό κτίριο της εποχής. Τα πέντε υπερμεγέθη κιονόκρανα που βρίσκονται στο Μουσείο Χαλκίδας προέρχονται από ένα ναό μεγάλων διαστάσεων του 480-470 π.Χ. Από τη θέση στην οποία βρέθηκαν συμπεραίνουμε ότι ο σπουδαίος αυτός ναός ήταν χτισμένος σε μια ψηλή δεσπόζουσα τοποθεσία μακριά από την κυρίως πόλη, προς τη μεριά του Ευριπou. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε σοβαρές ενδείξεις για κατοίκηση του χώρου του μετέπειτα βυζαντινού κάστρου από τον 5ο π.Χ. αιώνα. Λίγοι κλασικοί τάφοι έχουν βρεθεί σε πολύ μεγάλο βάθος.

Η Χαλκίδα εκτείνεται προς τα ανατολικά στο βόρειο ήμισυ του Ληλαντίου. Μικρός οικισμός και αγροκτήματα υπήρχαν στην Αγία Ελεούσα και Δοκό. Σπουδαίο κτήμα με πώρινους κίονες εντοπίστηκε στη θέση Δύο Δένδρα, ενώ ναός της Αθηνάς τοποθετείται κοντά στο Δοκό.

Μεμονωμένες ταφές ή συστάδες τάφων ανεσκάφησαν ή βρέθηκαν τυχαίως στις περιοχές Άγιος Δημήτριος, Κακή Κεφαλή, Λιανή Αμμος, Νεάπολη και Λάτσατα. Πολλοί τάφοι που

έχουν λαξευθεί στο βράχο, στη νότια και δυτική πλαγιά του Βαθροβουνίου και στην ανατολική πλευρά του Μπαταριά δεν είναι δυνατόν να χρονολογηθούν, γιατί είναι από παλαιά συλημένοι.

Το 410 π.Χ. είναι μια σπουδαία χρονολογία για την Εύβοια. Οι Χαλκιδείς αποστατούν και τους ακολουθούν όλες οι ευβοϊκές πόλεις. Έχοντας σύμμαχο τη γειτονική Βοιωτία αποφασίζουν για να αντιμετωπίσουν τους Αθηναίους να κλείσουν το στενό του Ευρίπου. Αρχίζει λοιπόν ένα μεγαλεπήβολο έργο, η επιχωμάτωση του Ευρίπου, που την αναφέρει ο ιστορικός Διόδωρος (90-21 π.Χ.). Σε σύντομο χρονικό διάστημα με τη συνεργασία των Βοιωτών που επιχωμάτωσαν από την αντίθετη πλευρά, τελείωσε το έργο, αφού άφησαν ένα μικρό πέρασμα για να χωράει μόνο ένα πλοίο. Και στις δυο πλευρές έχτισαν από ένα πύργο και τοποθέτησαν ξύλινη γέφυρα.

Το έτος 410 π.Χ. σημειώνει την ανεξαρτησία της Εύβοιας. Μια περίοδος ακμής αρχίζει για τη Χαλκίδα. Παρόλο ότι επανέρχεται στη Β' Αθηναϊκή Συμμαχία το 378/7 π.Χ. εξακολουθεί να διατηρεί την αυτονομία της έως τις αρχές του β' ημίσεως του 4ου αιώνα.

Το 334 π.Χ. γίνεται μια νέα επέκταση της πόλης. Οι Μακεδόνες κύριοι της Εύβοιας φροντίζουν να οχυρώσουν καλύτερα τη στρατηγική θέση της Χαλκίδας. Έτσι κτίστηκαν πάλι πύργοι στη γέφυρα, οι οποίοι περιβλήθηκαν με τείχος. Πιθανώς με τη λέξη Εύριπος οι αρχαίοι εννοούσαν την ευβοϊκή και κυρίως τη βοιωτική πλευρά του τείχους. Τα ίχνη της αρχαίας οχυρώσεως στο λόφο του Καράμπαμπα δείχνουν ότι εδώ βρισκόταν το ένα φρούριο του Ευρίπου. Κατά το Γερμανό αρχαιολόγο Welter το φρούριο του Καράμπαμπα χτίστηκε κατά την περίοδο της επιχωμάτωσης το 410 π.Χ. και χρησίμευε για την προστασία του βοιωτικού πληθυσμού. Καμιά μνεία δεν υπάρχει γι' αυτό στις αρχαίες πηγές.

Η πλευρά της Χαλκίδας παρά τη γέφυρα φαίνεται ότι ήταν καλά οχυρωμένη. Κατά την κατεδάφιση του ενετικού φρουρίου της γέφυρας το 1890 φάνηκαν οι βάσεις της αρχαίας γέφυρας που αποτελείται από ορθογώνιους λιθοπλίνθους.

Μαζί με τον Εύριπο τειχίσθηκε και το βουνό Κάνηθος της Χαλκίδας. Ο αρχαιολόγος Αδαμάντιος Σάμψων υποστηρίζει ότι ο

Κάνηθος ήταν το σημερινό Βαθροβούνι, όπου υπάρχουν ερείπια της αρχαίας ακρόπολης, θεωρώντας ότι καμία άλλη τοποθεσία της Χαλκίδας δεν μπορεί να διεκδικήσει την ονομασία αυτή. Το ύψωμα Βελή μπαμπά που προτείνει ο Ολλανδός αρχαιολόγος Bakhuizen δεν έχει παρουσιάσει αρχαία λείψανα, εκτός από μερικούς λόφους, είναι δε πολύ ασήμαντο εν σχέσει με το Βαθροβούνι, το οποίο λόγω της σπουδαιότητάς του δεν μπορεί να μην είχε κάποια ονομασία κατά τους αρχαίους χρόνους. "Είναι λοιπόν το Βαθροβούνι ο σκιερός λόφος που δέσποζε πάνω από την αρχαία πόλη. Η λέξη σκιερός εξηγείται και από τη θέση του βουνού, που ένα μεγάλο μέρος της ημέρας σκιάζει το χώρο, όπου ήταν κτισμένη η αρχαία πόλη. Μπορούμε να δεχθούμε επίσης ότι μεγάλο μέρος του βουνού ήταν δασωμένο κατά τους χρόνους εκείνους" σύμφωνα με τον Αδαμάντιο Σάμψων.

Σήμερα, απομένουν λίγα σημάδια να θυμίζουν την οχύρωση στο λόφο Κάνηθος (Βαθροβούνι). Το σχήμα του τείχους είναι ακανόνιστο, στο εσωτερικό του δε δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα λείψανα οικοδομημάτων. Κατά διαστήματα διακρίνονται πύργοι. Ο αρχαιολόγος Παπαβασιλείου στις αρχές του περασμένου αιώνα διέκρινε δέκα πύργους. Γύρω από το τείχος υπάρχουν βαθιές τάφροι, λαξευμένες από βράχο, που καταλήγουν στη θάλασσα. Σε πολλά σημεία έχουν επιχλωθεί με την πάροδο του χρόνου. Προφανώς είχαν αμυντικό σκοπό. Κατά τον Παπαβασιλείου χρησίμευαν για να κατεβαίνουν οι κάτοικοι του κάστρου στις πηγές της Αρέθουσας και του Τροχού και να υδρεύονται. Κατά τον ίδιο οι σκαλισμένες βαθμίδες στο βράχο είχαν την αυτή χρησιμότητα.

Προς το τέλος του 4ου αιώνα π.Χ. η πόλη καταλαμβάνει μια ημισεληνοειδή έκταση γύρω από τον όρμο του Αγίου Στεφάνου. Αυτή την εποχή πρέπει να υπήρχε ένας δρόμος που ξεκινώντας από την πόλη περνούσε ανάμεσα στα δυο βουνά (θέση Καλογρίτσα), ανατολικά της ακροπόλεως Κάνηθος (Βαθροβούνι) και έβγαινε προς το μέρος της Λαμψάκου. Στο λόφο Καλλιμάνη με την κατεύθυνση προς το πεδίο βολής υπάρχουν ίχνη αρχαίας οδού λαξευμένης στο βράχο.

Ήδη από την κλασική εποχή στα άκρα της πόλης ήταν εγκατεστημένα εργαστήρια μεταλλουργίας. Οικοδομικά λείψανα εργαστηρίων έχουν εντοπισθεί σε τρεις θέσεις παρά την Κακή Κεφαλή και τον όρμο Φαρμακίδη. Η μεταλλουργία του χαλκού

συνεχίστηκε μέχρι τους χρόνους του Μ. Αλεξάνδρου.

Κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα τα νεκροταφεία της Χαλκίδας πρέπει να βρίσκονταν στο βόρειο ακατοίκητο μέρος της χερσονήσου (Νεάπολη, Κακή Κεφαλή) και στο Αλωνάκι.

- Η Χαλκίδα στους ελληνοιστικούς χρόνους

Από το 323 η Χαλκίδα εισέρχεται στην ελληνοιστική περίοδο. Μέχρι το 146 π.Χ. η Χαλκίδα κι ολόκληρη η Εύβοια διέρχεται περίοδο αναστατώσεων και πολιτικών αλλαγών. Η πόλη αλλάζει συνεχώς κυριάρχους, άλλοτε πιστή στους Μακεδόνες κι άλλοτε στους Ρωμαίους. Οι συνεχείς πόλεμοι των Διαδόχων, των Επιγόνων, των Μακεδόνων και Ρωμαίων την φθείρουν παρόλα ταύτα όμως η Χαλκίδα τον 3ο και 2ο αιώνα διέρχεται μια περίοδο ακμής.

Τον 3ο π.Χ. αιώνα η Χαλκίδα είναι μια πολυάνθρωπη πόλη με θέατρα, σημαντική εμπορική κίνηση και αξιόλογη πνευματική άνθιση. Σπουδαίοι φιλόσοφοι, καλλιτέχνες και συγγραφείς διαμένουν ή κατάγονται από αυτή. Ο Ηρακλείδης ο Κρητικός μας δίνει μια περιγραφή της Χαλκίδας του 2ου ημίσεως του 3ου π.Χ. αιώνα. Η πόλη ήταν δασόφυτη αντίθετα προς τη σημερινή και είχε άφθονα νερά, γλυφά κυρίως. Είχε γυμνάσια, στοές, θέατρα, καλιτεχνήματα και μια περίφημη αγορά. Η έκτασή της ήταν μεγάλη με περίμετρο 70 στάδια.

Η αγορά της πόλης που αποτελείτο από τρεις στοές, τοποθετείται από τον Ηρακλείδη κοντά στο λιμάνι της πόλης, προς τη μεριά του Ευρίπου. Εδώ βρίσκεται το κυριότερο λιμάνι της πόλης και γίνονται οι εμπορικές συναλλαγές. Όμως η πόλη βρίσκεται πάντα στην παλιά θέση. Εκτός από την αγορά που αναφέρει ο Ηρακλείδης η κύρια αγορά της Χαλκίδας έπρεπε να βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, κοντά στον όρμο του Αγίου Στεφάνου, που από παλιότερα χρησίμευε σαν το κυριότερο λιμάνι της.

Η ελληνοιστική Χαλκίδα καταλαμβάνει μεγάλη έκταση. Πυκνή είναι η κατοίκηση από τον Άγιο Στέφανο μέχρι τον Άγιο Ιωάννη, τον Πλάτανο και τα Λάτσασα. Οι λόφοι του Αγ. Ιωάννη, Καλλιμάνη και το χαμηλό ύψωμα στα Γύφτικα ήταν καλυμμένοι από κτήρια. Σ' όλες σχεδόν τις ανασκαφές της

Χαλκίδας βρίσκονται ελληνιστικά κτίρια του 3ου - 2ου αιώνα.

Από τις συνεχείς ανασκαφές στις πρώην Εργατικές Κατοικίες αποδεικνύεται ότι η πόλη είχε κανονικό σχέδιο σύμφωνα με το "ιπποδάμειο" πολεοδομικό σύστημα. Δρόμοι πλάτους 4-5 μέτρων χωρίζουν σε κανονικά οικοδομικά τετράγωνα την περιοχή τουλάχιστον από την πρώιμη ελληνιστική περίοδο. Οι ανασκαφές αποκαλύπτουν ευρύχωρες ελληνιστικές κατοικίες με μεγάλα δωμάτια, εσωτερική αυλή και φρέατα. Συνήθως το θεμέλιο τους αποτελείται από πλακοειδείς πωρόλιθους. Πάνω σ' αυτούς εδράζεται τοίχος από επιμελώς τοποθετημένους λίθους, ενώ η ανοδομία είχε ως υλικό τους πλίνθους.

Ενα εντυπωσιακό και πολύπλοκο σύστημα υδρεύσεως υπήρχε στην ελληνιστική Χαλκίδα, κυρίως στην περιοχή ανατολικά του Αγ. Ιωάννου μέχρι τα Γύφτικα. Έχουν βρεθεί κατά καιρούς βαθιά φρέατα σοφτισμένα, τα οποία επικοινωνούσαν με σήραγγες. Πυκνό δίκτυο φρεάτων βρέθηκε στο χώρο του εργοστασίου Πειραιϊκή Πατραϊκή. Στην πρώιμη περίοδο φαίνεται ότι είχαν εγκαταληφθεί.

Ενα αγγειοπλαστικό εργαστήριο του 3ου αιώνα ανεσκάφη στην οδό Κάτω Πανιωνίων, με ακέραιο σχεδόν τον κεραμικό κλίβανο. Στην ίδια περιοχή έχουν εντοπισθεί ίχνη και άλλων εργαστηρίων.

Δυο πολύ σημαντικά νεκροταφεία της ελληνιστικής Χαλκίδας έχουν ανασκαφεί. Το ένα βρισκόταν πλησίον της Αρέθουσας στους πρόποδες και στις πλαγιές του Βαθροβουνίου. Πλούσιοι τάφοι από τον 3ο έως τον 1ο π.Χ. αιώνα ερευνήθηκαν, αλλά και αρκετοί μεταγενέστεροι. Εδώ φάνηκε τμήμα δρόμου με κατεύθυνση σχεδόν όμοια με αυτή της σημερινής οδού Χαλκίδας - Ερέτριας. Στην ανατολική πλευρά του υπήρχαν οι τάφοι, κεραμοσκεπείς ή λαξευμένοι σε βράχο. Το άλλο νεκροταφείο ήταν στην Παναγίτσα με τάφους 3ου και 2ου π.Χ. αιώνα.

Ενα μεγάλο νεκροταφείο που ήταν σε χρήση από τη μυκηναϊκή εποχή βρισκόταν στη θέση Βρωμούσα. Πολλές από τις επιτύμβιες στήλες του Μουσείου Χαλκίδας προέρχονται από εκεί.

Οι Χαλκιδείς της ελληνιστικής περιόδου φημίζονται για την

καλή ζωή τους. Οι αρχαίες πηγές αναφέρουν πολυτελείς κατοικίες. Μέχρι στιγμής ίχνη μόνο ήλθαν στο φως. Το περίφημο ελληνιστικό ψηφιδωτό της οδού Ερετρίας (α' μισό του 3ου π.Χ. αιώνα) ήλθε στο φως στο εργοστάσιο Πειραιϊκή Πατραϊκή. Τα θέατρα της Χαλκίδας πρέπει να βρίσκονταν κάπου στη βόρεια πλευρά του βουνού Κάνηθος. Ο Παπαβασιλείου είχε εντοπίσει ίχνη ενός θεάτρου παρά το λόφο Καλλιμάνη.

Το 200 π.Χ. η Χαλκίδα παραμένει πιστή στους Μακεδόνες και στην πόλη διαμένει μονίμως μακεδονική φρουρά. Ο Φίλιππος ο Ε' είναι σε εμπόλεμη κατάσταση με τους Ρωμαίους που βρίσκουν την ευκαιρία στην απουσία του και καταλαμβάνουν την πόλη. Η βασική αρχαία πηγή για την άλωση της Χαλκίδας είναι ο Τ. Λίβιος (Ρωμαίος ιστορικός 59 π.Χ. - 17 μ.Χ.). Οι Ρωμαίοι κυριεύουν αιφνιδιαστικά ένα πύργο του τείχους και κατόπιν μπαίνουν στην πόλη όπου λεηλατούν και σφάζουν τον πληθυσμό.

Η καταστροφή φαίνεται ότι ήταν μεγάλη και ότι ολόκληρη η πόλη καταστράφηκε. Για πρώτη φορά στην ιστορία της η Χαλκίδα κυριεύεται από ξένο επιδρομέα.

Όπως αναφέρει ο αρχαιολόγος Αδαμάντιος Σάμψων στο βιβλίο του "Συμβολή στην Τοπογραφία της Αρχαίας Χαλκίδας από τους Προϊστορικούς χρόνους μέχρι το τέλος της Ρωμαϊκής Περιόδου", το σχετικό χωρίο του Λίβιου πρέπει να ερμηνευτεί με μεγάλη προσοχή. Οι Μακεδόνες κατείχαν προφανώς τα δύο φρούρια στον Εύριπο γιατί αυτά ήταν τα πιο επίκαιρα. Οι Ρωμαίοι ήθελαν να καταστρέψουν κυρίως τα κάστρα του Ευρίπου και να απελευθερώσουν το στενό. Εδώ λοιπόν έγινε η επίθεση. Το βασιλικό οπλοστάσιο και οι σιταποθήκες που αναφέρει ο Λίβιος ότι πυρπολήθηκαν βρίσκονται κοντά στη γέφυρα μέσα στα τείχη. Η αγορά και το εμπόριο βρίσκονταν στον ίδιο περιορισμένο χώρο. Ο Βρανόπουλος αναφέρει την ανακάλυψη το 1932 πλησίον του ναού της Αγ. Παρασκευής ελληνιστικού κτιρίου, το οποίο χαρακτηρίστηκε σαν σιταποθήκη. Εδώ βρέθηκε επιγραφή σχετική με την τροφοδοσία της μακεδονικής φρουράς της Χαλκίδας κατά τους χρόνους εκείνους.

Η καταστροφή θα επεκτάθηκε και στην πόλη του Αγ. Στεφάνου. Πλήθος καλλιτεχνημάτων καταστράφηκαν κατά το Λίβιο. Όταν ο Φίλιππος έφθασε στη Χαλκίδα την βρήκε

κατεστραμμένη, πυρπολημένη και τους κατοίκους να θάβουν τους νεκρούς τους. Η εσπευσμένη ταφή των νεκρών και η πυκνότητα των ταφών στην περιοχή Αγ. Στεφάνου κατά τους χρόνους αυτούς πιθανόν να έχει κάποια σχέση με το γεγονός αυτό. Ίχνη στρώματος τέφρας, που συναντάμε σε ελληνιστικά κτίρια της περιοχής Εργατικές Κατοικίες ίσως σχετίζονται με την καταστροφή.

- Η Χαλκίδα στους ρωμαϊκούς χρόνους

Το 197 π.Χ. η Χαλκίδα καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους αλλά το επόμενο έτος κηρύσσεται ανεξάρτητη από τον Φλαμινίο όπως και οι άλλες ελληνικές πόλεις. Η Χαλκίδα ακολουθεί στο εξής φιλορωμαϊκή πολιτική και κόβει ύστερα από μακροχρόνια παύση νομίσματα. Η πόλη γίνεται το κέντρο του "Κοινού των Ευβοέων" που ανασυστήθηκε από τον Φλαμινίο. Η κολακεία των Χαλκιδέων προς τους Ρωμαίους φαίνεται από επιγραφές, που μιλούν για ανάθεση ανδριάντων στον Φλαμινίο και την οργάνωση γιορτών με την ονομασία "Ρωμαία".

Το 191 π.Χ. η Χαλκίδα καταλαμβάνεται από τον Αντίοχο τον Γ' της Συρίας και η ρωμαϊκή φρουρά διώκεται από τα φρούρια της πόλης. Το επόμενο έτος ο Αντίοχος διώκεται και η Χαλκίδα επανέρχεται στη ρωμαϊκή κυριαρχία. Η ουσιαστική υποταγή της πόλης στους Ρωμαίους αρχίζει από την εποχή αυτή. Τυπικά το 146 π.Χ. η Χαλκίδα, όπως και η υπόλοιπη Ελλάδα περιέρχεται στους Ρωμαίους.

Ο 2ο αιώνας παρ' όλη την πολιτική εξουθένωση της πόλης είναι περίοδος ακμής για τη Χαλκίδα, που θεωρείται μια από τις σπουδαιότερες πόλεις της Ελλάδας για την ιστορία της, τη στρατηγική της θέση και ιδίως για το φυσικό φαινόμενο του Ευρίπου. Είναι ένα πολιτιστικό κέντρο με μεγάλη ακτινοβολία. Φημίζεται για τις διασκεδάσεις της και τα συμπόσια της.

Μετά το 191 π.Χ. οι Χαλκιδείς αφιερώνουν "γυμνάσιο" προς τιμή του Φλαμινίου και του Ηρακλή. Το κτίριο που ανεσκάφη

το 1900 δυτικά του λόφου Άγιος Ιωάννης και χαρακτηρίστηκε ως γυμνάσιο ή παλαιόστρα ανήκει σε μεταγενέστερη εποχή. Στην πηγή της Αρέθουσας είναι ορατά αρχαία λείψανα (κίονες, διάφορα μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη, τμήμα ψηφιδωτού). Πρόκειται περί σπουδαίου κτηρίου ασφαλώς ιερού, για το οποίο μιλούν και αρχαίες πηγές.

Αφιέρωσαν επίσης οι Χαλκιδείς ναό προς τιμή του Απόλλωνος και του Φλαμινίνου, το "Δελφίνιον". Ιδιαίτερη σημασία έχει η επιγραφή που βρέθηκε στη θέση Τρύπα, στις βορειοδυτικές υπώριες του Βαθροβουνίου (Δύο Δένδρα) και αναφέρει αγώνες προς τιμή του Ηρακλή. Η επιγραφή ανήκει στο β' μισό του 2ου π.Χ. αιώνα και πιθανόν έχει σχέση με το στάδιο της πόλης που είναι φυσικό να βρισκόταν σ' αυτό το μέρος. Η εκτεταμένη επίπεδη έκταση και οι πλαγιές του υψώματος του Βαθροβουνίου, που χρησίμευαν σαν φυσικές κερκίδες ήαν κατάλληλα για το σκοπό αυτό.

Κατά τους ελληνιστικούς χρόνους πολλές ξένες θεότητες λατρεύονταν στη Χαλκίδα. Ένα κτήριο, που ο αρχαιολόγος Παπαβασιλείου ταύτισε με το ναό της Ίσιδας, ανεσκάφη σε μια θέση μεταξύ της πηγής της Αρέθουσας και του ενετικού υδραγωγείου.

Η Χαλκίδα της Ρωμαιοκρατίας είναι ανασκαφικά η πιο γνωστή περίοδος. Κατά την πρώιμη ρωμαϊκή περίοδο η πόλη ευημερεί. Είναι πολυάνθρωπη και κατέχει μια σημαντική έκταση. Η πόλη κοσμεύεται με ιερά και δημόσια οικοδομήματα. Οι πρώιμες ρωμαϊκές κατοικίες φαίνονται άνετες, έχουν πολλά δωμάτια και βλέπουν σε μια κεντρική αυλή. Συνήθως είναι κτισμένες με μεγάλους λίθους και αρχιτεκτονικά μέλη που λαμβάνονται από αρχαιότερα κτίρια. Η ανάμικτη αυτή τοιχοδομία είναι χαρακτηριστικό της περιόδου.

Το παλαιότερο ελληνιστικό πολεοδομικό σχέδιο δεν αλλάζει, τουλάχιστο στην περιοχή πρώην Εργατικές Κατοικίες. Τα σπίτια έχουν πρόσοψη προς τα νοτιοδυτικά ή βορειοανατολικά και πολλές φορές να είναι θεμελιωμένα στους ελληνιστικούς

τοίχους.

Στους πρώτους ρωμαϊκούς χρόνους ανήκει ένα σημαντικό κεραμικό εργαστήριο που τα προϊόντα του διοχετεύονται σ' όλη την πόλη. Στο εργαστήριο αυτό, στις πρώην Εργατικές Κατοικίες βρέθηκε ο τροχός του αγγειοπλάστη και πλήθος αγγείων, λύχνων και ειδωλίων. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι πήλινες μήτρες των λύχνων και των ειδωλίων που φέρουν την υπογραφή των καλλιτεχνών. Μία επιγραφή πάνω σε στήριγμα κλιβάνου είναι πιθανώς ένδειξη ότι το εργαστήριο ήταν δημόσιο. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι Χαλκιδείς τεχνίτες από εισηγμένα προϊόντα άλλων πόλεων της αρχαιότητας (Κνίδος, Σμύρνη, Κόρινθος, Αθήναι κ.ά.) κατασκευάζουν μήτρες και έτσι εισάγουν στην πόλη της Χαλκίδας απομιμήσεις που δεν υστερούν από τα πρωτότυπα. Ο τύπος που κυριαρχεί στα ειδώλια είναι της γυμνής ή ημίγυμνης Αφροδίτης με μεγάλη ποικιλία μορφών.

Οι αρχαίες πηγές για τη ρωμαϊκή Χαλκίδα είναι ελάχιστες. Στην εποχή του Πλούταρχου υπάρχουν στη Χαλκίδα αρκετά μνημεία κατά μήκος του δρόμου από την πόλη στον Εύριπο. Τα νεκροταφεία της πρώιμου ρωμαϊκής Χαλκίδας εξακολουθούν να είναι στον Αγιο Στέφανο, στη Βρωμούσα και στον Τροχό.

Η ύστερη ρωμαϊκή Χαλκίδα εξακολουθεί να είναι χτισμένη στην ίδια θέση. Σε μερικές περιπτώσεις το πολεοδομικό σχέδιο έχει αλλάξει. Οι τοιχοποιίες των χρόνων αυτών διαφέρουν από τις προηγούμενες.

Οι τοίχοι έχουν βαθειά θεμέλια και χτίζονται με μικρές πέτρες, τούβλα και κονίαμα για συνδετικό υλικό. Τα χοντρά θεμέλια φανερώνουν συνήθως ότι τα σπίτια ήταν διώροφα. Πολλές φορές στην άκρη του σπιτιού κοντά στην είσοδο υπάρχει το κλιμακοστάσιο για το δεύτερο όροφο. Στο κέντρο του σπιτιού υπάρχει ευρύχωρη αυλή.

Οι πολυτελείς κατοικίες δεν πρέπει να ήταν σπάνιες στη ρωμαϊκή Χαλκίδα. Ωραίο δείγμα της τέχνης των όψιμων

ρωμαϊκών χρόνων είναι τα περίφημα ψηφιδωτά στα Γύφτικα. Πρόκειται για πολυτελείς επαύλεις με πολλά δωμάτια, χτισμένες σε ύψωμα.

Στους ρωμαϊκούς χρόνους ανήκουν και τα ψηφιδωτά με παραστάσεις αθλητών, που βρέθηκαν στην οδό Αρεθούσης σε κτήριο, το οποίο χαρακτηρίστηκε σαν Παλαίστρα. Ρωμαϊκά κτίρια με ψηφιδωτά είχαν ανασκαφεί από την εποχή του Παπαβασιλείου. Στις νεώτερες ανασκαφές βρίσκονται καταστραμμένα ψηφιδωτά δάπεδα.

Ο Δίων (ιστορικός του 3ου μ.Χ. αι.) στον "Ευβοϊκό" του (3ος μ.Χ. αιώνας) περιγράφει τη Χαλκίδα σαν μια πλούσια πόλη, με ωραία οικοδομήματα, λουτρά με ψηφιδωτά και ονομαστά ιερά. Από επιγραφές μαθαίνουμε ότι τον 3ο αιώνα γίνονται επισκευές σε ναούς της πόλης, του Ολυμπίου Διός και της Αρχηγέτιδος Χαλκίδας. Άλλες επιγραφές ομιλούν για στοές, άλση και περιβόλους. Τον 4ο αιώνα μ.Χ. γίνονται πάλι επισκευές σε δημόσια κτήρια. Η ύστερη ρωμαϊκή Χαλκίδα προσπαθεί να ανακτήσει την παλιά της αίγλη.

Από τον Αθήναιο πληροφορούμεθα ότι στην εποχή του 3ου μ.Χ. αιώνα εξακολουθούσε η λατρεία της νύμφης Αρέθουσας. Κατά τον J. Cirard οι Ρωμαίοι είχαν δώσει ιδιαίτερη σημασία στη διατήρηση του πανάρχαιου αυτού χώρου λατρείας και στην περίοδο εκείνη η πηγή ήταν πολύ φημισμένη.

Μια σημαντική νεκρόπολη που είναι σε χρήση από τον 3ο έως τον 6ο μ.Χ. αιώνα βρίσκεται στην περιοχή Βροντού. Οι τάφοι είναι σκαμμένοι μέσα στον σκληρό πώρο και καλύπτονται από πώρινες πλάκες και μεγάλους λιθοπλίνθους που έχουν ληφθεί από παλαιότερα κτίρια.

Η μετάβαση από τη ρωμαϊκή στη βυζαντινή περίοδο γίνεται ομαλά. Τα κεραμεικά ευρήματα στους τάφους δείχνουν μια συνέχεια. Το σπουδαιότερο γεγονός είναι ότι στην περίοδο αυτή η παλιά πόλη εγκαταλείπεται οριστικά και η νέα μεταφέρεται

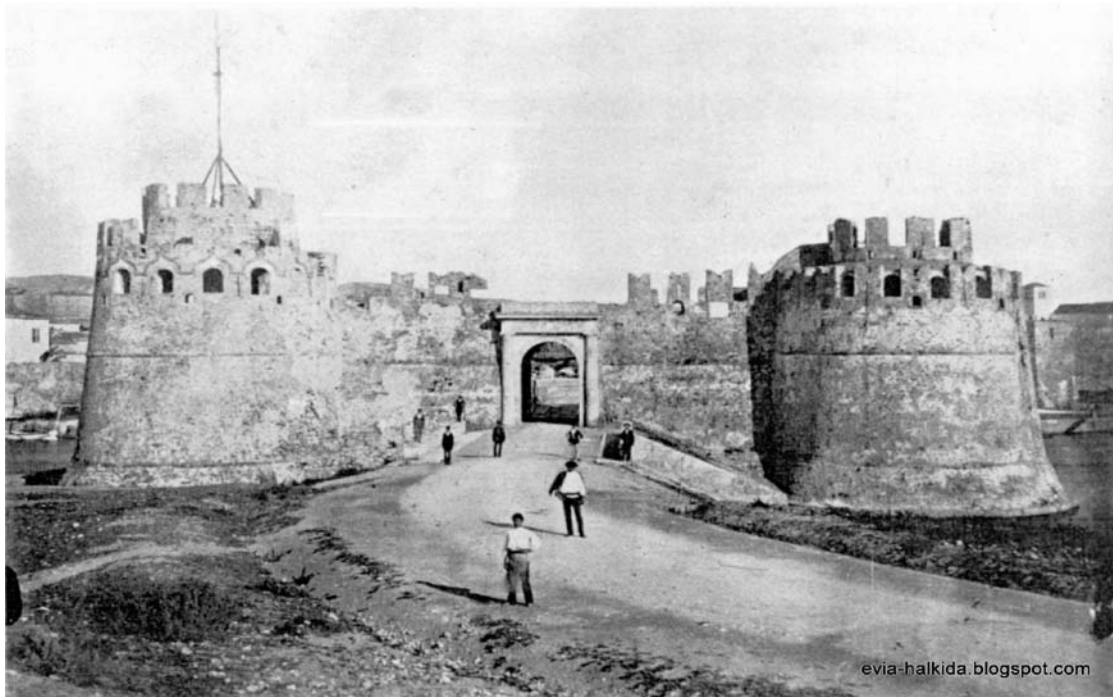
στον Εύριπο. Ήδη από τον 3ο αιώνα παρατηρείται μια σημαντική μείωση στην οικοδομική δραστηριότητα.

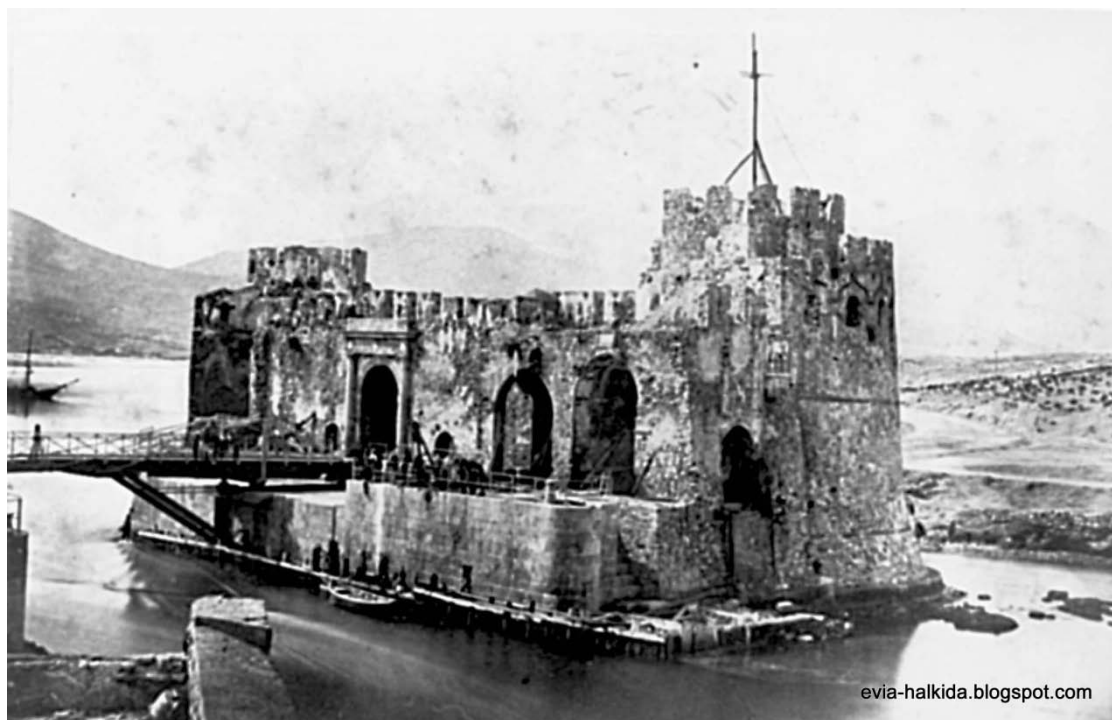
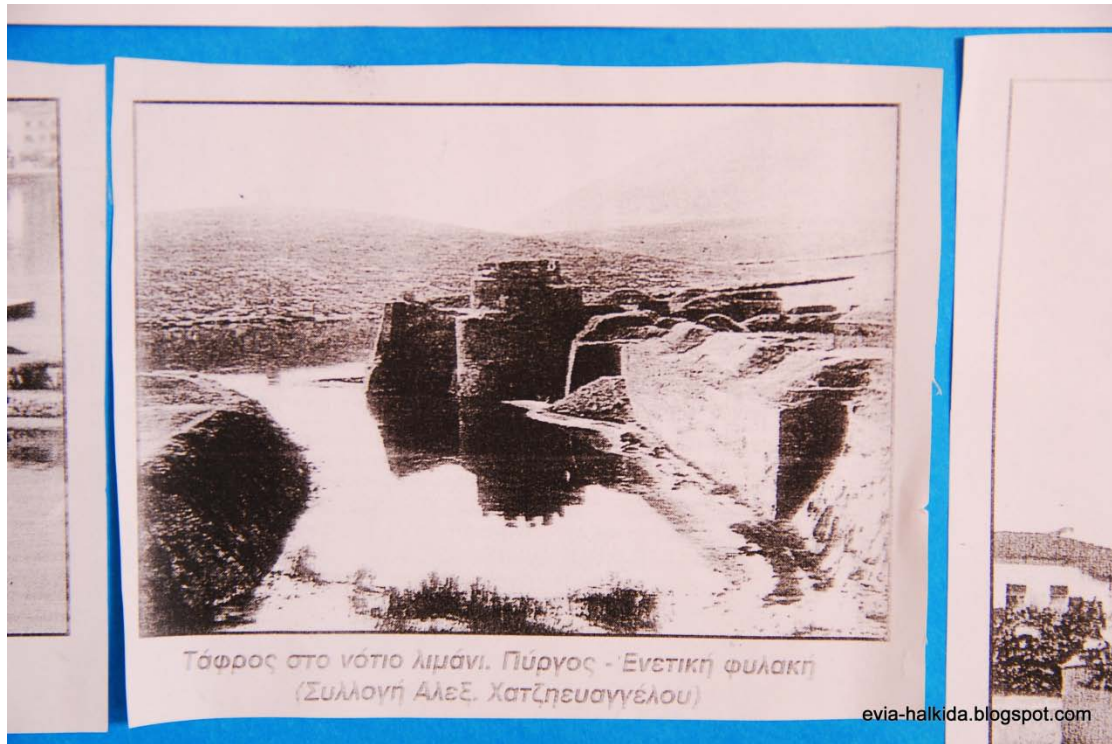
4.2 Η Signoria (Ενετική Κυριαρχία) του Negroponte (1204-1470)

Από το 1205 έως και το 1470 η Εύβοια βρισκόταν υπό την κατοχή των Φράγκων. Από το 1205 έως το 1300 κυρίαρχοι είναι οι Λομβαρδοί βαρόνοι και ο Βαΐλος της Βενετίας, που είχε την έδρα του στον Έγριπο και σταδιακά έγινε πανίσχυρος, αυτός κυβερνούσε την Εύβοια σύμφωνα με τις προτιμήσεις της Βενετίας. Από το 1300 έως και το 1372 διοικούν οι Ενετοί και βαθμιαία αποκτούν τον έλεγχο του νησιού. Τέλος από το 1372 έως το 1470 οι Ενετοί γίνονται απόλυτοι κυρίαρχοι. Πρώτη φροντίδα των σταυροφόρων που εγκαταστάθηκαν στη Χαλκίδα ήταν η ανακατασκευή του φρουρίου του Ευρίπου.

Υπό τους Ενετούς η πόλη υπέφερε λιγότερο από ότι επί Λομβαρδών. Οι Χαλκιδεοί ζούσαν μια σχετικά άνετη ζωή, διατηρώντας τα έθιμά τους και απολαμβάνοντας στοιχειώδη αυτοδιοίκηση ενώ παράλληλα μια σημαντική και αρμονική κοινωνία ευγενών της Δύσης άκμαζε στην πόλη του « Νεγρεπόντε » σε αντίθεση με τους Εβραίους που, αποκλεισμένοι στο γκέτο τους, τη σημερινή συνοικία « Εβραϊκά », είχαν τα μεγαλύτερα φορολογικά βάρη.

Η Χαλκίδα τα χρόνια αυτά βρισκόταν σε ανθηρή οικονομική κατάσταση, είχε πυκνή συγκοινωνία και ακμαίο εμπόριο και ήταν μετά την Κρήτη, αξιόλογο διαμετακομιστικό κέντρο. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, η Χαλκίδα έγινε η πιο σπουδαία πόλη των ενετικών κτήσεων. Ο Βαΐλος δαπανούσε πολλά χρήματα για την ίδια και το κάστρο της, που απέκτησε την τελική μορφή του επί ενετοκρατίας, το 1304, χτισμένο πάνω σε βάσεις του βυζαντινού κάστρου.

4.2.1. Μνημεία από την περίοδο της Ενετοκρατίας

° Οικία του Βάϊλο

Ένα από τα πιο σημαντικά κτίρια στο ιστορικό κέντρο του Κάστρου της πόλης, είναι αυτό απέναντι από την είσοδο του μητροπολιτικού ναού της Αγίας Παρασκευής, γνωστό σύμφωνα με την προφορική παράδοση, ως «οικία του Βάϊλου», του διοικητικού δηλαδή μεγάρου της πόλης. Το διώροφο κτίριο έφτασε στις μέρες μας χωρίς σημαντικές επεμβάσεις κατά τον 20^ο αιώνα. Αποτελείται από ένα νοτιότερο τμήμα της φραγκοκρατίας και από ένα βορειότερο της τουρκοκρατίας. Το φράγκικο κτίσμα είναι ότι απέμεινε από μεγάλο κτίριο που περιέκλειε τη μεγάλη πλατεία δυτικά της βασιλικής, ενώ το τουρκικό προσκολλήθηκε στο προηγούμενο με τις αναγκαίες αλλαγές και τοιχίσεις, ώστε να συγκροτηθεί μια κατοικία περιορισμένου μεγέθους.

Οικία του Βάϊλο

Για να στηριχτεί το δυτικό ξώστεγο (χαγιάτι) χρησιμοποιήθηκαν ένα ιωνικό κιονόκρανο και ένας απλός μαρμάρινος κορμός, σπολια κλασσικών χρόνων. Στην εξώθυρα προσκολλήθηκε ανάγλυφο με παράσταση γρυπαλεκτρυώνα. Μετά την καθαίρεση των κονιαμάτων και των μεσότοιχων του 19^{ου} αιώνα

αποκαλύφθηκε ένα δώροφο κτίσμα, ενιαίας κατασκευής και με τρόπο δόμησης όμοιο με αυτό της βασιλικής του 13^{ου} αιώνα, με στοά στο ισόγειο και μεγάλη αίθουσα στον όροφο, στην οποία οδηγούσε κλιμακοστάσιο κατεστραμμένο σήμερα. Λείψανα τοιχοποιίας αποδεικνύουν ότι το κτίριο προεκτεινόταν προς τα δυτικά, αλλά κυρίως προς τα βόρεια. Θεωρώντας εύλογο ότι παρόμοια στοά πρέπει να υπήρχε προς το βορρά, προκύπτει ότι το κτίσμα είχε κάτοψη σχήματος Π με μορφή στοάς που περιέκλειε την πλατεία, ενώ το νότιο διατηρούμενο σκέλος, είχε και μια μικρή προσθήκη προς τα δυτικά. Στο σχέδιο του 1840 διακρίνεται πράγματι κτίσμα στη θέση ακριβώς και στις διαστάσεις που έπρεπε να είχε η βόρεια πτέρυγα του κτιρίου προφανώς ενσωματωμένη σε ανακατασκευές της τουρκοκρατίας. Στοιχείο που πείθει για την ταύτιση είναι η γεωμετρική ασυμμετρία της διατηρούμενης σήμερα στοάς. Ο δυτικός της τοίχος είναι παράγωνος και προεκτεινόμενος ταυτίζεται με τον αντίστοιχο τοίχο αυτού του κτίσματος. Δυστυχώς η κατασκευή μεγάλης οινόδεξαμενής από οπλισμένο σκυρόδεμα, που χάρις στις προσπάθειες του δήμου Χαλκιδέων κατεδαφίστηκε το 2004, κατάστρεψε πριν από μερικές δεκαετίες κάθε ίχνος παλαιάς κατασκευής σε όλη την πολεοδομική ενότητα νότια, δυτικά και βόρεια του σπιτιού του Βαΐλου.

Βέβαια κτίρια με στοές ίσως είχαν και άλλες πλατείες της Χαλκίδας, και πιθανών η πλατεία του Αγίου Μάρκου σε κάποια απόσταση προς βορρά, στην περιοχή του σωζόμενου σήμερα τζαμιού, όπου και ο αρχικός πυρήνας της εγκατάστασης των Βενετών σύμφωνα με τον Γ. Κόντερ, αν και δεν πρέπει να είχαν τον μνημειώδη χαρακτήρα που διαπιστώνουμε στο σύμπλεγμα της Αγίας Παρασκευής και του σπιτιού του Βαΐλου, αφού κτίστηκαν την πρώτη περίοδο της εγκατάστασης των Βενετών. Η στοά που αναφέρθηκε, εν τούτοις, ταυτίζεται εντυπωσιακά με την περιγραφόμενη στα χρονικά της αλώσεως του Negreponte σαν Ioggia του αρχοντικού του Βαΐλου, στα γεγονότα της προδοσίας του Τομάζο Σκιάβο.

◦ Το Λαογραφικό Μουσείο

Το Λαογραφικό Μουσείο στεγάζεται στο τελευταίο κομμάτι του Ενετικού «κάστρου» σε τρεις αίθουσες. Ο τοίχος έχει 2 μέτρα πάχος με αποτέλεσμα να διατηρείται σταθερή η θερμοκρασία, περιβάλλον ιδανικό για τις στολές. Προηγουμένως ήταν αποθήκες για τα ζώα και καταλύματα των στρατιωτών και στην εποχή της τουρκοκρατίας ήταν φύλακες. Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους ήρθε στα χέρια του στρατού σαν αποθήκη. Το 1940 έγιναν φυλακές μελλοθανάτων που θα εκτελούνταν την επόμενη μέρα και μετά την γερμανική κατοχή ήρθε πάλι στο στρατό σαν αποθήκη. Το 1982 παραχωρείται στο δήμο για λαογραφικό μουσείο. Αυτό ήταν τμήμα του κάστρου εντός του κάστρου. Τα τείχη είχαν κατασκευαστεί για να προφυλάσσουν από τις διάφορες επιδρομές. Έχει τρεις αίθουσες, η πρώτη ενδυματολογικός τομέας, η δεύτερη μεσοαστικό σπίτι και η τρίτη είναι το χωριάτικο σπίτι. Το κομμάτι αυτό του « ενετικού κάστρου » είναι ότι απόμεινε από την κατεδάφιση των τειχών που ολοκληρώθηκε το 1904 και που είχε αρχίσει δέκα χρόνια πριν χάριν εξωραϊσμού με επιμέλεια των Γαζέπη και Βουδούρη.

4.3 Η Χαλκίδα την περίοδο της Τουρκοκρατίας (1470-1833)

Τον Ιούνιο του 1470, ο τούρκικος στόλος με ναύαρχο τον Μαχμούτ πασά ξεκίνησε από τον Ελλήσποντο για την Χαλκίδα. Στην πορεία του επιχείρησε να καταλάβει την Σκύρο, όπου δεν κατάφερε να πατήσει το κάστρο της αλλά κατέστρεψε την ύπαιθρο. Πέρασε κατόπιν το δίαυλο του Καφηρέα, κατέλαβε τα Στύρα και το κάστρο των Αρμένων, κατέστρεψε τον Πορθμό (περιοχή Αλιβερίου) και την περιοχή του και έβαλε πλώρη για τη Χαλκίδα. Κυριέψε το Βασιλικό και το μεγάλο πύργο του και στις 15 Ιουνίου, αφού πέρασε το στενό της Αυλίδας, αγκυροβόλησε στο νότιο λιμάνι, το Βούρκο. Οι άνδρες βγήκαν στην ξηρέ και κατέλαβαν όλη την παραλία και τους γύρω λόφους της Αγίας Μαρίνας, σε μικρή απόσταση από τα τείχη της πολης. Τις πρώτες μέρες έγιναν αψιμαχίες μεταξύ των ανδρών της φρουράς και των Τούρκων. Στις 18 Ιουνίου έφτασε διαμέσου των Θηβών και του Ανηφορίτη, ο κύριος όγκος των τουρκικών στρατευμάτων, έχοντας επικεφαλής τον Μωάμεθ Β΄. Ο τούρκικος στρατός είχε απλωθεί σε όλη την περιοχή της Χαλκίδας. Τοποθετηθήκαν επίσης όλμοι και πυροβόλα, καθώς και 21 κανόνια, σε επίκαιρα σημεία γύρω από την πόλη.

Οι πολιορκημένοι βρέθηκαν σε απελπιστική θέση, παρόλο που ήταν κλεισμένοι μέσα σε ισχυρά κάστρα. Τα τείχη προς το μέρος του νησιού περιβάλλονταν από πλατειά και βαθιά τάφρο γεμάτη με θαλασσινό νερό. Η τάφρος άρχιζε από το βόρειο λιμάνι, το Στρογγυλό (ξενοδοχείο «Παλίρροια»), και δια της σημερινής οδού Ελευθερίου Βενιζέλου, κατέληγε στο Βούρκο.

Βαίλος τότε ήταν ο Παύλος Ερίτζος. Η άμυνα της Χαλκίδας στηριζόταν, εκτός από την τακτική φρουρά, και σε 700 άνδρες που είχαν έρθει από το Ηράκλειο της Κρήτης, επίσης στη δύναμη του Δαλματού Τομάζο από 500 άνδρες, η οποία είχε αναλάβει τη φροντίδα των πολεμικών μηχανών της πολης, και σε λίγες ακόμα χιλιάδες άνδρες. Ο άμαχος πληθυσμός ήταν 2500 ψυχές, εκτός από τους πρόσφυγες.

Όταν στις 25 Ιουνίου, ο Μωάμεθ συμπλήρωσε όλες τις προετοιμασίες του ζήτησε από τον βάιλο να παραδοθεί, δίνοντάς του διάφορες υποσχέσεις. Συνάντησε την άρνηση του βάιλου.

Το βράδυ άρχισε ο βομβαρδισμός της πόλης, που κράτησε πέντε μέρες και πέντε νύχτες. Ρίχτηκαν 120 μεγάλες λίθινες πλάκες που η κάθε μια ζύγιζε 200 κιλά. Οι πολιορκητές έριξαν ξερά κλαδιά στην τάφρο για να περάσουν, αλλά οι πολιορκούμενοι έβαλαν φωτιά και τα έκαψαν. Δεύτερη μεγάλη επίθεση έγινε στις 30 Ιουνίου, που απέτυχε, φέροντας στους Τούρκους μεγαλύτερες απώλειες.

Τις ημέρες της πολιορκίας το τούρκικο ιππικό, προχώρησε προς το κέντρο της Εύβοιας και έφτασε μέχρι τα χωριά Οριό και Βρύση. Στην επέλασή του σκότωσε τους πάνω από 15 ετών άνδρες και γυναίκες. Τα παιδιά κάτω από τα 15 τα έστειλε σκλάβους στην Κωνσταντινούπολη. Οι 3000 μάχιμοι άνδρες που είχαν καταφύγει στο φρούριο Κούπα, για να σωθούν, διατάχθηκε να σφαγούν όλοι μετά από την παράδοση του φρουρίου. Άλλοι λένε ότι μεταφέρθηκαν στη Χαλκίδα και κομματιάστηκαν μπροστά στα ματιά των πολιορκημένων για να καμφθεί το ηθικό τους. Σύμφωνα με την παράδοση, σφάχτηκαν νότια του φρουρίου Κούπα και θάφτηκαν σε ομαδικούς τάφους.

Στις 30 Ιουνίου το πλήρωμα ενός βενετσιάνικου πλοίου που έφερνε άνδρες και πολεμοφόδια, από κακό χειρισμό, στον όρμο του Βούρκου, έπεσε στη μέση του τουρκικού στόλου και όλοι οι άντρες σφάχτηκαν μπροστά στο κάστρο.

Ο σουλτάνος εξακολουθούσε να βομβαρδίζει το κάστρο και να ζητά την παράδοση της πόλης.

Στις 11 Ιουλίου φάνηκε στο βόρειο Ευβοϊκό ο βενετσιάνικος στόλος. Ο ναύαρχος Κανάλε, για ανεξήγητους λόγους, δεν βοήθησε τους πολιορκημένους, και μόλις το ρεύμα του Ευρίπου άλλαξε πορεία, επέστρεψε και αγκυροβόλησε στον όρμο των Πολιτικών.

Ο Μωάμεθ, βλέποντας την αναποφασιστικότητα του Βενετού ναυάρχου, το πρωί της 12^{ης} Ιουλίου, διέταξε γενική επίθεση

κατά της πόλης. Οι Τούρκοι φρόντισαν να γεμίσουν την τάφρο με βαρέλια, πτώματα και κλαδιά, με αποτέλεσμα τα νερά της να πλημμυρίσουν τα ραγισμένα τείχη. Ο αυτοσχέδιος δρόμος βρωμούσε απαίσια από τα πτώματα όταν άρχισε η γενική επίθεση. Η φρουρά, αποδεκατισμένη, κατάκοπη, ύψωσε μαύρες σημαίες, σημείο έσχατης απελπισίας, για να βοηθήσει ο Κανάλε, αλλά καμιά ανταπόκριση δεν πήρε. Χωρίς καμιά βοήθεια αγωνίστηκε υπεράνθρωπα υπερασπίζοντας τα τείχη. Ο προμαχώνας του Βούρκου και όλος ο περίβολος είχε καταλειφθεί από τους Γενίσαρους. Ο αγώνας συνεχίστηκε στους στενούς δρόμους της πόλης, όπου οι κάτοικοι αμύνονταν με όποιον τρόπο και μέσο μπορούσαν.

Ο Βένετος ναύαρχος Κανάλε κινήθηκε επιτέλους να κάνει επίθεση ενάντια στη γέφυρα από βάρκες, αλλά όταν είδε την τουρκική σημαία να κυματίζει στις επάλξεις της πόλης γύρισε πίσω και άφησε τους δύστυχους του Κάστρου στην τύχη τους. Ο Μαχμούτ πασάς και ο Ιταλός διερμηνέας που στάλθηκαν για να δουν την ισχυρότητα του κάστρου, υποσχέθηκαν τη ζωή όλων που ήταν μέσα στο κάστρο, αλλά όχι και την ελευθερία τους. Ο Μωάμεθ δεν δέχτηκε τη συμφωνία και εξέδωσε διαταγή για τη σφαγή όλων. Ο βαΐλος Παύλο Ερίτσο είχε ιδιαίτερη τύχη. Τοποθετήθηκε πάνω σε δυο σανίδες για να τον κόψουν στη μέση με πριόνι.

Η σφαγή που ακλούθησε την άλωση της Χαλκίδας, δεν υπέστησαν οι άλλες ευβοϊκές πόλεις, γιατί παραδόθηκαν.

Όταν τα νέα της πτώσης του Νεγρεπόντε έφτασαν στη Βενετία, μεγάλος θρήνος ξέσπασε για τους συγγενείς που είχαν εκεί.

Η Εύβοια, που ονομάστηκε Εγριμπόζ ή Γριμπός από τους Τούρκους, μοιράστηκε σε δυο πασαλίκια: της Χαλκίδας και της Καρύστου. Η Χαλκίδα ορίστηκε έδρα του νομού Εύβοιας και περιελάμβανε τους καζάδες των Θηβων, των Αθηνών, της Λεβάδειας, των Σαλώνων και της Αταλάντης.

Ο διοικητής του νομού λεγόταν Πασάς και ο υποδιοικητής του Μουσελίμης. Σαντζάκι έγινε η Χαλκίδα με φερμάνι του Σουλεϊμάν Μωάμεθ Β' το 1471.

Στη Χαλκίδα έμενε ο σατράπης, πολιτικός και στρατιωτικός διοικητής της Εύβοιας και ο ναύαρχος που επιτηρούσε το Αιγαίο πέλαγος, με βοηθό τον Κεχαγιά, υποσατράπη. Οι Τούρκοι της Χαλκίδας υπολογίζονταν σε 1000 οικογένειες.

Η διοίκηση των Τούρκων ήταν τυραννική και βάρβαρη. Οι Έλληνες πλήρωναν υπέρογκους φόρους, ενώ δεν είχαν ούτε περιουσία ή ιδιοκτησία.

Από τον 16^ο αιώνα, άρχισε να διαμορφώνεται οικισμός έξω από το χώρο του κάστρου και έναν αιώνα αργότερα, το 1670, ο Τούρκος περιηγητής Εβλιά Τσελεμπί, που επισκέφτηκε τη Χαλκίδα, ανέφερε ότι υπήρχαν έντεκα μουσουλμανικές συνοικίες, πέντε χριστιανικές και μια εβραϊκή, και ότι μέσα στο κάστρο βρίσκονταν χίλια εννιακόσια σπίτια. Όπως προκύπτει από το Γερμανό περιηγητή Friesement, στη δεκαετία του 1780, η Χαλκίδα είχε πληθυσμό 15000 κατοίκους και ήταν ένα από τα εμπορικά κέντρα της περιοχής.

Τον Απρίλιο του 1684 η Βενετία κήρυξε τον πόλεμο στους Τούρκους. Η κατάκτηση της Χαλκίδας ήταν επιβεβλημένη για τους Βενετούς για τη θετική έκβαση των μαχών που ήταν σε εξέλιξη.

Στις 30 Ιουνίου 1688 τα βενετικά πλοία υπό τις διαταγές του αρχιστράτηγου και δόγη, του Μοροζίνι, ξεκίνησαν από το λιμάνι του Πόρου για να φτάσουν δέκα μέρες αργότερα στη Χαλκίδα. Τα συμμαχικά στρατεύματα υπό το σουηδό κόμη Konigsmarck, συγκροτούσαν στρατιώτες από διάφορα γερμανικά κρατίδια, τη Μάλτα, την Τοσκάνη, τη Σαβοΐα και την Αγία Έδρα. Στα πολεμικά γεγονότα έλαβαν μέρος ελληνικά και αλβανικά σώματα από το Ιόνιο, τη Μάνη και την Αθήνα με δικούς τους αρχηγούς.

Η τουρκική φρουρά αριθμούσε 6000 άνδρες, ενώ στη βοιωτική ακτή υψωνόταν το φρούριο του Καράμπαμπα με 40 κανόνια και 6600 στρατιώτες.

Στις 13 Ιουλίου 1688 φτάνουν Βενετοί και οι σύμμαχοί τους έξω από τη Χαλκίδα. Τα συμμαχικά στρατεύματα αριθμούσαν 8000 πεζούς και 800 ιππείς. Ένα μεγάλο τμήμα του στρατού

όμως που επέβαινε στην αρμάδα λόγω των σφοδρών ανέμων που επικρατούσαν στην περιοχή δεν κατόρθωσε να αποβιβαστεί.

Στις 15 Σεπτεμβρίου ο Konigsmarck άφησε την τελευταία του πνοή, ενώ και ο ίδιος ο Μοροζίνι ήταν άρρωστος. Στις 20 Σεπτεμβρίου, οι Φλωρεντινοί και οι Μαλτέζοι βλέποντας ότι η ήττα πλησίαζε, αποφάσισαν να αποχωρήσουν. Τα κανόνια του Καράμπαμπα σφυροκοπούσαν συνεχώς τα συμμαχικά στρατεύματα, τα οποία δεν άντεξαν την πίεση και την πανούκλα, αλλά και την έλλειψη εφοδίων, νερού και χρημάτων. Στις 21 Οκτωβρίου 1688, τα συμμαχικά στρατεύματα επιβιβάστηκαν στα πλοία παίρνοντας το δρόμο της επιστροφής προς τα πελοποννησιακά παράλια.

Κατά την Ελληνική Επανάσταση, η Χαλκίδα που ήταν έδρα του πασά, αποτελούσε με τα δύο φρούριά της (Χαλκίδας και Καράμπαμπα) απόρθητη πόλη. Εν τούτοις στα τέλη Μαΐου και στις αρχές Ιουνίου του 1821, η πόλη πολιορκήθηκε από τους Έλληνες χωρίς επιτυχία και τον Ιούλιο ο Ομέρ Βρυώνης έφθασε στην περιοχή, κατά την πορεία του προς τα Βρυσάκια, όπου όμως αποκρούστηκε και ηττήθηκε, από τους Έλληνες που είχαν προλάβει να οργανώσουν στρατόπεδο, με επικεφαλής τον Αγγελή Γοβγίνα. Στη μάχη αυτή διακρίθηκε ο Νικόλαος Κριεζώτης. Μετά τον θάνατο του Αγγελή Γοβγιού, στην ενέδρα στα Δυό Βουνά, αρχηγός στην Εύβοια γίνεται ο Ν. Κριεζώτης. Η επανάσταση συνεχίστηκε με αμφίρροπα αποτελέσματα. Μεγάλη δοκιμασία ήταν οι εμφύλιες διαμάχες ανάμεσα στον Κριεζώτη και τον Διαμαντή Νικολάου, οπλαρχηγό του Ολύμπου, για την αρχηγία στο νησί. Μετά από νίκες του εναντίον του Ομέρ Μπέη στο Διακοφτί και στο Βατίτσι, ο Κριεζώτης πολιορκήσε την Κάρυστο. Όμως η άφιξη του τουρκικού στόλου διέλυσε το ελληνικό στρατόπεδο με αποτέλεσμα ο άμαχος πληθυσμός να καταδιωχτεί και να σφαγεί. Ο Κριεζώτης αναγκάστηκε τότε να αποσυρθεί στη Σκόπελο.

Τον Νοέμβριο του 1823 νέα πολιορκία της Χαλκίδας από τον Οδυσσέα Ανδρούτσο, με τη βοήθεια Ψαριανών πλοίων, περιορίζει τους Τούρκους στο φρούριο αλλά χωρίς αποτέλεσμα,

όπως επίσης και η περισσότερο οργανωμένη επιχείρηση για την απελευθέρωσή της τους πρώτους μήνες του 1823.

Έτσι η Χαλκίδα αλλά και όλη η Εύβοια παρέμεινε στα χέρια των Τούρκων ακόμη και μετά την άφιξη του Καποδίστρια και μόνο μετά από συνθήκη στις 25-3-1833 παρεδόθη στην Ελλάδα. Στις 20-3-1833 μετά την αναχώρηση του Ομέρ πασά από την Χαλκίδα για να μην περαστεί στην παράδοση, τον αντικαθιστά ο χατζή ισμαήλ μπέης.

4.3.1.Περιγραφή της Χαλκίδας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας από περιηγητές

Ο Ross, που πέρασε από τη Χαλκίδα, στις αρχές του 18ου αιώνα, σημειώνει για το φρούριο ότι στα περισσότερα τμήματά του είναι έργο του φράγκικου και βενετσιάνικου μεσαίωνα, προσθέτοντας πως το λιοντάρι του Αγ. Μάρκου και οικόσημα ιταλικών οικογενειών, βρίσκονται εντοιχισμένα πάνω σε πύλες και πόρτες. Για μερικά οικοδομήματα του κάστρου αναφέρει την φραγκοβενετσιάνικη προέλευσή τους και επισημαίνει ιδιαίτερα μια εκκλησιά (προφανώς την Αγία Παρασκευή) και ένα χάλασμα απέναντί της, απομεινάρια από το νοσοκομείο των ναϊτών. Ο Bronzetti γράφει στις αναμνήσεις του για την πόλη πως βρίσκεται στο στενό της θάλασσας Εύριπος που έχει πλάτος 100 ποδών. Στη μέση του πορθμού υπάρχει ένα φρούριο για να υπερασπίζει τη γέφυρα που έφτιαξε ο Μαχμούτ-Πασάς στα 1642 και που ενώνει το νησί με την Βοιωτία. Η στενή με πολλά τόξα αυτή γέφυρα ενώνει τη στεριά με το φρούριο της γέφυρας κι από κει άλλη ξύλινη σε κακή κατάσταση γέφυρα οδηγεί στην πόλη (κάστρο).

Ο Girard δίνοντας μας στοιχεία για όλη την πόλη τονίζει πως έχει το σχήμα τριγώνου: η κορυφή του καταλήγει στη γέφυρα και τις δυο πλευρές του προστατεύει η θάλασσα. Από την Τρίτη πλευρά το τείχος περιτριγυρίζεται από την τάφρο που την περνάς με δύο γέφυρες για να φτάσεις σε δύο πύλες.

Ο Stephani για το κάστρο αναφέρει πως τα τείχη του είναι πολύ

ισχυρά και επισημαίνει ότι οι αναρίθμητοι μεσαιωνικοί πύργοι και οι πολεμίστρες αποτελούν αρνητικό θέλγητρο. Για το εσωτερικό του κάστρου γράφει ότι τα σπίτια είναι πολύ κοντά το ένα στο άλλο και χωρίζονται με στενούς χωματόδρομους. Είναι τούρκικου ρυθμού και αποτελούνται από δυο πτέρυγες εκ των οποίων η μια είναι για τις γυναίκες και η άλλη για τον αφέντη, τους φίλους του και τους υπηρέτες του.

Οι περιηγητές του ευβοϊκού χώρου, κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού του 19ου αιώνα, δίνουν πολλές πληροφορίες για ένα σημαντικό αριθμό τζαμιών στο κάστρο και στο προάστιο, αν και όχι πάντοτε ακριβείς και απαλλαγμένες συγχύσεων .

Ο Τούρκος Εβλιά Τσελεμπίς που επισκέφθηκε τη Χαλκίδα το 1670 μας δίνει στα «Ευβοϊκά» του τη λεπτομερέστατη ίσως περιγραφή της πόλης: «Το κάστρο του Εγριμπόζ έχει σχήμα πενταγώνου με τρεις σειρές οχυρώματα.

Η περιφέρεια του απ' την εξωτερική μεριά του τείχους είναι 6.000 βήματα. Έχει 11 ψηλούς πύργους σαν φρούρια με πιο μεγάλο τον πύργο της γέφυρας, ο οποίος έχει πάνω έναν περίβολο. Στη θάλασσα υπάρχουν δύο ισχυροί στρογγυλοί προμαχώνες εξοπλισμένοι με πολλά κανόνια και στην άλλη πλευρά βρίσκονται επίσης τρεις πύργοι και ένα ισχυρό τείχος.

Μέσα στο κάστρο υπάρχουν 11 τούρκικοι μαχαλάδες (περίπου άλλοι τόσοι στο Ξώχωρο-προάστιο) και 11 τζαμιά πιστών σουλτάνων, 5 μαχαλάδες Ρωμιογκισαούρηδων και 5 μικρές εκκλησίες τους, ένας εβραϊκός μαχαλάς και μια χάβρα. Τα σπίτια είναι στενά και πετρόχτιστα, όλα είναι σκεπασμένα με κεραμίδια με πόρτες με καμάρες, χτισμένα κοντά το ένα στο άλλο με πηγάδια στις αυλές. Τα σπίτια των Γκισαούρηδων είναι γεροχτισμένα και με πολλά πατώματα. Μέσα στο κάστρο βρίσκονται 1900 σπίτια και 80 βιοτεχνικά μαγαζιά». χτισμένα κοντά το ένα στο άλλο με πηγάδια στις αυλές.

Οι δρόμοι του Κάστρου ήταν στενοί, στρωμένοι με καλντερίμι.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας, μετά τον 16ο αιώνα, χωρίς να είναι γνωστό το πότε ακριβώς, η πόλη ξεπέρασε τα παλαιότερα της όρια και, χωρίς βέβαια να καταστραφεί το υπάρχον φρουρίο, επεκτάθηκε έξω από αυτό σε

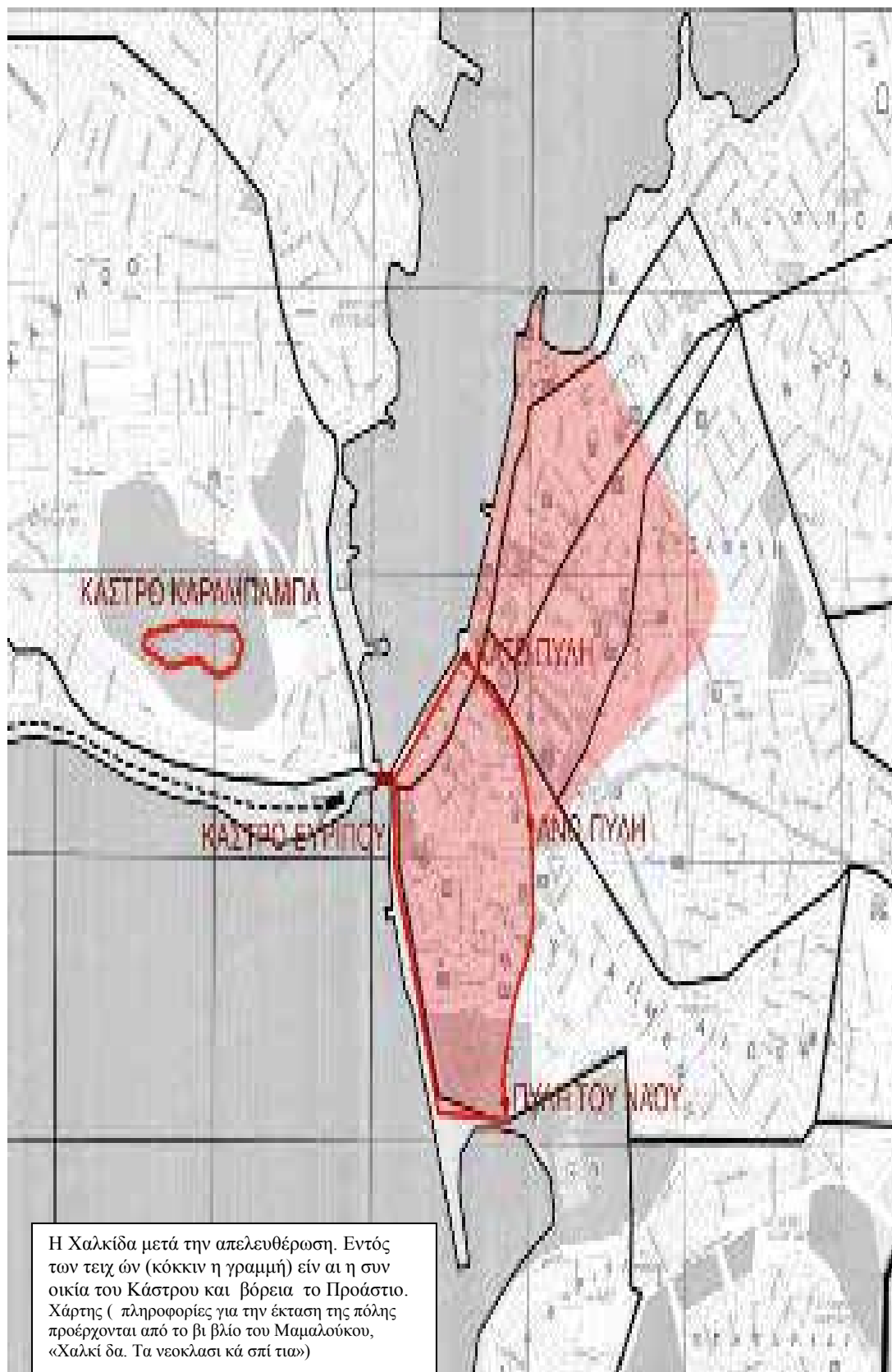
ένα προάστιο το οποίο προστατευόταν από ένα αρκετά πρόχειρο τούρκικο περιτείχισμα και σταδιακά αναπτύχθηκε και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της. Τον πολεοδομικό ιστό του φρουρίου διαρθρώνουν δύο βασικοί

άξονες, που συνεχίζουν στο προάστιο και αποτελούν τους δυο κύριους δρόμους που οδηγούν από τον Εύριπο προς το εσωτερικό του νησιού.

Πρόκειται για τους άξονες που ξεκινούν από την πύλη του πορθμού και καταλήγουν αντίστοιχα στην Άνω και στην Κάτω Πύλη. Εγκάρσια σε αυτούς, (κατά τη διεύθυνση Β-Ν), υπάρχει τρίτος άξονας που ξεκινάει επίσης από την Πύλη του Πορθμού και καταλήγει στο άκρο του Φρουρίου.

Οι τρεις αυτοί άξονες εξακολουθούν να υπάρχουν μέχρι σήμερα στον ιστό της πόλης. Πρόκειται, αντίστοιχα για τις οδούς Κώτσου και Αγγελή Γοβιού ενώ ο τρίτος δεν είναι τόσο σαφής, πιθανόν ταυτίζεται με τις σημερινές οδούς Παίδων και Σταμάτη, ή με την οδό Παύλου.

Τις ανάγκες της πόλης για λιμάνι εξυπηρετούσε κυρίως ο όρμος του Βούρκου.

4.3.2. Μνημεία από την περίοδο της Τουρκοκρατίας

°Το κάστρο του Καράμπαμπα

Χρισμένο σε λόφο από την πλευρά της Βοιωτίας, σε στρατηγικό σημείο, ελέγχει τα στενά του Ευρίπου και την πολη της Χαλκίδας. Σύμφωνα με ιστορικούς, βρίσκεται στη θέση που ήταν χρισμένη η αρχαία Κανηθος. Το φρούριο που σώζεται, είναι τουρκικό έργο του 1684, που σκοπό είχε την προστασία της πολης από τους Ενετούς. Σχεδιάστηκε από τον Βενετό Gerolino Galoro και η αρχιτεκτονική του είναι περισσότερο ευρωπαϊκή και λιγότερο τουρκική. Το σχήμα του φρουρίου είναι ακανόνιστο και επίμηκες και καταλαμβάνει την κορυφή του λόφου. Η μεγαλύτερη διάστασή του είναι στη διεύθυνση ανατολικά – δυτικά 240 μέτρα και το μεγαλύτερο πλάτος στη διεύθυνση βόρεια – νότια 54 μέτρα. Τα νότια τείχη έχουν υποστεί μεγάλες φθορές. Αντίθετα, τα βόρεια σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση με τις επάλξεις τους, ενοποιημένες και εξοπλισμένες με θυρίδες ελαφρών όπλων. Τη δυτική άκρη του κάστρου καταλαμβάνει ο οκτάπλευρος δυτικός προμαχώνας, ο οποίος αποτελεί και το σημαντικότερο οχυρωματικό έργο του όλου φρουρίου. Η είσοδος στον πύργο γίνεται από στενό καμαροσκεπή διάδρομο, που θυμίζει λαβύρινθο. Στον

ανατολικό τοίχο του περιβόλου, μεταξύ της πύλης και του ανατολικού πύργου, βρίσκεται κωδωνοστάσιο, κτισμένο στη θέση όπου βρισκόταν η καμπάνα του συναγερμού του φρουρίου. Το κάστρο, από την κατασκευή του μέχρι και την παράδοσή του στην Ελλάδα το 1833, είχε μείνει απόρθητο. Το όνομά του, πιθανόν το πήρε από τον Καρά - Μπαμπά Σουλτάν που ήταν θαμμένος στο λόφο αυτόν. Μέσα στο κάστρο, βρίσκεται η εκκλησία του Προφήτη Ηλία (1895). Η θέα από τον λόφο είναι εκπληκτική.

Ο δυτικός προμαχώνας λειτουργεί ως εκθεσιακός χώρος όπου εκτίθεται η συλλογή γλυπτών από την περιοχή της Χαλκίδας και την περιοχή του Κάστρου. Η μόνιμη έκθεση των γλυπτών αρχιτεκτονικών μελών εντάχθηκε στο έργο με τίτλο

«Επανεκθεση γλυπτών στο φρούριο Καράμπαμπα» με χρηματοδότηση από το Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης.

Η συλλογή των αρχιτεκτονικών γλυπτών περιλαμβάνει απλά αρχιτεκτονικά μέλη, ανάγλυφα από αρχιτεκτονικό διάκοσμο εκκλησιαστικών και κοσμικών κτηρίων, επιγραφές, θυρεούς και ταφικά ανάγλυφα εξαιρετικής τέχνης και ιστορικής σημασίας. Η συλλογή χωρίζεται χρονολογικά στις εξής περιόδους: Παλαιοχριστιανική, Μεσοβυζαντινή, Φράγκικη και Οθωμανική, ενώ επιγραφές φανερώνουν και την ύπαρξη Εβραϊκής κοινότητας.

Το φρούριο καθώς και ο εκθεσιακός χώρος στον δυτικό προμαχώνα είναι ανοιχτός για το κοινό καθημερινά εκτός Δευτέρας από τις 8:30-15.00. Πρόθεση της 23ης ΕΒΑ είναι το φρούριο του Καράμπαμπα να αποτελέσει μαζί με τα υπόλοιπα μεσαιωνικά μνημεία της Χαλκίδας τον πυρήνα για να έρθει το κοινό σε επαφή με την ιστορία της Χαλκίδας από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια μέχρι και σήμερα.

°Το τζαμί του Εμίρ Ζαδέ

(Κηρύσσεται ιστορικά διατηρητέο μνημείο ΒΔ 24-9-1937 - ΦΕΚ 401/Α/14-10-1937)

Το τζαμί του Εμίρ Ζαδέ στη Χαλκίδα χτίστηκε τον 15ο αιώνα από τους Τούρκους που αφίχθησαν στην Εύβοια. Έξω από τον ναό υπάρχουν υπολείμματα παλαιότερου χριστιανικού ναού ο οποίος μετατράπηκε σε τέμενος. Είναι μεγάλων διαστάσεων κτήριο και χαρακτηριστικό του σημείο είναι η θολωτή σκέπη. Στο εσωτερικό υπάρχει μεγάλη αίθουσα που δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη. Βρίσκεται στην πλατεία Πεσόντων Οπλιτών και είναι σε απόσταση 100 περίπου μέτρων από την παραλία της πόλης και πλησίον σε άλλα σημαντικά αξιοθέατά της.

Μπροστά του σώζεται η ωραία τουρκική κρήνη (βρύση), που κτίστηκε το 1655 και επισκευάστηκε το 1796. Έχει επιγραφές με γλυπτά γράμματα.

Το τζαμί που διατηρήθηκε σε άριστη κατάσταση, μετατράπηκε σε Μουσείο Μεσαιωνικών και Νεότερων χρόνων και σήμερα βρίσκεται σφραλιστό.

Επάνω στην είσοδο του τζαμιού υπάρχει η επιγραφή σε Αραβική γλώσσα: «Είσελθε εδώ εν ειρήνη και θα είσαι αθάνατος εις το όνομα του Παντελεήμονα θεού».

◦ Η τουρκική κρήνη

(Κηρύσσεται ιστορικά διατηρητέο μνημείο ΒΔ 24-9-1937 - ΦΕΚ 401/Α/14-10-1937)

Βρίσκεται στην πλατεία Πεσόντων Οπλιτών μπροστά στο τζαμί του Εμίρ Ζαδέ. Είναι μια θαυμάσια μαρμάρινη κρήνη που κατασκευάστηκε το 1655 από τον Τούρκο υπουργό Χαλίλ Πασά και επισκευάστηκε το 1796 . Έχει επιγραφές με γλυπτά γράμματα. Φέρει την Αραβική επιγραφή, που εξήγησε ο Αιγύπτιος καθηγητής στο Παν/μιο Αθηνών Φουάντ Χουζανεϊν 'λη: «Ευχαριστούμε το θεό του Σύμπαντος με δεήσεις μας στους Προφήτες και τους Αποστόλους. Το νερό έρχεται από την πηγή με την δύναμη του Παντοδύναμου θεού. Η χάρη του θεού έστω επ' αυτού και επί όλων των Προφητών. Τούτο είναι από τα καλά έργα του υπουργού Χαλίλ πασά. Είθε ο θεός να εκπληρώσει τις επιθυμίες του και είθε να τον κάνει παραγωγικό νύχτα και μέρα. Είθε ο θεός να τον εισαγάγει στον παράδεισο

μέσα στον οποίο ρέουν ποταμοί».

Στα δεξιά υπάρχει επιγραφή : «Επιδιόρθωση υπό Ιμπραήμ Εμπνέ Μωχάμετ Υπαρχηγού του Πυροβολικού του φρουρίου Χαλκίδας». Από το 1937 έχει ανακηρυχτεί σε ιστορικό μνημείο.

° Το αρχοντικό της οδού Παίδων

Ένα έξοχο αρχιτεκτόνημα που κατασκευάστηκε επί Τουρκοκρατίας από Μακεδόνες μαστόρους και είναι το μοναδικό κτίσμα που έχει περισωθεί στη Νότια Ελλάδα. Αρχικά, είναι πιθανό να ανήκε σε κάποιο Τούρκο αξιωματούχο, αφού και σήμερα στη Χαλκίδα, είναι γνωστό σαν «Τούρκικο σπίτι». Ο Buchon κάνει αναφορά για το σπίτι του Γάλλου προξένου Τιές, που αποτελεί μέρος της οικοδομής στην οποία κατοικούσε ο πασάς του Νεγρεπόντου. Είναι η πρώτη κατοικία μετά τη γέφυρα του Ευρίπου και μετά το τείχος στο εσωτερικό της ακροπόλεως. Μια άλλη εκδοχή εξίσου πιθανή είναι εκείνη που αναφέρει ο Θ. Θεοχάρης πως το αρχοντικό της οδού Παίδων ήταν η έδρα του Βενετσιάνου Προβλεπτή. Όμως στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε το αρχοντικό να έχει κτισθεί πριν το 1470, πράγμα που αποκλείεται. Έτσι λοιπόν επικρατεί η αρχική σκέψη, ότι δηλαδή, το αρχοντικό ανήκε σε κάποιον Τούρκο και μάλιστα αξιωματούχο.

Το 1910 το σπίτι, μεταβιβάστηκε στην οικογένεια Καράκωστα. Έκτοτε έγινε διαδοχικά κατοικία, ξενοδοχείο και πάλι κατοικία. Λίγο μετά τον πόλεμο χρησιμοποιήθηκε ως Ορφανοτροφείο, όπου στέγαζε 220 παιδιά. Παλιότερα είχε χρησιμοποιηθεί σαν φυλακές και ακόμη παλιότερα λέγεται ότι έσφαζαν οι Τούρκοι τα παιδιά γι' αυτό και η οδός ονομάστηκε Παίδων.

Χαρακτηριστική είναι η αρχιτεκτονική του σπιτιού, ένα πολύ όμορφο παράδειγμα είναι η εξώπορτα του σπιτιού. Η εξώπορτα είναι δίφυλλη, φτιαγμένη από χοντρές κατακόρυφες σανίδες που εξωτερικά καλύπτονται από οριζόντιες «τραβέρσες». Στο ένα φύλλο σώζονται ακόμη η σιδερένια σκαλιστή χειρολαβή και το σχετικά πρόσφατο σιδερένιο ρόπτρο σε σχήμα χεριού.

Κατεβαίνοντας τη μικρή πέτρινη σκάλα της αυλής συναντούμε τρεις υπόγειους χώρους -Χαμώι- που είναι τοποθετημένοι γραμμικά, ο ένας δίπλα στον άλλο.

Η δεύτερη σκάλα της αυλής είναι και αυτή πέτρινη. Φαρδύτερη από την προηγούμενη, σκεπάζει με τα επτά σκαλοπάτια της, μια στέρνα. Ανεβαίνοντας αυτή τη σκάλα φτάνουμε στο μετζοπάτωμα. Αμέσως μετά τη σκάλα υπάρχει ένα τετράγωνο, αρκετά ευρύχωρο, κεφαλόσκαλο, απ' όπου αρχίζει δεύτερη σκάλα -ξύλινη- που οδηγεί στο ανώι. Ένας ευρύχωρος στεγασμένος χώρος, σαν ένα είδος «σκεπαστού», με τέσσερις οξύρυγχες καμάρες, είναι το μοναδικό σύνορο προς το μέρος της αυλής.

Οι καμάρες είναι πολυτελείς τοξωτές κατασκευές και στηρίζονται σε αντίστοιχους κιονίσκους κυκλικής ή ορθογωνικής διατομής. Με τον τρόπο αυτό καμάρες και τοιχοποιίες στο χαμώι και στο μετζοπάτωμα, δημιουργούν ένα γερά δεμένο σύνολο όπου πάνω του στηρίζεται η ξύλινη κατασκευή του ορόφου. Στην απέναντι ακριβώς πλευρά του σκεπαστού υπάρχουν οι πόρτες επίσης τοξωτές που οδηγούν στα δωμάτια.

◦ Το Κριεζώτειο

Το Κριεζώτειο είναι στην οδό Τζαβέλλα 5, πίσω από το Μητροπολιτικό ναό του Αγίου Δημητρίου. Εδώ στεγάστηκε το αρχοντικό του ήρωα του 1821, Νικόλαου Κριεζώτη. Σήμερα φιλοξενεί το ιστορικό αρχείο της πόλης, παιδικό σταθμό και ΚΑΠΗ του δήμου Χαλκιδέων.

Το Κριεζώτειο αποτελεί μοναδικό δείγμα αρχιτεκτονικής μαστόρων της Μακεδονίας. Ιδιαίτερη ιστορική σημασία παρουσιάζει η βρύση που βρίσκεται στον περίβολο, η οποία είναι συναρμολογημένη από ανάγλυφα οθωμανικά επιτύμβια μέλη, καθώς και το βοηθητικό κτίριο των λουτρών, που αποτελείται από δυο συνεχόμενους πετροχτιστους χώρους με δυο θόλους.

Το κτίσμα, αρχικά, είχε στοιχεία οθωμανικής μορφολογίας, αλλά αργότερα οι απόγονοι του Κριεζώτη ανέλαβαν τον εξωραϊσμό του κάνοντας προσθήκες όπως π.χ. η νεοκλασικίζουσα είσοδος, το πήλινο διακοσμητικό χώρισμα του διαδρόμου της αυλής και τα κτίσματα δεξιά και αριστερά της εισόδου που ήταν βοηθητικά για εκείνη την περίοδο όπως π.χ. το χαμάμ.

Το αρχοντικό Κριεζωτη, της συνοικίας «Τσικούρ Τσεσμέ» με είσοδο στην οδό Τζαβέλλα, ήταν ένα από τα δυο χιλιάδες σαράγια ναυάρχων και στρατηγών που υπήρχαν κατά τον 19^ο αιώνα στις τουρκοκρατούμενες περιοχές. Από ευρήματα της περιοχής, αποδεικνύεται ότι στο χώρο αυτό, ήταν μεγαλοπρεπές αραβικό κτίριο, που καταστράφηκε σε άγνωστη χρονολογία. Τμήματα του κτιρίου με αραβουργήματα, βρίσκονται σήμερα στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, στον περίβολο πίσω από το ιερό και μ' αυτά έχει κατασκευαστεί η βρύση του αρχοντικού.

Το αρχοντικό, τμήμα μεγαλύτερου συγκροτήματος της εξοχικής κατοικίας του Ομέρ Πασά, τελευταίου Τούρκου στρατιωτικού διοικητή Εύβοιας, αγοράστηκε από τον ήρωα του Εικοσιένα, Νικόλαο Κριεζωτη, ανάμεσα στα 1830-1833, όταν υπήρχε προτροπή των Ελλήνων να αγοράζουν τουρκικές ιδιοκτησίες, προκειμένου να διευκολυνθεί η αναχώρηση των Τούρκων από την Ελλάδα.

Εκεί ο Κριεζωτης εγκαταστάθηκε μετά την προαγωγή του από τον Οθωνα σε συνταγματάρχη και Νομοεπιθεωρητή Εύβοιας. Μετά τη φυγή του Κριεζωτη στη Τουρκία το 1847, το σπίτι περιέρχεται διαδοχικά στους απογόνους του οι οποίοι το ανακαίνισαν.

Παραμελημένο και μισοερειπωμένο κατά τη δεκαετία του 1980, το Κριεζώτειο κινδύνευε από γενικό ξεθεμελίωμα. Το κεντρικό κτίσμα είχε καταρρεύσει κατά το μεγαλύτερο μέρος του και το υπόλοιπο των κτισμάτων (λουτρά - αποθήκη) είχε υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις. (συνολική επιφάνεια 773 τ.μ.)

Με την ΥΑ 104/46724/5.9.1978 (ΦΕΚ 830/Β/25.9.1978) απόφαση του υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών κηρύχθηκε διατηρητέο και στη συνέχεια ο Δήμος Χαλκιδέων προχώρησε στην απαλλοτρίωσή του αντί του ποσού των 7.530.516 δραχμών (ΦΕΚ 467/22.9.1982), προκειμένου να σώσει από την ολοσχερή καταστροφή το αρχοντικό.

° Το ρολόι της Χαλκίδας – Σειρήνα

Το Ρολόι της Χαλκίδας είναι ένας πυργίσκος στην κεντρική οδό Μπαλαλαίων. Είναι τετράγωνου σχήματος και ύψους 19 μέτρων. Κατασκευάστηκε στα τέλη του 18ου αιώνα και ήταν το δημοτικό ρολόι της πόλης όπου τις ώρες σήμαινε υπάλληλος του Δήμου. Είναι γνωστό ως Σειρήνα λόγω του ότι λειτούργησε ως αντιαεροπορική σειρήνα κατά τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο. Η είσοδος σήμερα στο εσωτερικό του είναι εφικτή από την νότια πλευρά, από μια ημικυκλική πόρτα. Τα επισκευές έχουν γίνει και στην σκάλα που οδηγεί στο ψηλότερο σημείο του πύργου.

Δυστυχώς στην εξωτερική του πλευρά διπλανό σπίτι έχει σοβατίσει ένα μέρος του αλλοιώνοντας έτσι ένα ιστορικό κειμήλιο της πόλης. Η σειρήνα βρίσκεται σε λειτουργία μέχρι σήμερα και για αυτό τον λόγο δεν επιτρέπεται η είσοδος σε αυτή. Μάιο του 1900 αποφασίστηκε η ίδρυση σεισμολογικού σταθμού στο δημοτικό ρολόι και τοποθετήθηκε στο εσωτερικό του σειсмоγράφος ύψους 8 μέτρων. Το εσωτερικό του έχει σοβατιστεί ενώ

4.3.3. Κτίρια που δεν υπάρχουν σήμερα

- Λατρευτικοί χώροι

Το Ουρσού τζαμί του Αλή Πασά

Το "ΟΥΡΣΥ" τζαμί του Αλή Πασά. Στη Χαλκίδα έχει μετασκευασθεί στον χριστιανικό Ναό του Αγ. Νικολάου. Σχεδιάγραμμα της 6ης Οκτωβρίου 1843 από το βιβλίο του Etienne Rex, Voyage en Grece et dans le Levant 1867. (Διακρίνεται ο Σταυρός εις τον τρούλον του ναού και του κωδονοστασίου μιναρέ. Η διαφανόμενη πλευρά είναι η ανατολική επί της σημερινής οδού Αβάντων και ο μιναρές στο κέντρο της σημερινής οδού Αντωνίου). evia-halkida.blogspot.com

Το Μπαϊρακλί τζαμί

Το Μπαϊρακλί τζαμί στην πλατεία Εμπορών σε περίοδο εμποροπανηγύρεως. Διακρίνονται τα κτίρια που γνωρίσαμε στην αρχή της Νεοφύτου. Από αριστερά προς τα δεξιά οι ιδιοκτησίες Αγ. Νικολάου, Γεωργ. Λεοντί Αθανασίου, Ανδρ. Σταϊκίδη και στο κέντρο το παλαιό ρολόι της πόλεως - σημερινή Σειρήνα. (Φωτ. του 1880). evia-halkida.blogspot.com

- Κατοικίες

Είναι χαρακτηριστικός ο εσωστρεφής χαρακτήρας των κατοικιών της εποχής εκείνης που περιβάλλονται από αρκετά ψηλούς μαντρότοιχους και οι περισσότερες απ' αυτές έχουν τουλάχιστον μια πτέρυγα εφαπτόμενη του κοινόχρηστου χώρου.

Οι κατοικίες των πλουσιότερων Οθωμανών ήταν διώροφες ή τριώροφες με μεγάλες περιμαντρωμένες αυλές, τα κονάκια, πολλές μάλιστα είχαν και πολεμίστρες.

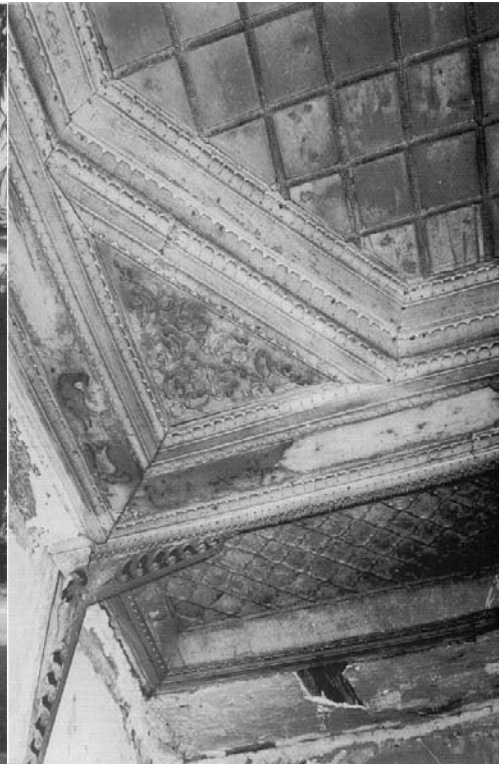
Των φτωχών ήταν ισόγειες με ημιυπαίθριους χώρους στο ανατολικό μέρος της οικίας. Οι μεγάλες αυλές προφυλάσσονταν με τοίχους ψηλότερους από δυο μέτρα, ώστε να προστατεύονται οι γυναίκες που περιφέρονταν στο εσωτερικό τους.

Η κατασκευή του αποτελείται από ξύλινο σκελετό ο οποίος πληρώνεται από πλίθια κατασκευασμένα από πηλοχωμα ανακατεμένο με άχυρο και άλλες οργανικές ύλες.

Στεγάζονται από τετραριχτη συνήθως στέγη με ξύλινο σκελετό και επικάλυψη από χειροποίητα κεραμίδια. Δάπεδα, κουφώματα και οροφές είναι ξύλινα.

3. Άποψη του σπιτιού Λαουτάρη - Ευσταθίου από evia-halkida.blogspot.com
Φωτ. Δ. Δεμερτζή, 1965.

4. Λεπτομέρεια της οροφής στο σπίτι Λαουτάρη - Ευσταθίου.
Φωτ. Γ. Βραϊμάκης, 1968. evia-halkida.blogspot.com

1. Σπίτι Οροβία, πάροδος Κώτσου 23. Κατεδαφίστηκε. evia-halkida.blogspot.com
Φωτ. Γ. Βραϊμάκης, 1968. (Γενική άποψη).

52. Σπίτι Βασιλείου, Δ. Βασιλείου 3. Κατοικείται. Φωτ. Σ. Κοκκίνας, 1968. evia-halkida.blogspot.com
(Άποψη με το χαγιάτι και την αυλή).

56. Σπίτι Μπούκου, Χατζοπούλου. Κατεδαφίστηκε το 1974. evia-halkida.blogspot.com
Φωτ. Δ. Δεμερτζής, 1968. (Πόρτα).

15. Σπίτι Γεροντίτη, Τσιριγώτη 43. Κατεδαφίστηκε το 1974. evia-halkida.blogspot.com
Φωτ. Γ. Βοαΐιάκης, 1968. (Γενική άποψη).

16. Βάσεις ισόγειου του σπιτιού Γεροντίτη. Φωτ. Γ. Βραϊμάκης via-halkida.blogspot.com

17. Το χαγιάτι του σπιτιού Γεροντίτη. Φωτ. Γ. Βραϊμάκης via-halkida.blogspot.com

49. Σπίτι Μένσελ, Βουδούρη. Κατεδαφίστηκε πριν το 1897. via-halkida.blogspot.com
Φωτ. αγνώστου. (Γενική άποψη).

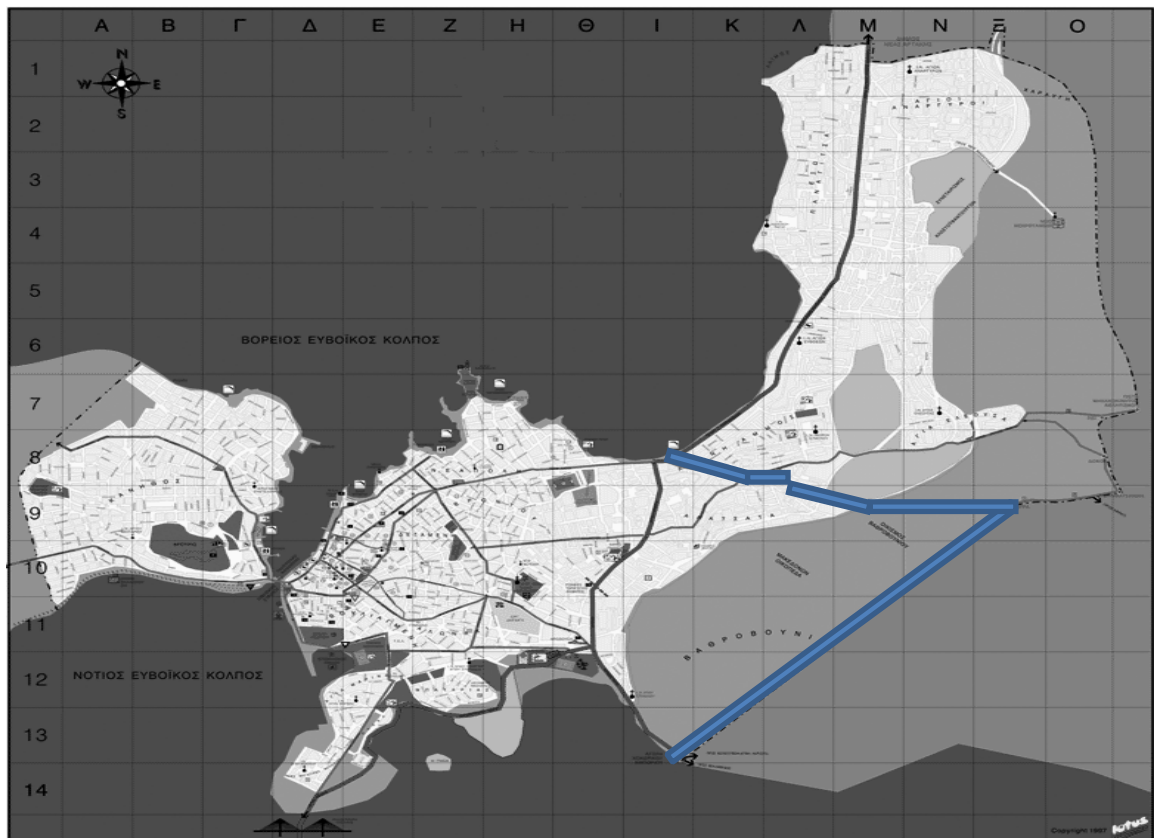

6. Σπίτι Μαρόγλου, Χατζοπούλου 2. Κατεδαφίστηκε πριν το 1975. via-halkida.blogspot.com
Φωτ. Γ. Βραϊμάκης, 1968. (Γενική άποψη).

4.4 Ιστορικοί χώροι της Χαλκίδας

ΦΕΚ 117 Β / 25-04-1958 : Περί κηρύξεως αρχαιολογικού χώρου στη πόλη Χαλκίδα.

ΦΕΚ 1003 Β / 14-12-1971 : Περί κηρύξεως χώρου ως ιστορικό και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της πόλεως της Χαλκίδας.

Αρχαιολογικοί χώροι:

A1 Δάπεδο ρωμαϊκής παλαίστρας

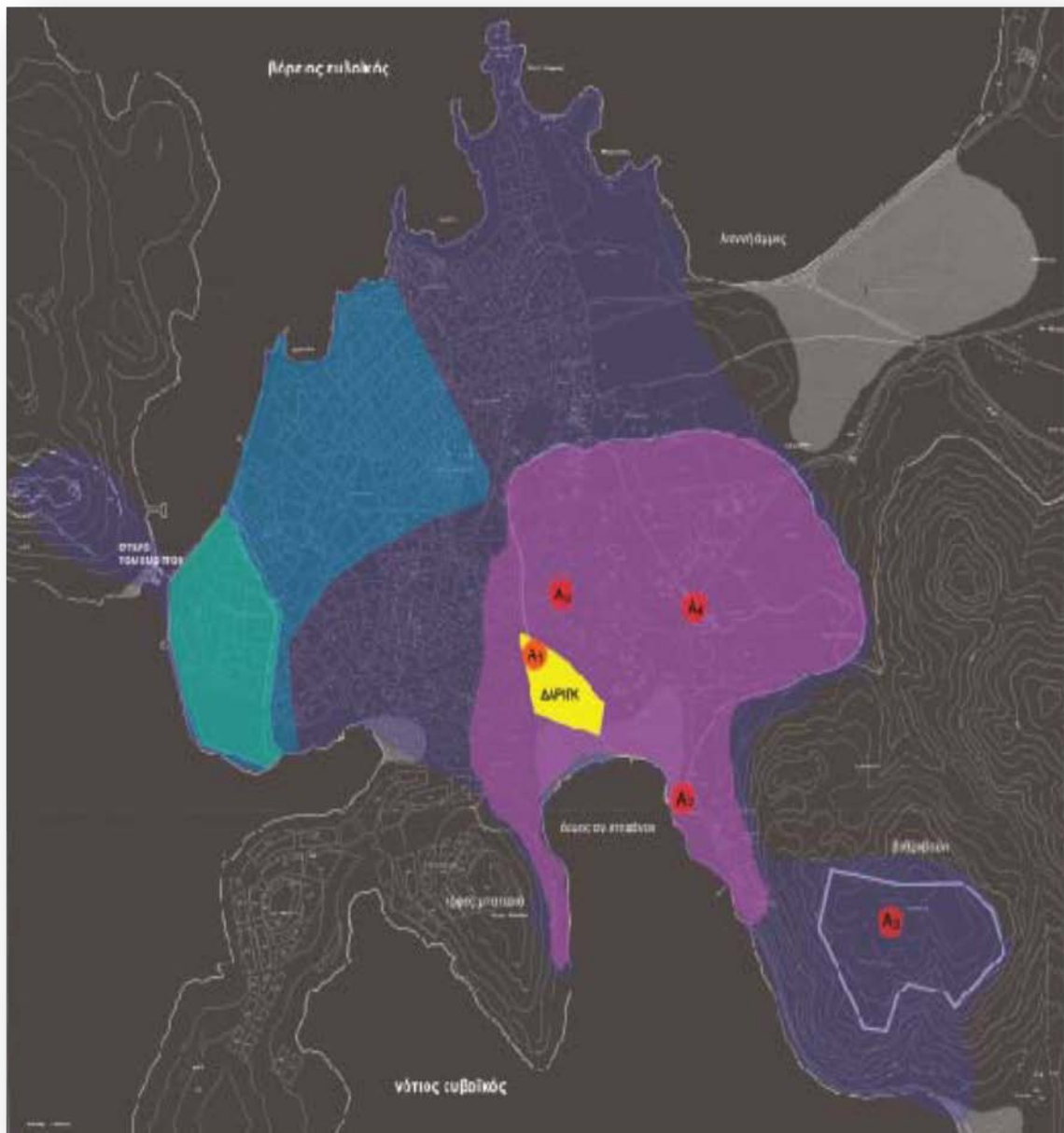
A2 Ιερή πηγή Αρέθουσα

A3 Αρχαία ακρόπολη

A4 Ρωμαϊκό υδραγωγείο

A5 είσοδος κατακόμβης

- **νεοκλασική περίοδος**
- **κλασική περίοδος**
- **μεσαιωνική περίοδος**
- **ελληνιστική–ρωμαϊκή περίοδος**

- Άγιος Στέφανος

Χρησιμοποιείται ως λιμάνι της ανατολικής Χαλκίδας. Έπαιξε μεγάλο ρόλο στο εξαγωγικό εμπόριο της αρχαίας Χαλκίδας. Πήρε το όνομά του από το διπλανό γραφικό εκκλησάκι του Αγίου Στεφάνου. Από πάνω του υψώνεται το ασβεστολιθικό βουνό Βαθροβούνι. Στους πρόποδες του λειτουργούσαν πολλά λατομεία και ασβεστοκάμινα, των οποίων η λειτουργία έχει παψει προ πολλού. Στη βάση των βράχων, κοντά στη θάλασσα, υπάρχουν πολλές πηγές πόσιμου νερού, καθώς και η ονομαστή ιστορική πηγή της Αρέθουσας. Ο Άγιος Στέφανος είναι τώρα μια πολυπληθής συνοικία, από την οποία περνά ο δρόμος Χαλκίδας – Καρύστου. Στα νότια της εκκλησίας του Αγίου Στεφάνου σώζονται βαθμίδες αρχαίας κλίμακας λαξευμένες πάνω στο βουνό, που οδηγούσαν στην ακρόπολη της αρχαίας Χαλκίδας, επάνω στο βουνό ή στο θρόνο της νύμφης Αρέθουσας. Κατά μήκος της παραλίας του Αγίου Στεφάνου ήταν πελεκημένος στη βάση των βράχων ο αρχαίος δρόμος, που πήγαινε στην Ερέτρια, του οποίου κατάλοιπα σώζονταν μέχρι τον περασμένο αιώνα, οπότε και καταστράφηκαν για να κατασκευαστεί ο σημερινός νέος δρόμος. Στο βάθος δε του κόλπου, που σήμερα έχει επιχωματωθεί, ήταν το εμπορικό λιμάνι και πίσω του η αγορά και η πόλη. Στην περιοχή του Αγίου Στεφάνου έχει βρεθεί μεγάλο νεκροταφείο της αρχαίας Χαλκίδας. Οι τάφοι εκτείνονταν κατά μήκος της αρχαίας οδού που κατευθυνόταν προς την Ερέτρια. Το νεκροταφείο ήταν σε χρήση από την ελληνιστική μέχρι τη χριστιανική εποχή (3^{ος} π.Χ. αιώνας – 4^{ος} μ.Χ. αιώνας). Όσον αφορά την αρχιτεκτονική των τάφων έχουν

βρεθεί κεραμοσκεπείς κατά βάση, λίγοι κιβωτιόσχημοι, λαξευτοί, και θαλαμοειδείς μακεδονικού τύπου.

βαθμίδες αρχαίας κλίμακας λαξευμένες πάνω στο βουνό

- Πηγή Αρέθουσα

Κατά το φιλόσοφο Πορφύριο, πήρε το όνομά της η Αρέθουσα από την ηρωίδα της Εύβοιας. Όσοι έπιναν από το νερό της Αρέθουσας γίνονταν εκλεκτοί και γενναίοι άντρες. Η ανδρεία και η αξιοσύνη των Χαλκιδέων οφειλόταν στο θαυματουργό νερό της πηγής. Στο ρεύμα της πηγής, σύμφωνα με τον Αθηναίο, υπήρχαν ιερά ψάρια και χέλια, με χρυσά και αργυρά σκουλαρίκια και άλλα στολίδια, που τρέφονταν από τα σπλάχνα των θυσιαζόμενων ζώων και από τα τυριά που πετούσαν οι επισκέπτες. Σύμφωνα με τον γεωγράφο Στράβωνα (63 π.Χ. – 24 μ.Χ.), τα νερά της Αρέθουσας, ύστερα από μεγάλο σεισμό χάθηκαν και εμφανίστηκαν όμως ύστερα από λίγες μέρες σε άλλη θέση.

Σε αυτό το σημείο υπάρχουν οι πηγές της Αρέθουσας με τα άφθονα νερά της που στην αρχαιότητα θεωρούνταν ιερή (θεωρούνταν ότι γινόταν ανδρείος όποιος έπινε νερό απ' αυτήν). Σήμερα, η απαξία των πηγών της Αρέθουσας είναι παντελής. Τίποτε δεν σημειώνει την ύπαρξή τους: τμήμα της ευρύτερης περιοχής των πηγών είναι δίπλα στον κόμβο και τα νερά τους χάνονται κυλώντας μέσα από τις καλάμιές στη θάλασσα

- Βαθροβούνι

Το Βαθροβούνι είναι βραχώδης λόφος, ύψους 140 μέτρων, που αρχίζει από τον Άγιο Στέφανο και φθάνει μέχρι τη θέση τροχός. Η σωστή του γραφή είναι Βαθρακοβούνι= βουνό των βαθράκων, βατράχων. Πράγματι στον Άγιο Στέφανο υπήρχε λιμνούλα, έλος γεμάτο βατράχια. Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας λεγόταν Troco, Trodo, Strocha. Κατά τον αρχαιολόγο Γ. Παπαβασιλείου, η ονομασία αποδίδεται στις βαθμίδες σκαλοπάτια, που οδηγούσαν στους τετράγωνους τάφους, που ήταν σκαλισμένοι πάνω στους βράχους. Η περιοχή της Χαλκίδας φαίνεται ότι είχε κατοικηθεί γύρω από το Βαθροβούνι από τους νεολιθικούς ήδη χρόνους.

Στην κορυφή του λόφου υπήρχε ακρόπολη, που η οχύρωσή της έφτανε μέχρι την πηγή της Αρέθουσας, απ' όπου υδρευόταν το κάστρο για αυτό δεν βρέθηκε δεξαμενή νερού στον περίβολό της.

Βρέθηκαν όστρακα από την Παλαιολιθική εποχή και την Ελληνιστική περίοδο, και νεκροταφείο των Κλασικών χρόνων. Στην βορειοδυτική πλευρά του βρέθηκαν ίχνη αρχαίου θεάτρου.

Μέσα στον περίβολο των τειχών της ακρόπολης, υπήρχε βυζαντινή εκκλησία, μεσαιωνικό κτίσμα, που χρησίμευε για στρατώνας.

Επί Τουρκοκρατίας ο λόφος ήταν οχυρωμένος στο δρόμο προς την Ερέτρια. Δυστυχώς όμως, το τμήμα αυτό και η πέτρινη σκάλα με τις βαθμίδες που οδηγούσε στην ακρόπολη

καταστράφηκε από τα λατομεία. Σώθηκαν μερικά σκαλοπάτια. Σήμερα όλος ο λόφος έχει απογυμνωθεί και έχουν οικοδομηθεί κατοικίες.

- Ρωμαϊκό Υδραγωγείο

Το Ρωμαϊκό υδραγωγείο, γνωστό ως Καμάρες , θα το συναντήσετε στη βόρεια έξοδο της Χαλκίδας στην περιφερειακή οδό. Αποτελούσε έργο μεταφοράς νερού για την ύδρευση της πόλης, που κατασκεύασαν οι Ρωμαίοι.

Διατηρείται σε άριστη κατάσταση. Σώζονται δώδεκα ακέραιες με αψίδες και τρεις κολώνες χωρίς αψίδες. Φαίνεται πως το έργο έχει γίνει σε δυο περιόδους, πρώτα από τους Ρωμαίους και κατόπιν από τους Ενετούς, ενώ έχει επιδιορθωθεί από τους Τούρκους.

Στο Δοκό σώζονται άλλες οκτώ ερειπωμένες καμάρες κατά μήκος του δρόμου Χαλκίδας – Δοκού, που είναι μέρος του ίδιου υδραγωγείου.

Στην περιοχή των Καμάρων, υπήρχε οικισμός από την Παλαιολιθική εποχή, την Γεωμετρική, Κλασική ως και τη Ρωμαϊκή. Ο αρχαιολόγος Γ. Παπαβασιλείου αναφέρει τρεις

μυκηναϊκούς τάφους κοντά στις Καμάρες. Βρέθηκαν θεμέλια αρχαίου ιερού, καθώς και πολλοί χριστιανικοί τάφοι και ένας ναός.

- Κατακόμβες Χαλκίδας

Μεγάλη συζήτηση έχει γίνει γύρω από τις "κατακόμβες" του Αγίου Ιωάννου και της Αγίας Κυριακής που βρίσκονται στο χώρο του νεκροταφείου του Αγίου Ιωάννου. Οι απόψεις των μελετητών διίστανται αν πρόκειται για κατακόμβες, δεξαμενές, τάφοι, αποθήκες σιτηρών ή υδραγωγεία.

Τη συζήτηση για τις Κατακόμβες της Χαλκίδας άνοιξε ο πατέρας της χριστιανικής αρχαιολογίας στην Ελλάδα, Γεώργιος Λαμπάκης (βυζαντινολόγος 1854-1913) αναφέροντας δύο κατακόμβες στο χώρο του παλιού νεκροταφείου του Αγίου Ιωάννη, τη μια ομώνυμη με το ναό και την άλλη στο όνομα της Αγίας Κυριακής. Αναφέρει ίχνη χριστιανικά για την πρώτη, χωρίς να επιχειρήσει χρονολογική τοποθέτηση, απέκλεισε όμως χριστιανική χρήση για τη δεύτερη. Επεσήμανε, ωστόσο, την ανάγκη για συστηματική ανασκαφική έρευνα.

Ο δεύτερος χρονολογικά μελετητής, Ν. Καλογερόπουλος, χαρακτηρίζει τα υπόγεια αυτά κτίσματα, δεξαμενές ή μυκηναϊκούς τάφους, δίχως να αρνείται κατηγορηματικά ή πειστικά τον όρο "κατακόμβες", που υπονοεί μια ιδιάζουσα χρήση νεκρικής κυρίως φύσεως.

Ο βυζαντινολόγος Γεώργιος Σωτηρίου αρνήθηκε σχέση με κατακόμβες, χαρακτηρίζοντάς τα σαν υπόγειες, θαλαμοειδείς, λαξευτές δεξαμενές και αποθήκες σιτηρών.

Η οδός Κατακόμβης βρίσκεται στο συνοικισμό του Αγίου Ιωάννου που βρίσκεται μπροστά στο νεκροταφείο. Αρχίζει από την οδό Διοκλέους συναντά την οδό Μ. Αλεξάνδρου και καταλήγει στην οδό Αγίου Ιωάννου. Ονομάστηκε για πρώτη φορά το 1959.

Πολλοί μιλούν για την ύπαρξη "κατακομβών" στη Χαλκίδα και εν πάσει περιπτώσει, είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι υπάρχουν στη Χαλκίδα μνημεία υπόγεια που και αν ακόμα δεν έχουν τη μορφή και την αξία μιας πραγματικής κατακόμβης,

όπως εκείνες της Ρώμης ή της Μήλου, είναι άξια ιδιαίτερης προσοχής.

Η κατακόμβη της Αγίας Κυριακής σήμερα δεν σώζεται. Έχει καταχωθεί από τους νεότερους και πάνω της έχει ανεγερθεί ναϊδριο της αγίας. Ο αρχαιολόγος Γεωργ. Παπαβασιλείου γράφει ότι ήταν υδραγωγείο, που μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό.

Στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, σύμφωνα με την παράδοση, υπάρχουν κατακόμβες κάτω από το δάπεδο, χωρίς να υπάρχει κάτι συγκεκριμένο. Υπάρχει η άποψη ότι υπάρχουν υπόγειοι τάφοι ή κρύπτες ευγενών Φράγκων.

Ο Κωνσταντίνος Α. Γουναρόπουλος στο βιβλίο του "Ιστορία της Εύβοιας" που εκδόθηκε το 1930, γράφει για τις κατακόμβες της πόλης στη σελίδα 85, μεταφέροντας κυρίως την περιγραφή του αρχαιολόγου Λαμπάκη, τα εξής: "Κατά τη νοτιοανατολική πλευρά του νεκροταφείου Αγίου Ιωάννου και ένα τέταρτον από την πόλη της Χαλκίδας υπάρχει στο λόφο τεχνητή και απότομη ρωγμή σαν χάνδακας, που οδηγεί σε σκοτεινή υπόγεια οπή της οποίας πλάτος 0,55 και στο ύψος 1,40, 0,75, 0,65 και μετά σέρνεται για να περάσει απ' τη σκοτεινή και στενή αυτή είσοδο, με μήκος 7,30. Στη συνέχεια μπαίνει σε ένα χώρο ευρύ και ψηλό και βρίσκεται μέσα σ' ένα χριστιανικό λαξευτό ναό από τους κάτω από το λόφο βράχους. Τρία μέρη ανατολικά, μια ξηρολιθιά κατέχει τη θέση της Αγίας Τράπεζας και πέτρες καθορίζουν το χώρο του ιερού. Κατά την κορυφή της κρύπτης από άνοιγμα 0,81 φωτίζεται αμυδρά ο χώρος αυτός.

Πάνω από την τρύπα της επιφάνειας της γης υπάρχει μια σκιά απ' όπου κρέμαγαν οι ευσεβείς καντήλια αναμμένα στο βάθος του υπογείου. Το βάθος του κυκλικού αυτού χώρου είναι σχεδόν παντού 3,40.

Πάνω στην ξηρολιθιά που κατέχει τη θέση της Αγίας Τράπεζας υπάρχουν γλυπτοί σταυροί, νεκρικά στεφάνια και μερικές ιερές εικόνες. Το υπόγειο αυτό στολιζεται με χριστιανικές γραφές. Το πρώτο επίχρισμα στο βράχο είναι παχύ και έχει και μικρά χαλίκια ενώ το πιο λεπτό έχει πάνω και χριστιανικές γραφές. Στην πέτρα της Αγίας Τράπεζας υπάρχει ένας αρχαίος στυλοβάτης και δυο κιονόκρανα κορινθιακού ρυθμού με παραστάδες ρωμαϊκής τέχνης που έχουν γλυπτά φυλλώματα.

Το ύψος του ενός κιονόκρανου είναι 0,50 και το πλάτος 0,65 στο πάνω μέρος και στο κάτω που στηρίζεται στις παραστάδες 0,47. Τα λείψανα αυτά ίσως έπεσαν από το πάνω άνοιγμα, μη χωρώντας να περάσουν απ' τη στενή είσοδο και δείχνουν ότι εκεί γύρω υπάρχει ναός και ίσως της Ήρας. Στον άλλο λίθο, μήκους 0,27 και πλάτους 0,20 υπάρχει αρχαίος γλυπτός σταυρός. Στους άλλους λίθους υπάρχουν άλλοι μεταγενέστεροι σταυροί και κοιλώματα στους λίθους με προσκολλημένα λίθινα αβάκια".

- Δοκός

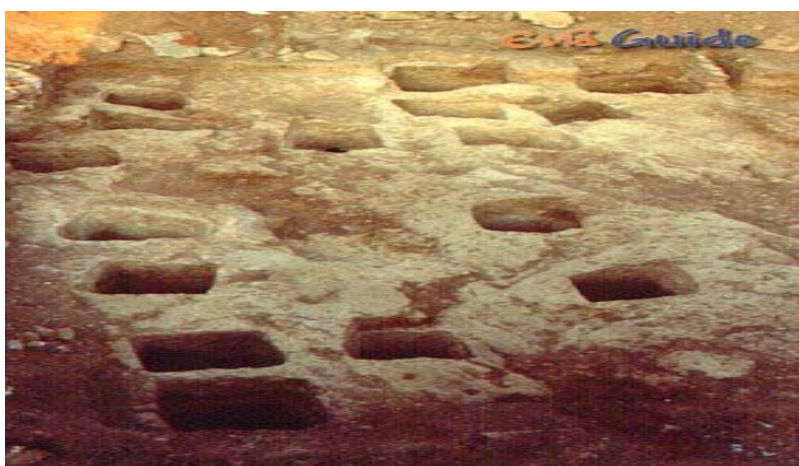
Βρίσκεται 7 χλμ. ανατολικά της Χαλκίδας. Κατά την αρχαιότητα υπήρχε ιερό της Αθηνάς, έργο των Αθηναίων κληρούχων. Στη θέση "Στέρνα" του Δοκού σώζεται αρχαία μεγάλη υπόγεια δεξαμενή συλλογής βρόχινων νερών για το πότισμα κοπαδιών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Στην τοποθεσία "Κλειδαριές", ανατολικά του Δοκού και σε απόσταση 7 χιλιομέτρων από τη Χαλκίδα, τοποθετούνται τα ορυχεία χαλκού που αναφέρει ο Στράβων. Βρέθηκαν όστρακα της ΠΕ εποχής. Στις ανατολικές βραχώδεις παρυφές του Βαθροβουνίου και εκεί που εφάπτεται ο δρόμος από το Αφράτι προς την Αγία Ελεούσα, επισημάνθηκε προϊστορικός οικισμός, καθώς μαρτυρούν κομμάτια από μεγάλα αγγεία.

Στη θέση Άγιος Νικόλαος, όπου το ομώνυμο εξωκκλήσι και στο δρόμο προς το Πέι και τις Κλειδαριές επισημάνθηκαν προϊστορικά λείψανα μεγάλου οικισμού. Βρέθηκαν άφθονα μινύεια και αμαυρόχρωμα όστρακα Νεολιθικού ΠΕ, ΜΕ και Μυκηναϊκής εποχής. Η ζωή του οικισμού συνεχίστηκε και μέχρι τους Ιστορικούς χρόνους. Μεσοελλαδικά όστρακα βρέθηκαν και στην Αγία Ελεούσα και την Αγία Τριάδα. Ο μυκηναϊκός οικισμός του θολωτού τάφου του Πέι πιθανόν να βρισκόταν εδώ. Το 1906 ανακαλύφθηκε από τον αρχαιολόγο Γ. Παπαβασιλείου ιερό, που εκτός των άλλων περιείχε και χάλκινα ειδώλια ταύρου, δύο σατυρικά ειδώλια, που προσωποποιούν τη γονιμότητά της φύσης, καθώς και μυκηναϊκή σφραγίδα.

- Έξω Παναγίτσα (Μάνικα)

Τα πρώτα ίχνη κατοίκησης της πόλης συναντώνται ήδη από την παλαιολιθική περίοδο, αλλά ο πρώτος σημαντικός οικισμός της

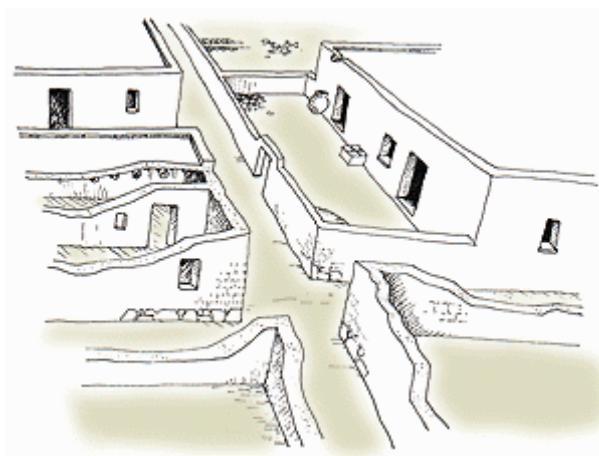
που μπορεί να χαρακτηριστεί ως πόλισμα έγινε γύρω στο 3000 π.Χ. κατά την αρχή της Νεολιθικής Περιόδου. Η πρώτη αυτή πόλη της Χαλκίδας βρισκόταν στις βόρειες παρυφές της σημερινής στην περιοχή της Μάνικας ή Παναγίτσα. Είναι οικισμός βόρεια της Χαλκίδας, σε απόσταση γύρω στα 5 χιλιόμετρα από το κέντρο της πόλης. Μέσα από την Παναγίτσα περνάει η εθνική οδός Χαλκίδας-Ψαχνών.

Λαξευτοί ταφοί

Άποψη-προϊστορικού-οικισμού

πιθανή αναπαράσταση του οικισμού

Στην Έξω Παναγίτσα τοποθετείται η αρχαία πόλη "Άγουρα". Έχει βρεθεί μεγάλος θαλαμοειδής μυκηναϊκός τάφος, λαξευμέ-

νος μέσα σε ασβεστολιθικό πάρο, σε βάθος 3,90 μέτρων με διαστάσεις 3,60x3,20 μέτρα και ύψος 3,90 μέτρων. Ο τάφος

Κτίρια της εποχής του χαλκού

κατασκευάστηκε κατά την ΥΕ ΙΙ εποχή. Βρέθηκαν πολλά κτερίσματα, κυάθια, αμφορίσκοι, κρατηρίσκοι, αλάβαστροι, ένα χάλκινο ξίφος, δύο χάλκινα μαχαιρίδια, ένα χάλκινο κάτοπτρο, ένα περιδέριο κλπ.

Απέναντι από την εκκλησία των Αγίων Ευβοέων ανακαλύφθηκε θαλαμοειδής τάφος της Μυκηναϊκής εποχής διαστάσεων 2,60x3,40 μέτρων. Μέσα στον τάφο βρέθηκαν 33 πήλινα αγγεία και τρεις σκελετοί, καθώς και αιχμές από βέλη, κουμπιά από στεατίτη, χάνδρες γυάλινες και φακοειδή σφραγιδόλιθο που παριστάνει γύπα με ανοικτές φτερούγες.

- Αγία Κλάρα

Έτσι ονομαζόταν η σημερινή Σουβάλα στα χρόνια της Φραγκοκρατίας, από την ομώνυμη φράγκικη εκκλησία, που καταστράφηκε από τους Τούρκους το 1470. Εδώ είχε στήσει το αρχηγείο του ο Μωάμεθ ο Β' κατά την πολιορκία και άλωση της πόλης.

- Βάλτος ή Μακρυχώραφο

Αφήνοντας τον Άγιο Στέφανο και πηγαίνοντας για τη Νέα Λάμψακο, συναντούμε το Βάλτο ή Μακρυχώραφο, μια πεδινή και βαλτώδη έκταση. Εδώ ανακαλύφθηκαν τάφοι Κλασικής Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής εποχής και βρέθηκαν όστρακα κυκλαδικού τύπου, μαρμάρينو ειδώλιο, πήλινο άλογο και άλλα.σημαντικά.ευρήματα.

- Βροντού

Στα δυτικά του εθνικού γυμναστηρίου, κατά το σκάψιμο του εδάφους για έργα αποχέτευσης, βρέθηκαν τρεις ασύλητοι τάφοι υστερορωμαϊκών χρόνων, κεραμοσκεπείς και λιθοσκεπείς. Σε έναν απ' αυτούς βρέθηκε ακέραιος ανθρώ-πινος σκελετός άριστα διατηρημένος. Στην περιοχή υπήρχε ρωμαϊκό νεκροταφείο, η χρήση του οποίου άρχισε τον 3^ο αιώνα π.Χ. και έφτασε μέχρι τον 6^ο αιώνα μ.Χ. οπότε και εγκαταλείφτηκε. Οι τάφοι είναι σκαμμένοι μέσα σε πωρόλιθο και είναι σκεπασμένοι με πλάκες από πώρο ή από άλλες μεγάλες πλάκες από αρχαία κτίρια

- Γυμνάσιο

Οι αθλητικοί αγώνες που τελούνταν στην αρχαία Χαλκίδα πρόβαλαν το αθλητικό ιδεώδες των κατοίκων της. Το αγωνιστικό πνεύμα είχε αναπτυχθεί σχετικά νωρίς. Αυτό μαρτυρούν εξάλλου και οι αρχαίοι ιστορικοί, αλλά και οι σχετικές επιγραφές, οι αναπαραστάσεις αθλητικών αγώνων σε αγγεία και ψηφιδωτά και οι ίδιοι οι αθλητικοί χώροι. Ένας από αυτούς ήρθε στο φως στην πόλη της Χαλκίδας και ταυτίστηκε με παλαιίστρα. Βρέθηκε σε ένα απαλλοτριωμένο ακίνητο, πρώην ιδιοκτησίας Λυμπερίου, στη θέση "Μπέη Μαξέ" στην οδό Αρεθούσης και σε επαφή με τη δυτική πλευρά του εργοστασίου Δαρίγκ.

Επιγραφή αναφέρει ότι ο δήμος των Χαλκιδέων αφιερώνει το γυμνάσιο στον Τίτο και στον Ηρακλή.

Η παλαίστρα της Χαλκίδας είναι ένα σχετικά μεγάλο οικοδόμημα, το οποίο πρέπει να κάλυπτε μια έκταση εμβαδού 222 τ.μ. Αποτελείται από την κύρια αίθουσα και μια εξωτερική αυλή σύμφωνα με τα αρχιτεκτονικά πρότυπα της ελληνιστικής και ρωμαϊκής Χαλκίδας.

Από το αρχικό οικοδόμημα σώζονται σήμερα τα θεμέλια του και μεγάλα τμήματα των δαπέδων. Η αυλή κοσμείται με ψηφιδωτά δάπεδα από τετράγωνα τεχνητές ψηφίδες, μελανές, λευκές, ερυθρές και λευκορόδινες. Αντίστοιχα διακοσμημένο ήταν και το δάπεδο της κύριας αίθουσας. Μια ταινία πλάτους 0,90 μ. με γεωμετρικό διάκοσμο από μελανούς τεμνόμενους κύκλους σε λευκό βάθος περιτρέχει την αίθουσα. Η διακοσμητική αυτή ταινία πλαισιώνεται από μια δεύτερη, η οποία περιέχει ρόμβους και τετράγωνα από μελανές και ερυθρές ψηφίδες.

Κεντρικό θέμα του ψηφιδωτού αποτελεί ένας πίνακας, διαστάσεων 5,20 x 4μ., με παράσταση γυμνών αθλητών και ντυμένων γυμναστών. Παρά την μερική καταστροφή του δαπέδου είναι δυνατό να αναπαρασταθεί στο σύνολό της η σύνθεση. Στο βόρειο άκρο της ανατολικής πλευράς εμφανίζεται γυμνός αθλητής που στρέφεται (*προς τα νότια*) σε μια άλλη μορφή, η οποία δε σώζεται πλέον. Πίσω από τον αθλητή παρουσιάζονται δύο πάσσαλοι και υποδηλώνεται ακόμη και η σκιά τους, στοιχείο που σχετίζεται με την προσπάθεια του τεχνίτη να αποδώσει το τοπίο όπως ήταν στην πραγματικότητα. Στη βόρεια πλευρά παρουσιάζεται ανδρική μορφή με ιμάτιο, η οποία στρέφεται σε γυμνό πυγμάχο που βρίσκεται δεξιά της. Με το δεξί χέρι του προσφέρει πιθανόν νικητήριο κλάδο. Στη δυτική πλευρά κάνουν την εμφάνισή τους τρεις μορφές, από τις οποίες οι δυο είναι παλαιστές τη στιγμή του αγωνίσματος, ενώ η τρίτη είναι ο γυμναστής τους, που κρατάει κλάδο, έτοιμος να τον δώσει ως έπαθλο στο νικητή του αγωνίσματος.

Ανασκαφική έρευνα στο χώρο της ρωμαϊκής παλαίστρας έγινε το 1952-53 από την Εφορεία Αρχαιοτήτων, ενώ μικρά τμήματα του οικοδομήματος ήρθαν στο φως για πρώτη φορά στις αρχές

του περασμένου αιώνα (20ός αι.). Η υπεύθυνη ανασκαφέας ήταν η Αγγ. Ανδρειωμένου, η οποία αναφέρει ως συνολικό εμβαδό του κτηρίου τα 222 τ.μ. Σήμερα διατηρείται το ένα τρίτο της συνολικής του έκτασης περίπου.

.- Γύφτικα

Μικρός λόφος στα ανατολικά της Χαλκίδας, στους πρόποδες του Βαθροβουνίου, όπου υπάρχει και ομώνυμη συνοικία. Κατά τις ανασκαφές βρέθηκαν βυζαντινοί τάφοι και ρωμαϊκή βίλα, που δέσποζε του λόφου και έβλεπε προς το βόρειο λιμάνι της Λιανής Αμμου και προς το νότιο λιμάνι του Αγίου-Στεφάνου.

- Παλιές εργατικές κατοικίες

Συνοικία ανάμεσα στα Γύφτικα και τις Καμάρες. Εδώ βρέθηκαν το 1957 ψηφιδωτά άριστης τέχνης, ενώ το 1986 ανακαλύφθηκαν διάφορα κτίσματα, δρόμος των Ελληνιστικών χρόνων και λουτρό της ρωμαϊκής εποχής.

- Καλλιμάνι

Χαμηλός λόφος ανάμεσα στις Καμάρες και τον Άγιο Στέφανο, στη βόρεια πλευρά του Βαθροβουνίου, όπου εντοπίστηκαν λείψανα κατοίκησης από τη Γεωμετρική μέχρι τη Ρωμαϊκή εποχή.

- Καλογερίτσα ή Καλορίζα

Συνοικία ανατολικά από τις Καμάρες. Βρέθηκαν θεμέλια σπιτιών λαξευμένων πάνω στους βράχους του Βαθροβουνίου. Βρέθηκαν ακόμα και μερικά αρχαία πηγάδια, που αποτελούσαν μαζί με το υπόγειο κατασκεύασμα του Αγίου Ιωάννη, κρύπτη με το όνομα "Καταγιάννης". Ανακαλύφθηκαν τέλος και τμήματα του αρχαίου υδρευτικού δικτύου της πόλης.

- Κακοκεφαλή

Η Κακοκεφαλή ή Φανάρι, είναι μικρή χερσόνησος στο βόρειο Ευβοϊκό, βόρεια του μικρού όρμου Κουρέντι. Ονομάζεται Κακοκεφαλή, γιατί στα χρόνια της Τουρκοκρατίας εκεί ήταν στημένες οι αγχόνες που κρεμούσαν τους Χριστιανούς. Κατά τη διάνοιξη οχυρωματικών τάφρων από τους Γερμανούς κατά την κατοχή, βρέθηκαν λείψανα που ανήκουν στην εποχή του Χαλκού, καθώς και λίγα νεολιθικά λείψανα. Βρέθηκαν όστρακα ΠΕ, ΜΕ και ΥΕ αγγείων, κεραμοσκεπείς τάφοι και οψιανός, που θεμελιώνουν την ύπαρξη μικρού παράλιου προϊστορικού οικισμού. Επίσης βρέθηκαν λίγα κεραμικά λείψανα της ΜΕ εποχής, καθώς και λίγα μυκηναϊκά όστρακα. Βρέθηκαν ακόμη Ελληνιστικοί και Κλασικοί τάφοι. Πιστεύεται ότι εδώ ήταν τα αρχαία χωνευτήρια μετάλλων από τα οποία έβγαινε ο χαλκός και το σίδηρο.

- Ληλαντίων

Κατά μήκος της οδού Ληλαντίων βρέθηκαν πολλά εργαστήρια μεταλλουργίας, αγγειοπλαστικής, γλυπτικής και κατεργασίας πορφύρας. Στην ίδια περιοχή βρέθηκε αποθήκη, που περιείχε ξυλόγλυπτα προερχόμενα από εργαστήριο γλυπτικής, που παρέχει πληροφορίες για τη γλυπτική στα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας.

- Τρύπα

Συνοικία μεταξύ Βαθροβουνίου και Λιανής Αμμου. Στην περιοχή της Τρύπας και της γειτονικής Βρωμούσας, ο αρχαιολόγος Γεώργ. Παπαβασιλείου ανέσκαψε 20 θαλαμοειδείς τάφους Μυκηναϊκής εποχής με πολλά αγγεία, κοσμήματα, ειδώλια και χάλκινα όπλα, καθώς και ρωμαϊκό καμίνι. Επίσης, οκτώ σειρές σκαλοπάτια σκαλισμένα πάνω στα βράχια. Εδώ εικάζεται ότι ήταν το στάδιο της αρχαίας Χαλκίδας. Βρέθηκε και αγωνιστική επιγραφή, που αναγράφει το Ρωμαίο Πόπλιο Κοϊγκτιο, γιο του Ρωμαίου Υπάτου Τίτου Φλαμινίνου, σαν νικητή στον αγώνα οπλίτη.

4.5 Ναός Αγίας Παρασκευής

Περπατώντας στη Χαρώνδα, στη Σταμάτη, στην Παίδων, στα στενά της παλιάς πόλης της Χαλκίδας, ελάχιστα κτήρια έχουν απομείνει για να δηλώσουν την ιστορία της. Δίπλα στις πολυκατοικίες των δεκαετιών 1960 και 1980, τα συντηρημένα λαϊκά «νεοκλασικά», τα μισογκρεμισμένα «τουρκόσπιτα» και το οθωμανικό τέμενος, τα σύγχρονα πάρκιν και τις αναπλασμένες πλατείες, στέκει και λειτουργείται ακόμα ο πολιούχος ναός της Αγίας Παρασκευής.

Η ιστορία του μνημείου

Η χρονολόγηση του μνημείου ταλαιπώρησε κατά καιρούς τους ειδικούς και τους μελετητές του οδηγώντας τους στη διατύπωση απόψεων που συχνά έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους. Παρόλα αυτά, η επικρατέστερη θεωρία ανέγερσης του συγκροτήματος της Αγίας Παρασκευής, αρχιτεκτονικού τύπου βασιλικής, υποστηρίζει ότι δημιουργήθηκε από το βυζαντινό αυτοκράτορα Ιουστινιανό τον 5ο μ.Χ. αι., στα θεμέλια αρχαίου ειδωλολατρικού ναού. Ο ναός αρχικά αφιερώθηκε στην Παναγία την Περίβλεπτο, αφιέρωση εμπνευσμένη από ανάγλυφο της Θεοτόκου, το οποίο σήμερα είναι εντοιχισμένο στο βόρειο παρεκκλήσι. Κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας (1204-1566), ο ναός ανακαινίστηκε σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα και δόθηκε στο λατινικό επίσκοπο. Μετά την άλωση της Χαλκίδας από τους Τούρκους (1470), ο ναός μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος, προστέθηκε μιναρές και τα πάντα σκεπάστηκαν με ασβέστη. Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη, στάβλος και αμαξοστάσιο. Μετά την απελευθέρωση της πόλης αφιερώθηκε στην Αγία Παρασκευή. Ένας σεισμός το 1854 είχε ως αποτέλεσμα την κατάρρευση της δυτικής όψης. Ενώ σε σεισμό του 1884, κατέρρευσε το κωδωνοστάσιο, το πάνω τμήμα του οποίου ξαναχτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Αναστάσιο Ορλάνδο. Από όλες αυτές τις παρεμβάσεις δεν έμεινε ανέγγιχτο και το εσωτερικό του μνημείου. Οι Φράγκοι, οι Οθωμανοί αλλά και ο εγκέλαδος και ο νεοκλασικισμός άφησαν ανεξίτηλα τα σημάδια τους στον 1.500 χρόνων ναό, χωρίς όμως να του αφαιρέσουν την παλαιοχριστιανική του ταυτότητα.

Από το 1928, μέχρι σήμερα ο ναός έχει υποστεί ελάχιστες τροποποιήσεις. Την τελευταία δεκαετία γίνονται εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης, από την 1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Τυπολογία

Μέγαν, άκομψον και παλαιόν ναόν τον περιγράφει ο Παπαδιαμάντης «Η Φόνισσα», κεφ. ΣΤ, κατανυκτικό οι πιστοί, παλαιοχριστιανικό ο Strzygowski, φραγκικό ο Buchon, βυζαντινή διασκευή σε ενετικό κτίσμα ο Ορλάνδος, νεοκλασική όποιος την πρωτοβλέπει. Ιστορία της πόλης την λένε όσοι την ξέρουν από «μέσα» και από «έξω»

Πρόκειται, λοιπόν, για τρίκλιτη βασιλική, με ξύλινη, δίρριχτη στέγη στο υπερυψωμένο κεντρικό κλίτος. Σήμερα έχει 40 μ. μήκος, 22 μ. πλάτος., και 21 μ. ύψος, ενώ κατά την αρχική της φάση, φαίνεται ότι ξεπερνούσε τα 50 μ. μήκος. Ο ναός περιλαμβάνει τρεις θύρες στη δυτική πλευρά του, η μεσαία οδηγεί στο κεντρικό κλίτος, η δεξιά και η αριστερή στα δύο πλευρικά κλίτη, αντίστοιχα, καθώς και στα κλιμακοστάσια που οδηγούν στο υπερώο. Τα κλίτη χωρίζονται μεταξύ τους με δύο τοξωτές κιονοστοιχίες, με τρεις κίονες και έναν πεσσό η καθεμιά. Στην ανατολική πλευρά δεσπόζει το Ιερό, η πρόσοψη του οποίου κοσμείται με μαρμάρινο τέμπλο. Αποτελείται από το θολοσκέπαστο Πρεσβυτέριο, το νότιο παρεκκλήσιο, της Αγίας Τριάδας και το βόρειο παρεκκλήσιο, της Παναγίας Θεοτόκου, μικρότερο σε διαστάσεις, καθώς σε επαφή με αυτό, από την εξωτερική πλευρά, βρίσκεται το κλιμακοστάσιο του κωδωνοστασίου.

Οι τροποποιήσεις του ναού σε κάθε περίοδο

Οι μελετητές έχουν καταλήξει ότι ο ναός περιλαμβάνει τέσσερις φάσεις:

- την παλαιοχριστιανική
- τη μεσοβυζαντινή
- τη φραγκική
- τη νεότερη

Κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο το μέγεθος του ναού ήταν μεγαλύτερο από το σημερινό, χωρίς όμως να υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για τα όρια του. Από αυτή τη περίοδο διατηρούνται οχτώ από τους συνολικά δέκα κίονες. Οι έξι βρίσκονται στις δύο

τοξωτές κιονοστοιχίες, ενώ οι άλλες δύο βρίσκονται σήμερα στην πρόσοψη του ναού. Οι κίονες κοσμούνται με κιονόκρανα φτιαγμένα από προκοννήσιο μάρμαρο, ποικίλων ρυθμών. Ένα κορινθιακού ρυθμού, με ανεμιζόμενα φύλλα ακάνθου στον κάλαθο, ένα θεοδοσιανό, και τέσσερα ιωνικού ρυθμού με επίθημα και το μονόγραμμα του Χριστού, πιθανώς της ιουστινιάνειας περιόδου. Στην ίδια περίοδο ανήκουν, τα δύο κορινθιακά κιονόκρανα που στεφανώνουν τους δύο πτυχοειδείς κίονες στο ανατολικότερο τμήμα των κιονοστοιχιών. Επίσης, της ίδιας περιόδου είναι το σπάραγμα από το παλαιοχριστιανικό εικονοστάσι και το ανάγλυφο αγαλμάτιο δεόμενης γυναικείας μορφής, που σήμερα κοσμεί το βόρειο παρεκκλήσι. Σε ενεπίγραφη πλάκα που βρέθηκε σε παρακείμενο ναό, ο ναός αναφέρεται ως Παναγία Περίβλεπος, και όχι ως Αγία Παρασκευή. Για τη βόρεια πλευρά γνωρίζουμε μόνο ότι υπήρχε το Βαπτιστήριο, χωρίς σαφείς ενδείξεις αν είναι παλαιοχριστιανικό ή μεσοβυζαντινό.

Στη φραγκική περίοδο είναι εμφανές, ότι ανήκει το μεγαλύτερο μέρος των εσωτερικών και εξωτερικών στοιχείων του ναού. Το εξωτερικό είναι πλινθοπερίκλειστο με κεραμοπλαστικό διάκοσμο, κατάλοιπο του 13ου αι., στον οποίο ανήκει ο ρόδακας γοτθικής τεχνοτροπίας και ο σταυρός της πρόσοψης. Ο τρόπος που είναι δομημένα, τα χαμηλά οξυκόρυφα τόξα, πάνω από τους παλαιοχριστιανικούς κίονες, είναι το πρώτο δείγμα συνύπαρξης δυτικών και βυζαντινών μορφών και τεχνικών στην Αγία Παρασκευή.

Το βόρειο και νότιο παρεκκλήσιο, εκατέρωθεν του Πρεσβυτερίου και το κωδωνοστάσιο, είναι έργο των Φράγκων. Στη βόρεια πλευρά βρίσκεται το παρεκκλήσιο του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, εκεί κανείς έχει την αίσθηση ότι βρίσκεται σε έναν μικρό ναό του Παρισιού, αφού το μικρό παρεκκλήσι φέρει και στο γλυπτικό διάκοσμο του τα χαρακτηριστικά της δυτικής τέχνης. Οι επιφάνειες των τεσσάρων τοίχων καλύπτονται με οξυκόρυφα τόξα των οποίων τα άκρα καταλήγουν σε δίδυμους κιονίσκους. Τα λίθινα, νευροειδή σταυροθόλια της οροφής, καταλήγουν σε γλυπτά μαρμάρινα φουρούσια. Στις τοιχογραφίες του διακρίνονται και οι επεμβάσεις των Οθωμανών. Μπορεί να μην έχει διασωθεί ο μιναρές που υψωνόταν στο εξωτερικό του ναού, ωστόσο η καταστροφή στις τοιχογραφίες μαρτυρεί την λατρευτική χρήση του ναού την περίοδο αυτή ως

τζαμιού. Στο βόρειο τοίχο του διασώζεται εντοιχισμένη μαρμαρίνη πλάκα του 14ου αι, με τη λατινική επιγραφή από τον τάφο του Φράγκου ηγεμόνα, Petro Lippamano. Κάτω από αυτή βρίσκεται το αρκοσόλιο του ηγεμόνα και πάνω από αυτή εντοιχισμένο το αγαλμάτιο της Δεομένης Θεοτόκου. Στο ίδιο αρχιτεκτονικό στυλ κινείται και το νότιο παρεκκλήσι της Αγίας Τριάδας.

Το εντυπωσιακότερο γοτθικό στοιχείο είναι το μαρμαρίνο τέμπλο, το οποίο αποτελεί τροποποίηση του παλαιότερου μεσοβυζαντινού τέμπλου. Ο κοσμήτης του περιλαμβάνει τρία πομπώδη οξυκόρυφα τόξα, με περίτεχνο γλυπτικό διάκοσμο. Το μεσαίο και μεγαλύτερο οξυκόρυφο τόξο που υποβαστάζει το ανατολικό αέτωμα του κεντρικού κλίτους του Πρεσβυτερίου είναι ένα από τα καλύτερα σωζόμενα γοτθικά στοιχεία του ναού. Πρόκειται, λοιπόν, για διπλό τόξο διακοσμημένο με δύο ομόκεντρες ταινίες με περίτεχνα ανάγλυφα, το οποίο στηρίζεται σε πρισματικά επίκρανα με φυλλώματα. Η εξωτερική ταινία φέρει ανάγλυφο μίσχο σε ελικοειδή κίνηση με φύλλα και καρπούς αμπέλου. Στις ταινίες, διακρίνονται φύλλα, καρποί και σπόροι, παρεμβάλλονται όμως και δέκα ανθρώπινες μορφές, η μορφή ενός πάνθηρα και ενός μυθικού πλάσματος. Στα κλειδιά του διπλού τόξου, διακρίνεται το κεφάλι ενός λιονταριού και ο πεντάφυλλος ρόδακας.

Δύο από τα οξυκόρυφα γοτθικά παράθυρα με τις περίτεχνα κοσμημένες κορνίζες τους στην ανατολική και βόρεια πλευρά, οι δύο μεσαίες αντηρίδες του νοτίου τοίχου, διατηρούνται από τα χρόνια της Φραγκοκρατίας. Το κωδωνοστάσιο, αν και η ανέγερση του γίνεται τότε, μόνο το κάτω τμήμα είναι φράγκικο.

Μετά την απελευθέρωση της Χαλκίδας από τους Τούρκους, το 1833, απομακρύνεται από το ναό το μουσουλμανικό τέμενος και ο ναός λειτουργεί ξανά, τιμώντας την χάρη της Αγίας Παρασκευής. Τον 19ο αι., η πόλη δοκιμάστηκε από δύο μεγάλους σεισμούς με ολέθριες για το ναό συνέπειες. Όλη η δυτική όψη καταρρέει, όπως και μεγάλο κομμάτι των πλευρικών εξωτερικών τοίχων. Η νέα πρόσοψη χτίζεται επτά μέτρα πιο πίσω, αφήνοντας τους δύο πρώτους κίονες της εσωτερικής τοξοστοιχίας να την κοσμούν. Ο Νεοκλασικισμός που επικρατεί ως αρχιτεκτονικό ρεύμα εκείνη την περίοδο επηρεάζει και την πρόσοψη του ναού, η οποία χτίζεται κατά

αυτά τα πρότυπα, διατηρώντας από την παλιά πρόσοψη λίγα χαρακτηριστικά, ανάμεσα τους και ο στρογγυλός φεγγίτης (ρόδακας). Η όψη χωρίζεται σε τρεις ζώνες, τη βάση τον κορμό και τη στέψη με το αέτωμα, ενώ ανοίγονται τρία ισουψή παράθυρα, συμμετρικά διατεταγμένα, στον κορμό. Τα ανοίγματα περιβάλλονται από γείσο και στις άκρες τοποθετούνται ακροκέραμα. Περιμετρικά της ξύλινης στέγης τοποθετείται βυζαντινής τεχνοτροπίας οδοντωτό γείσο.. Το 1927, ο ακαδημαϊκός Αναστάσιος Ορλάνδος αναλαμβάνει την ανέγερση του κωδωνοστασίου που κατέρρευσε σε σεισμό μαζί με τη στέγη του βορείου παρεκκλησίου.

Τέλος,

Η Αγία Παρασκευή είναι σαν ένα λεύκωμα που ο καθένας άφησε την «υπογραφή» του. Οι Βυζαντινοί, οι Φράγκοι, οι Τούρκοι, οι παππούδες των παππούδων μας και η γενιά μας και αν όχι οι ίδιοι, οι «μάστορες» της κάθε εποχής πρόσθεσαν, αφαίρεσαν, διακόσμησαν ή βεβήλωσαν κάποιο κομμάτι του ναού. Επιβίωσε από τις ληστρικές επιθέσεις Σαρακηνών, τις αυθαιρεσίες των Τούρκων, τους καταστρεπτικούς σεισμούς, που έπλητταν την πόλη. Κατέρρευσε και ανακατασκευάστηκε ανά τους αιώνες, κατά τον ρυθμό που ήκμαζε σε κάθε περίοδο δημιουργώντας ένα αμάλγαμα παλαιοχριστιανικής, βυζαντινής και γοθτικής τεχνοτροπίας, που εναρμονίστηκε με τον νεοκλασικισμό του 20ού αι. και στέκει ως τον 21ο αιώνα.

Η κύρια όψη του ναού της Αγίας Παρασκευής

Το κωδωνοστάσιο

δίρριχτη ξύλινη στέγη κατά τη διάρκεια εργασιών

Γοτθικό παράθυρο στη βόρεια πλευρά του ναού

4.6. ΕΒΡΑΪΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ - ΣΥΝΑΓΩΓΗ - ΕΒΡΑΪΚΗ ΖΩΗ

Η Χαλκίδα, είναι η πρωτεύουσα της νήσου Εύβοιας, μιας από "ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΜΑΚΡΑΝ" (Εύβοια, Κύπρος, Κρήτη) σύμφωνα με τον Προφήτη Ησαΐα και τις "ΔΟΚΙΜΩΤΑΤΕΣ" σύμφωνα με τον Φίλωνα τον Αλεξανδρινό. Η Ρωμανιώτικη Εβραϊκή Κοινότητα Χαλκίδας ίσως να μην είναι η αρχαιότερη της Ελλάδας, είναι όμως η μοναδική στην Ευρώπη που βιώνει στην ίδια πόλη, αδιάκοπα, επί 2.500 χρόνια. Συμμετέχει στη ζωή της πόλης και φυσικό είναι να έχει γράψει τη δική της ιστορία. Λέγεται ότι η ονομασία της πόλης προέρχεται από τη σημιτική ρίζα "Χαλέκ" που σημαίνει τεμαχίζω, αλλά και χαλίκι ή κομμάτι γης, άποψη που υποστηρίζει και ο καθηγητής Ελευθεριάδης.

Το 1159 επισκέπτεται την πόλη ο Ισπανός περιηγητής Ραβίνος Βενιαμίν μπεν Γιονά από την Τουδέλα και αναφέρει στ' οδοιπορικό του ότι στη Χαλκίδα μένουν 200 Εβραίοι (κατ' άλλους 200 οικογένειες). Διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει αντισημιτισμός σε όλη την Ελλάδα, ότι ανέκαθεν οι Εβραίοι στη Χαλκίδα κατοικούσαν μέσα στο Κάστρο, μιλούσαν μόνο την Ελληνική γλώσσα, και ήταν πολύ δύσκολο να τους ξεχωρίσεις από τους άλλους κατοίκους. Ακόμα ότι είχαν συγκροτήσει δική τους συνοικία, στη μέση της οποίας ανέγειραν Συναγωγή. Συνάντησε δε τρεις Ραβίνους, τον Ελιγιά Βαλτερί, τον Ρ. (ίσως Ραφαέλ) Εμμανουέλ και τον Ρ. Καλέβ επικεφαλής της παροικίας. Επί τουρκοκρατίας, το 1570, οι Εβραίοι αποτελούσαν το 6,4% του πληθυσμού, ενώ οι Χριστιανοί το 56,3% και οι Μουσουλμάνοι το 37,3%, ποσοστό που ήταν το υψηλότερο ανάμεσα στις πόλεις που αποτελούσαν το σαντζάκι του Ευρίπου (Αθήνα, Σάλωνα, Θήβα, Λιβαδειά, Αταλάντη). Τον Οκτώβριο του 1940 η κοινότητα αριθμούσε 325 άτομα. Σήμερα η κοινότητα, αν και μικρή, 170 άτομα σύμφωνα με εργασία του Γυμνασίου Κανήθου, είναι δραστήρια και πλήρως ενσωματωμένη στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου, με δική της Συναγωγή και Νεκροταφείο. Η ιστορική συναγωγή της ανοικοδομήθηκε μετά την πυρκαγιά του 1846, η οποία κατέστρεψε το παλαιό κτίσμα και τη μεγάλη βιβλιοθήκη του, ενώ το νεκροταφείο της περιέχει επιτάφιας επιγραφές που χρονολογούνται από τον 15ο αιώνα π.Χ. Η Εβραϊκή παρουσία στην Εύβοια και κυρίως στη Χαλκίδα είναι τόσο παλαιά, ώστε

πιστεύουμε ότι οι πρώτοι Εβραίοι ήρθαν μετά το 586 π. Χ. Πιθανόν να ήταν οι ΠΕΡΑΤΕΣ που ακολούθησαν τους Φοίνικες, σαν έμποροι, όταν εκείνοι ήρθαν στην Ελλάδα και κατευθύνθηκαν προς τη Θήβα, περνώντας από την Εύβοια. Οι Εβραίοι, με την άφιξή τους στη Χαλκίδα, εγκαταστάθηκαν μέσα στο Κάστρο, (που κατοικείτο από το 500 π.Χ. και κατεδαφίστηκε το 1890) στη Β.Α. πλευρά του, κοντά στην Άνω Πύλη, που πήρε το όνομα Πύλη των Ιουδαίων. Την Εβραϊκή συνοικία διέσχιζε η οδός Άνω Πύλης, σημερινή Κώτσου, έως τη συμβολή των οδών Παπαναστασίου και Μ. Φριζή. Όσο για την περίοδο των Ελληνιστικών χρόνων, οι Εβραίοι είναι αναμφισβήτητα εγκατεστημένοι και οργανωμένοι σε παροικίες κυρίως στη Χαλκίδα, όπως αναφέρουν οι συγγραφείς Γ. Φτέρης, Παπακυριακού, Φιλιππόπουλος και Μητροπολίτης Θέμελης.

Την περίοδο που Ενετοί και Λομβαρδοί κατοικούσαν στη Χαλκίδα, που ονομαζόταν ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΕ, η Εβραϊκή Κοινότητα ήκμαζε και τα μέλη της ασχολούνταν με το εμπόριο, την εξαγωγή οίνου, τη βιοτεχνία και ήταν τεχνίτες, βαφείς και μεταξουργοί. Η εβραϊκή παροικία ήταν στα νότια της πόλης υπό την προστασία της Βενετίας, για την ύπαρξη της δε πλήρωνε υψηλό φόρο, μεγαλύτερο από αυτόν των Ελλήνων.

Δυστυχώς όμως, προς το τέλος της Ενετοκρατίας οι πόλεμοι, οι λοιμοί και οι βαριά φορολογία έχουν εξαθλιώσει την Κοινότητα. Οι Εβραίοι εξακολουθούσαν ν' ασχολούνται με το εμπόριο, αλλά δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα, δεν συμμετείχαν στη διοίκηση και είχαν την υποχρέωση να εκτελούν χρέη δημίου.

Οι Τούρκοι ακολούθησαν την ίδια πολιτική για τους Εβραίους. Το 1470 το Κάστρο καταλαμβάνεται από το Μωάμεθ τον Πορθητή. Η σφαγή ήταν τρομερή. Οι Γενίσαροι φυγάδευαν με αντάλλαγμα χρυσό και πολλοί Εβραίοι διέφυγαν στη Θήβα, όπου υπήρχε μεγάλη Εβραϊκή Κοινότητα. Από την περίοδο αυτή η Χαλκίδα και μαζί η Εβραϊκή Κοινότητα, εισέρχεται σε περίοδο παρακμής, σκληρής εκμετάλλευσης, βαρβαρότητας και τρόμου, ενώ μαστίζεται ανελέητα από την πανώλη.

Η επανάσταση του 1821 η ιδέα της Επανάστασης ωριμάζει και στην Ευβοϊκή γη. Οι Εβραίοι πορεύονται κι αυτοί με τη μοίρα όλων των κατοίκων της πόλης. Ο Γ. Φουσάρας και ο Γ.

Φιλιππόπουλος αναφέρουν ότι οι εβραϊκές οικογένειες ΚΟΕΝ και ΚΡΙΣΠΗ προσχώρησαν στη Φιλική Εταιρεία. Είναι οικογένειες μεγάλες, ισχυρές και με μόρφωση. Έναν Κρίσπη, οπλαρχηγό του Κριεζώτη, συναντάμε στην Τριζήνα, πλάι στο Θ. Κολοκοτρώνη.

Το 1840, όταν η Εύβοια αποτελεί πλέον μέρος της ελληνικής επικράτειας, γίνεται το πρώτο πολεοδομικό διάγραμμα του Κάστρου, όπου αναφέρονται 455 ιδιοκτησίες από τις οποίες οι 51 είναι εβραϊκές, τα μέλη δε της Κοινότητας ανέρχονται σε 400 άτομα. Το 1894 η Εβραϊκή Κοινότητα έχει 52 οικογένειες και 284 άτομα, όπως προκύπτει από επιστολή ντοκουμέντο της Κοινότητας για βοήθεια, προς τους Αμερικανούς ομοθρήσκους. Αιτία της έκκλησης αυτής είναι ο μεγάλος καταστροφικός σεισμός που κατεδάφισε σχεδόν όλη την πόλη. Αυτή την περίοδο ο πληθυσμός της Κοινότητας μειώνεται σε 170 μέλη. Πολλοί θα μετοικήσουν σε άλλες κοινότητες, όπως του Βόλου.

Στον Έλληνο-Ιταλικό Πόλεμο του 1940, ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός που έπεσε ηρωικά μαχόμενος, ήταν ο Χαλκιδέος Εβραίος Συνταγματάρχης Μορδοχαΐος Φριζής. Είμαστε από τις λίγες Κοινότητες που από τα 327 μέλη της χάθηκαν μόνο τα 22 κι αυτό το οφείλουμε στην προστασία που μας προσέφεραν οι συμπολίτες μας, οι Αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και ο Μητροπολίτης Γρηγόριος, ο οποίος έκρυψε και τα Ιερά σκεύη της Συναγωγής σε χώρο της Μητρόπολης.

Το βέλος δείχνει το σημείο που βρίσκεται η Συναγωγή. Διακρίνεται από τις

κορυφές των πανύψηλων αιωνόβιων κυπαρισσιών

Στην οδό Κώτσου βρίσκεται η Συναγωγή. Είναι άγνωστο πότε κτίστηκε η πρώτη Συναγωγή στη Χαλκίδα. Η σημερινή ανακατασκευάστηκε, στις ίδιες διαστάσεις, το 1855 μετά από την πυρκαγιά του 1854, στη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας, με χρήματα που διέθεσε η Δούκισσα της Πλακεντίας.

Σ' όλη τη διάρκεια των αιώνων, κάθε φορά που καιγόταν η Συναγωγή, αναγειρόταν αμέσως μία νέα, στο ίδιο μέρος. Η πυρκαγιά όμως του 1854 κατέστρεψε όλα τα αρχεία της Κοινότητας, τη βιβλιοθήκη, ένα πλήθος χειρογράφων από ποιητικές συλλογές κι ένα πλήθος κειμηλίων από δωρεές ανυπολόγιστης αξίας. Τρεις παλιοί Κύλινδροι είναι οι μόνοι που σώθηκαν μετά από υπεράνθρωπες προσπάθειες. Οι αναθηματικές στήλες, οι εντοιχισμένες στον τοίχο της Συναγωγής, μας παρέχουν πλέον σημαντικές πληροφορίες γι' αυτήν.

ΕΒΡΑΪΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Παλιό και νέο Νεκροταφείο συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο, σε μία έκταση 17 στρεμμάτων, στην οδό Μεσσαπίων η οποία

μετονομάστηκε πρόσφατα από το Δήμο Χαλκιδέων σε οδό Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων. Από το 1990-2000 έγιναν οι εργασίες αναστήλωσης και συντήρησης των παλαιών τάφων. Αναστηλώθηκαν περίπου 600 τάφοι. Μέσα από τις επιτύμβιες στήλες, οι περισσότερες από τις οποίες αναφέρονται σε ραβίνους, αποκαλύπτεται ότι η Κοινότητα αποτέλεσε ένα μικρό πνευματικό κέντρο, επιβεβαιώνοντας τη φήμη της σαν μικρό ΤΣΦΑΤ (πνευματικό και καβαλιστικό κέντρο στο βόρειο Ισραήλ), τίτλο που κατείχαν κοινότητες όπως της Θεσσαλονίκης και της Πάτρας.

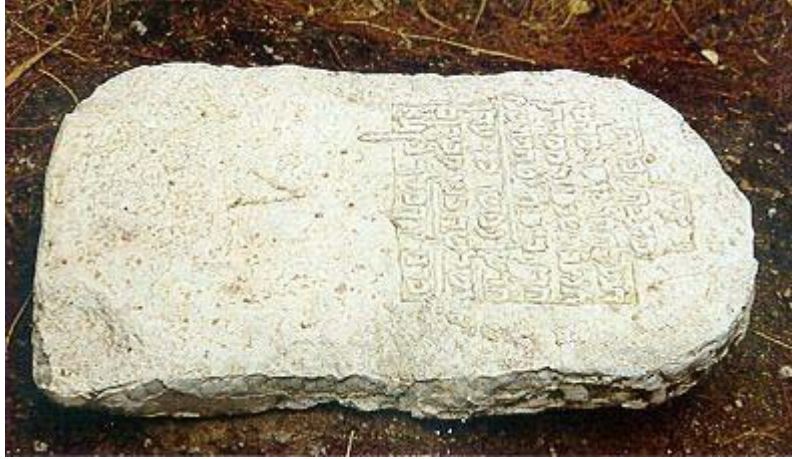

Εβραϊκό Νεκροταφείο, αναστηλωμένοι τάφοι

Μέσα από τις στήλες του Ε. Ν. μας αποκαλύπτεται ακόμα ότι ένας μεγάλος αριθμός Ισπανό-Εβραίων εγκαταστάθηκε στην Κοινότητα της Χαλκίδας, που δεν αφομοίωσε όμως το ρωμανιώτικο στοιχείο. Παρ' όλα αυτά, είναι βέβαιο, ότι συνετέλεσε τα μέγιστα στην πνευματική και οικονομική άνθιση της Κοινότητας.

Μνημείο Ολοκαυτώματος

Από τα ευρήματα στο Εβραϊκό Νεκροταφείο, η ταφική στήλη του ραβ. Μάλτη

Στον χώρο του νεκροταφείου υπάρχει η αίθουσα νεκρικών τελετών, το πλυντήριο, το σπίτι του φύλακα κι ένα παλιό κτίσμα το οποίο ανακατασκευάστηκε και πρόκειται να στεγάσει τα ευρήματα του νεκροταφείου σαν Μουσείο. Το κτίσμα αυτό ήταν το πρώτο σπίτι του φύλακα, την ανέγερση του οποίου χρηματοδότησε το 1897 ο Φερδινάνδος Ρότσιλντ, όταν επισκέφτηκε τη Χαλκίδα. Το φθινόπωρο του 1999 έγινε η τελετή τοποθέτησης της Μεζουζά στο ανακαινισμένο κτίσμα.

Στον ίδιο οικοδομικό χώρο εξωτερικά, στη μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος, έχει αναγερθεί Μνημείο το οποίο πλαισιώνεται από τις προτομές των μακαριστών Μητροπολίτη Γρηγόριου και Συν/ρχη Φριζή.

Τα αποκαλυπτήρια του Μνημείου και των προτομών έγιναν τον Ιούνιο του 2000 με τη συμμετοχή του Δήμου Χαλκιδέων, του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδας και της Κοινότητας. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι άλλη μία προτομή του Μ. Φριζή έχει αναγερθεί σε πλατεία κοντά στην παλιά γέφυρα.

Επίσης ένα τμήμα της οδού Σιώκου, ονομάζεται οδός Μ. Φριζή και υπάρχει ομώνυμη πλατεία, απέναντι από το κτίριο της Πυροσβεστικής.

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

Μετά την απελευθέρωση το 1945, πολλοί έφυγαν κι εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα, το Ισραήλ και την Αμερική. Παρ' όλ' αυτά η Κοινότητα αναδιοργανώθηκε και λειτουργεί κανονικά. Δυστυχώς σήμερα αριθμεί μόνο 66 μέλη. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με θρησκευτικό και φιλανθρωπικό χαρακτήρα και διοικείται από πενταμελές συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται ανά τριετία.

5 ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1833-1885

Η Χαλκίδα το 1890

5.1. Ιστορικό πλαίσιο της πρώτης περιόδου

Μετά την απελευθέρωση ο πληθυσμός της Χαλκίδας ήταν 7174 κάτοικοι. Το 1850 κυκλοφόρησε η εφημερίδα «ΕΛΛΗΝ», η πρώτη εφημερίδα της Εύβοιας. Η τακτική της κυκλοφορία φανερώνει πως η Εύβοια είχε εισέλθει σε περίοδο κοινωνικής και πολιτιστικής αναδημιουργίας.

Από την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η Χαλκίδα ήταν εξαγωγικό κέντρο της Εύβοιας με σημαντική γεωργική αλλά και βιοτεχνική παραγωγή, ενώ είχε λιμάνι με έντονη εμπορική κίνηση. Η ίδια κατάσταση διατηρείται και την πρώτη περίοδο (1832-1875), που ακολουθεί την απελευθέρωση και κατά την οποία, μέσα από ανακατατάξεις των κατοίκων, διαμορφώνεται σταδιακά η κοινωνία της πόλης.

Κατά την περίοδο του Α΄ παγκόσμιου πολέμου, η πόλη είχε μεταβληθεί σε ένα απέραντο στρατόπεδο, αποτελώντας για

άλλη μια φορά στην ιστορία της τη βάση του ελληνικού στόλου.

5.2. Πολεοδομικά χαρακτηριστικά

Η Χαλκίδα διατηρούσε τον ανατολίτικο χαρακτήρα της. Τα τζαμιά της πόλης κατεδαφίστηκαν , εκτός από αυτό της Πλατείας Πεσόντων Οπλιτών, το 1885.

Το 1885 άρχισε το γκρέμισμα του μεσαιωνικού τείχους και συνεχίστηκε στα επόμενα χρόνια, για να εξαφανιστεί σιγά σιγά τελείως κάθε σημάδι από το πολυτάραχο παρελθόν της Χαλκίδας.

Η Χαλκίδα, πριν ακόμα την προσάρτηση της στο ελληνικό κράτος, παρουσιάζει την εικόνα μιας μεσαιωνικής πόλης και αποτελείται από την περιτειχισμένη περιοχή του Κάστρου, και από το Προάστιο (εκτός των τειχών) με ίση σχεδόν έκταση .

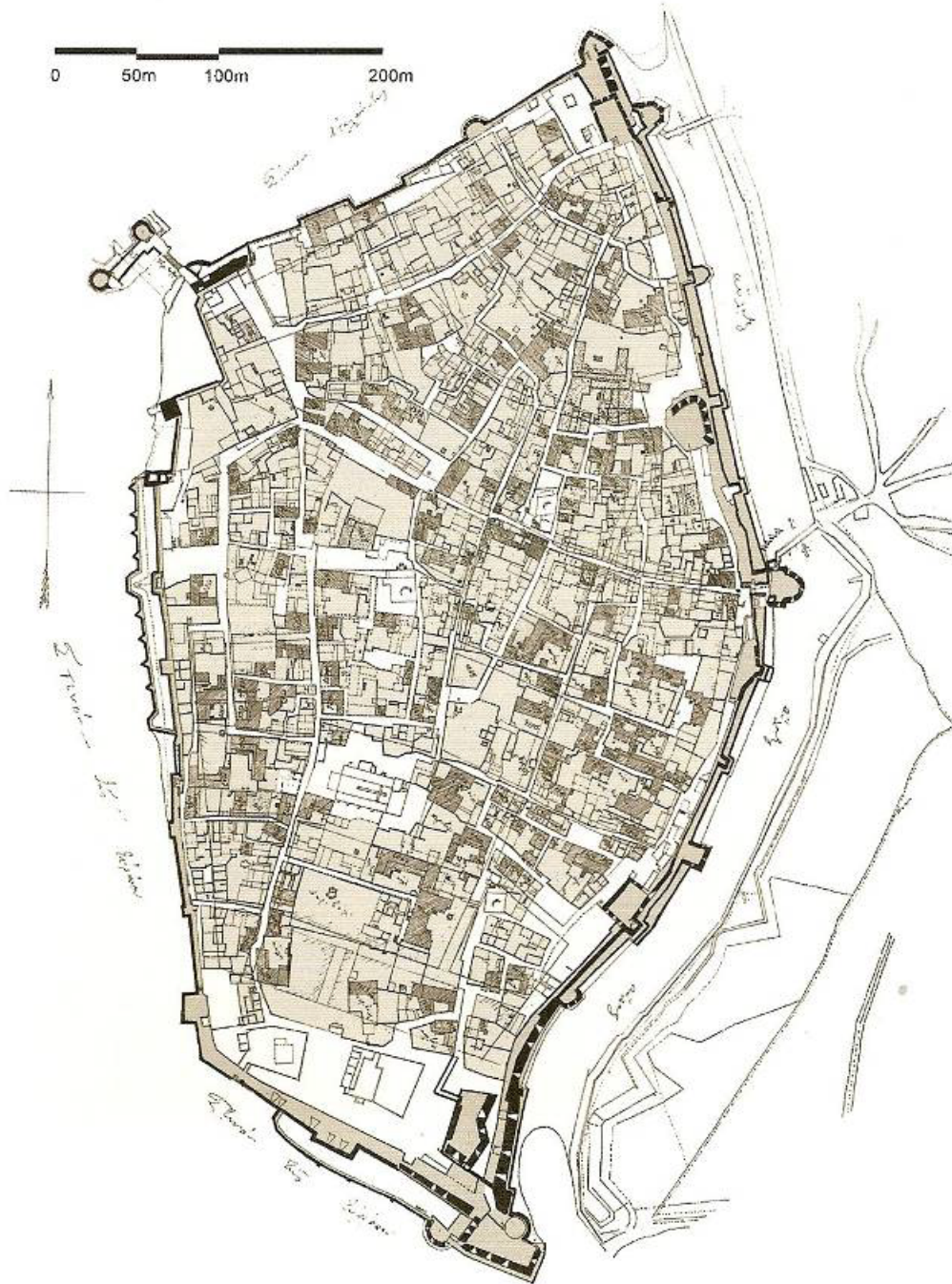
Η ίδια κατάσταση διατηρείται και μετά την απελευθέρωση.

Το 1836 εγκρίνεται το πολεοδομικό σχέδιο της Χαλκίδας που, όπως και τα περισσότερα σχέδια της εποχής (Αγρίνιο-1838, Ναύπακτος-1838, Μεσολόγγι-1845 κλπ.) περιλαμβάνει κυρίως μικρές τακτοποιήσεις οικοπέδων, παρακολουθώντας την υπάρχουσα οικοδομική κατάσταση και μορφή ιδιοκτησίας χωρίς να εξειδικεύεται ως προς τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες.

Εκτός όμως από τη διάνοιξη των κυριότερων δρόμων, το σχέδιο καθυστερεί να εφαρμοστεί λόγω των αντιδράσεων των κατοίκων.

Αρχικά, και με την αποχώρηση των Τούρκων, η έκταση της πόλης δεν αλλάζει αφού οι νέοι κάτοικοι εγκαθίστανται στα κενά που προκύπτουν.

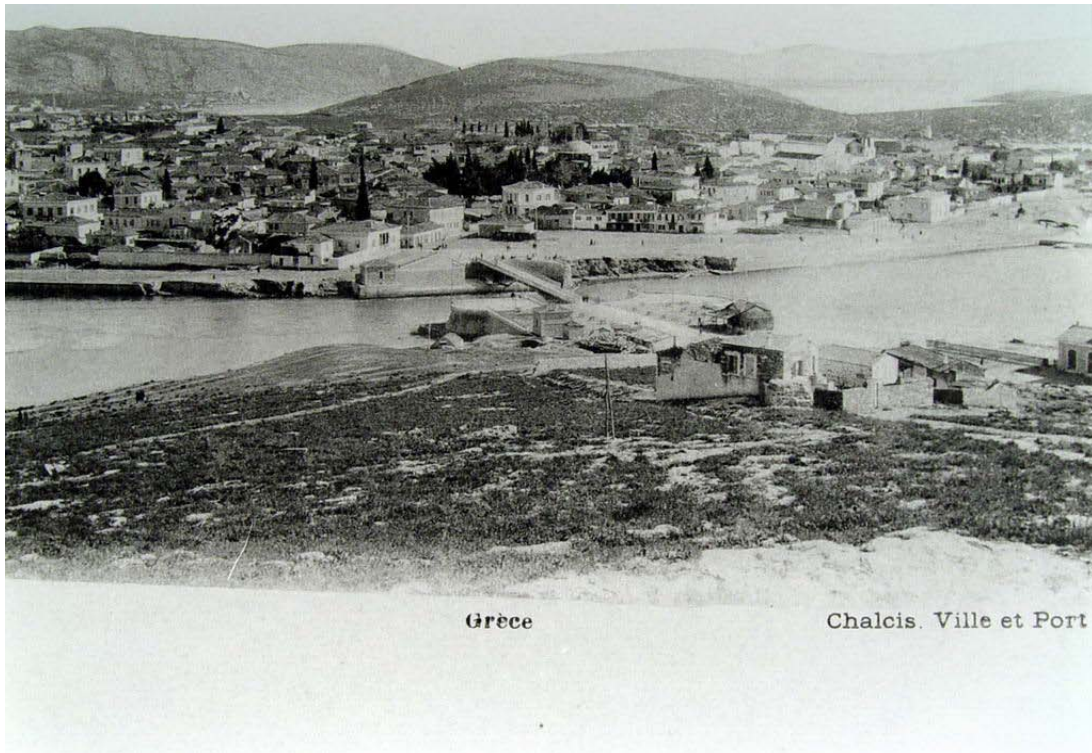
Με την πάροδο του χρόνου και την αύξηση του πληθυσμού, αρχίζει η εφαρμογή του σχεδίου και η πόλη επεκτείνεται βόρεια και ανατολικά.

Πίν. 1. Επεξεργασμένο το πρώτο πολεοδομικό διάγραμμα του Κάστρου της Χαλκίδας (1840).

Το πρώτο Πολεοδομικό διάγραμμα του «Κάστρου» της Χαλκίδας 1840

6. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1885 – 1940

Η Χαλκίδα το 1900

6.1. Ιστορικό πλαίσιο της δεύτερης περιόδου

Στους Βαλκανικούς πολέμους η Εύβοια διακρίθηκε χάρη στη δράση του Συντάγματος Πεζικού Χαλκίδας . Πολύ γνωστός είναι ο θρίαμβος του Ευβοέα ταγματάρχη Βελισσαρίου στη μάχη στο Μπιζάνη.

Λίγο αργότερα η Μερραρχία Χαλκίδας αποβιβάστηκε στην απελευθερωμένη Σμύρνη , για να πάρει μέρος στη Μικρασιατική εκστρατεία .

Μετά τη μικρασιατική καταστροφή του 1922 η Χαλκίδα δέχεται 5.000 ξεριζωμένους Έλληνες της Ιωνίας που ιδρύουν τον προσφυγικό συνοικισμό της Νεάπολης.

Το 1924 με την ανταλλαγή των πληθυσμών , στη Χαλκίδα φτάνουν άλλοι 4.000 Έλληνες από την Καππαδοκία και την

Ανατολία. Οι περισσότεροι από αυτούς εγκαταστάθηκαν μόνιμα στη Νέα Αρτάκη και τη Νέα Λάμψακο και σε προσφυγικούς συνοικισμούς στη Χαλκίδα και στην Αμάρυνθο.

6.2. Πολεοδομικά χαρακτηριστικά

Τη δεύτερη περίοδο (1875-1910), η σύνθεση του πληθυσμού έχει αποκρυσταλλωθεί .

Αναπτύσσεται ιδιαίτερα ο βιοτεχνικός τομέας (κεραμοποιία, ποτοποιία) καθώς και το εμπόριο. Στη θέση της μέχρι τότε κυρίαρχης αγροτικής τάξης, εμφανίζεται η αστική, γεγονός που έχει αντίκτυπο και στην αρχιτεκτονική εξέλιξη της πόλης.

Η πορεία που ακολουθεί είναι παράλληλη με αυτή της Αθήνας σε μικρότερη κλίμακα, ενώ καθοριστική ήταν και η σύνδεση των δύο πόλεων με το τρένο το 1904, που διευκόλυνε σημαντικά την ανταλλαγή υλικών και πνευματικών αγαθών.

Τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα η κατάσταση έχει αποκρυσταλλωθεί.

Κατά μήκος της παραλίας στον βόρειο ευβοϊκό και εκτός των τειχών, είναι οι καλύτερες συνοικίες όπου κατοικούν οι μεγαλοαστοί και βρίσκονται τα δημόσια κτίρια (γεγονός που ισχύει ακόμα και σήμερα). Πίσω από αυτές τις γειτονιές, δηλαδή κατά μήκος των σημερινών οδών Κακαρά και Αβάντων, κατοικούν οι μεσοαστοί, μικροαστοί και έμποροι, ενώ μέσα στο Κάστρο και προς τα νότια είναι οι φτωχογειτονιές και οι εργατικές συνοικίες.

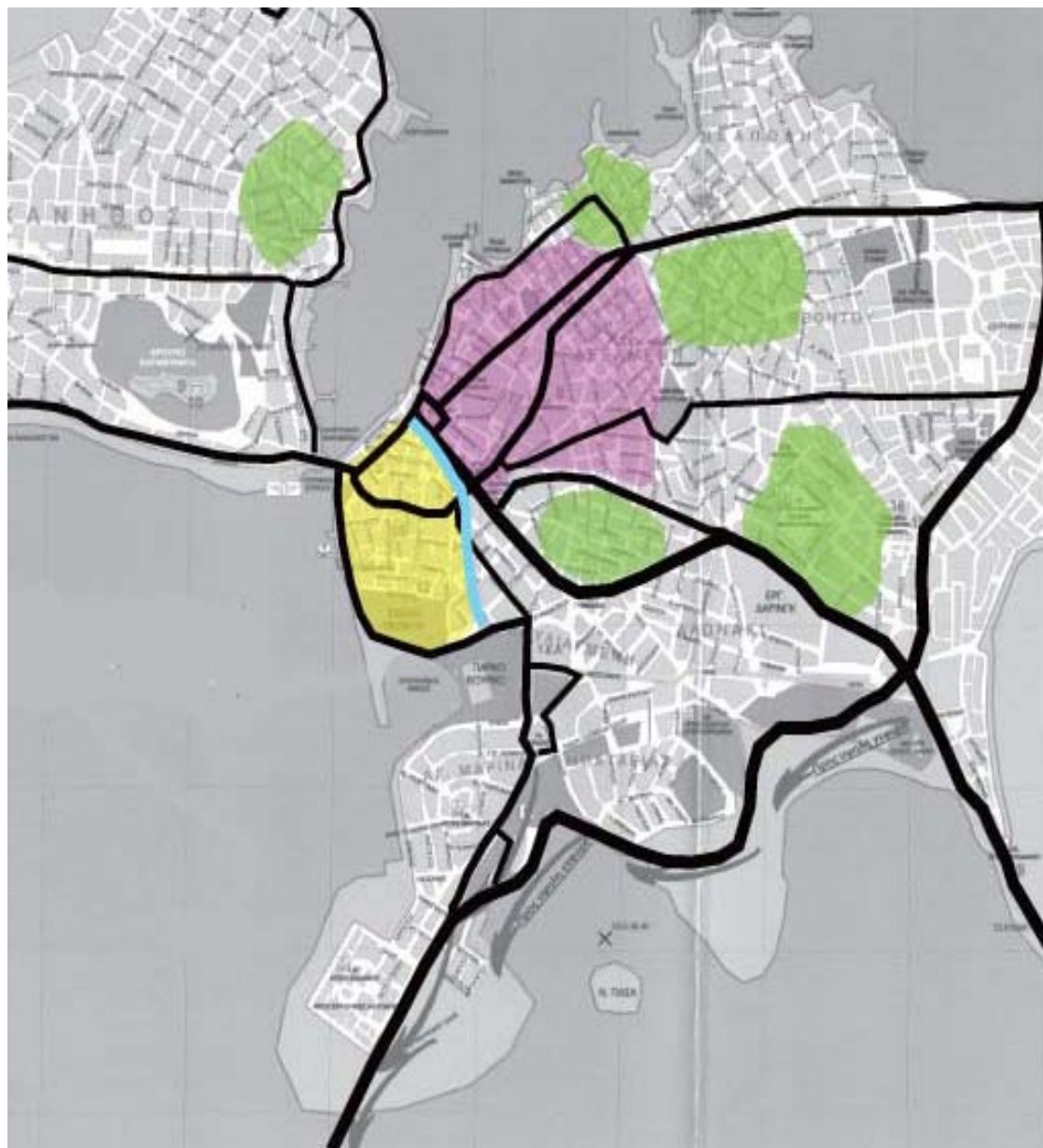
Σημείο σταθμός στην εξέλιξη της πόλης υπήρξε το 1922 .

Μεγάλος αριθμός προσφύγων έφτασε στην Χαλκίδα, 5000 άτομα σύμφωνα με τον Βρανόπουλο, που άλλαξε την όψη της.

Εμφανίστηκαν στις πλατείες παράγκες και άρχισε η ανέγερση των προσφυγικών συνοικισμών. Στο κτήμα Βουδούρη κτίστηκε η Νέα Αρτάκη, στον Κοπανά η Νέα Λάμψακος, ενώ μέσα στη Χαλκίδα εγκαταστάθηκαν κυρίως στις συνοικίες Νεάπολη, Καναπίτσα, Καράμπαμπας, «Τούρκικα Μνήματα». Συνολικά 12.000 πρόσφυγες ήρθαν στην Εύβοια, ενώ το 1924 ήρθαν άλλοι 4000 τουρκόφωνοι Έλληνες πρόσφυγες από τα βόρεια της Μ.Ασίας

Από τις πηγές της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, επιβεβαιώνονται τα παραπάνω στοιχεία. Το 1920 ο πληθυσμός του Δήμου

Χαλκιδέων ήταν 14.398 άτομα, ενώ το 1928 έφτασε τα 18.747. Αντίστοιχα, τα νούμερα για τη Νέα Αρτάκη είναι 192 άτομα το 1920 και 2.022 άτομα το 1928, ενώ για τη Νέα Λάμψακο το 1920 ο πληθυσμός είναι μηδενικός και το 1928 φτάνει τα 678 άτομα.

Αποτύπωση της πολεοδομικής εξέλιξης της Χαλκίδας (από την μεσαιωνική περίοδο) πάνω στον σημερινό ιστό. (Καλαθερη)

Μελετώντας τον χάρτη της πόλης σήμερα, γίνεται σαφές ότι δεν υπήρξε εκ των προτέρων σχεδιασμός, ακόμα και στις περιπτώσεις των προσφυγικών συνοικιών, όπως αυτές της Κανήθου, του Αγίου Ιωάννη και της Νεάπολης, αλλά ούτε και συνολική αντιμετώπιση και πρόνοια για την εξέλιξη της. Όπως μάλιστα αναφέρει και ο Ελευθέριος Ιωαννίδης: «Μια άλλη συγκεκριμένη επέκταση του οικιστικού χώρου της πόλεως, με την προσαρμογή εν συνεχεία του Σχεδίου Πόλεως, είναι αυτή που διενεργείται στις δεκαετίες του 1920 και 1930, με την ίδρυση των προσφυγικών συνοικισμών Νεαπόλεως, Καναπίτσας, Αγ. Ιωάννου, Τούρκικου Νεκροταφείου (ή Τουρκικών Μνημάτων) και Καρά-μπαμπα, κατόπιν απαλλοτριώσεως εκτάσεων ή διαθέσεως δημοσίων κτημάτων...Το Σχέδιο Πόλεως, αντί να προηγείται, σ' αυτές τις περιπτώσεις έπεται πάντοτε της οικοδομήσεως και ανορθόδοξα συνήθως ακολουθεί τις χαράξεις των ιδιωτών, για να αποφύγει ρυμοτομίες και αποζημιώσεις.

Έτσι, μέχρι το 1936 έχουμε στη Χαλκίδα 19 τουλάχιστον γνωστές τροποποιήσεις εγκρίσεις και επεκτάσεις Σχεδίου Πόλεως κατά το 19ο αιώνα, και άλλες 13 μέσα στα 36 πρώτα χρόνια του αιώνα μας...».

Το 1926, στα πλαίσια της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης τσιμέντου στην Ελλάδα, ιδρύεται η εταιρία «ΤΣΙΜΕΝΤΑ ΧΑΛΚΙΔΟΣ Α.Ε.» στη βοιωτική ακτή, εκεί που σήμερα καταλήγει η νέα γέφυρα. Το 2001 συγχωνεύεται με την Ανωνύμη Γενική Εταιρία Τσιμέντων "ΗΡΑΚΛΗ Σ", και σήμερα πλέον έχει συγχωνευτεί με την LAFARGE BETON. Από την ίδρυση της μέχρι και σήμερα, η τσιμεντοβιομηχανία αποτελεί σημαντικό έρεισμα της οικονομίας της πόλης.

Το 1933 έγινε σχέδιο για την Χαλκίδα για το οποίο δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες, παρά μόνο ότι με βάση αυτό έγινε το σχέδιο του 1967.

Σχέδιο πόλης 1933

	ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ	Δ.Δ ΝΕΑΣ ΛΑΜΨΑΚΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΑΡΤΑΚΗΣ
2001	215136	53584	1944	8646
1991	208408	51646	1757	7394
1981	188410	44867	1648	5935
1971	172585	36300	1266	4162
1961	172578	28576	998	3558
1951	170803	16248	835	3068
1940	171988	21820	809	3093
1928	148839	18747	678	2116
1920	128219	14398	0	192
1907	119694	11894	0	173
1896	108555	9676	0	65
1889	96645	10710	0	169
1879	85486	7564	0	95

Πληθυσμιακή εξέλιξη. Το δημοτικό διαμέρισμα Ν.Λαμψάκου και ο Δήμος Ν.Αρτάκης είναι οι περιοχές που μαζί με το Δήμο Χαλκιδέων δέχτηκαν το μεγαλύτερο ποσοστό προσφύγων το 1922.

Η Χαλκίδα στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Φαίνεται ο βασικός κορμός της πόλης και οι πυρήνες των κυριότερων προσφυγικών συνοικισμών, σε σχ έση με το κύριο οδικό δίκτυο σήμερα.

6.3 Πρόσφυγες στη Χαλκίδα

Ως επακόλουθο της καταστροφής του Ελληνικού στοιχείου της Μικράς Ασίας το 1922, ήταν οι σειρές από μικρές συνεχόμενες κατοικίες που κατασκευάστηκαν για τους πρόσφυγες στις περιοχές Άγιο Ιωάννη, Τούρκικα μνήματα, Νεάπολη, Καναπίτσα και Καράμπαμπας της Χαλκίδας, στη Νέα Λάμψακο και στη Νέα Αρτάκη, κατοπιν απαλλοτριώσεως εκτάσεων ή διαθέσεως δημόσιων κτημάτων.

Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις έχουμε ανέγερση οικοδομών σε αυτοτελείς συνοικισμούς βάσει σχεδίου και διανομή των κατοικιών στους πρόσφυγες – δικαιούχους στεγαστικής αποκαταστάσεως, από το Υπουργείο Πρόνοιας.

Απομεινάρια προσφυγικών οικισμών

Τα πλαίσια των παραθύρων, καθώς και το υπέρθυρο της πόρτας αυτών των προσφυγικών κατοικιών, πιστοποιούν τη σημασία που δόθηκε στις νεοκλασικές φόρμες ακόμα και κατά τον 20^ο αιώνα.

6.4 Σημαντικά κτίρια των τελευταίων περιόδων

◦ Δημοτική αγορά

Αναλυτική περιγραφή του συγκροτήματος της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας:

-Τα κτίσματα της Α' φάσης (τέσσερα κτήρια) εκτίσθηκαν περί το 1883 έπειτα από απόφαση του τότε Δημάρχου Ηρακλή Γαζέπη και αποπερατώθηκαν το 1887.

Από την οδό Νεοφύτου κλίμακες οδηγούν στον υπαίθριο χώρο της αγοράς και την «ενώνουν» με την πλατεία Εμπορών. Τα κτίσματα είναι μονώροφα απλού νεοκλασσικού ρυθμού. Ο φέρων οργανισμός είναι από τοίχους λιθοδομής και από κεραμοσκεπείς δίρριχτες στέγες που στηρίζονται σε ξύλινα ζευκτά. Οι στέγες έχουν αετωματική κατάληξη. Τα ανοίγματα (πόρτες, παράθυρα) είναι ρυθμικά διατεταγμένα. Οι πόρτες είναι ξύλινες ταμπλαδωτές και οι φεγγίτες πάνω από αυτές έχουν σιδεριές. Τα παράθυρα κλείνονται με ξύλινα σκουρα.

Χρησιμοποιούνται τυπικά νεοκλασσικά στοιχεία: αετώματα, γείσα, διακοσμητική κορνίζα κάτω από τη στέγη κ.α. Στο εσωτερικό του Π υπήρχαν υπαίθριοι πάγκοι έξω από τα

καταστήματα, προστατευόμενοι από κεραμοσκεπή στέγαστρα με στύλους και δοκούς από πελεκητή ξυλεία. Στις εσωτερικές όψεις των καταστημάτων, υπάρχουν σήμερα οι οπές στις οποίες εφαρμόζονταν και στηρίζονταν κατά το ένα άκρο τους οι ξύλινες δοκοί των στεγαστρών που σήμερα δεν υπάρχουν. Σώζονται επίσης κάποιες πέτρινες βάσεις των ξύλινων στύλων των στεγαστρών.

-Το 1929-1934 επί Δημαρχίας Ν.Βασιλείου μετά από αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ανατέθηκε στον αρχιτέκτονα και μετέπειτα καθηγητή του ΕΜΠ και ακαδημαϊκό Σόλωνα Κυδωνιάτη η συμπλήρωση του Π και επί της οδού Νεοφύτου. Ο ρυθμός της Β' φάσης είναι του Μοντέρνου Κινήματος του μεσοπολέμου (BAUHAUS) και οι «ενθυμήσεις» νεοκλασικισμού ή αρ-νουβώ κάνουν ακόμη πιο ενδιαφέρον και από ιστορικής άποψης το οικοδόμημα».

Το νέο κτίσμα, κατασκευής του 1931, διατήρησε τις τρεις κλίμακες επί της Νεοφύτου. Το διώροφο κεντρικό του τμήμα είναι σε συμμετρική σύνθεση με «επίσημες» εισόδους αντίστοιχες στις μαρμάρινες κλίμακες. Εκτός των μονώροφων καταστημάτων και του διώροφου τμήματος του επί της Νεοφύτου, έχει καταστήματα στο εσωτερικό της αγοράς, σε σχήμα Π με εξέχοντα τα δύο άκρα της κεφαλής, όπως ειπώθηκε.

Τα νέα καταστήματα έχουν υπόγεια (όχι όλα) και πατάρια επισκέψιμα από εσωτερικές σκάλες. Τα υπόγεια φωτίζονταν από κουρ ανγκλέζ που σήμερα έχουν κλειστεί κατά μεγάλο μέρος τους. Τσιμεντένιοι πάγκοι υπήρχαν μέσα στα καταστήματα. Τα νέα για την εποχή υλικά (τσιμέντο, σίδηρο) έδωσαν νέες δυνατότητες στους μηχανικούς και χρησιμοποιήθηκαν με τόλμη από τον Σ. Κυδωνιάτη. Τα νέα κτίσματα έχουν μεικτό φέροντα οργανισμό από εξωτερικούς τοίχους λιθοδομής με πέτρινους πεσσούς και πλάκες μπετόν. Μεγάλοι, τρίμετροι πρόβολοι από μπετόν είναι τα στέγαστρα των εξωτερικών πάγκων των καταστημάτων. Μεγάλα δοκάρια με «σκαλοειδή» άκρα χρησιμοποιούνται στο διώροφο τμήμα της εισόδου. Θεωρείται πρωτοποριακή η χρήση των νέων υλικών στη Χαλκίδα όπου φαίνεται ότι το νέο τμήμα της Δημοτικής Αγοράς ήταν από τα

πρώτα οικοδομήματα σε ρυθμό BAUHAUS. Οι τοίχοι που χωρίζουν τα καταστήματα είναι από οπτοπλινθοδομή. Τα ανοίγματα των όψεων είναι μεγάλα και κλείνουν με σιδερένια και ξύλινα κουφώματα και αντίστοιχα μεγάλους φεγγίτες με ισχυρά σιδηρά κιγκλιδώματα μορφολογίας μεσοπολέμου. Στο κέντρο του υπαίθριου χώρου υπήρχε κρουνός και κοντά στην κεντρική είσοδο μεγάλη πλάστιγγα για την ζύγιση εμπορευμάτων- κανένα από τα δύο δεν υπάρχει σήμερα. Υπήρχαν επίσης δένδρα στον υπαίθριο χώρο. Από λειτουργικής πλευράς, η «συμπλήρωση» της πρώτης φάσης της Δημοτικής Αγοράς με την δεύτερη αποδείχθηκε πολύ επιτυχημένη, και η Αγορά λειτούργησε αρμονικά μέσα στον χρόνο.

Από μορφολογικής πλευράς, υπάρχει η ιδιαιτερότητα επιτυχούς σύζευξης δύο ρυθμών.

Το σύνολο αποτέλεσε μια τυπική Δημοτική Αγορά επαρχιακού Δήμου που λειτουργικά ήταν όμοια με άλλες αγορές της εποχής εκείνης και του ελλαδικού χώρου (Αθηνών, Χανίων, κ.α.) αλλά και του εξωτερικού .

° Το ξενοδοχείο Παλίρροια

Ξενοδοχείο Παλίρροια και ο αρχιτέκτονας του κτιρίου ΠΟΘΗΤΟΣ ΚΑΜΑΡΑΣ

ΠΟΘΗΤΟΣ ΚΑΜΑΡΑΣ

◦ Το Δικαστικό μέγαρο

Το **Δικαστικό Μέγαρο Χαλκίδος** βρίσκεται μεταξύ των οδών Ελευθερίου Βενιζέλου, Συγγρού, Καραμουρτζούνη και Κριεζώτου. Είναι ένα κτίριο αρχαϊκού ρυθμού που περιλαμβάνει προπύλαια και περίστυλη είσοδο, έχει μαρμάρινες σκάλες, αετώματα, ενώ στο κέντρο του υπάρχει μεγάλο αίθριο.

Χτιστηκε σε οικοπεδο που παραχωρησε ο δημοσ Χαλκιδεων, υστερα από την κατεδάφιση των παλαιων τειχων της πόλης. Το 1902 δημοπρατηθηκε η μελέτη του εργου και ανατεθηκε στον Ποθητό Καμάρα. Το 1905 δημοπρατηθηκε η κατασκευη του εργου και ανατεθηκε στον εργολαβο Παναγή Μακρή. Οι εργασιες θεμελιωσης αρχισαν τον ιδιο χρονο, ενώ η επισημη τελετη θεμελιωσης εγινε το 1906. Τα εγκαινια έγιναν το 1909.

Όπως και τα περισσότερα δικαστικά μέγαρα της χώρας αποτελεί δωρεά του εθνικού ευεργέτη Ανδρέα Συγγρού.

Βρίσκεται πολύ κοντά στην παραλία της Χαλκίδας

◦ Ο σιδηροδρομικός σταθμός

Ο Σιδηροδρομικός Σταθμός του ΟΣΕ στη Χαλκίδα στεγάζεται σε κτίριο με νεοκλασικά στοιχεία, το οποίο κατασκευάστηκε το 1905. Το κτίριο βρίσκεται στις βοιωτικές ακτές, λίγα μέτρα από την παλιά γέφυρα της Χαλκίδας. Το κτίριο είναι πετρόχτιστο με νεοκλασικά στοιχεία, ενώ χαρακτηριστικό είναι το ρολόι στο κέντρο του. Τέλος, ιδιαίτεροι είναι και οι σύλτοι που στηρίζουν την κεραμοσκεπή. Πρόκειται για σιδερένιους σύλους, λεπτοί στη βάση, οι οποίοι ανοίγουν στο τελείωμά τους, σαν να πρόκειται για κιονόκρανα.

◦ **Αρχαιολογικό Μουσείο**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Χαλκίδας στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο, το οποίο ανήκει στο Δημόσιο, στην οδό Ελ. Βενιζέλου 13. Η κατασκευή του κτιρίου ολοκληρώθηκε το 1901-02, άρχισε να λειτουργεί το 1902 και αποτελεί μελέτη του αρχιτέκτονα Λυκάκη. Η βάση του νεοκλασικού κτιρίου διαθέτει λαξευτή τοιχοποιία κατά το πολυγωνικό σύστημα, ενώ οι γωνίες του ενισχύονται επίσης με λαξευτή τοιχοποιία. Πάνω από την κύρια είσοδο του κτιρίου ανοίγεται αέτωμα και είναι κεραμοσκέπαστο. Το κτίριο διαθέτει μεγάλη αυλή και τρεις αίθουσες, όπου παρουσιάζονται τα εκθέματα. Το κτίριο ανήκει στο ελληνικό κράτος και διαμορφώθηκε κατάλληλα για να φιλοξενήσει τις ευβοϊκές αρχαιότητες.

6.5 Λαϊκές και μη κατοικίες

Μετά την απελευθέρωση ο νεοκλασικισμός είναι αυτός που επικρατεί στις οικοδομές. Η απλότητα στο ύφος του σχεδιασμού του και ο σεβασμός που διατηρεί πάντα στη λαϊκή παράδοση, είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά του Νεοκλασικού Σπιτιού.

Βασικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής τους είναι οι μαρμαρίνες σκάλες, τα μπαλκόνια με τα περίτεχνα κάγκελα, οι εντυπωσιακές πόρτες, τα ακροκέραμα, καθώς και οι πανέ-

μορφες οροφωγραφίες και τοιχογραφίες.

° Το σπίτι με τα αγάλματα

Το Σπίτι με τα Αγάλματα είναι ένα νεοκλασικό κτήριο. Το όνομά του το οφείλει στα τέσσερα πήλινα αγάλματα που κοσμούν την κορυφή του και φέρουν τις μορφές δυο γυναικών και δυο αντρών. Τα μαρμάρινα σκαλιστά φουρούσια και τα υπόλοιπα περίτεχνα διακοσμητικά του στοιχεία το κατατάσσουν σε ένα από τα ομορφότερα της πόλης. Σήμερα ανήκει στον Δήμο Χαλκίδος και φιλοξενεί το Λύκειο Ελληνίδων.

Το Σπίτι με τα Αγάλματα βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του παραλιακού πεζόδρομου της Χαλκίδας, απέναντι από το Κόκκινο Σπίτι. Χτίστηκε το 1891 από την οικογένεια Μάλλιου. Πρόκειται για ένα διώροφο κτίσμα με υπόγειο.

◦ Το κόκκινο σπίτι

Το κόκκινο σπίτι είναι το σήμα κατατεθέν της Χαλκίδας. Βρίσκεται στην μια άκρη της παραλίας, στο Κρηπίδωμα. Το κτίσμα έχει σχήμα Π. Οι γωνίες είναι χτισμένες με πέτρινους ογκόλιθους και οι τοίχοι με πέτρα. Τα παράθυρα είναι μαρμάρινα και σχηματίζουν αετώματα.

Το κόκκινο σπίτι της οικογένειας Μάλλιου κοσμεί το Κρηπίδωμα της Χαλκίδας που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της παραλίας της πόλης. Κτίστηκε το 1884 από τον αρχιτέκτονα Κων/νο Φλέγγα, στη θέση παλαιού οθωμανικού τεκέ. Στη διάρκεια της κατοχής στεγάστηκε εδώ η γερμανική διοίκηση. Ο Νικόλαος Μαλλιος, γιος του Βασίλειου, ως τελευταίος κληρονόμος, άφησε το Κόκκινο Σπίτι στο δήμο Χαλκιδεων, για να χρησιμοποιηθεί ως Μουσείο, Πνευματικό Κέντρο ή Βιβλιοθήκη.

Το κόκκινο σπίτι

◦ **Μέγαρο Κότσικα**

Θεμέλιος λίθος Μεγάρου Κότσικα 1907

Το Μέγαρο Κότσικα δεσπόζει στην παραλία της πόλης με την όμορφη αρχιτεκτονική του και τη θαυμαστή ισορροπία των όγκων του.

Πρόκειται για ένα τριώροφο κτίριο με νεοκλασικά στοιχεία και στοιχεία μπαρόκ. Έχει δυο τρούλους προς την παραλία και δυο κομψότερες εξάρσεις προς την οδό Φαρμακίδου.

Ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στον εξωτερικό φωτισμό του κτιρίου ώστε να προβάλλεται και η παραμικρή αρχιτεκτονική του λεπτομέρεια και η μοναδική αισθητική του.

Το 1904 ο έμπορος Κότσικας από την Κάρυστο και κάτοικος Καΐρου Αιγύπτου αγόρασε ένα εργοστάσιο που ήταν σ' αυτή τη θέση. Κατόπιν εντολής του ο μηχανικός Ποθητός Καμάρας, έκτισε το 1906 το κτίριο.

Το κτίριο το αγόρασε ο δήμος Χαλκιδεων από τους κληρονόμους του Κότσικα το 1984 και στεγάζε από το 1994 μέχρι πριν λίγους μήνες το δημαρχείο.

Σήμερα στεγάζει την Υπηρεσία Δόμησης.

Το 1965-66 λειτουργούσε σαν κλινική.

-Άλλες κατοικίες

39. Σπίτι Φρ. Μαργαριτίδου, Αβάντων 24. Η χρονολογία στο μπαλκόνι: 1857. Κατεδαφίστην μετά το 1976. Φωτ. Δ. Παπαδήμος, 1961-65. (Γενική άποψη).

30. Σπίτι Καραβά, Αρβάντων 67. Κατεδαφίστηκε μετά το 1976.
Φωτ. Μ. Βερνάρδος, 1973. (Γενική άποψη).

Σήμερα ιδιωτικό ωδείο Μ Τουλούμη

κατοικία καθηγητή Δούνα

41. Σπίτι Βουδούρη, Αντωνίου 19α και Βύρωνος. Στο μπαλκόνι τα αρχικά Γ Β και η χρονολογία 1917. Κατοικείται. Φωτ. Μ. Βερνάρδος, 1973. (Γενική άποψη).

2. Σπίτι Ν. Αβέρωφ, Βουδούρη 54. Κατεδαφίστηκε το 1972. Είχε προταθεί η διατήρησή του (βλ. ΑΔ 23, 1968, Χρον. 2, σ. 452). Φωτ. Μ. Βερνάρδος, 1966. (Γενική άποψη). evia-halkida.blogspot.com

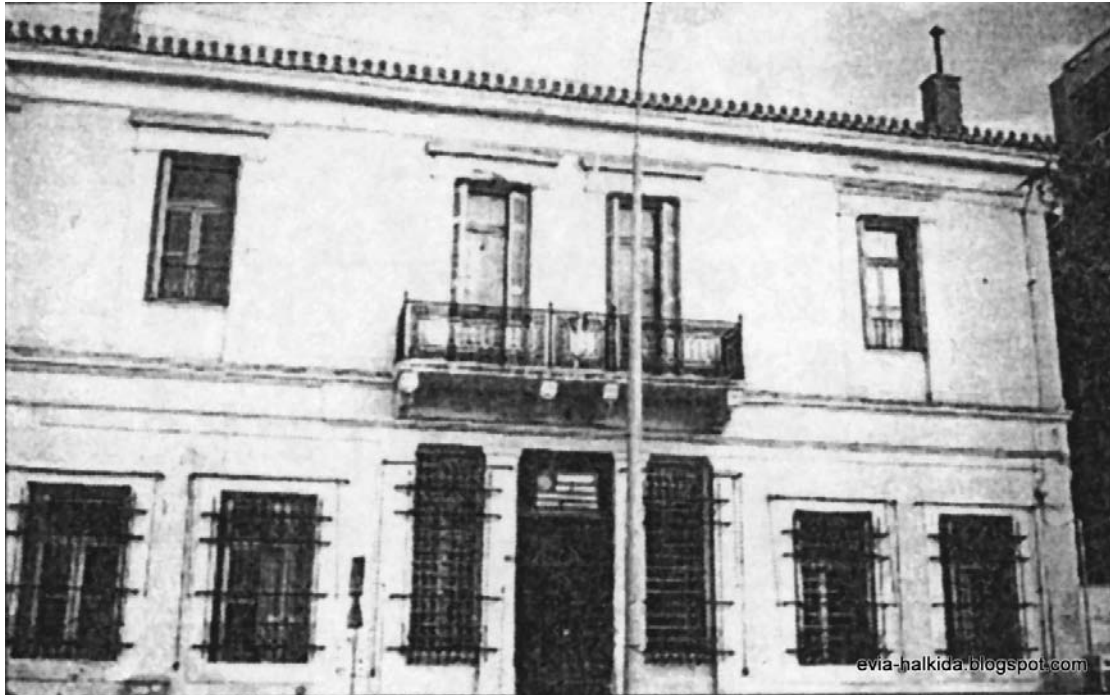
38. Σπίτι Φραγγιά, Π. Σταύρου 7. Κατεδαφίστηκε μετά το 1976. Φωτ. Μ. Βερνάρδος, 1973. (Γενική άποψη).

40. Σπίτι Κιαπέκου, Βενιζέλου και Καραμουρτζούνη. Αρχιτέκτων Ματθαίος Καμάρας. Κατεδαφίστηκε μετά το 1976. Φωτ. Μ. Βερνάρδος, 1973. (Γενική άποψη).

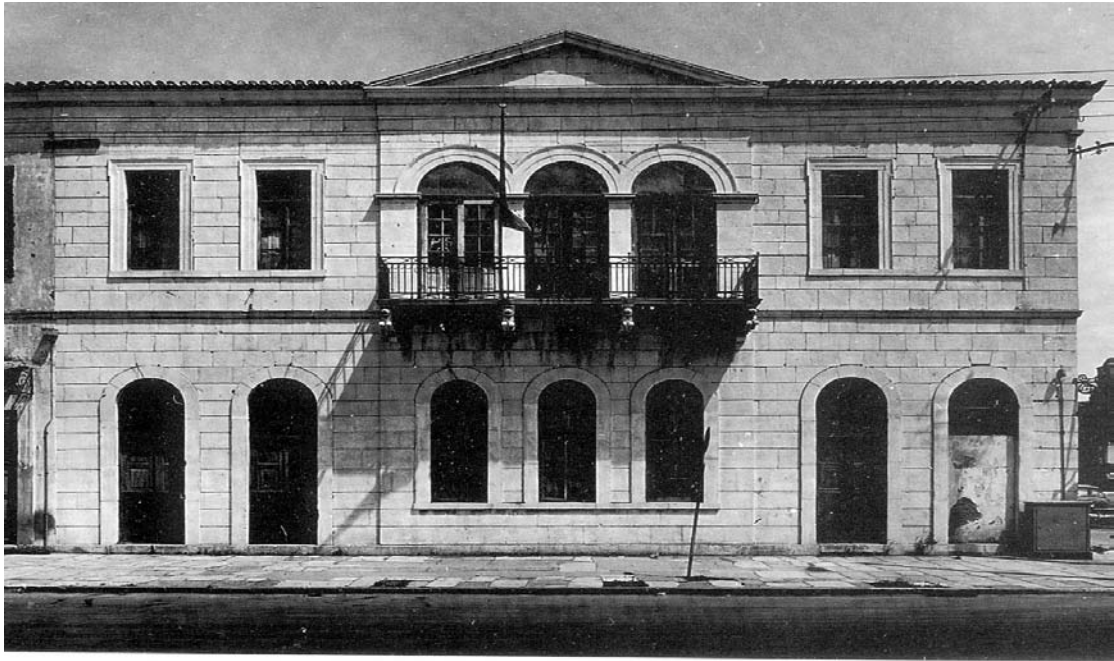
21. Σπίτι Πεζά, πλατ. Ηρώου. Κατεδαφίστηκε το 1969. Φωτ. Δ. Παπαδήμος, 1961-65. (Γενική άποψη). evia-halkida.blogspot.com

Διατηρητέο στην οδό Τζιαρντινι (παραλία) (Παλια Δ.Ο.Υ. Χαλκίδας)

37. Σπίτια Δελαγραμμάτικα και Τσιρικάκη, πλ. Ηρώου. Κατεδαφίστηκαν το 1964 και 1972. Φωτ. Δ. Παπαδήμος, 1961-65. (Γενική άποψη).

13. Κυλινδρόμυλος Καράκωστα - Σκούρα, Βουδούρη και πλ. Ηρώου. Αρχιτέκτων Σταμάτης Κλεάνθης(ς). Κατεδαφίστηκε το 1968. Είχε προταθή η διατήρησή του. (Βλ. ΑΔ 23, 1968, Χρον. σ. 452). Φωτ. Μ. Βερνάρδος, 1966. (Γενική άποψη).

36. Σπίτι Γ. Αλιφαρμάκη, Λεωφ. Βενιζέλου. Κατεδαφίστηκε το 1978. Φωτ. Δ. Παπαδήμος, 1961-65. (Γενική άποψη). evia-halkida.blogspot.com

15. Σπίτι Καστριώτη, Βύρωνος και Π. Σταύρου. evia-halkida.blogspot.com

7. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1940-1985

7.1. Ιστορικό πλαίσιο της τρίτης περιόδου

Από τον Εύριπο καράβια γεμάτα στρατιώτες ταξίδευαν χωρίς ένα φως. Άλλο μεγάλο καράβι, δίπλα στη Στρατώνα γέμιζε φαντάρους. Κάποιος, φορτωμένος τον βαρύ γυλιό και τ' όπλο. παραπάτησε ανεβαίνοντας τη βαπορίσια σκάλα. "Ένα «α!»», ο παφλασμός ανάμεσα στο καράβι και το μουράγιο, Το ορμητικό

ρεύμα τον κατάπιε. Δεν έγινε γνωστό τ' όνομά του. Το σώμα του δεν βρέθηκε ποτέ». (Το καράβι της νύχτας, «Προοδ. Εύβοια», αρ. φλ. 753/25-10-1990, 2). Το 3ο Σύνταγμα Πεζικού Χαλκίδας με διοικητή τον συνταγματάρχη Ι Λειβαρά, έφυγε το ίδιο βράδυ της 28ης Οκτωβρίου απ' την πόλη για το μέτωπο και ήταν από τα τελευταία που υποχώρησαν από το μέτωπο στο Τεπελένι, όταν επιτέθηκαν οι Γερμανοί. Στις 25 Απριλίου 1941 γερμανικός στρατός εισέβαλε στη Χαλκίδα. Επιτάχθηκαν από τη γερμανική διοίκηση το «Κόκκινο Σπίτι», τα ξενοδοχεία «Παλίρροια» και «Εθνικόν» καθώς και άλλα 70 σπίτια. Σημαντικές δυνάμεις εγκαταστάθηκαν στην Αιδηψό, στην Αγία Άννα, στο Μαντούδι, στα Ψαχνά, στη Λίμνη και στην Κύμη, ενώ στην Κάρυστο εγκαταστάθηκαν ιταλικές δυνάμεις.

"Στις 6 Απριλίου 1941 επιτίθεται η Γερμανία κατά της Ελλάδας. Στις 16 και 18 Απριλίου 1941, γερμανικά στούκας βομβάρδισαν τη Χαλκίδα, τα Λουτρά Αιδηψού, την Ερέτρια, την Αμάρυνθο, το Αλιβέρι, τη Νέα Αρτάκη, τη Λίμνη, τους Ωρεούς και την Παραλία Κύμης.

Στις 30 Σεπτεμβρίου 1941 τη διοίκηση της Εύβοιας ανέλαβαν οι Ιταλοί. Όταν όμως στις 9 Σεπτεμβρίου 1943 η Ιταλία συνθηκολόγησε, ανέλαβαν πάλι οι Γερμανοί, ενισχύοντας σημαντικά τις κατοχικές δυνάμεις.

Στην Εύβοια, από την αρχή της γερμανικής κατοχής είχε εμφανιστεί το κίνημα της αντίστασης, το οποίο πήρε οργανωμένη μορφή με την ίδρυση του ΕΑΜ το Σεπτέμβριο του 1941.

Τον Ιούνιο του 1943, η κατοχική κυβέρνηση Ράλλη με τη συγκατάθεση των Γερμανών ίδρυσε τα Τάγματα Ασφαλείας για

να αντιμετωπίσει την αντίσταση. Στην Εύβοια καθήκοντα νομάρχη ανέλαβε ο στρατηγός Δημ. Λιάκος από τις Αγδίνες, ο οποίος πολέμησε για τη διάλυση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Ανασυγκρότησε την «Εθνική Πολιτοφυλακή» και εγκατέστησε στα Ψαχνά τον Α' λόχο και άλλες ομάδες στο Δοκό, στο Βασιλικό και την Αρτάκη. Διοργάνωσε αρκετές επιδρομές με τη βοήθεια των Γερμανών κατά των δυνάμεων του ΕΛΑΣ Εύβοιας. Ο Λιάκος σκοτώθηκε τον Απρίλιο του 1944 σε συμπλοκή με αντάρτες στην Ιστιαία.

Το έργο του συνέχισε από το Μάιο του 1944 ο υποστράτηγος Χαρ. Παπαθανασόπουλος, ο οποίος πραγματοποίησε πολλές επιχειρήσεις με το 1ο Ανεξάρτητο Τμήμα Ευζώνων, τα Τάγματα Ασφαλείας και τους Γερμανούς. Ο Μητροπολίτης Χαλκίδας Γρηγόριος Πλειαθός εξορίζεται για την πατριωτική του δράση, το Μάιο 1944, στην Αθήνα.

Η Εύβοια απαλλάχθηκε από τα Τάγματα Ασφαλείας με την αποχώρηση των Γερμανών από την Εύβοια στις 15 Οκτωβρίου 1944. Στις 23 Οκτωβρίου το Σύνταγμα του ΕΛΑΣ εισήλθε στη Χαλκίδα. "

Στις 15 Οκτωβρίου 1944, το απόγευμα, οι Γερμανοί που είχαν καταφύγει στη Χαλκίδα - κι ενώ συμμαχικά στρατεύματα είχαν απελευθερώσει την Αθήνα , αφού ανατινάξαν τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις και τα πυρομαχικά εγκαταλείψανε την πόλη απ' τη θάλασσα.

Το ΕΑΜ επιμένει στην ειρηνική εξέλιξη και παράδοση της Χαλκίδας αλλά οι προτάσεις του απορρίπτονται απ' τα Τάγματα Ασφαλείας. Όταν τα περιθώρια εξαντληθήκαν οι δυνάμεις του επιτίθενται και σαρώνουν τις φρουρές του Αλιβερίου, της Βάθειας και της Ερέτριας με αντίτιμο καταστροφές και θύματα πολλά.

Ο Χ. Παπαθανασόπουλος χτυπά με κανόνια το άοπλο πλήθος που πλησιάζει τα συρματοπλέγματα της Χαλκίδας, ζητώντας συμφιλίωση.

Λίγο πριν την έφοδο των δυνάμεων του ΕΛΑΣ οι Χ. Παπαθανασόπουλος Χ. Γερακίνης και άλλοι φυγαδεύονται με αγγλικά μηχανοκίνητα (που έφεραν αγγλικό τμήμα στη Χαλκίδα) στην Αθήνα, εγκαταλείποντας τους άνδρες τους. Την

νύχτα της 20 Οκτωβρίου 1944 μικρές ομάδες ανταρτών πέρασαν στη Χαλκίδα. Την επομένη 21 Οκτωβρίου το 7ο σύνταγμα Ευβοίας (με διοικητή τον συνταγματάρχη Λακιώτη Ιωάννη και Καπετάνιο τον Σκουφά) και το 34ο Σύνταγμα Στερεάς μπήκαν θριαμβευτικά για την παρέλαση της Απελευθέρωσης μπροστά στο λαό που ξέφρενα πανηγύριζε. Μέσα σε ένα πρωινό, η ελευθερία μετατρέπει την κατήφεια μιας πολιτείας σε άκρατο ενθουσιασμό...

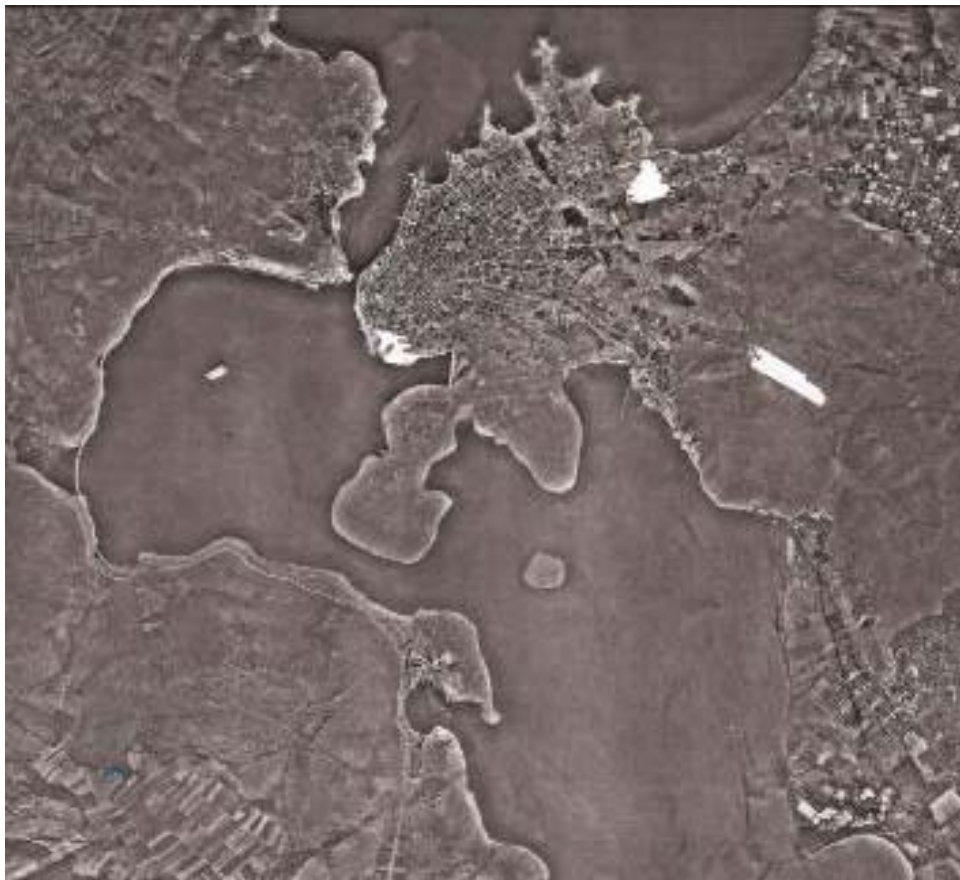

Στον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε, έγιναν μεγάλες αγριότητες σε όλο το νησί. Επιβεβαιώθηκε έτσι για άλλη μια φορά , ότι ένας εμφύλιος πόλεμος είναι τόσο χειρότερος από έναν εθνικό, όσο ένας εθνικός πόλεμος είναι χειρότερος από την ειρήνη.

Η ανάπτυξη της Εύβοιας μετά την απελευθέρωση υπήρξε συνεχής και αξιόλογη , τόσο στον οικονομικό όσο και στον πνευματικό τομέα.

1945

1960

1971

1986

7.2 Πολεοδομικά χαρακτηριστικά τρίτης περιόδου

Η αναγνώριση της εξέλιξης της πόλης μετά το 1945 έγινε με συγκριτική μελέτη των αεροφωτογραφιών, των γραπτών και προφορικών πηγών και των ιχνών στον αστικό ιστό σήμερα. Σημεία-κλειδιά που εντοπίζονται στις αεροφωτογραφίες είναι οι βασικοί οδικοί άξονες, Αβάντων, Ληλαντίων, Προαστείου, Αρεθούσης και Χαϊνά, που υπάρχουν μέχρι και σήμερα, καθώς και μεγάλα αστικά κενά (Εβραϊκό Νεκροταφείο, γήπεδο κλπ.) και σημαντικά κτίρια (Δημοτική Αγορά, Δικαστήρια κλπ.). Τελικός στόχος είναι να εντοπιστούν, κατά προσέγγιση, τα όρια του πυκνού αστικού ιστού (αφού δεν είναι δυνατόν η πόλη να έχει σαφή και αυστηρά όρια), ώστε να αποτυπωθούν στους χάρτες.

Το 1945 η έκταση της Χαλκίδας περιορίζεται σε αυτήν που σήμερα θεωρείται κέντρο της πόλης. Φαίνεται στην αεροφωτογραφία η βιομηχανία τσιμέντων εκεί που σήμερα καταλήγει η νέα γέφυρα.

Στη βοιωτική ακτή υπάρχουν ελάχιστα κτίρια, πρόκειται μάλλον για τον προσφυγικό συνοικισμό που δημιουργήθηκε εκεί. Όπως μάλιστα αναφέρει και ο Ελευθέριος Ιωαννίδης, οι πρώτες κατοικίες και καταστήματα στην Κάνηθο εμφανίζονται «από τις αρχές του 20ου αιώνα και συγκεκριμένα μετά την κατασκευή της νέας τότε περιστροφικής γέφυρας (1896) και τη δημιουργία του σιδηροδρομικού σταθμού της γραμμής Αθήνα-Χαλκίδα...», ενώ «...γύρω στο 1932-33 ιδρύεται ένας θαυμάσιος προσφυγικός συνοικισμός 25 περίπου διπλοκατοικιών στην περιοχή...».

Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, το 1960, η πόλη έχει επεκταθεί περιμετρικά, φαίνονται και τα πρώτα διάσπαρτα κτίρια στην περιοχή της Αγίας Μαρίας (προς την νέα γέφυρα), ενώ εμφανής είναι και η επέκταση της στην βοιωτική ακτή. Επτά χρόνια αργότερα συντάσσεται από το δήμο γενικό σχέδιο για την πόλη, στο οποίο περιλαμβάνεται μόνο το τμήμα της Χαλκίδας στην ευβοϊκή ακτή και μέχρι τη συνοικία Σαλεμή.

Το 1971 η πόλη επεκτείνεται κατά κύριο λόγο, στη βοιωτική ακτή, κατά μήκος του οδικού άξονα που την συνδέει με τη βόρειο Εύβοια και στην περιοχή της Αγίας Μαρίας.

Το 1973 εκπονείται από την ομάδα αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών μελετών D.N.A. ρυθμιστικό και πολεοδομικό –

ρυμοτομικό σχέδιο με εντολή του τμήματος Χωροταξίας του Υπουργείου Εσωτερικών. Αντικείμενο του είναι η μελέτη της περιοχής επιρροής της Χαλκίδας, η αναγνώριση των σημαντικότερων προβλημάτων της, οι δυνατότητες ανάπτυξης και τελικά η διατύπωση των παραπάνω σχεδίων και των απαραίτητων νομοθετικών μέτρων για την εφαρμογή τους.

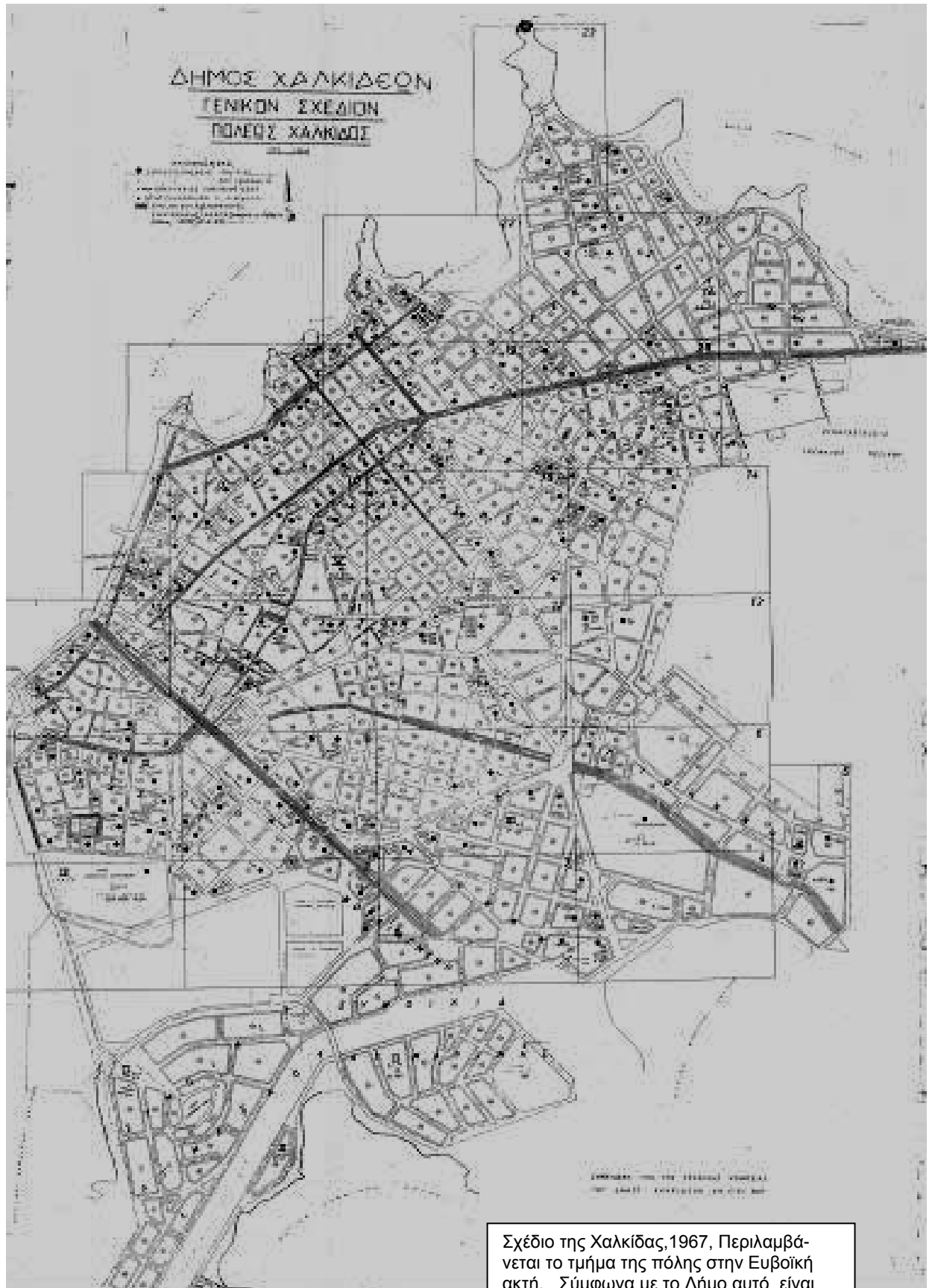
Το 1986 η εικόνα της πόλης προσεγγίζει τη σημερινή κατάσταση.

Στην Αγία Μαρίνα έχουν χτιστεί και οι εργατικές κατοικίες, το βόρειο τμήμα της πόλης επεκτείνεται εσωτερικά του οδικού άξονα που την συνδέει με τη βόρειο Εύβοια, με έντονο ρυθμό επεκτείνεται η πόλη στη βοιωτική ακτή, ενώ με αργό ρυθμό προς το Ληλάντιο Πεδίο. Ένα χρόνο πριν, το 1985, εγκρίθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Χαλκίδας (ΦΕΚ 137.Δ.25/02/1987), που περιλαμβάνει την πολεοδομική οργάνωση της πόλης για πληθυσμιακό μέγεθος 118.000 κατοίκων και την επέκταση των σχεδίων πόλης. Σύμφωνα με αυτό λοιπόν διατηρείται η μορφή της γενικής κατοικίας σε όλη την έκταση της πόλης και το εμπορικό κέντρο αυτής. Η πόλη χωρίζεται σε επιμέρους πολεοδομικές ενότητες, τις συνοικίες, στις οποίες προτείνονται ένα ή περισσότερα κέντρα, και κάθε συνοικία διαιρείται σε γειτονίες. Σε επίπεδο συνοικίας γίνονται προτάσεις που αφορούν κυρίως τη δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών (όπως σχολεία), πεζοδρόμων, χώρων πρασίνου και στάθμευσης.

Σε επίπεδο πόλης προτείνονται κάποια έργα μεγαλύτερης κλίμακας όπως, μεταφορά του λιμανιού, του νεκροταφείου, του νοσοκομείου και των φυλακών, δημιουργία της υψηλής γέφυρας, δημιουργία ανισόπεδων κόμβων και βελτίωση των αστικών και υπεραστικών συγκοινωνιών, καθώς και η λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Τέλος προτείνονται έργα και μελέτες δικτύων υποδομής με βασικότερα τα δίκτυα μεταφορικής υποδομής και τα απαραίτητα δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης. Καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της Χαλκίδας έπαιξε η ραγδαία οικιστική της ανάπτυξη τις δεκαετίες 1960, 1970 και 1980, όπως αναφέρει και ο Ελευθέριος Ιωαννίδης, όταν χιλιάδες νέοι κάτοικοι, από το εσωτερικό του νομού κυρίως, εγκαταστάθηκαν στην πόλη αναζητώντας εργασία στις βιομηχανίες της ευρύτερης περιοχής.

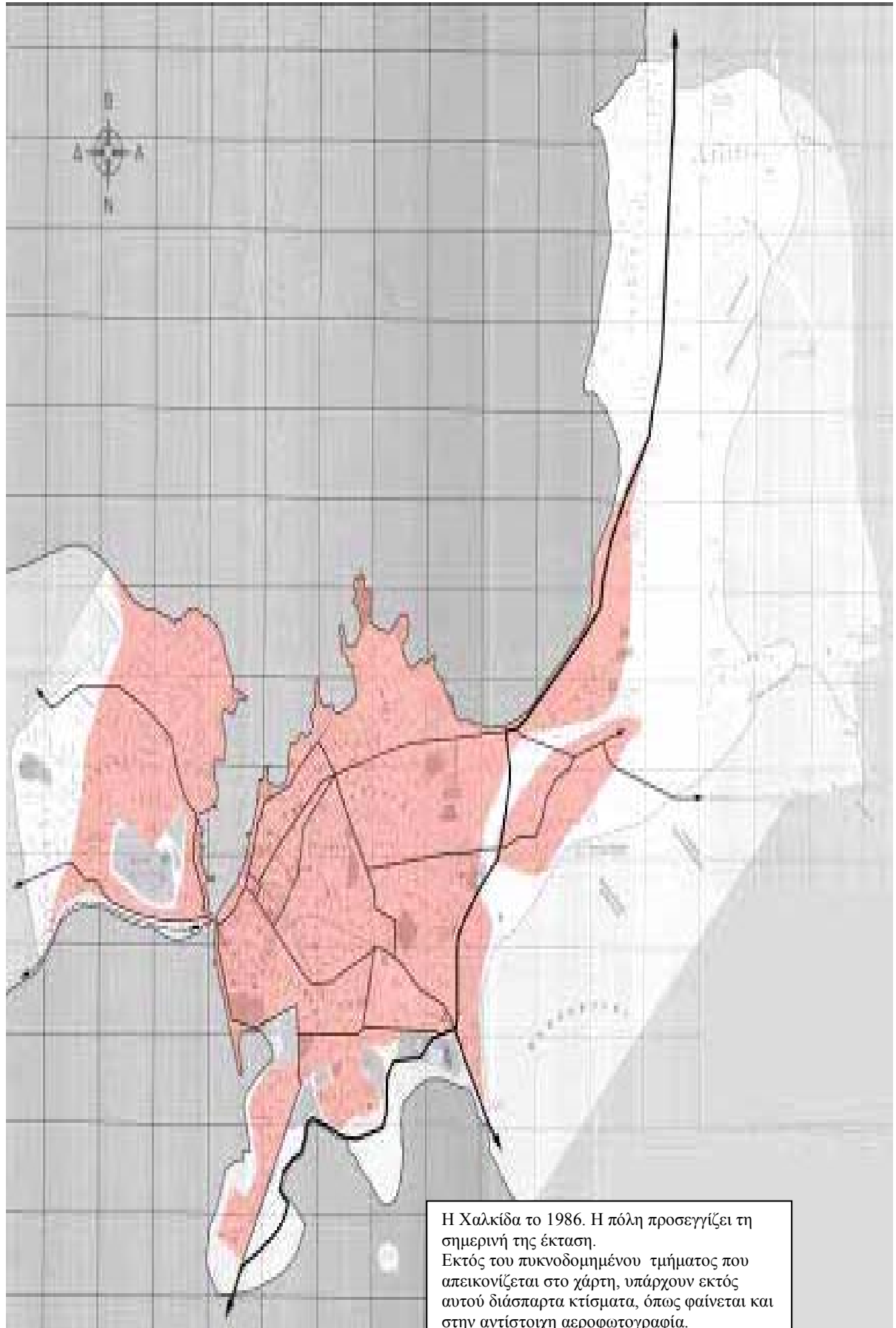
Οι νέοι αυτοί κάτοικοι εγκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό σε περιοχές όπως τα Αλάτσατα, το Βαθροβούνι και η Λιανή Άμμος χτίζοντας «αυθαίρετα». Το παραπάνω γεγονός ήταν και μια από τις αιτίες που χάθηκαν αξιόλογα δείγματα του αρχιτεκτονικού παρελθόντος και αλλοιώθηκε η εικόνα της πόλης στο βωμό της αντιπαροχής, σε συνδυασμό με την αδιαφορία και την έλλειψη παιδείας τόσο των πολιτών όσο και των τοπικών αρχών, τη στιγμή μάλιστα που, το 1958, το σημερινό κέντρο της Χαλκίδας είχε κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, και το 1971 η πόλη κηρύχθηκε χώρος ιστορικός και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους από το τότε Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών

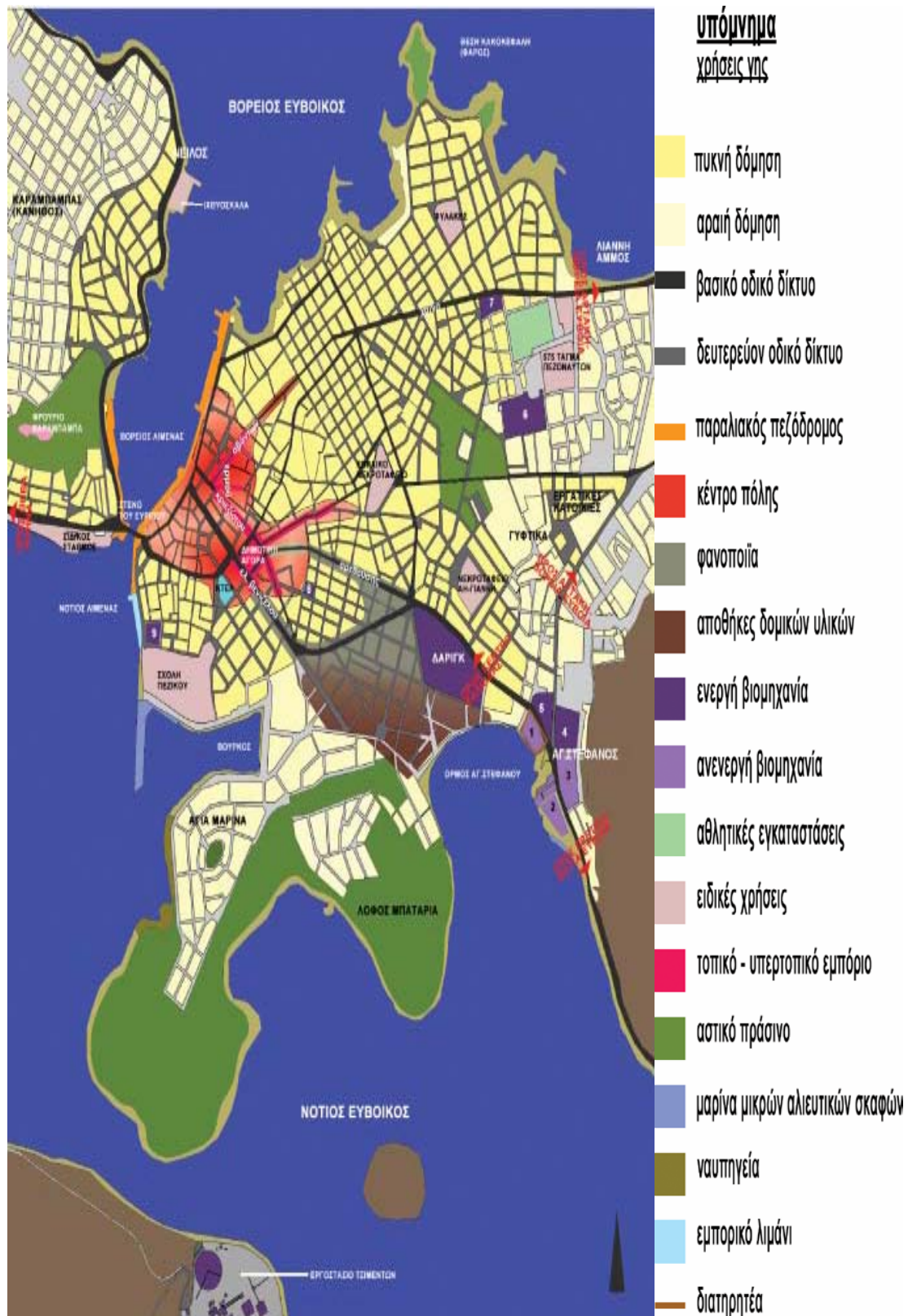
Σχέδιο της Χαλκίδας, 1967, Περιλαμβάνεται το τμήμα της πόλης στην Ευβοϊκή ακτή. Σύμφωνα με το Δήμο αυτό είναι το μόνο διαθέσιμο σχέδιο της πόλης!

Η Χαλκίδα το 1971. Η πόλη έχει επεκταθεί προς όλες τις κατευθύνσεις, αρχίζουν να αναπτύσσονται και οι πρώτοι πυρήνες εκτός της πόλης, καθώς οι νέοι κάτοικοι χτίζουν αυθαίρετα.

πολεοδομική διάρθρωση της Χαλκίδας 1973

7.3 Κατοικίες – κτίρια

Πολύ πρόσφατα , δεκαετία του '70, η νεόκοπη τάση για εκσυγχρονισμούς εξαφάνισε αδικαιολόγητα και συθέμελα, κτίρια μοναδικής αρχιτεκτονικής και μαζί με αυτά ένα άλλο αξιόλογο κομμάτι της ζωής της Χαλκίδας

Το τσιμέντο έχει κάνει ήδη την εμφάνισή του.

Η μόνη παραφωνία στην πανέμορφη παλιά παραλία της το ξενοδοχείο Λούση (κατασκευάστηκε στη δεκαετία του 50) που κάποιοι χαχόλοι μοντερνιστές χάζευαν ως το θαύμα της εξέλιξης....

Ένα "θαύμα" που παρέσυρε στην τσιμεντοποίηση ένα - ένα τα παλιά νεοκλασικά της λεωφόρου Βουδούρη...

Δίπλα υπήρχε ο θερινός κινηματογράφος «ΠΑΟΛΑ» που σήμερα είναι το καφέ Σίνεμα...

Στο βάθος διακρίνεται ακόμη το παλιό ξενοδοχείο Παλίρροια - ένα θαυμάσιο κτήριο- πριν το φάει και αυτό η «εξέλιξη»

Θεωρείται ότι ήταν ένα κτίριο μεγαλύτερης αρχιτεκτονικής αξίας από το μέγαρο Κότσικα. Παρόλα αυτά γκρεμίστηκε το

1974 και στη θέση του παρουσιάστηκε το νέο ξενοδοχείο παλίσροια όπως φαίνεται στην παρακάτω φωτογραφία.

Ξενοδοχείο Παλίσροια
(σήμερα)

κατοικία

Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Χαλκίδας (έτος κατασκευής 1981)

8. ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1985 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

8.1 Ιστορικό πλαίσιο τέταρτης περιόδου

Η Χαλκίδα είναι μια πόλη που δεν είναι εύκολο να «διαβαστεί» όταν κανείς την περπατά. Στον πολεοδομικό ιστό έχουν αποτυπωθεί οι διαδοχικές ιστορικές φάσεις κυρίως μετά την Φραγκοκρατία. Η σημερινή εικόνα διαμορφώθηκε καθώς η πόλη αναπτυσσόταν χωρίς την αυστηρή εφαρμογή των σχεδίων, πολλές φορές χωρίς την ύπαρξη τους, ενώ ταυτόχρονα νέα κτίρια έπαιρναν τη θέση των παλαιών στον υπάρχοντα αστικό ιστό. Το φαινόμενο της αντιπαροχής είναι ένας άλλος παράγοντας που αλλοίωσε την εικόνα της πόλης.

Η ευρύτερη περιοχή της Χαλκίδας υπήρξε κατά τις δεκαετίες 1970, 1980 σημαντικό βιομηχανικό κέντρο. Σήμερα πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις δεν λειτουργούν. Παρόλα αυτά σημαντικό μέρος του πληθυσμού απασχολείται στις βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες που έχουν απομείνει, όπως η Shelman στο Δήμο Ληλαντίων και η βιομηχανία τσιμέντου, αλλά και στις μονάδες στη βιομηχανική περιοχή των Οινοφύτων.

Τα τελευταία χρόνια, με τη βελτίωση των δικτύων μεταφορών, αρκετοί κάτοικοι της πόλης εργάζονται στην Αττική, ιδιαίτερα στα βόρεια προάστια της πρωτεύουσας.

Από τη δεκαετία του 1960 η Χαλκίδα είναι πόλος έλξης επισκεπτών, ιδιαίτερα από την Αθήνα, όπως φαίνεται και στις κινηματογραφικές ταινίες της εποχής. Το ξενοδοχείο Λούσου και το παλαιότερο Παλίρροια, είναι σημεία αναφοράς μέχρι και σήμερα. Μπορεί να μην έχουν πλέον την ίδια δόξα, αλλά η παραλία της πόλης εξακολουθεί να ελκύει τους επισκέπτες, αφού μάλιστα η τουριστική οικονομία της Χαλκίδας στηρίζεται σε αυτήν.

Σήμερα στην παραλία λειτουργούν και χώροι πολιτισμού, οι μοναδικοί ίσως στη Χαλκίδα που φιλοξενούν εκθέσεις και πολιτιστικές δραστηριότητες. Πρόκειται για την ισόγεια αίθουσα του Δημαρχείου, που ουσιαστικά δεν έχει κάποια ιδιαίτερη διαμόρφωση και φιλοξενεί περιοδικές εκθέσεις, και για το Κόκκινο Σπίτι. Το αρχοντικό της οικογένειας Μάλλιου

ανακαινίστηκε πρόσφατα και λειτουργεί ως χώρος τεχνών και πολιτισμού.

Απέναντι από αυτό βρίσκεται το λεγόμενο «σπίτι με τα αγάλματα», όπου στεγάζεται το Λύκειο των Ελληνίδων και η Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών. Τα τρία αυτά κτίρια είναι μάλιστα από τα περισσότερο αξιόλογα δείγματα του αρχιτεκτονικού παρελθόντος της νεοκλασικής Χαλκίδας. Σε μικρή απόσταση είναι και ο δημοτικός θερινός κινηματογράφος. Μπορούμε λοιπόν να θεωρήσουμε ότι αυτοί είναι οι τέσσερις πυρήνες πολιτισμού που υπάρχουν στην παραλιακή ζώνη της Χαλκίδας.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή , ο δήμος Χαλκίδας αριθμοί 102.223 κατοίκους. Η κατανομή τους στα Δ.Δ. είναι ως εξής:

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(σε παρένθεση τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001)

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ (92.202)	102.223
Δημοτική Ενότητα ΑΝΘΗΔΟΝΑΣ (6.104)	7.309
Δημοτική Κοινότητα ΔΡΟΣΙΑΣ (4.861)	5.950
Τοπική Κοινότητα ΛΟΥΚΙΣΙΩΝ (1.243)	1.359
Δημοτική Ενότητα ΑΥΛΙΔΑΣ 9.306 (8.300)	
Δημοτική Κοινότητα ΒΑΘΕΟΣ (3.674)	4.098
Δημοτική Κοινότητα ΠΑΡΑΛΙΑΣ (2.577)	3.115
Τοπική Κοινότητα ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ/ΠΑΝΤΕΙΧΙΟΥ (874)	922
Τοπική Κοινότητα ΦΑΡΟΥ (1.175)	1.171
Δημοτική Ενότητα ΛΗΛΑΝΤΙΟΥ (15.568)	16.994

(2.644)	Δημοτική Κοινότητα ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	3.426
(6.504)	Δημοτική Κοινότητα ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ	6.571
(1.394)	Τοπική Κοινότητα ΑΦΡΑΤΙΟΥ	1.416
(1.663)	Τοπική Κοινότητα ΜΥΤΙΚΑ	1.808
(1.944)	Τοπική Κοινότητα Ν. ΛΑΜΨΑΚΟΥ	2.196
(1.419)	Τοπική Κοινότητα ΦΥΛΛΩΝ	1.577
Δημοτική Ενότητα Ν. ΑΡΤΑΚΗΣ		
9.489 (8.646)	Δημοτική Κοινότητα Ν. ΑΡΤΑΚΗΣ	9.489
(8.646)		
Δημοτική Ενότητα ΧΑΛΚΙΔΑΣ		
59.125 (53.584)	Δημοτική Κοινότητα ΧΑΛΚΙΔΑΣ	59.125
(53.584)		

Η απογραφείσα άνοδος του πληθυσμού στην τελευταία 10ετία, αριθμητικά κατά 10.021 άτομα και ποσοστιαία κατά +10,87%,

- καταδεικνύει περιοχή με δημογραφική ευρωστία (σε αντίθεση με τις περισσότερες περιοχές της Χώρας που παρουσιάζουν μείωση πληθυσμού) και αναπτυξιακή προοπτική

- επιβεβαιώνει τη θέση της Χαλκίδας ως ιδιαίτερα δυναμικού αστικού πόλου, του μακράν πολυπληθέστερου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και της Βορειοανατολικής Αττικής,

- δικαιώνει τον χαρακτηρισμό της Χαλκίδας ως δευτερεύοντος εθνικού πόλου ανάπτυξης, σύμφωνα με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (της μοναδικής πόλης με τέτοιο χαρακτηρισμό, που δεν είναι έδρα Περιφέρειας).

8.2 Πολεοδομικά χαρακτηριστικά τέταρτης περιόδου

Η Χαλκίδα αναπτύσσεται σήμερα στις δύο πλευρές του πορθμού του Ευρίπου, με το κύριο και παλαιότερο τμήμα της να βρίσκεται στην Εύβοια. Οι βασικοί οδικοί άξονες είναι οι λεωφόροι Βενιζέλου και Χαϊνά που οδηγούν, η πρώτη, στη νότια έξοδο της πόλης και, η δεύτερη, στη βόρεια, καθώς και οι οδοί Αβάντων, Νεοφύτου, Προαστείου και Ληλαντίων εντός της Χαλκίδας. Η τελευταία συνδέει την πόλη με τις συνοικίες που βρίσκονται προς τα ανατολικά και το Ληλάντιο Πεδίο. Υπάρχει, τέλος, και ο περιφερειακός οδικός άξονας που, με αρχή την νέα γέφυρα, οδηγεί τόσο προς το νότιο τμήμα του νησιού, όσο και προς το βόρειο.

Το κέντρο της πόλης σχετίζεται άμεσα με την παραλία και ορίζεται από τις οδούς Νεοφύτου και Βενιζέλου. Μέχρι πρόσφατα όλες οι δημόσιες υπηρεσίες βρίσκονταν εκεί, αλλά τα τελευταία χρόνια πολλές από αυτές έχουν απομακρυνθεί, κυρίως προς το βόρειο τμήμα της πόλης, κατά μήκος της οδού Χαϊνά, και στις συνοικίες Λιανή Άμμο και Αλάτσατα. Οι εμπορικές δραστηριότητες συγκεντρώνονται στο κέντρο, με την οδό Αβάντων να αποτελεί τον βασικό εμπορικό άξονα της πόλης, με ταυτόχρονη όμως την ύπαρξη κατοικίας στους ορόφους. Γενικότερα, στο κέντρο της πόλης, συνυπάρχουν εμπορικές χρήσεις, υπηρεσίες, κατοικία και αναψυχή. Οι χρήσεις αναψυχής, βέβαια, εντοπίζονται κυρίως κατά μήκος του παραλιακού μετώπου.

Στις συνοικίες εκτός του κέντρου κυριαρχούν οι χρήσεις κατοικίας. Κατά μήκος, βέβαια, των κυριότερων οδικών αξόνων, τόσο στο ευβοϊκό τμήμα, όσο και στο βοιωτικό τμήμα, εμφανίζονται χρήσεις κυρίως εμπορικές, αλλά και υπηρεσίες, μικρότερης όμως κλίμακας. Σήμερα η πόλη επεκτείνεται κατά κύριο λόγο δυτικά, στη βοιωτική ακτή, όπου υπάρχουν ακόμη κενά στον αστικό ιστό, και βορειοανατολικά, στην ευβοϊκή ακτή, ανατολικά του οδικού άξονα που τη συνδέει με τη βόρειο Εύβοια, ιδιαίτερα στην περιοχή που λέγεται Μακεδονικά στο λόφο του Βαθροβουνίου.

Βέβαια, πλέον, μεγάλος είναι ο αριθμός όσων εργάζονται και δραστηριοποιούνται στη Χαλκίδα και κατοικούν σε άλλα Δημοτικά Διαμερίσματα, ιδιαίτερα της Ανθηδώνος, δυτικά της πόλης, στη βοιωτική ακτή, αλλά και της Νέας Αρτάκης στο βορρά και Ληλαντίων νοτιοανατολικά.

Όσοι εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιοχές του νομού για να εγκατασταθούν στη Χαλκίδα, δημιουργούν υψηλή ζήτηση για στέγη. Ως αποτέλεσμα παρατηρείται ιδιαίτερη έξαρση στην οικοδομική δραστηριότητα στην πόλη. Εκτός από την επέκταση της, όπως ήδη αναφέρθηκε, εντός αυτής η οικοδομική δραστηριότητα στηρίζεται στο σύστημα της αντιπαροχής, που σε συνδυασμό με τον υψηλό συντελεστή δόμησης έχει αλλάξει δραματικά την εικόνα ορισμένων συνοικιών, οι οποίες μέχρι πρόσφατα απαρτίζονταν από διώροφα και τριώροφα κτίσματα.

Προκειμένου, λοιπόν, να καλυφθούν οι ανάγκες για στέγη, η Χαλκίδα αναπτύσσεται χωρίς έλεγχο και χωρίς σεβασμό στο περιβάλλον, αλλά και την αισθητική.

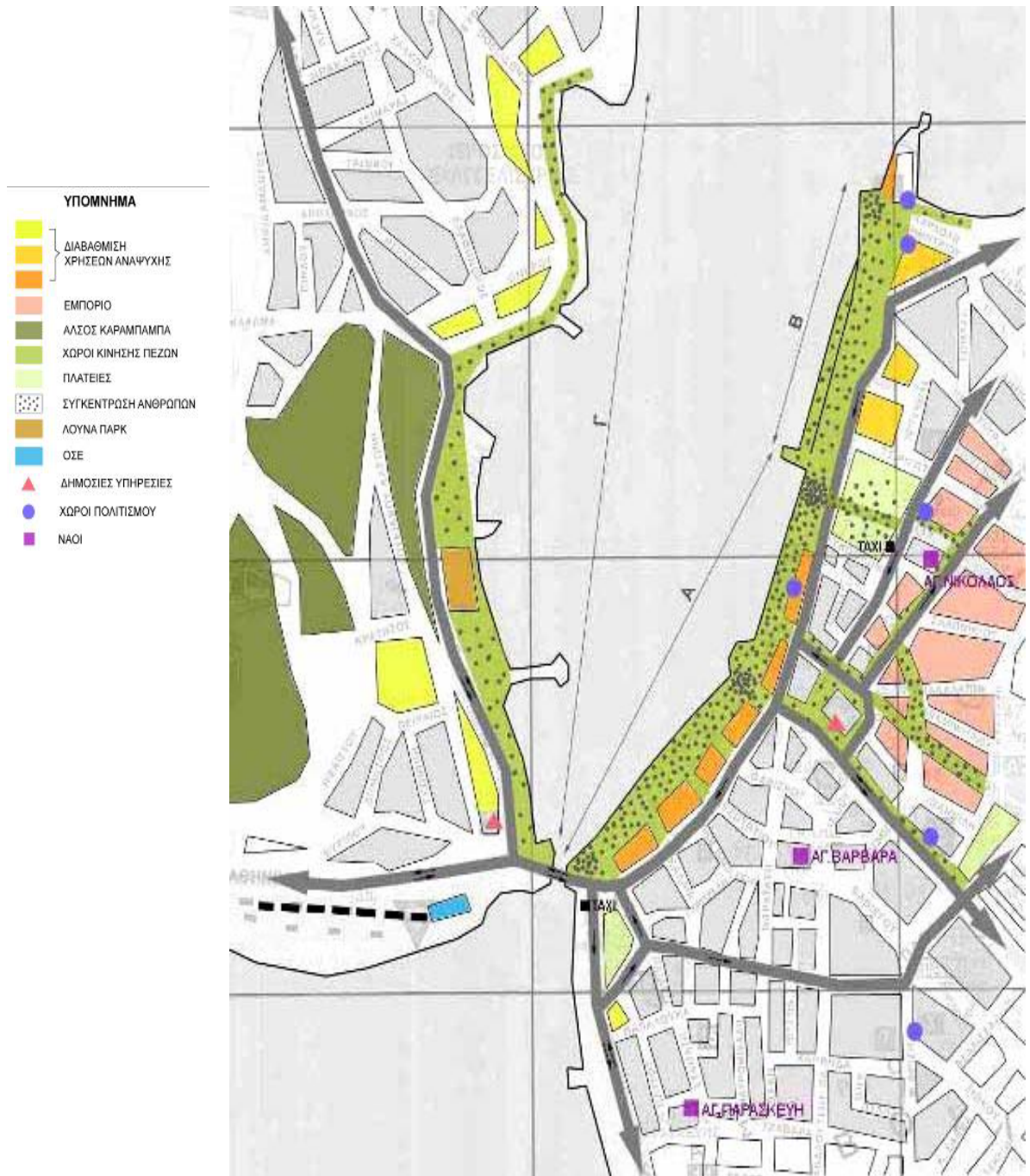
Για τους Χαλκιδέους η παραλία είναι αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινότητας, όχι μόνο γιατί συγκεντρώνει χώρους αναψυχής, αλλά και ως χώρος αναφοράς, κοινωνικών συναναστροφών και περιπάτου, ανεξαρτήτως ηλικίας, κοινωνικού και μορφωτικού επιπέδου.

Για τους κατοίκους της Χαλκίδας, «παραλία» είναι αυστηρά και μόνο το τμήμα από την παλαιά γέφυρα και μέχρι το Κόκκινο Σπίτι, όπου συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο δραστηριότητες αναψυχής, χωρίς όμως να αποκλείουν άλλες χρήσεις, όπως αυτή της κατοικίας.

Όπως φαίνεται και στο χάρτη, αποτελείται από δύο τμήματα που ορίζονται τόσο από το είδος των χρήσεων και των χρηστών, όσο και από την διαφορετική πυκνότητα κόσμου.

Στο πρώτο τμήμα (τμήμα Α στο χάρτη), από τη γέφυρα μέχρι και το μνημείο της Εθνικής Αντίστασης, στο ύψος της πλατείας του Αγίου Νικολάου βρίσκονται κυρίως καφετέριες με πολλά κοινά χαρακτηριστικά, (διακόσμηση, μουσική), και λίγα εστιατόρια-χώροι για φαγητό.

Είναι ο τόπος που επιλέγεται για βόλτα, περπάτημα, κοινωνικές συναναστροφές και συγκεντρώνει τον κύριο όγκο των επισκεπτών της παραλίας, ιδιαίτερα τις μικρότερες ηλικίες.

οι κυρίαρχες χρήσεις στα ισόγεια στο παραλιακό μέτωπο και η διαβάθμισή τους.

Το «κοινό» βέβαια διαφοροποιείται έντονα ανάλογα με την ώρα, την ημέρα και φυσικά την εποχή. Παρόλα αυτά υπάρχουν ορισμένα «στέκια» που απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες, κοινωνικές και κυρίως ηλικιακές, και είναι αυτά που διαφοροποιούνται λιγότερο ή περισσότερο από τα υπόλοιπα. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα είναι η καφετέρια στο ισόγειο του ξενοδοχείου Παλίρροια, όπου σπάνια θα δει κανείς άτομα

κάτω από σαράντα πέντε ετών, με χαρακτηριστικότερες φιγούρες αυτές των ηλικιωμένων Χαλκιδέων ανώτερου κοινωνικού επιπέδου.

Τα τελευταία χρόνια οι χρήσεις αναψυχής επεκτείνονται και στο βόρειο τμήμα της παραλίας, το λεγόμενο Κρηπίδωμα, (τμήμα Β στο χάρτη), μέχρι το Κόκκινο Σπίτι, όπου μέχρι πρόσφατα ήταν μεμονωμένες. Σε αυτό το τμήμα ο χαρακτήρας των επιχειρήσεων είναι μάλλον διαφορετικός. Κυριαρχούν οι χρήσεις που σχετίζονται με το φαγητό ενώ το κοινό στο οποίο απευθύνονται, χωρίς να είναι αυστηρά καθορισμένο, δεν περιλαμβάνει τις μικρές ηλικίες, κάτω των είκοσι ετών. Το τμήμα προς τη θάλασσα, σε χαμηλότερη στάθμη, επιλέγεται για περπάτημα και αποτελεί χώρο συγκέντρωσης και σημείο αναφοράς για όλες τις ηλικίες ανάλογα με την ώρα της ημέρας, από τους ηλικιωμένους νωρίς το πρωί μέχρι τις παρέες εφήβων αργά το βράδυ.

Η βοιωτική ακτή (τμήμα Γ στο χάρτη) είναι λιγότερο αναπτυγμένη. Δεν προσφέρεται για περπάτημα, άλλωστε δεν βοηθά και η διαμόρφωσή της, ενώ συγκεντρώνει χώρους φαγητού, κυρίως ουζερί και μεζεδοπωλεία. Εκεί βρίσκεται και ο σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης.

Όλες οι ηλικίες επισκέπτονται την παραλία, όπως ήδη αναφέρθηκε. Τα πρωινά κυριαρχούν οι μεγαλύτερες ηλικίες, ενώ τα βράδια, ιδιαίτερα του καλοκαιριού, οι μικρότερες. Οι ηλικίες 20- 25 συναντώνται σε όλη τη διάρκεια της ημέρας με την ίδια συχνότητα σχεδόν και τα παιδιά κυρίως απόγευμα και νωρίς το βράδυ. Τα σαββατοκύριακα ο κόσμος είναι περισσότερος, ιδιαίτερα οι επισκέπτες, όπως επίσης το καλοκαίρι και τις αργίες.

Νότια της παλαιάς γέφυρας υπάρχει το λιμάνι της πόλης, οπότε το θαλάσσιο μέτωπο δεν είναι εύκολα προσβάσιμο, αφού μάλιστα το λιμάνι είναι εμπορικό και όχι επιβατικό, παρά μόνο στην περιοχή του Βούρκου, στο νότιο άκρο του λιμανιού, όπου βρίσκονται εγκαταστάσεις του Ναυτικού Ομίλου Χαλκίδας, ένας σύλλογος ερασιτεχνών ψαράδων και μαρίνα για σκάφη αναψυχής. Εκτός από την παραλιακή ζώνη βόρεια και νότια της παλαιάς γέφυρας που συγκεντρώνει την αναψυχή και το λιμάνι, έχει αξιοποιηθεί λιγότερο ή περισσότερο και το υπόλοιπο θαλάσσιο μέτωπο της Χαλκίδας στον Βόρειο Ευβοϊκό, κυρίως

ως παραλίες για κολύμπι, που λειτουργούν και ως τόποι συγκέντρωσης και αναφοράς για κάθε γειτονιά, όχι μόνο κατά τους θερινούς μήνες. Οι πλαζ αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως κάτι ανάλογο των πλατειών για τις συνοικίες με τις οποίες σχετίζονται άμεσα και αποτελούν χαρακτηριστικό της πόλης, ενταγμένες ουσιαστικά στον αστικό ιστό, ως βασικοί και ζωτικοί κοινόχρηστοι χώροι για τη Χαλκίδα, που όμως σε αρκετές περιπτώσεις ασφυκτιούν λόγω της πυκνής δόμησης.

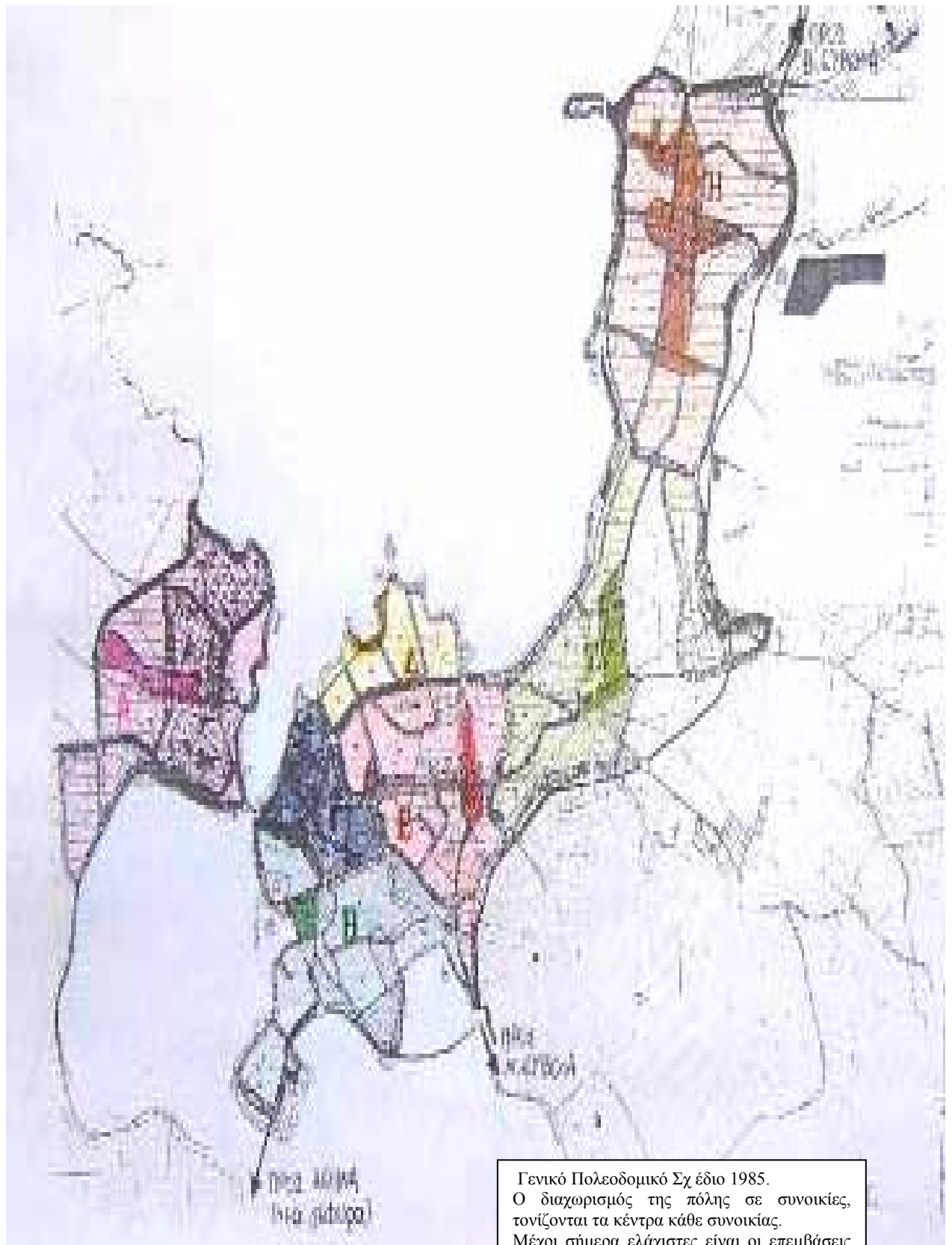
Το παραλιακό μέτωπο δεν καθορίζει, λοιπόν, την εξέλιξη της πόλης μόνο σχετικά με χρήσεις όπως το εμπόριο και η αναψυχή. Σημαντική είναι η σχέση του με τις περιοχές κατοικίας.

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι περιοχές κοντά στην θάλασσα του Βόρειου Ευβοϊκού, κυρίως στην ευβοϊκή αλλά και στη βοιωτική ακτή, που αναφέρονται σε κάποια πλαζ, θεωρούνται οι πλεονεκτικότερες και κατά συνέπεια ακριβότερες της πόλης.

Βέβαια δεν συμβαίνει το ίδιο και στο Νότιο Ευβοϊκό, στις συνοικίες Αγία Μαρίνα και Μπαταριά. Οι περιοχές αυτές βρίσκονται τόσο κοντά στο λιμάνι όσο και στη βιομηχανία τσιμέντου, ενώ παλαιότερα υπήρχε μεγάλη έκταση ελωδών εκτάσεων (στις οποίες οφείλεται και η σημερινή ονομασία τις συνοικίας Βούρκος).

Χαρακτηριστικό είναι ότι, σύμφωνα με το Μαμαλούκο, από τα τέλη του 19ου αιώνα οι καλύτερες γειτονιές βρίσκονταν βόρεια του κάστρου, και κατά μήκος της παραλιακής ζώνης, όπου κατοικούσαν αστοί και μεγαλοαστοί, ενώ νότια του κάστρου ήταν οι φτωχογειτονιές και οι εργατικές συνοικίες.

8.2.1. Γ.Π.Σ 1987

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο 1985.
Ο διαχωρισμός της πόλης σε συνοικίες, τονίζονται τα κέντρα κάθε συνοικίας. Μέχρι σήμερα ελάχιστες είναι οι επεμβάσεις που προβλέπονταν στο ΓΠΣ και έχουν υλοποιηθεί. Σε σχέση με το θαλάσσιο μέτωπο το ΓΠΣ πρότεινε την διαμόρφωση του σε χώρο πρασίνου και πολιτισμού.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός όλων των πόλεων και των οικισμών της χώρας μπήκε σε νέα φάση την περίοδο 1982-1983 στα πλαίσια της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Ε.Π.Α.). Με το νόμο 1337/83, του τότε υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Αντώνη Τρίτση, δόθηκαν ουσιαστικά οδηγίες για το σχεδιασμό των πόλεων θέτοντας για πρώτη φορά τον όρο «εισφορά γης», θεωρώντας πως αφού ο ιδιώτης ωφελείται με την είσοδο της ιδιοκτησίας του στο σχέδιο πωλης, θα πρέπει να συνεισφέρει στο γενικό καλό. Έτσι, το 1987 εγκρίθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Χαλκίδας (ΦΕΚ 137/Δ/25-02-1987). Το Γ.Π.Σ. βασιζόταν στις διατάξεις του νόμου 1337/83 και περιελάμβανε:

Α. την πολεοδομική οργάνωση της Χαλκίδας για πληθυσμιακό μέγεθος 118.000 κατοίκων με:

α) την επέκταση των σχεδίων πόλεως σε εκτάσεις πυκνοδομημένες και αραιοδομημένες συνολικής επιφάνειας 7500 στρεμμάτων περίπου και τη δημιουργία 7 συνοικιών και 43 γειτονιών (πολεοδομικών ενοτήτων), με μέσα μεγέθη μικτής πυκνότητας οικήσεως και συντελεστή δόμησης κατά πολεοδομική ενότητα.

β) Τον προσδιορισμό των χρήσεων γης και ειδικότερα:

- Τη διατήρηση της σημερινής μορφής γενικής κατοικίας σε όλη την έκταση του Γ.Π.Σ.

	Γειτονιά	1	Μέση πυκνότητα	245	Κατ/Ha	Μέσος Σ.Δ.	1,2
Συνοικία Α	Γειτονιά	2	»	225	»	»	1,1
	Γειτονιά	3	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	4	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	5	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	6	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	7	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	8	»	285	»	»	1,4
	Γειτονιά	9	»	285	»	»	1,8
Συνοικία Β	Γειτονιά	10	»	220	»	»	1,0
	Γειτονιά	11	»	220	»	»	1,0
	Γειτονιά	12	»	220	»	»	0,95
	Γειτονιά	13	»	190	»	»	1,6
	Γειτονιά	14	»	190	»	»	2,6
Συνοικία Γ	Γειτονιά	15	»	190	»	»	2,6
	Γειτονιά	16	»	190	»	»	2,6
	Γειτονιά	17	»	190	»	»	2,6
	Γειτονιά	18	»	190	»	»	2,6
	Γειτονιά	19	»	354	»	»	2,6

Συνοικία Δ	Γειτονιά	20	»	354	»	»	2,6
	Γειτονιά	21	»	354	»	»	2,6
	Γειτονιά	22	»	266	»	»	1,4
	Γειτονιά	23	»	330	»	»	2,2
	Γειτονιά	24	»	354	»	»	2,6
	Γειτονιά	25	»	354	»	»	2,6
	Γειτονιά	26	»	285	»	»	1,8
Συνοικία Ε	Γειτονιά	27	»	254	»	»	1,2
	Γειτονιά	28	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	28α	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	29	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	30	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	31	»	190	»	»	0,8
Συνοικία Ζ	Γειτονιά	32	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	33	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	34	»	190	»	»	0,8
Συνοικία Α	Γειτονιά	35	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	36	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	37	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	38	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	39	»	190	»	»	0,8
Συνοικία Η	Γειτονιά	40	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	41	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	42	»	190	»	»	0,8
	Γειτονιά	43	»	190	»	»	0,8

- Τη διατήρηση του εμπορικού κέντρου επιπέδου πόλης στη συνοικία Γ.

Ι) Συνοικία Α (γειτονιές 1 έως και 7,, γειτονιά 35 και κέντρο συνοικίας).

- Την αξιοποίηση του λόφου που βρίσκεται στο κάστρο του Καράμπαμπα σε πνεύμονα πράσινου για χρήση ολόκληρης της πόλης.

- Τη χωροθέτηση περιοχής κεντρικών λειτουργιών συνοικίας που περιέχει κεντρική πλατεία, Γυμνάσιο – Λύκειο, Κέντρο Υγείας, ΚΑΠΗ, καθώς και αθλητικό κέντρο και κέντρο κοινωνικοπολιτιστικών λειτουργιών και ενοριακό ναό.

- Τη χωροθέτηση σε κάθε γειτονιά μικρού τοπικού κέντρου πλατείας, δημοτικού σχολείου, νηπιαγωγείου και παιδικού σταθμού καθώς και κοινωνικού κέντρου γειτονιάς και παιδικών χαρών.

- Τη διατήρηση στις γειτονιές 1 και 2 των δυο δημοτικών σχολείων.
- Τη διατήρηση του σιδηροδρομικού σταθμού στη σημερινή του θέση.
- Τη δημιουργία στη θέση του παλαιού μηχανοστασίου κοινοχρήστων και κοινωφελών λειτουργιών και λειτουργιών αναψυχής.

II) Συνοικία Β (γειτονιές 8 έως 12 και 2 κέντρα συνοικίας)

- Τη χωροθέτηση περιοχής κεντρικών λειτουργιών (KB1) στην περιοχή Βούρκου που περιλαμβάνει κεντρική πλατεία συνοικίας και κέντρο υγείας.
- Τη χωροθέτηση περιοχής (KB2) αθλητικού κέντρου στο Πάρκο του Λάου επιπέδου πόλης καθώς και χώρου πολιτιστικών λειτουργιών.
- Τη χωροθέτηση σταθμού φορτηγών αυτοκινήτων και αστικών συγκοινωνιών στο όριο με τη γειτονιά 28^α.
- Τη διατήρηση του υπάρχοντος χώρου εκπαίδευσης με τις κτηριακές εγκαταστάσεις Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης ανατολικά της περιοχής κεντρικών λειτουργιών.
- Τη χωροθέτηση περιοχής εκπαίδευσης για μέση επαγγελματική σχολή μεταξύ των γειτονιών 10 και 12.
- Τη διατήρηση των υφιστάμενων δυο Δημοτικών σχολείων και τη διατήρηση και επέκταση του υφιστάμενου ιδιόκτητου Γυμνασίου – Λυκείου.
- Τη δημιουργία σε κάθε γειτονιά ενός νηπιαγωγείου – παιδικού σταθμού.
- Τη χωροθέτηση στο λόφο Μπαταριά περιοχής αστικού πρασίνου νότια της γειτονιάς 12.

III) Συνοικία Γ (γειτονιές 13 έως και 18)

- Τη χωροθέτηση δημοτικού σχολείου – νηπιαγωγείου και παιδικού σταθμού.

- Τη χωροθέτηση νέου Λυκείου στο κέντρο της συνοικίας καθώς και Κέντρου Υγείας και Κέντρου Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ).
- Τη διατήρηση των υπαρχόντων δημοτικού σχολείου και Γυμνασίου.
- Τη δημιουργία χώρου για πολυώροφα γκαράζ.
- Τη διατήρηση του υφιστάμενου χώρου στάθμευσης υπεραστικών λεωφορείων στη γειτονιά 17.

IV) Συνοικία Δ γειτονιές 19 έως και 22 και κέντρο συνοικίας.

- Τη χωροθέτηση σε κάθε γειτονιά ενός δημοτικού σχολείου ενός νηπιαγωγείου και ενός παιδικού σταθμού.
- Τη χωροθέτηση στην περιοχή κεντρικών λειτουργιών χώρων και πολιτιστικές λειτουργίες.
- Τη διαμόρφωση σε χώρο πρασίνου και τουρισμού της παραλιακής χερσαίας ζώνης.
- Τη διατήρηση υπάρχοντος Γυμνασίου και Λυκείου καθώς και 2 Δημοτικών στις γειτονιές 21 και 22.

V) Συνοικία Ε γειτονιές 23 έως και 29 και κέντρο συνοικίας.

- Τη χωροθέτηση περιοχής κεντρικών λειτουργιών κατά μήκος του κέντρου της συνοικίας (οδός Ληλαντίων) καθώς και μεταξύ των γειτονιών 24 και 29 στην οποία περιέχεται το κέντρο υγείας καθώς και οι πολιτιστικές λειτουργίες.
- Τη δημιουργία σε κάθε γειτονιά δημοτικού σχολείου, νηπιαγωγείου και παιδικού σταθμού.
- Τη διατήρηση τριών υφιστάμενων δημοτικών σχολείων και ενός Γυμνασίου.
- Τη χωροθέτηση νέου γυμνασίου και λυκείου και τη διατήρηση του υπάρχοντος αθλητικού κέντρου δεξιά της γειτονιάς 23 καθώς και τη διατήρηση του υπάρχοντος γηροκομείου στη γειτονιά 28.

- Τη μετατροπή του υπάρχοντος Χριστιανικού νεκροταφείου σε χώρο πρασίνου.

- Τη διατήρηση του υπάρχοντος εβραϊκού νεκροταφείου.

VI) Συνοικία Z (γειτονιές 30 έως και 34 και περιλαμβάνει τους οικισμούς Λάτσατα και Αγία Ελεούσα και το κέντρο συνοικίας).

- Τη χωροθέτηση περιοχής κεντρικών λειτουργιών ανατολικά της γειτονιάς 32 η οποία περιλαμβάνει το νέο Γυμνάσιο και Λύκειο της συνοικίας το κέντρο υγείας και χώρο πολιτιστικών λειτουργιών.

- Τη δημιουργία χώρου Διοίκησης νότια του κέντρου της συνοικίας.

- Τη χωροθέτηση σε κάθε γειτονιά ενός δημοτικού σχολείου, ενός νηπιαγωγείου και ενός παιδικού σταθμού.

- Τη διατήρηση του υπάρχοντος δημοτικού σχολείου στην Αγία Ελεούσα.

VII) Συνοικία Η (γειτονιές 36 έως και 43 και το κέντρο της συνοικίας)

- Τη χωροθέτηση στο κέντρο της συνοικίας περιοχής κεντρικών λειτουργιών στην οποία εντάσσονται οι πολιτιστικές λειτουργίες, το ΚΑΠΗ, το κέντρο υγείας καθώς και αθλητικό κέντρο με Γυμναστήριο.

- Τη διατήρηση του υπάρχοντος λυκείου στη γειτονιά 37 και τη δημιουργία νέου Γυμνασίου.

- Τη δημιουργία σε κάθε γειτονιά δημοτικού σχολείου, νηπιαγωγείου και παιδικού σταθμού.

- Το χαρακτηρισμό ως προστατευτέου αρχαιολογικού χώρου της περιοχής Λαιμός Μάνικας.

VIII) Τη χωροθέτηση εκτός ορίων Γ.Π.Σ. του νέου νεκροταφείου της πολης ανατολικά του σχεδίου στην περιοχή Αλιβέρι Χαλκίδας. (Εφαρμόσθηκε)

- Τη διατήρηση του ήδη εγκεκριμένου χώρου εγκατάστασης Λαχαναγοράς. . (Εφαρμόσθηκε)

- Τη μεταφορά εκτός ορίων ΓΠΣ του Γενικού Νοσοκομείου Χαλκίδας και ειδικότερα στο λόφο Βαθροβούνι όπου σήμερα βρίσκεται το Πεδίο Βολής του οποίου προτείνεται η απομάκρυνση. (Δεν εφαρμόσθηκε)

- Τη χωροθέτηση χώρου χονδρεμπορίου ανατολικά της γειτονιάς 31 στον κόμβο της Εθνικής οδού. . (Εφαρμόσθηκε)

γ) Τη γενική εκτίμηση της χωρητικότητας των πολεοδομικών ενοτήτων σε κατοίκους για το έτος 1987, των αναγκών σε γη (Ha) για κοινωνική υποδομή σε επίπεδο πόλης και των αναγκών σε γη (Ha) για κοινωνική υποδομή στις πολεοδομικές ενότητες όπως αναφέρονται στους πίνακες.

δ) Τον καθορισμό ζωνών οικονομικών και θεσμικών κινήτρων και πολεοδομικών μηχανισμών όπως φαίνεται στο χάρτη και ειδικότερα:

- Ζώνη κανονιστικών όρων δόμησης σ' όλη την έκταση του Γ.Π.Σ.

- Πρόγραμμα συνεταιριστικής δόμησης στην έκταση του Συν/σμου Κλωστοϋφαντουργών Χαλκίδας με φορέα το Συν/σμο.

ε) Τον καθορισμό νέων αναπτυξιακών ζωνών και ζωνών εξυγίανσης κατοικίας όπως φαίνεται στο χάρτη και ειδικότερα:

- Αναπτυξιακές ζώνες λιανικού εμπορίου στα τοπικά κέντρα των πολεοδομικών ενοτήτων.

- Τη χωροθέτηση Ζώνης χονδρικού εμπορίου καθώς και χώρου Λαχαναγοράς.

Β. Τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Βασικότερες επεμβάσεις είναι:

- Καθορισμός ζώνης προστασίας ακτών, κατά μήκος της Ευβοϊκής ακτής στον Β. Ευβοϊκό κόλπο και της Βοιωτικής ακτής στον Ν. Ευβοϊκό κόλπο.

- Καθορισμός ζωνών προστασίας δασών.
- Καθορισμός ζωνών προστασίας γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.
- Απομάκρυνση οχλουσών χρήσεων στη γύρω περιοχή και τη μεταφορά τους στην περιοχή «Αλιβέρι» Χαλκίδας.
- Καθορισμός ζωνών προστασίας οικοσυστημάτων ειδικού ενδιαφέροντος όπως τον βιότοπο της Γλύφας.
- Απομάκρυνση της γραμμής υψηλής τάσης από την Αγία Μαρίνα και τη Λιανή Άμμο και τη μεταφορά της κατά μήκος του νέου περιφερειακού δρόμου.
- Απομάκρυνση του πεδίου Βολής και του τάγματος πεζοναυτών.
- Απομάκρυνση των φυλακών από τη συνοικία Δ, στην περιοχή της Ριτσώνας.

Γ. Τις προτάσεις για τα απαραίτητα έργα και μελέτες δικτύων υποδομής όπως φαίνεται στους χάρτες. Βασικότερες παρεμβάσεις είναι:

1) η ιεράρχηση του δικτύου μεταφορικής υποδομής όπως φαίνεται στο χάρτη και ειδικότερα:

- Νέα σύνδεση της νήσου Εύβοιας με υψηλή γέφυρα που συνδέει τη βοιωτική ακτή κοντά στα Τσιμέντα Χαλκίδας με την Αγία Μαρίνα.
- Νέα χάραξη εθνικής οδού Χαλκίδας – Ψαχνών.
- Νέα χάραξη περιφερειακού δρόμου Χαλκίδας στα όρια περίπου του Γ.Π.Σ.

Πρόβλεψη κατ' αρχήν 4 ανισόπεδων κόμβων εισόδου στην πόλη οι οποίοι θα οριστικοποιηθούν στο στάδιο της πολεοδομικής μελέτης (με βασική προϋπόθεση την ιεράρχηση του κόμβου του Αγίου Στεφάνου ως αμέσου προτεραιότητας εφαρμογής, ώστε εκτός των άλλων να γίνει δυνατή και η

εκτίμηση της αναγκαιότητας κατασκευής ή όχι του κόμβου της Αγίας Μαρίνας στα πλαίσια της γειτονιάς αυτής).

- Διατήρηση της υφιστάμενης αρτηρίας Νεοφύτου – Χαϊνά – οδό προς Αρτάκη που διασχίζει παράλληλα την πόλη.

- Δημιουργία μεγάλης εγκάρσιας αρτηρίας στην περιοχή Καράμπαμπα.

- Διατήρηση και επέκταση της περιμετρικής αρτηρίας Χαλκίδας που διασχίζει τις οδούς Αρεθούσας (όριο συνοικιών Ε και Β) 28^{ης} Οκτωβρίου – Φαβιέρου – Κώτσου (όριο συνοικιών Γ και Β).

-Δημιουργία εγκάρσιας αρτηρίας στις οδούς Ιπποκλέους – Χαραλάμπους – Αβελά – Πηλικά - Κουμελά – Κριεζή (όριο συνοικιών Γ/Ε και Γ/Δ).

-Δημιουργία νέας εγκάρσιας αρτηρίας στο τμήμα νέας περιφερειακής από τη διασταύρωση με τη λεωφόρο Χαϊνά μέχρι την οδό Ληλαντίων και η προτεινόμενη συνέχισή του μέχρι την περιμετρική οδό (όριο Συνοικιών Ε/Ζ).

-Δημιουργία νέας εγκάρσιας αρτηρίας μεταξύ περιμετρικής και περιοχής Τζονάντας (όριο Συνοικιών Ζ/Η).

- Δημιουργία βόρειας εγκάρσιας αρτηρίας στο όριο ΓΠΣ.

-Το προτεινόμενο σύστημα μικρών αρτηριών οριοθετεί και εξυπηρετεί περιμετρικά τις γειτονιές και τα γραμμικά κέντρα των συνοικιών.

-Το πεζοδρομικό σύστημα των γραμμικών κέντρων συνδέεται με τις τοπικές πλατείες και τα πεζοδρόμια των γειτονιών.

-Δημιουργία ανισόπεδων κόμβων στα σημεία: σύνδεσης της παρακαμπτήριας οδού με την Εθνική οδό, με το χώρο νοσοκομείου, τον οικισμό Αγία Ελεούσα και με το χώρο συγκέντρωσης βιοτεχνιών στην περιοχή Αλιβέρι Χαλκίδας.

-Τη διατήρηση του σημερινού κεντρικού σταθμού υπεραστικών λεωφορείων στη συνοικία Γ.

- Τη χάραξη δικτύου αστικών και υπεραστικών γραμμών.
- Τη διατήρηση του σιδηροδρομικού σταθμού στη σημερινή του θέση στη βοιωτική ακτή κοντά στην υπάρχουσα γέφυρα.
- Τη χωροθέτηση νέου χώρου σταθμού φορτηγών αυτοκινήτων και αστικών λεωφορείων κοντά στον κόμβο της εισόδου της περιοχής Δάριγκ στη συνοικία Β.
- Τη μετατροπή του υφιστάμενου επιβατικού λιμανιού σε τουριστικό και τη δημιουργία τριών νέων μικρών τουριστικών λιμανιών στη συνοικία Β στο πάρκο του Λαού στην Έξω Παναγίτσα (συνοικία Η) και στη συνοικία Δ.
- Τη μεταφορά του εμπορικού λιμανιού στο νότιο βοιωτικό τμήμα της πόλης εκτός ορίων ΓΠΣ.

2) Τις προτάσεις για τα απαραίτητα δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης όμβριων σ' όλη την πόλη.

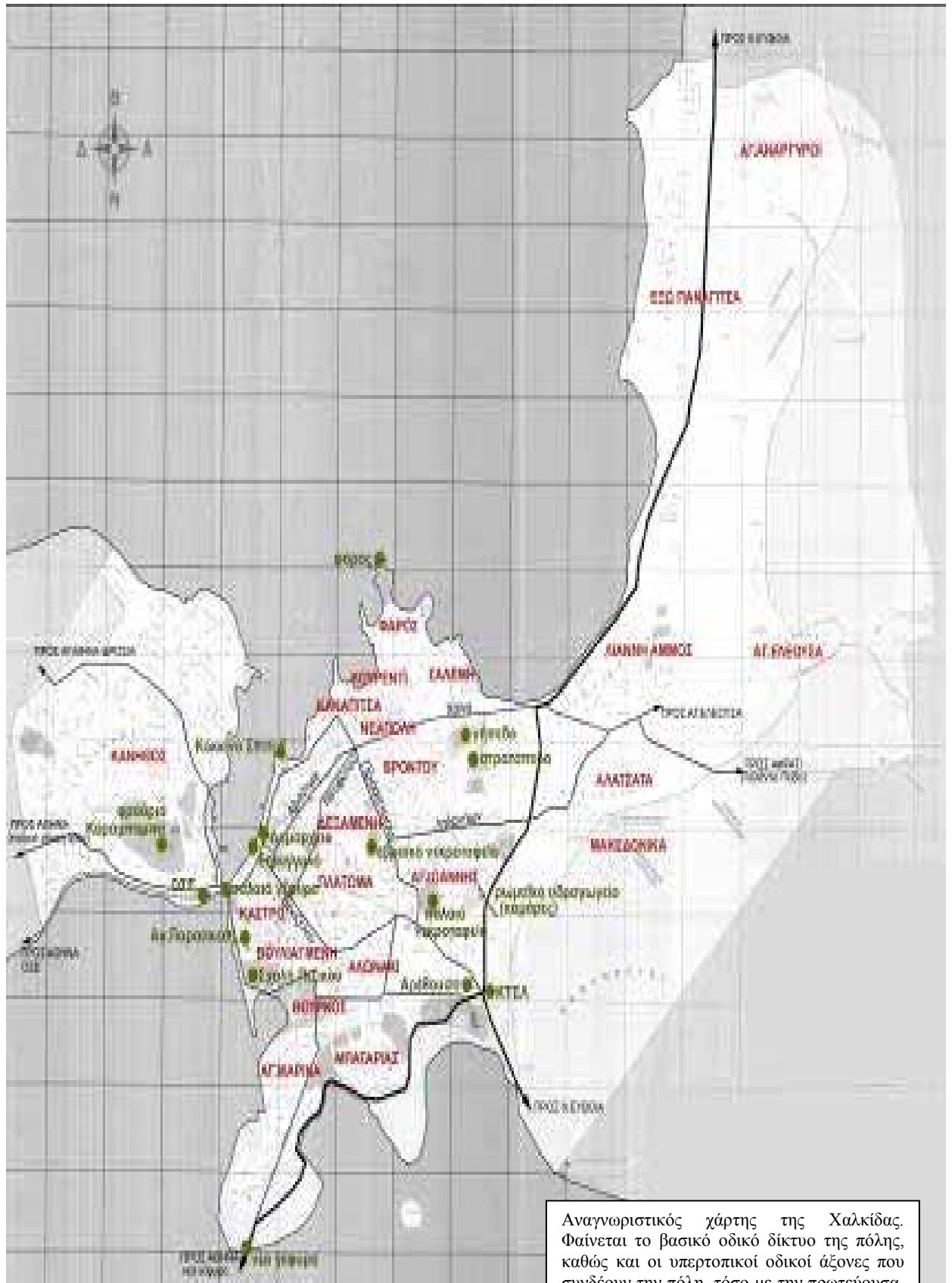
Δ. Τις προτάσεις για την αντιμετώπιση θεομηνιών όπως φαίνονται στους χάρτες και ειδικότερα:

- Τη διατήρηση του υπάρχοντος πυροσβεστικού σταθμού στη συνοικία Β.
- Τη δημιουργία νέου πυροσβεστικού σταθμού στη συνοικία Ε.
- Τον καθορισμό πολλών σημείων υδροληψίας για πυρόσβεση σ' όλη την έκταση του Γ.Π.Σ.
- Τον καθορισμό κατάλληλων χώρων για συγκέντρωση πληθυσμού σε περίπτωση σεισμού όπως στο στάδιο, στις πλατείες των συνοικισμών και στις πλατείες των γειτονιών.
- Τον καθορισμό περιοχών εγκαταστάσεων έκτακτης ανάγκης καθώς και χώρων περίθαλψης κατοίκων.

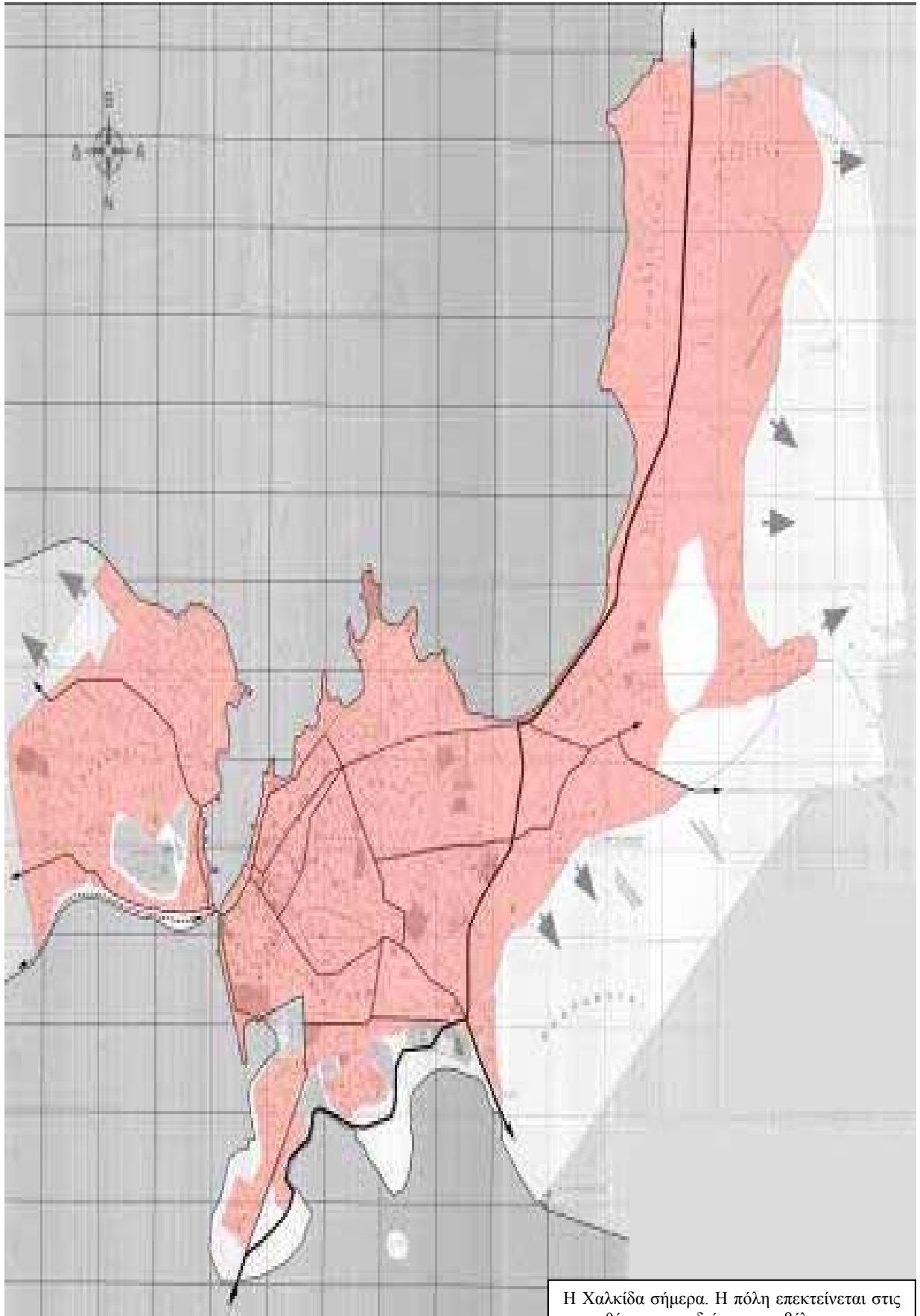
Γενική διαπίστωση είναι πως το ΓΠΣ έπαιξε σημαντικότερο ρόλο στην εξέλιξη της πόλης καθώς και στα πλαίσιά του εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται έργα καθοριστικά για την αποσυμφόρηση του κέντρου, όπως η ενίσχυση των τοπικών κέντρων, η δημιουργία περιφερειακού δακτυλίου, η κατασκευή

διοικητηρίου κ.ά. αλλά και έργα για την ποιοτική αναβάθμιση της πόλης , όπως αύξηση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων, πεζοδρομήσεις κ.ά.

«Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της Χαλκίδας»

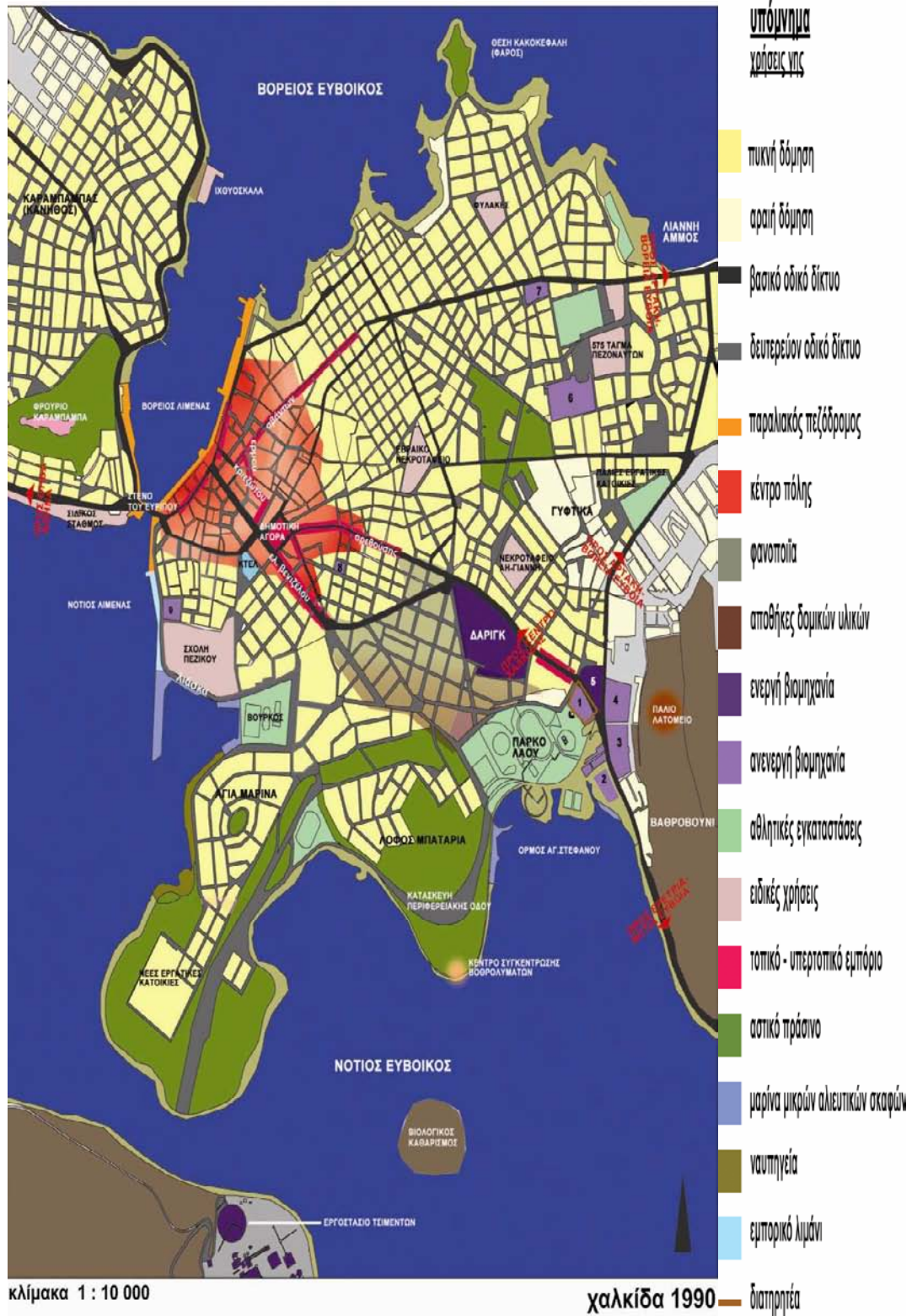

Αναγνωριστικός χάρτης της Χαλκίδας. Φαίνεται το βασικό οδικό δίκτυο της πόλης, καθώς και οι υπερτοπικοί οδικοί άξονες που συνδέουν την πόλη, τόσο με την πρωτεύουσα, όσο και με τη νότια και βόρεια Εύβοια. Επισημαίνονται, επίσης, οι συνοικίες και τα τοπόσημα – σημεία αναφοράς.

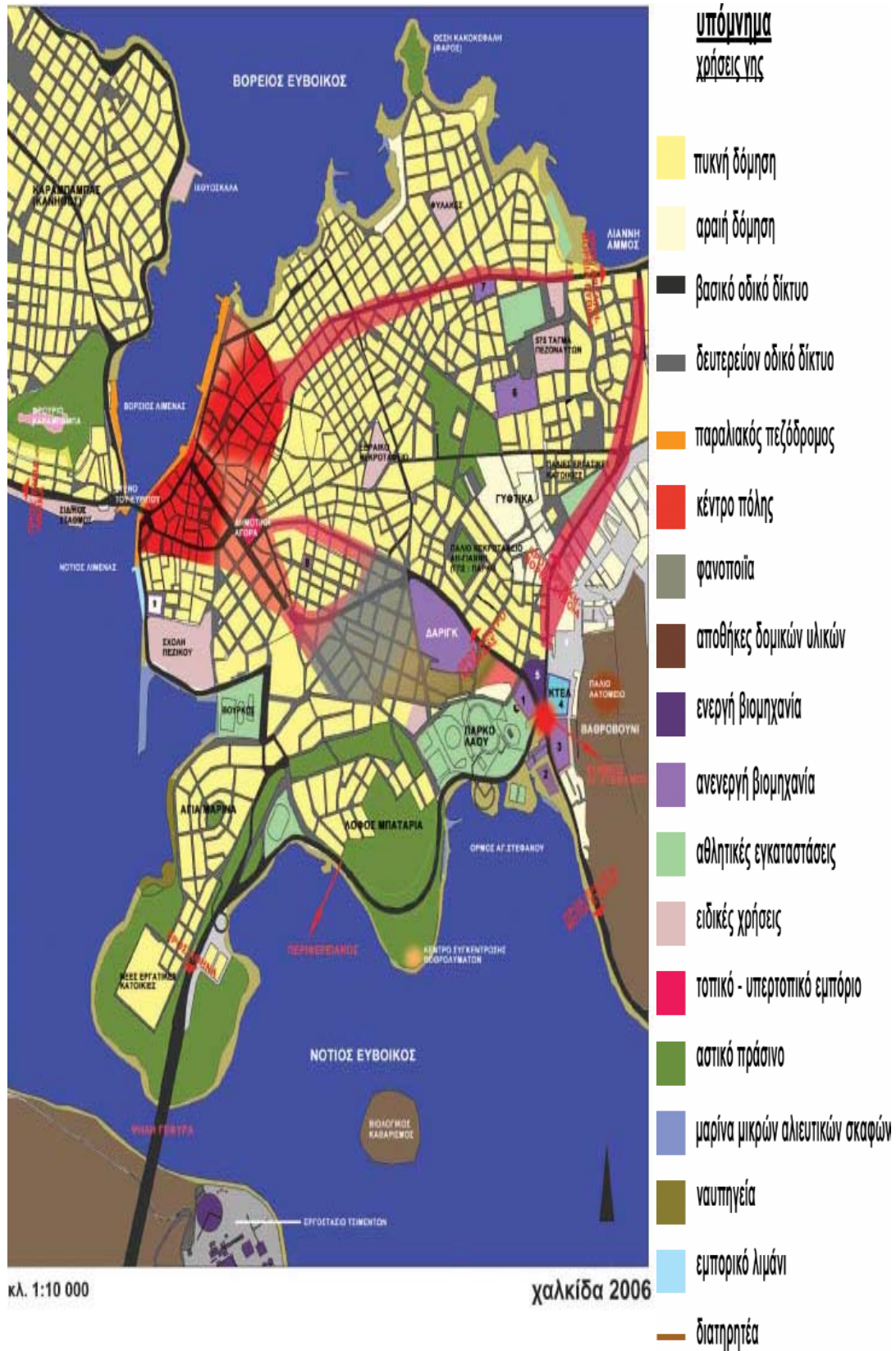

Η Χαλκίδα σήμερα. Η πόλη επεκτείνεται στις κατευθύνσεις που δείχνουν τα βέλη.

πολεοδομική διάρθρωση της Χαλκίδας 1990

πολεοδομική διάρθρωση της Χαλκίδας σήμερα

8.2.2. Όροι δόμησης που εφαρμόζονται σήμερα

Σύμφωνα με το Γ.Π.Σ. διατηρείται η μορφή της γενικής κατοικίας σε όλη την έκταση της πόλης και το εμπορικό κέντρο αυτής. Η πόλη χωρίζεται σε επιμέρους πολεοδομικές ενότητες, τις συνοικίες, στις οποίες προτείνονται ένα ή περισσότερα κέντρα, και κάθε συνοικία διαιρείται σε γειτονιές. Σε επίπεδο συνοικίας γίνονται προτάσεις που αφορούν κυρίως τη δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών (όπως σχολεία), πεζοδρόμων, χώρων πρασίνου και στάθμευσης.

Σε επίπεδο πόλης προτείνονται κάποια έργα μεγαλύτερης κλίμακας όπως, μεταφορά του λιμανιού, του νεκροταφείου, του νοσοκομείου και των φυλακών, δημιουργία της υψηλής γέφυρας, δημιουργία ανισόπεδων κόμβων και βελτίωση των αστικών και υπεραστικών συγκοινωνιών, καθώς και τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος.

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Α '

ΦΕΚ 132/Α/4-4-38

1. Ο.Τ. (1,2,3,4,5,6,7) αρτιότητα (200-10-12) οικοδομικό σύστημα μικτό
2. Ο.Τ. (11,12,13,14,15,39) αρτιότητα (προσφυγικά: όπως έχουν παραχωρηθεί) οικοδομικό σύστημα μικτό
3. Όλα τα υπόλοιπα: αρτιότητα (300-12-18) οικοδομικό σύστημα πανταχόθεν ελεύθερο.
Όχι νοσοκομεία, νεώρια, εργοστάσια

Επέκταση ρυμοτομικού σχεδίου στην «Αγία Παρασκευή»

ΦΕΚ 111/Α/54

Αρτιότητα 200-10-14

Συντελεστής κάλυψης: 60%

Σύστημα Δόμησης: συνεχές

Ύψος = 8.50μ. Αριθμός ορόφων: 2

ΦΕΚ 731/Δ/13-10-1988

ΤΟΜΕΑΣ (I)

Αρτιότητα: 400-15 (κατά παρέκκλιση: 200-10 για τα υπάρχοντα προ του Π.Δ. και 120-7 λόγω ρυμοτόμησης)

Συντελεστής Κάλυψης: 70%

Στοά ύψους 5,20μ και πλάτους 4.00μ.

Συντελεστής δόμησης: 1,2 και όχι περισσότερο από 150τ.μ. για οικόπεδα πριν του 1982 - 0.80 - 2,4 για οικόπεδα εντός ΖΚΣ.

Ύψος: 15.00μ.

Χρήσεις: Ο.Τ.Α. Γενική κατοικία

ΤΟΜΕΑΣ (II)

Αρτιότητα: 400-15 (κατά παρέκκλιση: 200-10 για τα υπάρχοντα προ του Π.Δ. και 120-7 λόγω ρυμοτόμησης)

Συντελεστής Κάλυψης: 60%

Στοά ύψους 5,20μ και πλάτους 4.00μ.

Συντελεστής δόμησης: 1,2 και όχι περισσότερο από 150τ.μ. για οικόπεδα πριν του 1982 - 0.80 - 2,4 για οικόπεδα εντός ΖΚΣ.

Ύψος: 15.00μ.

Χρήσεις: Ο.Τ.Β. Αμιγούς κατοικίας

ΤΟΜΕΑΣ (III)

Αρτιότητα:

Συντελεστής Κάλυψης: 70%

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ύψος: 15.00μ.

Χρήσεις: Κοινωφελών λειτουργιών

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Β΄

Χρήσεις Γης της Γενικής Κατοικίας σύμφωνα με το Π.Δ.
3/6.3.87 ΦΕΚ 116/δ/87

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙα

Οικοδομικό σύστημα: πρώην Πανταχόθεν Ελεύθερο

Συντελεστής Κάλυψης: 60%

Συντελεστής δόμησης: 1.00

Ύψος: Κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙβ

Συντελεστής Κάλυψης: Κατά ΓΟΚ

Συντελεστής δόμησης: 1.00

Ύψος: Κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙΙα

Συντελεστής Κάλυψης: Κατά ΓΟΚ

Συντελεστής δόμησης: 1.80

Ύψος: Κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙΙβ

Συντελεστής Κάλυψης: ισχύει το διάγραμμα κάλυψης

Συντελεστής δόμησης: 1.80

Ύψος: Κατά ΓΟΚ

Στοές: πλάτος 4.00μ. ύψος 4.00μ.

ΤΟΜΕΑΣ IV

Τα οικόπεδα θεωρούνται άρτια ως έχουν

Κοινοφελείς χρήσεις , Δημόσια Δημοτικά κτίρια

Συντελεστής Δόμησης: 0,60μ.

Συντελεστής κάλυψης: μετά από ειδική μελέτη

Ύψος μετά από ειδική μελέτη

ΤΟΜΕΑΣ VII

Εργατικές κατοικίες υπάρχουν ειδικοί όροι δόμησης.

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Γ΄

Χρήσεις Γης: Γενικής Κατοικίας

Αρτιότητα: σύμφωνα με το ΦΕΚ 240/26-7-32

Όροι Δόμησης: κατά ΓΟΚ

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Δ΄

Ερμού –Τύχης-Λυκόφρωνος-Φαρμακίδη

Αρτιότητα: 40-4-6

Θέση Σαλεμή – Λιανή Άμμος

(ο.τ. 171,172,173,174,175,176,177,357,359,360,361)

ΤΟΜΕΑΣ Α΄

Αρτιότητα: 200-8-14

[κατά παρέκκλιση (τα πριν 9-11-62)100-7-10]

Κάλυψη: 60%

Οικοδομικό σύστημα: Συνεχές

Ύψος: 7,50μ. όροφοι: 2

ΤΟΜΕΑΣ Β΄

Αρτιότητα: 300-13-16

[κατά παρέκκλιση (τα πριν 9-11-62)200-8-14]

Κάλυψη: 50%

Οικοδομικό σύστημα: Πανταχόθεν Ελεύθερο κατά παρέκκλιση
Συνεχές

Ύψος: 7,50μ. όροφοι: 2

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Ε΄

ΤΟΜΕΑΣ Ι

Χρήσεις Γης: γενική κατοικία

Ποσοστό κάλυψης: 100% στο ισόγειο μόνο – Στοά 4.00μ.

Συντελεστής δόμησης: 1,4 ή 1,8 (2,4 από μεταφορά)

ή στη ΖΚΣ 2,4

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙ

Χρήσεις Γης: αμιγής κατοικία

Ποσοστό κάλυψης: κατά ΓΟΚ

Συντελεστής δόμησης: 1,0

Ύψος: όπου ισχύει πανταχόθεν ελεύθερο 3 όροφοι, όπου ισχύει συνεχές κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙΙ

Χρήσεις Γης: κοινωφελείς και κοινόχρηστες λειτουργίες

Ποσοστό κάλυψης: κατά ΓΟΚ

Συντελεστής δόμησης: 2,4

Αρτιότητα οικοπέδων όπως ορίζεται από την πολεοδομία

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Ζ΄

Ενότητες: 30-31-32-33-34

ΤΟΜΕΑΣ Ι

Χρήσεις Γης: γενικής κατοικίας ΟΤΑ

Ποσοστό κάλυψης: για το ισόγειο το περίγραμμα κάλυψης για τον όροφο 70%

Συντελεστής δόμησης: στις Ζ.Κ.Σ. 2,4

Αρτιότητα : 400-15 (κατά παρέκκλιση 200-10 και 120-7)

Ύψος : κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙ

Χρήσεις Γης: αμιγούς κατοικίας ΟΤΒ

Ποσοστό κάλυψης: 60%

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Αρτιότητα : 400-15 (κατά παρέκκλιση 200-10 και 120-7)

Ύψος : κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΙΙ

Χρήσεις Γης: κοινωφελών λειτουργιών

Ποσοστό κάλυψης: 70%

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ύψος : κατά ΓΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΙV

Χρήσεις Γης: γενικής κατοικίας ΟΤΔ (εκτός εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας)

Ποσοστό κάλυψης: 60%

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Αρτιότητα : 400-15 (κατά παρέκκλιση 200-10 και 120-7)

Ύψος : κατά ΓΟΚ

Τοπικό ρυμοτομικό στην εκτός σχεδίου περιοχή «Αγία Ελεούσα» για εργατικές κατοικίες.

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ποσοστό κάλυψης : 40%

Ύψος : 9,50μ. μαζί με τη στέγη (αριθμός ορόφων 2)

Προκήπιο: 3.00μ.

ΣΥΝΟΙΚΙΑ Η΄

Ενότητες: 36-38-39-40-41-42 και τμημάτων 37 και 43

ΤΟΜΕΑΣ I (A)

Χρήσεις Γης: γενικής κατοικίας

Αρτιότητα: 400-15

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ποσοστό κάλυψης : ισόγειο όπως το περίγραμμα – όροφος
70%

ΤΟΜΕΑΣ II (B)

Χρήσεις Γης: αμιγούς κατοικίας

Αρτιότητα: 400-15

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ποσοστό κάλυψης : 60%

ΤΟΜΕΑΣ III

Χρήσεις Γης: κοινωφελών λειτουργιών

Αρτιότητα: 400-15

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ποσοστό κάλυψης : 70%

ΤΟΜΕΑΣ IV

Χρήσεις Γης: γενικής κατοικίας (εκτός εκπαίδευσης και
κοινωνικής πρόνοιας)

Αρτιότητα: 400-15

Συντελεστής δόμησης: 0.80

Ποσοστό κάλυψης : 60%

ΟΙΚΙΣΜΟΣ «Μέγας Αλέξανδρος»

A. χρήση μόνο κατοικίας

Οικοδομικά τετράγωνα με A

Οικοδομικά τετράγωνα με ΟΤΑ: επιτρέπεται η εκτέλεση στεγαστικού προγράμματος

Προκήπιο: 4,6,10

Αρτιότητα: 300-15

Ποσοστό κάλυψης: 40%

Συντελεστής δόμησης: 0.60 και όχι > 240τ.μ. ανά μερίδα

Ύψος: 10.00μ.

B. Για τις ειδικές χρήσεις:

α) Για χώρο ΟΤΑ: ισχύουν ότι και στην ενότητα A αλλά χωρίς τον περιορισμό 240 τ.μ. ανώτερη δόμηση.

β) χώρος πρατηρίου υγρών καυσίμων

Συντελεστής δόμησης: 0,40

Ύψος: 4.50μ.

Κάλυψη: καθορίζεται με κόκκινο περίγραμμα

γ) χώρος με στοιχείο Κ: Γραφεία, Τράπεζα, Κοινοφελείς οργανισμούς.

Συντελεστής δόμησης: 0.4

Ύψος: 8.50μ.

Κάλυψη: καθορίζεται με κόκκινο περίγραμμα

δ) χώρος πνευματικού κέντρου

Συντελεστής δόμησης: 0.4

Ύψος: 8.50μ.

Κάλυψη: 20%

ε) χώρος βρεφονηπιακού σταθμού

Συντελεστής δόμησης: 0.4

Ύψος: 4.50μ.

Κάλυψη: 40%

στ) χώρος Δημοτικού σχολείου

Συντελεστής δόμησης: 0.4

Ύψος: 8.50μ.

Κάλυψη: 40%

ζ) χώρος Αγοράς

Συντελεστής δόμησης: 0.8

Ύψος: 8.50μ.

Κάλυψη: καθορίζεται με κόκκινο περίγραμμα

η) χώρος Αναψυκτηρίου

Συντελεστής δόμησης: 0.2

Ύψος: 4.50μ.

Κάλυψη: καθορίζεται με κόκκινο περίγραμμα

θ) χώρος εκκλησίας

Συντελεστής δόμησης: 0.4

Ύψος: 8.50μ.

Κάλυψη: καθορίζεται με κόκκινο περίγραμμα

ΟΙΚΙΣΜΟΣ «Δυο Δέντρα» (περιαστικός, αδιάφορος, διάσπαρτος και μικρός οικισμός)

Αρτιότητα: 500 τ.μ.

Όροι δόμησης οικισμών (σύμφωνα με ΦΕΚ 181/Δ/3-5-85)

ΟΙΚΙΣΜΟΣ «Πέι» (περιαστικός αδιάφορος, διάσπαρτος στάσιμος και μικρός οικισμός)

Αρτιότητα: 500 τ.μ.

Όροι δόμησης οικισμών (σύμφωνα με ΦΕΚ 181/Δ/3-5-85)

ΟΙΚΙΣΜΟΣ «Κολιματσάνικα» (περιαστικός αδιάφορος, διάσπαρτος, στάσιμος και μικρός οικισμός)

Αρτιότητα: 500 τ.μ.

Όροι δόμησης οικισμών (σύμφωνα με ΦΕΚ 181/Δ/3-5-85)

ΟΙΚΙΣΜΟΣ «Δοκός» (περιαστικός αδιάφορος, διάσπαρτος στάσιμος και μικρός οικισμός)

Αρτιότητα: 500 τ.μ.

Όροι δόμησης οικισμών (σύμφωνα με ΦΕΚ 181/Δ/3-5-85)

8.3 Υψηλή Γέφυρα

Η γέφυρα απλόχερα προσφέρει τα 694,5 μέτρα μήκους της σε όποιον θέλει να περάσει από πάνω της. Τα 215 από αυτά είναι στον αέρα.

Τώρα πια που ολοκληρώθηκαν και τα έργα οδικής πρόσβασης, η προσπέλαση στην βόρεια και νότια Εύβοια είναι πανεύκολη. Οι οδηγοί δεν είναι υποχρεωμένοι να περάσουν μέσα από το κέντρο της Χαλκίδας, και η Χαλκίδα δεν είναι υποχρεωμένη να υποφέρει, όντας μόνο πέρασμα για βιαστικούς οδηγούς και βαρυφορτωμένα φορτηγά.

Η κατασκευή της νέας γέφυρας ήταν ένα στοίχημα. Ένα στοίχημα με την τεχνολογία, την τεχνογνωσία, τα φυσικά φαινόμενα, τις διαστάσεις. Πώς θα φτιαχνόταν για πρώτη φορά στην Ελλάδα, μια γέφυρα σχεδόν 700 μέτρων μήκους, 45 εκατοστών πάχους, κρεμασμένη από συρματόσχοινα, κάτω από έναν ήλιο που λύγιζε μέχρι και κολόνες;

Το στοίχημα δόθηκε, δόθηκε και κερδήθηκε. Οι διαστάσεις της υψηλής γέφυρας της Χαλκίδας, καταρρίπτουν παγκόσμιο ρεκόρ. Και η γέφυρα στενού Ευρίπου είναι εκεί, από τον Ιούλιο του 1993, και συνδέει Βοιωτία με Εύβοια. Λεπτή και αέρινη.

Τα 90 μέτρα ύψους των πυλώνων της γέφυρας, κάτω από το λιοπύρι έπιαναν τέτοιες θερμοκρασίες, που η διαστολή έκανε τους πυλώνες να γέρνουν προς τη σκιερή πλευρά.

Οι επιστήμονες και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές των μεγάλων τεχνικών εταιρειών που είχαν αναλάβει το έργο, έλυσαν το πρόβλημα και έτσι η γέφυρα άρχισε να 'αγκιστρώνεται' στα 144 συρματόσχοινα, τα οποία είναι και όλη της η ζωή. Τα συρματόσχοινα κρέμονται από τους δύο πυλώνες και δένονται πάνω στο οδόστρωμα.

Το πάχος του 'καταστρώματος' όπως το λένε οι ειδικοί, είναι μόλις 45 εκατοστά (νάτο και το παγκόσμιο ρεκόρ). Σε αυτά τα 45 εκατοστά πάχους και στα 13 μέτρα πλάτους του καταστρώματος, χωράνε άνετα δύο μεγάλες λωρίδες κυκλοφορίας και δύο προστατευμένα πεζοδρόμια.

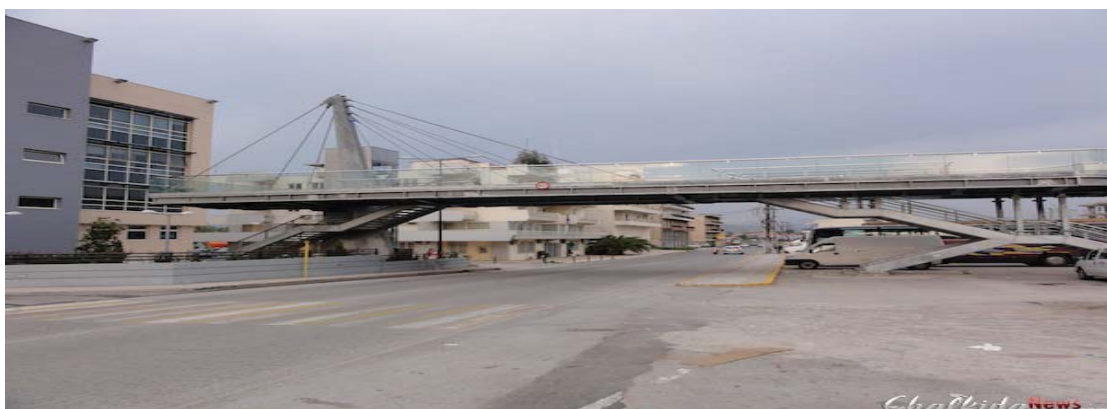

8.4 Κτίρια δημόσιας χρήσης

Οικοδομικά «κουτιά»

- νέο κτίριο Διοικητηρίου

Το νέο Διοικητήριο καλύπτει 6.635 τ.μ. Πρόκειται για ένα κτίριο τριώροφο συν τον ισόγειο χώρο, Έχει χώρο για την αποθήκευση και ταξινόμηση των αρχείων της Νομαρχίας. Ιδιαίτερα μεγάλη, με χώρο και για διερμηνείς, είναι και η αίθουσα συνεδριάσεων του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Η πεζογέφυρα είναι σημαντική για την ασφαλή πρόσβαση των ΑΜΕΑ στο νέο κτίριο. Μάλιστα, η πεζογέφυρα διαθέτει ειδικά ασανσέρ για τα άτομα με αναπηρία. Το νέο Διοικητήριο περιλαμβάνει επίσης, ένα αμφιθέατρο χωρητικότητας 300 θέσεων. Πρόκειται για ένα κτίριο ακριβώς δίπλα στο Διοικητήριο.

- ΚΤΕΛ Εύβοιας

- Β' ΔΟΥ Χαλκίδας

-

Δασαρχείο

- Δημαρχείο

8.5 Κατοικίες

Αστικές πολυκατοικίες κατά μήκος των ακτών στο βόρειο τμήμα της πόλης

Μονοκατοικίες στην επέκταση της πόλης προς Αγ. Μηνά (δυτικά), αλλά και προς Μακεδονικά, Βαθροβούνι και Χαραυγή (ανατολικά), σε περιοχές της περιφέρειας, εκτός σχεδίου, εντός οικισμού.

Εξαντλούν το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των όρων δόμησης, (συνήθως 7,50 μέτρα συν 2 μέτρα στέγη)

8.6 Διατηρητέα βιομηχανικά κτίρια

Στην περιοχή του Αγίου Στεφάνου της πόλης σώζονται σήμερα μια πλειάδα από πετροκτιστά παλιά βιομηχανικά κτίρια τα οποία βρίσκονται σε αχρηστία και έχουν σαν κοινό χαρακτηριστικό ότι προέρχονται από την πρώιμη βιομηχανική εποχή 1900-1930 και φέρουν τα αρχιτεκτονικά στοιχεία αυτής της περιόδου.

Τα παραπάνω κτίρια είναι διατηρητέα, αποτελούν πολιτιστική μας κληρονομιά και είναι χρέος μας να διασωθούν τόσο από την φθορά του χρόνου όσο και από τους κινδύνους κατάρρευσης – κατεδάφισης και οριστικής απώλειας.

Μετά την κατεδάφιση των μεσαιωνικών τειχών της πόλης οι μικρές βιομηχανίες της περιοχής εκείνης μεταφέρονται στην εν λόγω περιοχή όπου υπήρχε άφθονο νερό από τις αρχαίες πηγές της Αρέθουσας, εύκολη επικοινωνία με την Βόρεια και Νότια Εύβοια και δυνατότητα μεταφοράς των εμπορευμάτων μέσω θαλάσσης.

Η περιοχή ονομαζόταν τότε παραπήγματα ή βυρσοδεψεία από τον ήδη εγκατεστημένο εκεί βιοτεχνικό πυρήνα που αποτελείτο από βυρσοδεψεία. Επειδή η περιοχή ήταν εκτός πόλης μπορούσε να παραλάβει οχλουσες και ρυπογόνες χρήσεις που επί πλέον απαιτούσαν και μεγάλη έκταση για την εγκατάσταση και λειτουργία τους. Το άφθονο νερό της Αρέθουσας ήταν ο λόγος που ευνόησε την ανάπτυξη των βυρσοδεψείων. Το νερό έφθανε στο εργοστάσιο μέσω υπόγειων καναλιών. Τα εργοστάσια που ήταν κοντά στη θάλασσα χρησιμοποιούσαν μεταλλικές αποβάθρες, ενώ όσα βρίσκονταν σε απόσταση χρησιμοποιούσαν κάρα με άλογα ή ένα σύστημα βαγονέτων σε ράγες.

Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα λειτούργησαν δυο πυρηνελαιουργεία – σαπωνοποιεία, δυο εργοστάσια τερεβινθελαιίου και κολοφωνίου, βυρσοδεψεία, ποτοποιεία.

Γενικά τα βιομηχανικά κτίρια της περιοχής ανήκουν στην περίοδο 1900-1927 και έχουν πέτρινο φέροντα οργανισμό, οι τοιχοποιίες είναι λιθοδομές ή συνδυασμός πέτρας και συμπαγών οπτοπλίνθων. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το μεσοπολεμικό βυρσοδεψείο Χαρίτου του 1938, όπου ήδη είχε κάνει την εμφάνισή του το οπλισμένο σκυρόδεμα.

Στις παρυφές του Βαθροβουνίου δημιουργήθηκαν εργατικοί συνοικισμοί και στη συνέχεια οι πρόσφυγες του '22 αποτέλεσαν το κύριο εργατικό δυναμικό της περιοχής.

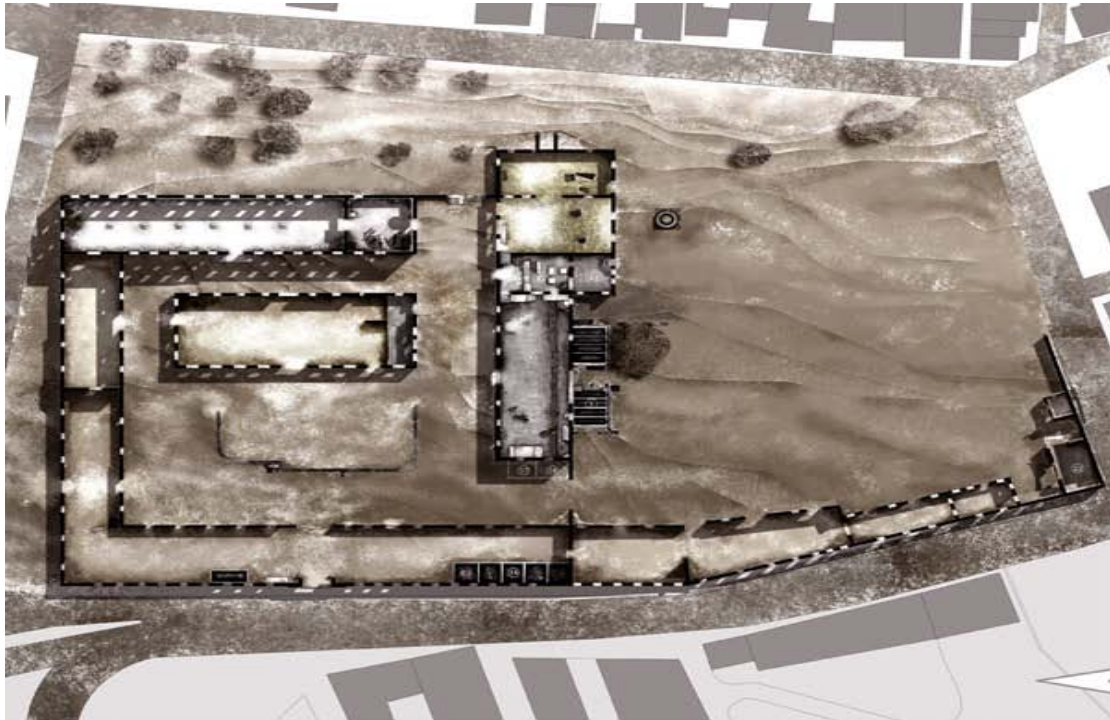
Τα βιομηχανικά κτίρια της περιοχής, νεώτερο μνημείο βιομηχανικής αρχιτεκτονικής κάθε ένα από μόνο του, αποτελούν ένα μοναδικό σύνολο ΣΥΝΟΛΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ. Αποτελούν, δηλαδή, αρχιτεκτονική κληρονομιά, υπαγόμενη αυτόματα σε καθεστώς προστασίας σύμφωνα με την Σύμβαση της Γρανάδας που είναι Νόμος του Κράτους ν. 2039/1992.

- Συγκρότημα βιομηχανικών κτιρίων Γεωργιάδη

Το συγκρότημα κτηρίων Γεωργιάδη αποτελείται από σημαντικά βιομηχανικά κτίρια των αρχών του προηγούμενου αιώνα. Παρήγαγε πυρηνέλαιο και σαπούνι και δευτερευόντως πάγο. Μέρος του πυρηνελαίου του διατίθετο στο εξωτερικό. Μαζί με το εργοστάσιο Κιαπέκου που κατεδαφίσθηκε για να γίνει σταθμός λεωφορείων, ήταν από τα μεγαλύτερα ομοειδή εργοστάσια στην Ελλάδα (έχει, το συγκρότημα Γεωργιάδη, συνολική επιφάνεια 4600 τ.μ. σε περιφραγμένο οικόπεδο 16 στρ.). Η λειτουργία του σταμάτησε το 1962.

Σήμερα το κτιριακό αυτό συγκρότημα είναι εγκαταλειμμένο και δεν διαθέτει στέγες μετά την πυρκαγιά που το έπληξε το 1993. Παρόλα αυτά παραμένει ένα από τα πιο καλοσχεδιασμένα βιομηχανικά κτίρια της περιοχής. Έχει διάταξη πτερύγων με κεντρικό υπαίθριο χώρο και απλώνεται αμφιθεατρικά με θέα προς τον Ν. Ευβοϊκό. Το συγκρότημα παρουσιάζει αξιοσημείωτο ογκοπλαστικό ενδιαφέρον και τα κτίρια μαζί με τον υπαίθριο χώρο που τα περιβάλλει αποτελούν μία αυτοτελή κτιριακή σύνθεση με ιδιαίτερα ευαίσθητη ισορροπία.

Τα κτήρια Γεωργιάδη είναι, σήμερα, ιδιοκτησίας της Νομαρχίας Εύβοιας που τα αγόρασε το 2004 - αφού προηγουμένως έκανε ανάκληση της πράξης εφαρμογής του σχεδίου πόλης - με σκοπό την «διάσωση, αποκατάσταση, ... και την απόδοσή τους

_Κάτοψη αποτύπωσης

σε σύγχρονες χρήσεις οι οποίες θα σχεδιαστούν στη βάση επιχειρησιακού σχεδίου το οποίο θα συνταχθεί από την Ν.Αυτοδιοίκηση Ευβοίας” όπως ρητά αναφέρεται στην Απόφαση

του Νομαρχιακού Συμβουλίου για την αγορά τους το 2004(1) . Είναι χαρακτηριστικό της σπουδαιότητας που αποδόθηκε στην κίνηση της Νομαρχίας για την αγορά ότι αν και θα συνεπαγόταν ένα πολύ μεγάλο δάνειο- 1.800.000 ευρώ (που μεταφέρεται στους κατοίκους της Εύβοιας) συγκέντρωσε την πλειοψηφία του Συμβουλίου.

- Το παλιό Οινοποιείο της "Αρέθουσας"

Τι είναι το κτίριο της "Αρέθουσας"

Το κτίριο της "Αρέθουσας" βρίσκεται στην περιοχή του Αγίου Στεφάνου, όπου υπήρχε νεολιθικός οικισμός και αργότερα, γύρω στα 800 π.Χ., η αρχαία πόλη της Χαλκίδας, με λιμάνι τον Άγιο Στέφανο, που συντελούσε στο εξαγωγικό εμπόριο της εποχής. Πολύ κοντά βρίσκονταν και οι αρχαίες πηγές της Αρέθουσας, που με τα άφθονα νερά τους βοήθησαν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας. Το οικόπεδο της Αρέθουσας, έκτασης 7,5 περίπου στρεμμάτων, που συνορεύει με το γειτονικό Πάρκο του Λαού, ήταν στο όριο της στεριάς με τη θάλασσα. Μετά όμως από διαδοχικές επιχωματώσεις έχει πλέον απομακρυνθεί από αυτήν.

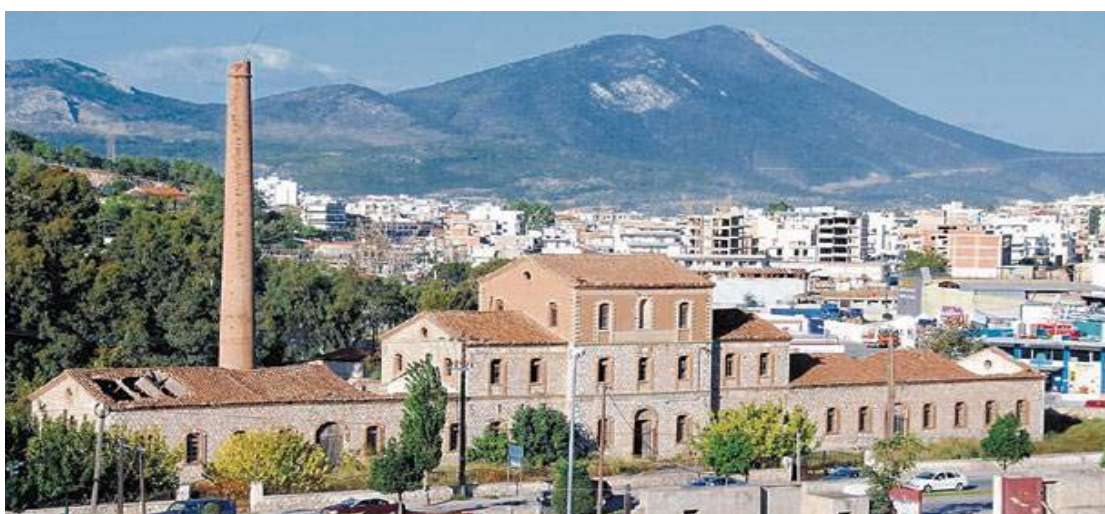
Βρίσκεται σε θέση κεντροβαρικής σημασίας, ιδανική, για τη χωροθέτηση ενός Νέου Σύγχρονου Αρχαιολογικού - Διαχρονικού Μουσείου για την πόλη της Χαλκίδας και για όλη την Εύβοια.

Το Υπουργείο Πολιτισμού, έχοντας διαπιστώσει την αξία του κτιρίου της "Αρέθουσας", ήδη από το 1979, το κήρυξε διατηρητέο κτίριο ως : "έργο τέχνης που χρειάζεται ειδική προστασία, γιατί αποτελεί θαυμάσιο δείγμα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής του τέλους του περασμένου αιώνα και γιατί η καλή του κατάσταση και η γειτνίασή του με την αρχαία πηγή της Αρέθουσας το καθιστά κατάλληλο για Μουσείο".

Τυπολογική και μορφολογική ανάλυση

Το κτίριο της Αρέθουσας είναι ένα επίμηκες, λιθόκτιστο, κεραμοσκεπές κτίριο, αυστηρής αξονικής συμμετρίας. Τον άξονα συμμετρίας καθορίζει ένα κεντρικό τριώροφο κτίσμα μονόχωρο στην κάτοψή του, που καλύπτεται από δίριχτη κεραμοσκεπή. Συμμετρικά, και εκατέρωθεν του κεντρικού κτίσματος είναι κατασκευασμένα δύο διώροφα κτίσματα, μονόχωρα, με δίριχτη κεραμοσκεπή, τα οποία συνδέονται με δύο αντίστοιχα επιμήκη, ισόγεια κεραμοσκεπή κτίσματα.

Μαζί με τα υπόλοιπα βιομηχανικά κτίρια της περιοχής (όπως τα κτίρια της σαπωνοποιίας Γεωργιάδη) αποτελούσε το εμπορικό κέντρο, που έσφυζε τότε από ζωή. Τα κτίρια αυτά, σήμερα είναι ένα άδειο, ανεκμετάλλευτο κέλυφος.

- Μακαρονάδικο

Στη γωνία των οδών Ωρίωνος και Χατζοπούλου, απομακρυσμένο από τα υπόλοιπα βιομηχανικά κτίρια, βρίσκεται το κτίριο

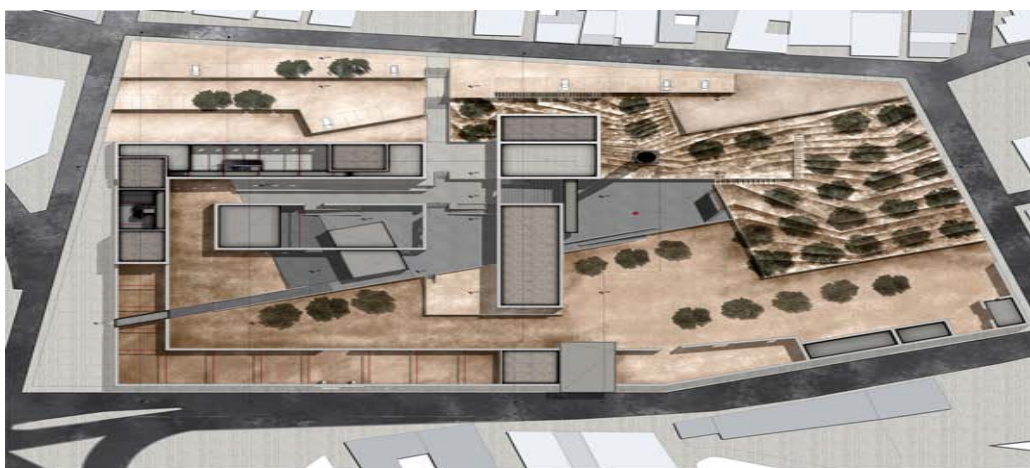
του μακαρονάδικου "Σιτώ". Λειτουργήσε ως αλευρόμυλος και εργοστάσιο μακαρονοποιείας. Είναι κτισμένο γύρω στο 1940, σε έκταση 1200 τ.μ., ενώ η λειτουργία έχει σταματήσει εδώ και αρκετά χρόνια. Το κτίριο στέκει σε καλή κατάσταση.

8.7 Προτάσεις ανάπλασης των διατηρητέων βιομηχανικών κτιρίων

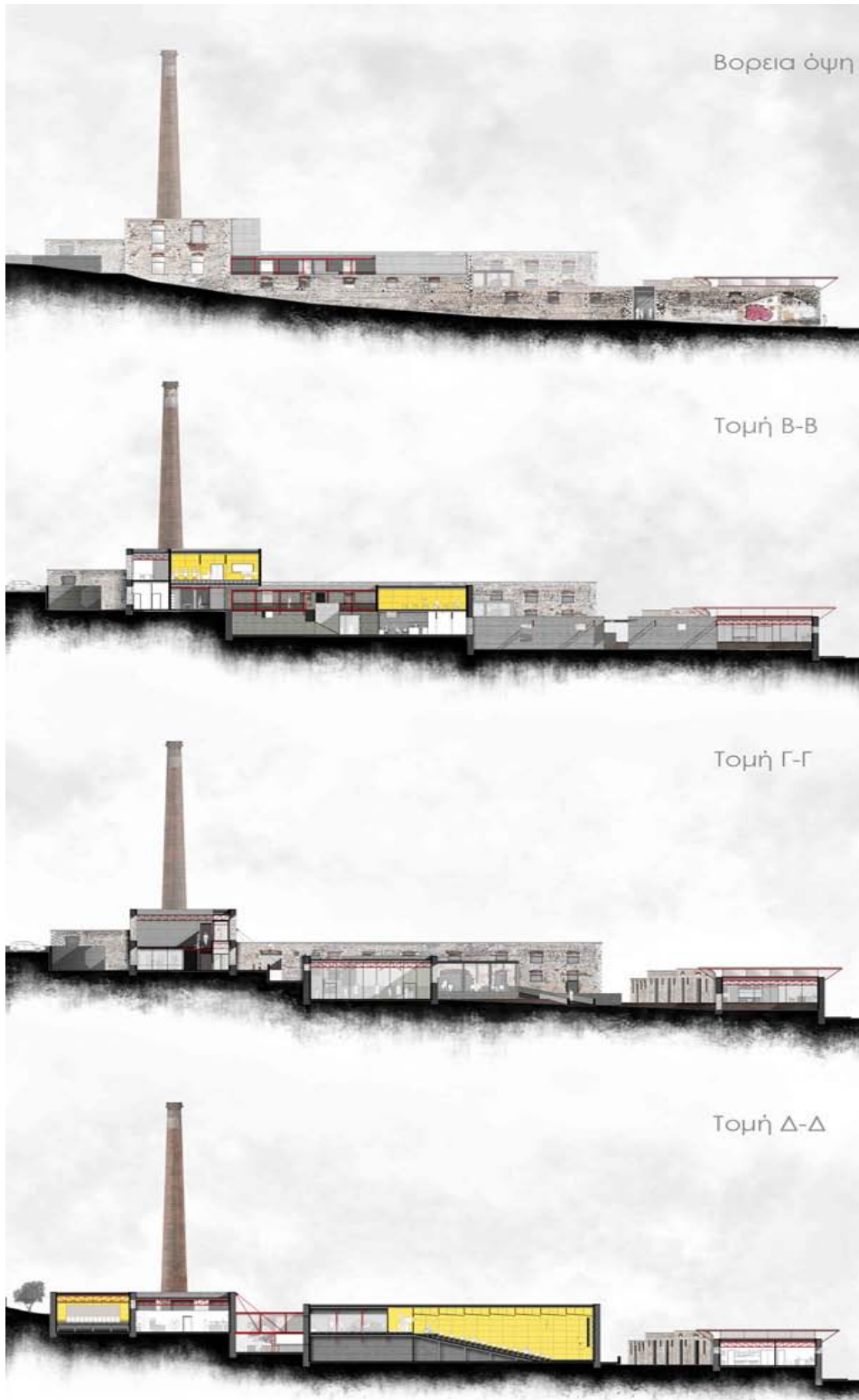
- Συγκρότημα βιομηχανικών κτιρίων Γεωργιάδη

Οι-αρχιτεκτονες-Μηχανικοί, Ασπρογέρακα-Βασιλική, Καραγιάννη Βασιλική, Φραδέλου Γεωργία, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη θέση του οικοπέδου σε ένα σημείο που θα μπορούσε να φιλοξενήσει μία χρήση υπερτοπικού χαρακτήρα, καθώς και το γεγονός ότι η πόλη διαθέτει μόνο ένα χειμερινό κινηματογράφο, κατέληξαν στη πρόταση δημιουργίας ενός κέντρου κινηματογράφου. Το κτιριολογικό πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο αίθουσες προβολών, ένα εργαστήριο κινηματογράφου, μία ταινιοθήκη, έναν εκθεσιακό χώρο με αναψυκτήριο και ένα χώρο εστιατορίου.

_ Άνοψη Κέντρου κινηματογράφου

- Το παλιό Οινοποιείο της "Αρέθουσας"

Διαχρονικό μουσείο στη Χαλκίδα

Έπειτα από διαγωνισμό, με την εκδήλωση ενδιαφέροντος προεπιλογής μελετητών για την ανάθεση εκπόνησης της αρχιτεκτονικής, στατικής και Η/Μ μελέτης του έργου, του Υπουργείου Πολιτισμού, η αρχιτεκτονική μελέτη ανατέθηκε στα γραφεία Κ. Σκρουπέλος-Α. Βικέλας & Συνεργάτες Π.Ε. "ΜΕΤΡΟΝ" και Γεώργιος Μπουρόλιας, οι οποίοι πρότειναν το διατηρητέο οινοποιείο της "Αρεθούσας" να επισκευασθεί και να ενισχυθεί, ώστε να αποκατασταθεί στην αρχική του μορφή και ταυτόχρονα να λειτουργήσει έως ένα σύγχρονο διαχρονικό μουσείο. Ταυτόχρονα, πρότειναν τη δημιουργία ενός μακρόστενου νέου κτιρίου στη νότια πλευρά του οικοπέδου, παράλληλα προς το διατηρητέο κτίριο, τα οποία συνδέονται μεταξύ τους, με δύο ελαφρά στεγασμένους χώρους που δημιουργούν το "δρόμο αγοράς", έναν άξονα κυκλοφορίας στην καρδιά του συγκροτήματος.

- Προσθήκη νέου κτιρίου στον περιβάλλοντα χώρο του διατηρητέου « ΜΑΚΑΡΟΝΟΠΟΙΕΙΟΥ ΣΙΤΩ».

Πρόκειται για προσθήκη νέου κτηρίου πλάϊ στα δύο μικρής κλίμακας βιομηχανικά κτίσματα του μακαρονοποιείου ΣΙΤΩ. Το νέο κτήριο είναι μια κεκλιμένη τσιμεντένια πλάκα που βγαίνει από το έδαφος και φέρει κερκίδες στο πάνω μέρος, οι οποίες μπορούν να φιλοξενήσουν θεατές-μιας και η χρήση του συγκροτήματος είναι πλέον καλλιτεχνική. Λόγω της μορφής του νέου κτηρίου και της ελεύθερης πρόσβασης στο οικόπεδο η όλη σύνθεση αποτελεί μία πλατεία για την περιοχή. Η κεντρική ιδέα είναι η νέα επέμβαση να είναι ήπια, αφήνοντας πολύ ελεύθερο χώρο έτσι ώστε η περιοχή να αποκτήσει άνεση, να αποτελέσει μία οπτική ανάσα μία στάση και να γίνει γειτονιά με χρώμα και ήχο.

8.8 Η σημασία της Δημοτικής Αγοράς για την Χαλκίδα

Η λειτουργία της Δημοτικής Αγοράς αποτέλεσε αναπόσπαστο τμήμα της ζωής και της ιστορίας της πόλης τα τελευταία 125 χρόνια. Αυτό και μόνο το γεγονός την καθιστά ιστορικό σημείο της Χαλκίδας δηλαδή μνημείο νεώτερο που χρήζει προστασίας σύμφωνα με την ελληνική και διεθνή νομοθεσία.

Επιπλέον: Στα κτήρια της Δημοτικής Αγοράς απαθανατίζονται δυο ρυθμοί αντίστοιχοι των εποχών που κτίστηκαν, ο νεοκλασσικός και αυτός του BAUHAUS, με αρμονική λειτουργική συνύπαρξη, και αυτό είναι μια ιδιαιτερότητα που δεν συναντούμε σε άλλη ελληνική Δημοτική Αγορά, εξ όσων γνωρίζουμε.

Μας παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις, για τον τρόπο ζωής, τις αισθητικές αξίες, την κλίμακα των κτηρίων, τα υλικά των εποχών που κτίστηκε κλπ Έχοντας τις αρετές των εποχών της κατασκευής της (χαμηλή πυκνότητα δόμησης, χαμηλά ύψη) δίνει το μέτρο «ηρεμίας» και «ανθρώπινης» αρχιτεκτονικής εκείνων των εποχών σε αντίθεση με τα σημερινά πρότυπα. Όντας στο κέντρο του πολεοδομικού ιστού και έχοντας μπροστά της την πλατεία Εβδομαδιαίας Αγοράς αποτέλεσε επιτυχημένο παράδειγμα πολεοδομικής οργάνωσης του κέντρου της πόλης και σύνδεσης του αστικού χώρου με την αγροτική ενδοχώρα.

Η Δημοτική Αγορά με τα μαγαζιά της έφερνε και τους κατοίκους της ενδοχώρας στο άστυ για εμπορικές συναλλαγές. Γι αυτούς, τους κατοίκους της ενδοχώρας, γύρω από την Αγορά υπήρχαν τα χάνια που φιλοξενούσαν τους ίδιους και τα ζώα τους. Τα καταστήματα της Δημοτικής Αγοράς ήσαν παντοπωλεία, οπωροπωλεία, ιχθυοπωλεία, κρεοπωλεία, επιπλοποιεία κ.α. Στο απώτερο παρελθόν όταν η Δημοτική Αγορά έπαιζε κυρίαρχο ρόλο στο τοπικό εμπόριο, φιλοξενούσε παράλληλα και άλλες πολλές δραστηριότητες. Υπάρχουν ιστορικές αναφορές ότι εκεί:

- στα 1902 έγινε έκθεση γυναικείας βιοτεχνίας
- εκεί στεγάσθηκε το πρώτο Μουσείο της Χαλκίδας
- στον ίδιο χώρο στεγάσθηκε το Εργατικό Κέντρο
- στον ίδιο χώρο στεγάσθηκε η Φιλαρμονική του Δήμου
- στον ίδιο χώρο στεγάσθηκε η Αγορανομία , η Τουριστική

Αστυνομία

- στην πλατεία της Εβδομαδιαίας Αγοράς γίνονταν οι προεκλογικές συγκεντρώσεις και από τα σκαλοπάτια της Δημοτικής Αγοράς μιλούσαν οι πολιτικοί.

Χωρικά συνδέει την ευρύτερη Αβάντων, με τους παλαιούς εμπορικούς δρόμους Ερμού και Κριεζώτου, την περιοχή Βενιζέλου, Αγ. Βαρβαρα- Κωτσου, την περιοχή της Πυροσβεστικής και την ευρύτερη Γαζεπη. Στην περιοχή αυτή λειτουργεί η συντριπτική πλειοψηφία των εμπορικών καταστημάτων και των επαγγελματιών παροχής υπηρεσιών (μηχανικοί, γιατροί, δικηγόροι, λογιστές κλπ) της πόλης, ενώ η παραλία (ακρότατο σημείο) αποτελεί την φυσική κατάληξη της καθημερινότητας αλλά και της εξόδου, αλλά και της επιχειρηματικότητας στους κλάδους εστίασης.

Η Δημοτική Αγορά ως κέντρο και η ευρύτερη περιοχή, λειτουργεί διαχρονικά ως η ιστορική σύνδεση της συνέχειας της καθημερινής ζωής της πόλης, ενώνοντας την περιοχή του Κάστρου με την Σύγχρονη Πόλη, από την Τουρκοκρατία έως τις ημέρες μας (Αγ. Παρασκευή- οδό Προαστείων), προσδιορίζοντας την χωρική εξέλιξη της εμπορικής κίνησης.

Η Δημοτική Αγορά ως εξέχον και μοναδικό μνημείο της νεώτερης κληρονομιάς της Χαλκίδας χρειάζεται να διασωθεί και να αναστηλωθεί.

Η Αγορά δεν είναι προφανώς το σημείο μηδέν από άποψη μνημειακής σημασίας, άλλωστε αυτό αδικεί την μεγάλη ιστορία της πόλης. Είναι όμως ιδιαίτερα σημαντική για την επωνυμία της και την τοπική επιχειρηματικότητα.

Παρουσίαση της Μελέτης για την Αποκατάσταση της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας

Η οριστική μελέτη της «Αποκατάστασης της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας», από τους εκπροσώπους του μελετητικού γραφείου «Πέτρα», κ.κ. Νίκο Γκόρτσιο, αρχιτέκτονα μηχανικό και Αναστάσιο Μεντέλο, πολιτικό μηχανικό.

Οι προτεινόμενες χρήσεις είναι εκθεσιακοί χώροι, ποικίλων χρήσεων και λοιποί χώροι αναψυχής, γενικά χρήσεις που να συνάδουν με την ιστορία και τον κοινωνικό και πολιτιστικό χαρακτήρα της πόλης.

Σε κάθε περίπτωση όμως προβλέπεται η δημιουργία χώρων υγιεινής σε κάθε κατάσταση που να καλύπτουν και τις ελάχιστες απαιτήσεις σύμφωνα με τις προδιαγραφές των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος.

Με τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατή η λειτουργία των καταστημάτων για μια ευρεία κατηγορία χρήσεων.

Σύμφωνα με το επιχειρησιακό σχέδιο του δήμου, το έργο αυτό εντάσσεται στην ενότητα της ανάπλασης του εμπορικού κέντρου της πόλης, που επιπλέον περιλαμβάνει το δίκτυο πεζοδρομήσεων και την αρχιτεκτονική διαμόρφωση της πλατείας Δ. Βασιλείου-Εμπορών (υπόγειος χώρος στάθμευσης).

8.9 πλατεία έμπορων

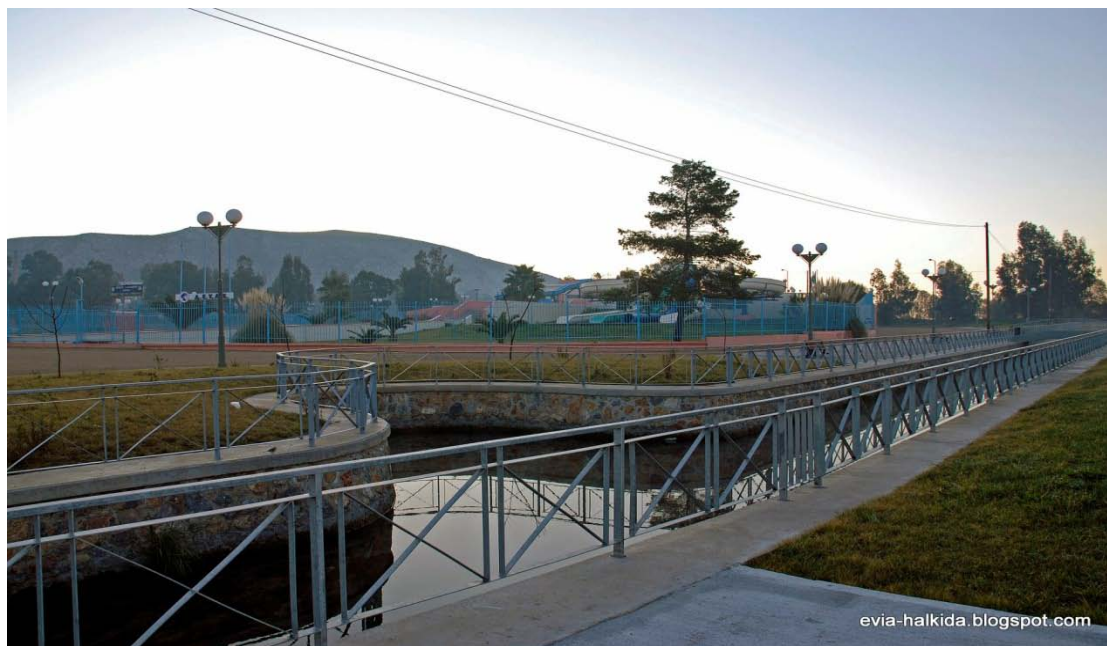
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ

8.10 Έργα ανάπλασης

- πάρκο του λαού

- πλατεία πυροσβεστικής

- Πλατεία Αγίας Βαρβάρας

- Αναστήλωση του Μύλου Δήμητρα – Μουσείο Μυταρά

8.11 Ο τουρισμός στη Χαλκίδα

Τελευταίο καταφύγιο της χειμαζόμενης ελληνικής οικονομίας είναι ο τουρισμός και οι επιχειρηματίες του χώρου κάνουν έκκληση στο κράτος, ώστε να γεμίσουν κόσμο τα ελληνικά νησιά, να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας και να πέσει χρήμα στην αγορά.

Η αλήθεια είναι πως η Εύβοια παρακολουθεί σχεδόν αμέτοχη την τουριστική βιομηχανία να ανθεί στην Ελλάδα και δεν έχει καταφέρει να πάρει μέρος στο παιχνίδι.

Το ίδιο, όμως, συμβαίνει και με την Χαλκίδα, η οποία απολαμβάνει μόνο εσωτερικό τουρισμό από τις κοντινές περιοχές και ως επί το πλείστον τα Σαββατοκύριακα.

8.12. Μορφές της πόλης

Ο Νικόλαος Σκαλκώτας γιός του μουσικού Αλέξανδρου Σκαλκώτα γεννήθηκε στην Χαλκίδα στις 8 Μαρτίου 1904, στην περιοχή κάστρο στην Αγία Παρασκευή. Σε ηλικία πέντε ετών οι γονείς του, μετακόμισαν στην Αθήνα με σκοπό να του δώσουν περισσότερες ευκαιρίες καθώς από εκείνη την ηλικία είχε αρχίσει να διαφαίνεται η κλίση του προς την μουσική.

Φοίτησε στο μουσικό ωδείο Αθηνών μέχρι τον Οκτώβριο του 1921 όπου με υποτροφία του ιδρύματος Αβέρωφ πήγε στην Γερμανία. Το 1946 παντρεύτηκε την Μαρία Παγκαλή, πιανίστρια στο επάγγελμα και μαζί απέκτησαν δύο παιδιά Πέθανε στις 19 Σεπτεμβρίου 1949.

Ο Νικόλαος Σκαλκώτας αν και πέθανε εξαιρετικά νέος, πρόλαβε να αφήσει πίσω του ένα τεράστιο σε όγκο έργο. Ακόμα είναι ο πρώτος Έλληνας συνθέτης που γράφοντας σε σύγχρονο ιδίωμα απέκτησε μια από τις κυρίαρχες θέσεις στο διεθνές στερέωμα δίπλα στους μεγαλύτερους σύγχρονους συνθέτες.

Ο Ιωάννης Σκαρίμπας γεννήθηκε στην Αγία Ευθυμία της επαρχίας Παρνασσίδας το 1893. Τελείωσε το δημοτικό σχολείο στο Αίγιο και το Γυμνάσιο στην Πάτρα. Σε ηλικία 18 ετών

κατατάκτηκε στο δεύτερο πεζικό Σύνταγμα Χαλκίδας για τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Αποστρατεύτηκε με τέσσερα τραύματα και εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Χαλκίδα.

Παντρεύτηκε σε νεαρή ηλικία και απέκτησε έξι παιδιά.

Στην λογοτεχνία και την ποίηση εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1930 με τα διηγήματα «Καϋμοί στο Γρυπονήσι» και αργότερα με την ποιητική συλλογή «ουλαλούμ». Τα σπουδαιότερα έργα του ήταν «το 21 και η αριστοκρατία του» και «το 21 και η αλήθεια του». Ο Γιάννης Σκαρίμπας έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στην Χαλκίδα όπου και πέθανε στις 21 Ιανουαρίου 1984 και τάφηκε στον λόφο της κανήθου μπροστά από το φρούριο κατά την επιθυμία του.

Ο Δημήτριος Μυταράς από τους σημαντικότερους Έλληνες ζωγράφους, γεννήθηκε στην Χαλκίδα το 1934. Σπούδασε στην σχολή καλών τεχνών κοντά στον Γιάννη Μόραλη και στον Σπύρο Παπαλουκά. Το 1957 με υποτροφία του βασιλικού ιδρύματος μελέτησε την λαϊκή τέχνη της Μυτηλήνης.

Το 1958 του απονέμετε το Α βραβείο του νέων ζωγράφων της γκαλερί Ζυγός. Αργότερα με υποτροφία του ιδρύματος καρτικών υποτροφιών έφυγε στο Παρίσι όπου

παρακολούθησε μαθήματα. Το 1961 του απονεμήθηκε το Α βραβείο σε διεθνή διαγωνισμό της Lufthansa. Το 1964 ανέλαβε την διεύθυνση του εργαστηρίου διακόσμησης του Αθηναϊκού τεχνικού ομίλου. Το 1975 εκλέχτηκε τακτικός καθηγητής στην ανώτατη σχολή καλών τεχνών στην Αθήνα. Είναι παντρεμένος με την ζωγράφο Χαρίκλεια Μυταρά. Σήμερα μένει μόνιμα στην Χαλκίδα και διδάσκει στην σχολή ζωγραφικής και κεραμικής του δήμου Χαλκιδέων.

Ο Ορέστης Μακρής έναν από τους κορυφαίους ηθοποιούς της χρυσής εποχής του Ελληνικού κινηματογράφου, γεννήθηκε στην Χαλκίδα το 1899 και πέθανε το 1976. Τελειώνοντας το σχολείο στην Χαλκίδα , σπούδασε στο ωδείο Αθηνών φωνητική

μουσική. Το 1925 εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην οπερέττα ως τενόρος στο θίασο της Ροζαλίας Νίκα. Τα καλύτερα έργα που έπαιξε ήταν ο γρουσουζης, η κάλπικη λίρα και ο μεθύστακας από όπου λόγω της εντυπωσιακής ερμηνείας του ρόλου του , του βγήκε το προσωνύμιο του μεθύστακα του Ελληνικού κινηματογράφου. Διατέλεσε πρόεδρος του σωματίου ηθοποιών κινηματογράφου και μέλος του Δ.Σ. του σωματίου Ελλήνων ηθοποιών. Παντρεύτηκε την Βαρβάρα Δαμίγου με την οποία απέκτησε δύο παιδιά.

Η Ελένη Χατζηαργύρη από τις σεμνότερες ηθοποιούς του Ελληνικού κινηματογράφου, γεννήθηκε στη Χαλκίδα το 1925. Τελείωσε στην Χαλκίδα και στην συνέχεια φοίτησε στην

δραματική σχολή Κ.ΚΟΥΝ με τον οποίο εμφανίστηκε μαζί του το

1942. Συνεργάστηκε και πρωταγωνίστησε με αρκετούς αξιόλογους επαγγελματικούς θιάσους. Το 1984 υποδύθηκε τον ρόλο της Ατούσσας στην τραγωδία «Πέρσες του Αισχύλου» στο αρχαίο θέατρο της επιδαύρου. Έπαιξε σε αρκετές Ελληνικές ταινίες ενώ πρέπει να γίνει ξεχωριστή μνία στο ήθος της καθώς μέχρι και σήμερα παραμένει σεμνή αθόρυβη και πολυδύναμη ηθοποιός.

Η Σωτηρία Μπέλλου

Γεννήθηκε στο χωριό Δροσιά της Χαλκίδας το 1921. Ορισμένες από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της είναι τα "Συννεφιασμένη Κυριακή", "Τα Καβουράκια" και "Όταν πίνεις στην ταβέρνα" του Βασίλη Τσιτσάνη, με τις οποίες καθιερώθηκε ως κορυφαία λαϊκή τραγουδίστρια.

Έχασε τη φωνή της και στις 27 Αυγούστου 1997. Άφησε την τελευταία της πνοή στο νοσοκομείο Μεταξά.

Πάει στην Αθήνα το 1940, που βρισκόταν σε πλήρη ναζιστική κατοχή. Συνελήφθη, βασανίστηκε και κλείστηκε στη φυλακή. Στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο που ακολούθησε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και πάλι συνελήφθη και φυλακίστηκε για συνεργασία με την κομμουνιστική πλευρά. ^[6]

Το 1947 προσελήφθη ως τραγουδίστρια με τον Βασίλη Τσιτσάνη, ο οποίος την ανακάλυψε ως αστέρι του οποίου τα τραγούδια είναι τα πιο σημαντικά του ρεπερτόριου της. Σύντομα αναγνωρίζεται ως μία από τις καλύτερες ερμηνείες στα ρεμπέτικα. Μέχρι το 80 εξακολουθεί να συνεργάζεται με τους σημαντικότερους Έλληνες συνθέτες αυτών των μουσικών ειδών σε πολλές συναυλίες και ηχογραφήσεις, αλλά υπέστη διάφορες κρίσεις και προβλήματα αλκοολισμού και κατάθλιψης.

9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

9.1. Προβλήματα

Το πρόβλημα της κατάληψης δημόσιων χώρων στην πόλη μας από χρόνο σε χρόνο επιδεινώνεται. Πέρα από τα προβλήματα αισθητικής και αλλοίωσης της αρχιτεκτονικής εικόνας της πόλης που δημιουργούν οι δεκάδες πλαστικές επεκτάσεις στα καταστήματα της παραλίας της πόλης και όχι μόνο, δημιουργούνται και σοβαρά προβλήματα ασφάλειας των πολιτών σε ορισμένες απ' αυτές τις πλαστικές κατασκευές, πέρα από την καταπάτηση κάθε κανόνα και νομιμότητας. Όσες πλατείες εκσυγχρονίζονται από το δήμο σε μηδέν χρόνο καταλαμβάνονται δημιουργώντας προβλήματα πρόσβασης στους πολίτες που θέλουν να περπατήσουν ή να διασχίσουν το δρόμο ή την πλατεία.

Η πρακτική της καταπάτησης των πεζόδρομων και των πλατειών εφαρμόστηκε ακόμη και στον πεζόδρομο της αναπλασμένης ακτής της Κανήθου. Ένα έργο που ακόμη δεν έχει τελειώσει και παρακολουθούμε μέρα με τη μέρα την κατάληψή του. Για τον πεζόδρομο αυτό, υπάρχουν πολλές ενστάσεις από πολίτες της περιοχής και όχι μόνο, όπως έλλειψη υποδομών για άτομα με κινητικές δυσκολίες ή με προβλήματα όρασης και μια σειρά άλλες ελλείψεις και προβλήματα που συνδέονται με την προχειρότητα με την οποία προχωρήσαμε ως τοπική κοινωνία στην αναβάθμιση μιας σημαντικής περιοχής της πόλης.

Ένα άλλο και βασικό πρόβλημα της Χαλκίδας, όπως και των περισσότερων ελληνικών πόλεων, είναι το κυκλοφοριακό. Καθημερινά επικρατεί ένα χάος ιδιαίτερα στους κεντρικούς δρόμους και το μποτιλιάρισμα αποτελεί μόνιμο φαινόμενο.

Προβληματικό αστικό και ενδοδημοτικό οδικό δίκτυο: ύπαρξη αδιανοικτων και μη ασφαλοστρωμένων τμημάτων οδικού δικτύου, υστέρηση υποδομών για την απλή κίνηση των πεζών (πεζοδρόμια) αλλά και των ατόμων με κινητικά προβλήματα

(ράμπες, πεζογέφυρες, διαβάσεις). Ανυπαρξία δομών ήπιας κυκλοφορίας (π.χ. ποδηλατόδρομοι, ανοικτοί πεζόδρομοι)

Ελλιπής πολεοδομικός και οικιστικός σχεδιασμός: παρατηρείται η ύπαρξη συνοικιών πρακτικά εκτός σχεδίου πόλεως, άναρχη δόμηση, ύπαρξη αυθαίρετων κτισμάτων σε πολύ μεγάλη κλίμακα, σε συνδυασμό με συνεχείς κατασκευαστικές «υπερβάσεις» σε ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό των οικοδομών, έλλειψη μέτρων διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της πόλης, συνεχείς αλλαγές και τροποποιήσεις του ΓΠΣ και πρακτικά μη εφαρμογή του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού. Ανυπαρξία εφαρμογής προβλεπόμενων πεζοδρόμων και απαλλοτριώσεων.

Η παράλληλη και πολλές φορές ανταγωνιστική λειτουργία του Λιμενικού Ταμείου με αφαίρεση κρίσιμων δραστηριοτήτων από τον Δήμο όσον αφορά την οργάνωση και υλοποίηση έργων, με κινδύνους ακόμη και για το κεντρικό παραλιακό μέτωπο της Χαλκίδας.

Η έλλειψη χώρων στάθμευσης είναι περισσότερο από εμφανής στην πόλη.

Προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης λόγω βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή της Χαλκίδας κυρίως στις περιοχές του Νότιου Ευβοϊκού.

9.2. Προτάσεις για λύσεις προβλημάτων

Οι προτάσεις που κατατίθενται είναι οι παρακάτω:

Να απελευθερωθούν άμεσα οι ελεύθεροι χώροι που έχουν καταλειφθεί είτε είναι δρόμοι είτε πλατείες.

Τα καταστήματα της παραλίας να αφαιρέσουν τις αυθαίρετες και μόνιμες κατασκευές που έχουν δημιουργήσει σε δημόσιους χώρους, εντός ενός εύλογου χρόνου. Για να διευκολύνουμε τη διαδικασία αυτή μπορούμε να ζητήσουμε από το σύλλογο αρχιτεκτόνων να προτείνει μια σειρά από λύσεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι επιχειρηματίες, πάντα στο πλαίσιο της νομιμότητας (ομπρέλες, γλάστρες, χρώματα κ.λπ.)

Είναι πλέον ώριμο το θέμα της διεκδίκησης του χώρου του π. τάγματος πεζοναυτών από το δήμο Χαλκιδέων. Ο συγκεκριμένος χώρος είναι μια έκταση πενήντα περίπου στρεμμάτων και το πέρασμά του στην κυριότητα του δήμου Χαλκίδας, σύμφωνα και με πρόσφατη διακήρυξη του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, θα προσφέρει έναν σημαντικό πνεύμονα πρασίνου σε μια περιοχή ιδιαίτερα πυκνοδομημένη και πυκνοκατοικημένη. Στην κατεύθυνση αυτή να συνταχτεί κείμενο όπου θα ζητηθεί να υπογραφεί απ' όλους τους κοινωνικούς φορείς της Χαλκίδας και του νομού. Στη συνέχεια επιτροπή από όλους τους φορείς να καταθέσει το έγγραφο διεκδίκησης στα υπουργεία Εθνικής Άμυνας και Περιβάλλοντος.

Υπάρχουν και μια σειρά θέματα που άπτονται των ελεύθερων χώρων όπως το λιμάνι, η αξιοποίηση του χώρου του κτίσματος «Γεωργιάδη», του κτίσματος «Αρέθουσα», η τουριστική αξιοποίηση του 2^{ου} τεταρτοκύκλιου της παλιάς γέφυρας, το κτίριο του «Δημόκριτου», το θέμα των χώρων του ΟΣΕ, η επέκταση του «τουριστικού» στο άλσος της Κανήθου και άλλα χρονίζοντα προβλήματα για τα οποία θα χρειαστούν ανάλογες παρεμβάσεις και δράσεις.

Για όλα τα παραπάνω χρειάζεται να συγκροτηθεί αρμόδια επιτροπή του Δημοτικού Συμβουλίου από όλες της δημοτικές

παρατάξεις, η οποία θα έχει ως έργο να εποπτεύσει τις αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου για την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων που θα αποφασίσουν από το Δημοτικό Συμβούλιο.

Στα πλαίσια αυτής της επιτροπής να δημιουργηθεί με ευθύνη του δήμου ένα παρατηρητήριο Ελεύθερων χώρων της πόλης στο οποίο θα συμμετέχουν και εκπρόσωποι πολιτών και Συλλόγων και στο οποίο θα μπορεί να απευθύνεται κάθε πολίτης για την οποιαδήποτε αυθαιρεσία ή κατάληψη δημόσιου χώρου. Το παρατηρητήριο θα λειτουργεί και ως ένας χώρος ανάπτυξης προβληματισμού και κατάθεσης ιδεών και προτάσεων όχι μόνο για την προστασία των ελεύθερων χώρων αλλά και την ανάπτυξή τους, την αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων οικημάτων, ανάπλασης πλατειών και δημιουργίας ελεύθερων χώρων για τους πολίτες.

Βιομηχανική ρύπανση

Το τερατούργημα στην είσοδο της Χαλκίδας πρέπει να εξαφανιστεί. Ήρθε η ώρα που το τσιμεντάδικο ολοκλήρωσε την καταστροφή του και την δραστηριότητα του και πρέπει να κλείσει. Σαν σταθμός μετακομιδής τσιμέντου από χώρες του εξωτερικού δεν προσφέρει στην τοπική οικονομία. Ας μας προβληματίσουν οι φήμες για μελλοντική καύση RDF στους κλιβάνους του. Εάν αρχίσει και γίνεται η καύση των σκουπιδιών εδώ στην περιοχή μας, εμείς θα γίνουμε ο σκουπιδοτενεκές της Ελλάδας

Κυκλοφοριακό – στάθμευση

Διανοίξεις οδών

Είναι ένας από τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την κυκλοφορία. Αρκετές οδοί δεν έχουν αποκτήσει μέχρι σήμερα το προβλεπόμενο από το σχέδιο πολής πλάτος ή ακόμη δεν έχουν ανοιχτεί καθόλου είτε για λόγους οικονομικούς είτε για τεχνικούς.

Φωτισμός

Ο άπλετος φωτισμός κατά τη διάρκεια της νύχτας μέσα στην πόλη δεν ενδείκνυται

Στάθμευση οχημάτων

Η στάθμευση στην πόλη γίνεται:

- Στην παρά το κράσπεδο στάθμευση και
- Στην στάθμευση σε στεγασμένους και υπαίθριους χώρους.

Στην πρώτη περίπτωση οι θέσεις είναι καθορισμένες και φυσικά ο αριθμός τους δεν είναι δυνατόν να αυξηθεί. Στην δεύτερη όμως περίπτωση θα ήταν δυνατόν ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός για τη δημιουργία χώρων στάθμευσης στην περίμετρο του ιστορικού κέντρου δηλαδή:

- στο χώρο ο οποίος βρίσκεται κάτω από την Λ. Καραμανλή πίσω από τις αποθήκες του Σιδηροδρομικού Σταθμού.
- στο χώρο στη συμβολή των οδών Ψαρρών και Μπαλαλαίων.

Γενικά, η πολιτική στάθμευσης πρέπει να αποβλέπει στην αποθάρρυνση της χρησιμοποίησης του επιβατικού αυτοκινήτου, ιδιαίτερα για μετακινήσεις για εργασία. Η προώθηση μετακινήσεων με δίκυκλο θα συνέτεινε στην διευκόλυνση των μετακινήσεων, στη μείωση της περιβαλλοντικής ρύπανσης και γενικότερα στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών.

Καθορισμός προτεραιοτήτων οδών

Προτείνεται άμεσα ο καθορισμός προτεραιότητας οδών σε περιοχές που υπάρχει εγκεκριμένο σχέδιο οικισμού ή πόλης όπως στους οικισμούς Βαθροβούνι και Μακεδόνες καθώς και στη συνοικία Αλατσάτων (Ζ') και όπου αλλού μέχρι σήμερα έχουν γίνει νέες διανοίξεις οδών.

Ωροδείκτες

Άμεσα προτείνεται η τοποθέτηση ωροδεικτών για το διαχωρισμό των λωρίδων κίνησης οχημάτων σε κρίσιμες διασταυρώσεις. (π.χ. Σε όλο το μήκος της οδού Ελ. Βενιζέλου)

Φωτεινή σήμανση

Οι φωτεινοί σηματοδοτημένοι κόμβοι είναι εννέα σε αριθμό. Θα πρέπει να γίνει μια ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και μέτρηση των υπάρχόντων φόρτων για να μπορέσουν οι φωτεινοί σηματοδότες να λειτουργήσουν με τους σωστούς χρόνους. Αυτό είναι δυνατόν να επιτευχτεί είτε χρησιμοποιώντας μεμονωμένους παρατηρητές είτε χρησιμοποιώντας το λάστιχο μετρήσεων. Βασική προϋπόθεση για την σωστή λειτουργία υπάρχόντων και για την κατασκευή νέων φωτεινών σηματοδοτών, είναι η υλοποίηση του σχεδίου πόλης στα σημεία που προβλέπεται, όπως στον κόμβο Λ. Γ. Παπανδρέου στο ύψος του super-market Βασιλόπουλος για τον οποίο υπάρχει σχετική έγκριση από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Επίσης θα πρέπει άμεσα να μελετηθεί ο φωτεινός κόμβος του Αγίου Στεφάνου.

Ορατότητα

Υπάρχουν ορισμένα σημεία στην πόλη της Χαλκίδας στα οποία έχουν παρατηρηθεί κατ' επανάληψη συγκρούσεις με μικρές υλικές ζημιές, με μοναδική αιτία την έλλειψη ορατότητας, όπως Κακαρά -Βώκου, Κακαρά – Ιατρίδου, Δημάρχου Σκούρα – Δημάρχου Μαργαρίτη, Νεοφύτου – Ιατρίδου, και όλοι οι κάθετοι στη Νεοφύτου, Περικλέους Σταύρου και Μισούλη, Αντιγόνου και Ευβοίας, Βύρωνος και Αντωνίου κ.α. Αυτά πρέπει να ελεγχτούν και να παρθούν τα κατάλληλα μετρά π.χ. κάθετη σήμανση (τοποθέτηση κατόπτρων και πληροφοριακές πινακίδες).

9.3 Συμπεράσματα

Η σημερινή φυσιογνωμία της Χαλκίδας είναι μιας πόλης που χτίσθηκε πρόσφατα, πάνω στα χειροτέρα αθηναϊκά πρότυπα. Ωστόσο, η Χαλκίδα είναι πόλη αρχαία με συνεχή παρουσία στο χώρο, που δεν φρόντισε να κρατήσει τεκμήρια της ιστορίας της ούτε της αρχαίας ούτε της νεώτερης, και έσπευσε να εξαφανίσει κάτω από την λογική του εύκολου εργολαβικού κέρδους το μεγαλύτερο μέρος της νεώτερης αρχιτεκτονικής της κληρονομιάς.

Η Χαλκίδα είναι μια από τις πιο παλιές ευρωπαϊκές πόλεις με ιστορία τουλάχιστον 5000 χρόνων. Έχει πλούσιους και αξιόλογους πολιτισμικούς πόρους λόγω της μακραίωνης και συνεχούς ιστορικής διαδρομής. Πόλη με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά και ιδιαίτερο ανάγλυφο.

Τέσσερις είναι οι θέσεις της μέσα στο χρόνο: η αρχαία στη θέση Μάνικα, η βυζαντινή στη θέση Άγιος Στέφανος, η μεσαιωνική στη θέση Κάστρο και η νεότερη κατά μήκος του στενού του Ευρίπου

Η αρχιτεκτονική ιστορία και η εικόνα της πόλης έχουν αλλοιωθεί με την ανοχή πολιτών και τοπικών αρχών. Σήμερα η πόλη οφείλει τη γοητεία της περισσότερο στη θάλασσα, παρά στην αρχιτεκτονική της.

Με την κατεδάφιση του Μεσαιωνικού τείχους απαρνήθηκε ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας της.

Η επαφή με την θάλασσα είναι ενταγμένη στην καθημερινότητα των πολιτών. Η θάλασσα ήταν σημαντική για άλλους λόγους σε κάθε εποχή: αρχαιότητα, βυζάντιο, ενετοκρατία, τουρκοκρατία, τέλη του 19^{ου} αιώνα, 20^{ος} αιώνας.

Το θαλάσσιο μέτωπο είναι, στο μεγαλύτερο τμήμα του, τόπος αναψυχής και κοινωνικών συναναστροφών, όχι μόνο τους θερινούς μήνες. Ο πυκνός αστικός ιστός, οι υψηλοί συντελεστές δόμησης και ο ανεπαρκής σχεδιασμός υποβαθμίζουν το θαλάσσιο μέτωπο, τον κυριότερο ελεύθερο χώρο της Χαλκίδας.

Βιβλιογραφία

- Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.), αρχεία νομού Ευβοίας
- D.N.A. ομάδα αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών μελετών, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις προγραμματισμού και μελετών, «Χαλκίς- Ρυθμιστικών και ρυμοτομικών σχέδιον, Γ΄ Φάσις»
- Ιωαννίδης Ελ., *Ιστορία του Δήμου Χαλκιδέων*, Χαλκίδα, Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, 2002
- Καραπασχαλίδου Αμ., *Η Χαλκίδα άλλοτε και τώρα*, Χαλκίδα, έκδοση με τη φροντίδα του τοπικού τμήματος Χαλκίδας του Σώματος Ελλήνων Οδηγών
- Ευβοϊκή Εγκυκλοπαίδεια, λήμμα Χαλκίδα
- Μαμαλούκος Στ., *Χαλκίδα. Τα νεοκλασικά σπίτια*, Αθήνα, ΕΜΠ, Έδρα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, 1981
- Παλόγου Σ., *Πολεοδομική μελέτη της Χαλκίδας. Ανάλυση και κριτική της κατάστασης βασισμένη στις κατευθύνσεις του ευρωπαϊκού συμβουλίου πολεοδόμων*, εργασία για το μάθημα Ε.Θ. Πολεοδομίας 9, Μάιος 2007
- Παλόγου Σ., *Χαλκίδα. Νεοκλασική αρχιτεκτονική*, εργασία για το μάθημα Ιστορία-Θεωρία 7, Φεβρουάριος 2006
- Σγυρούς Κ., «Η πόλη των "τρελών νερών" », *Γεωτρόπιο*, τεύχος 137, Νοέμβριος 2002
- Κ. Καυκούλα, Ν. Παπαμίχος, Β. Χαστάογλου ,«Σχέδια πόλεων στην Ελλάδα του 19ου αι»
- Γιάννη Αναστασόπουλου. «Αρχαίοι κάτοικοι της Χαλκίδας (6000 – 800 π.Χ.)» 199
- Καλαθέρη «Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός 9»

- ΦΕΚ 117.Β.25/04/1958
- ΦΕΚ 1003.Β.14/12/1971
- ΦΕΚ 137/Δ/25-02-1987
- ΦΕΚ 132/Α/04-04-1938
- ΦΕΚ 111/Α/04-06-1954
- ΦΕΚ 731/Δ/13-10-1988
- ΦΕΚ 639/Δ/23-07-1997
- ΦΕΚ 964/Δ/28-08-1996
- ΦΕΚ 240/Α/26-07-1932
- ΦΕΚ 69/Δ/11-05-1963
- ΦΕΚ 1081/Δ/05-11-1987
- ΦΕΚ 262/Δ/09-05-1989
- ΦΕΚ 15/Δ/16-01-1990
- ΦΕΚ 964/Δ/28-08-1996

- ΦΕΚ 1081/Δ/05-11-1987
- ΦΕΚ 154/Δ/23-03-1990
- ΦΕΚ 1146/Δ/16-09-1993
- ΦΕΚ 610/Δ/27-07-2001
- ΦΕΚ 1177/Δ/23-09-1993
- ΦΕΚ 793/Δ/21-11-2000
- ΦΕΚ 695/Δ/12-08-2002
- ΦΕΚ 268/Δ/09-05-1989
- ΦΕΚ 1073/Δ/03-09-1993
- ΦΕΚ 105/Δ/20-02-1979
- ΦΕΚ 27/Α/29-01-1980

Πηγές από το διαδίκτυο:

- www.aget.gr
- www.chalkida.gr
- www.e-city.gr
- www.el.wikipedia.org
- www.gak.eyv.sch.gr
- www.jewishmuseum.gr
- www.servitoros.gr
- www.stereaellada.gov.gr
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/resident_population_census2011.xls

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατάλογος Διαταγμάτων και Αποφάσεων

- **ΦΕΚ 117.Β.25/04/1958** Υπ.. Αποφ. Περί κηρύξεως αρχαιολογικού χώρου «εν τη πόλει Χαλκίδος»

- **ΦΕΚ 1003.Β.14/12/1971** Περί κηρύξεως χώρου ως ιστορικού και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της πόλεως Χαλκίδος.

- **ΦΕΚ 137/Δ/25-02-1987** Αποφ. Νομ. Έγκριση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Χαλκίδας

- **ΦΕΚ 132/Α/04-04-1938** Βασιλικό διάταγμα: Περί τροποποιήσεως και επεκτάσεως του σχεδίου συνοικισμού Καράμπαμπα (Βοιωτίας).

- **ΦΕΚ 111/Α/04-06-1954** Βασιλικό διάταγμα Περί επεκτάσεως του ρυμοτομικού σχεδίου Χαλκίδος εις την περιοχή της ιδιοκτησίας του Οικοδ. Συνεταιρισμού Αστέγων Υπαλλήλων Σ.Ε.Κ. « η Αγία Παρασκευή» και των όρων δομήσεως αυτού.

- **ΦΕΚ 731/Δ/13-10-1988** Προεδρικό διάταγμα. Έγκριση πολεοδομικής μελέτης συνοικίας Α. « Καράμπαμπα» δήμου Χαλκιδέων και της κοινότητας Δροσιάς.

- **ΦΕΚ 639/Δ/23-07-1997** Αποφ.. Νομ. Έγκριση Πολεοδομικής Μελέτης Αναθεώρησης (ΠΜΑ) σχεδίου πολης Χαλκίδας Ν. Εύβοιας στη Συνοικία «Β»

□ **ΦΕΚ 964/Δ/28-08-1996** Αποφ. Νομ. Έγκριση πολεοδομικής μελέτης αναθεώρησης ρυμοτομικού σχεδίου Χαλκίδας, Ν. Εύβοιας στη συνοικία Γ και τμήμα της συνοικίας Ε

□ **ΦΕΚ 240/Α/26-07-1932** Βασιλικό Διάταγμα. Περί τροποποιήσεως και επεκτάσεως σχεδίου πόλεως Χαλκίδος.

□ **ΦΕΚ 249/Α/31-07-1932** Βασιλικό Διάταγμα. Περί αναθεωρήσεως ελαχίστων ορίων επιφάνειας και διαστάσεων οικοπέδων τινών της πόλεως Χαλκίδος.

□ **ΦΕΚ 69/Δ/11-05-1963** Βασιλικό Διάταγμα Περί τροποποιήσεως και επεκτάσεως του ρυμοτομικού σχεδίου Χαλκίδας και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτού

□ **ΦΕΚ 1081/Δ/05-11-1987** Αποφ. Νομ. Έγκριση αναθεώρησης του ρυμοτομικού σχεδίου πόλεως Χαλκίδας.

□ **ΦΕΚ 262/Δ/09-05-1989** Αποφ. Νομ. Έγκριση πολεοδομικής μελέτης τμήματος της συνοικίας Ε του δήμου Χαλκιδεων

□ **ΦΕΚ 15/Δ/16-01-1990** Αποφ. Νομ. Έγκριση αναθεώρησης ρυμοτομικού σχεδίου τμημάτων πόλης Χαλκίδας.

□ **ΦΕΚ 154/Δ/23-03-1990** Έγκριση πολεοδομικής μελέτης τμημάτων των πολεοδομικών ενοτήτων 30,31,32,33 και 34 της συνοικίας Ζ του δήμου Χαλκίδας (Ν. Εύβοιας).

□ **ΦΕΚ 1146/Δ/16-09-1993** Έγκριση πολεοδομικής μελέτης τμημάτων των πολεοδομικών ενότητων 30,31,32,33 και 34 της συνοικίας Ζ του δήμου Χαλκίδας (Ν. Εύβοιας).

□ **ΦΕΚ 610/Δ/27-07-2001** Έγκριση τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου στην εκτός σχεδίου περιοχή «Αγία Ελεούσα» του Δήμου Χαλκιδεων (Ν. Εύβοιας) για την εκτέλεση του επείγοντος στεγαστικού προγράμματος «ΧΑΛΚΙΔΑ V” του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης αυτού.

□ **ΦΕΚ 1177/Δ/23-09-1993** Έγκριση πολεοδομικής μελέτης πολεοδομικών ενότητων 36,38,39,40,41,42 και των τμημάτων των πολεοδομικών ενότητων 37 και 43 της συνοικίας Η του δήμου Χαλκίδας (Ν. Εύβοιας).

□ **ΦΕΚ 793/Δ/21-11-2000** Έγκριση πολεοδομικής μελέτης της πολεοδομικής ενότητας 40 της συνοικίας Η (περιοχή κλωστοϋφαντουργών) του δήμου Χαλκιδεων (Ν. Εύβοιας) και τροποποίηση σχεδίου στα όρια σύνδεσης.

□ **ΦΕΚ 695/Δ/12-08-2002** Έγκριση πολεοδομικής μελέτης των πολεοδομικών ενότητων 37 και 43 της συνοικίας Η του δήμου Χαλκιδεων (Ν. Εύβοιας) και τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου στα όρια σύνδεσης με την περιοχή επέκτασης του ίδιου δήμου.

□ **ΦΕΚ 268/Δ/09-05-1989** Καθορισμός ορίων και όρων περιορισμών δόμησης και κατηγοριοποίηση των οικισμών: α) ΔΥΟ ΔΕΝΤΡΑ, β) ΚΟΛΙΜΑΤΣΑΝΙΚΑ, γ) ΔΟΚΟΣ, και δ) ΠΕΪ Δήμου Χαλκίδας του Νομού Εύβοιας.

□ **ΦΕΚ 1073/Δ/03-09-1993** Έγκριση πολεοδομικής μελέτης της έκτασης του Αστικού Οικοδομικού Συνεταιρισμού Μακεδόνων Ν. Εύβοιας «Μέγας Αλέξανδρος» Συν.Π.Ε. στη θέση Βαθροβούνι του Δήμου Χαλκιδέων (Ν. Εύβοιας).

□ **ΦΕΚ 105/Δ/20-02-1979** Περί καθορισμού συντελεστών δομήσεως και όρων δομήσεως εις την εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου περιοχή Χαλκίδος (Εύβοιας)

□ **ΦΕΚ 27/Α/29-01-1980** Περί ειδικών χρήσεων γης και ανώτατων μεγεθών επιτρεπόμενης εκμεταλλεύσεως οικοδομήσιμων χώρων.

□ **ΦΕΚ 181/Δ/03-05-1985** Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2000 κατοίκους, κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησής τους.